Максим Усков

Є І БУДЕ

Повість. Роман

Кропивницький
Видавець Лисенко В.Ф.
2020

УДК 821.161.2-31(477.65)
У 75

Усков М.О.

У 75 Є і буде. Повість. Роман. – Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф., 2020. – 452 с.

ISBN 978-617-7813-17-9

Увазі читачів запропоную юнацькі твори мого сина в пам'ять про нього. Усков Максим Олегович (1984-2019) працював викладачем економіки в Академії Митної служби України у Дніпрі, перекладачем, менеджером в Приват-банку.

З 2015 р. брав участь у бойових діях в секторі «М» у морській піхоті ВМС. Має відзнаки держави.

У 2000 р. отримав за повість «Аня і містечко» літературну премію ім. В.Гончарека на обласному конкурсі. Роман «Є і буде» (2004) представляв на конкурсі «Коронації слова».

Олег Усков

УДК 821.161.2-31(477.65)

ISBN 978-617-7813-17-9

© Усков М.О., 2020
© Видавець Лисенко В.Ф., 2020

АНЯ І МІСТЕЧКО

Повість

«...Живи моєю кров'ю! – Так і треба,
Бо я тебе занапастив.»
Леся Українка

Містечко Ньютаун в канадській провінції Квебек не можна назвати великим, бо в ньому проживає всього п'ять тисяч осіб. Але навіть таке маленьке містечко є надзвичайно строкатим, коли говорити про національний склад його населення. Три тисячі англоканадців, півтори тисячі франкоканадців, п'ятсот італійців – таким було це поселення, розташоване за кілька кілометрів від ріки святого Лаврентія. Те, що відбувалося у всій провінції, повторювалося і в цьому містечку. Раз на тиждень чи й частіше англомовна частина міста віком від десяти до двадцяти п'яти збирала каміння і організовано йшла бити вікна франкомовним. Деякі з них пробували ставити ґрати, тому що поліція тільки допомагала англоканадцям: в поліцію тільки вони і йшли. І лише тоді, коли прибувало поліцейське підкріплення з іншого міста Квебеку, побиття вікон закінчувалося. Та тільки французи не сиділи, склавши руки: активісти англоканадського руху часто в притонах ставали здобиччю для французів, які протягом десятиліть такого життя в цьому містечку звикли, що треба не ходити містом ввечері поодинці.

А загалом місто було спокійне, не таке, як великі міста. Місто не мало великих промислових підприємств, а населення працювало в порту, на розташованих навколо фермах або ж займалося своїми справами: яблук навколо було багато, так що велика частина населення скуповувала їх і цим заробляла.

Великої злочинності в місті не було. Її тут ніколи й не шукали, тому і обрав це містечко своєю новою батьківщиною колишній український службовець з Павлограда Петро Лисецький. За часів гіперінфляції в його країні йому вдалося нагріти на цьому руки, бо очолював він одне з міських управлінь. Коли ж почалося розслідування його злочинів, він зрозумів, що треба робити, і зник з поля зору правоохоронних органів. І забрати з собою гроші теж не забув. Потім до його дружини у міліції було багато питань, але нічого взяти в неї не змогли, тому, коли від неї відчепилися, вона разом з дочкою залишила напризволяще квартиру в Павлограді і приїхала до Канади. Це сталося влітку дев'яносто восьмого року. В містечку Ньютаун пан Лисецький вже осів з головою: заснував свою справу, традиційну для цього міста – яблука, купив квартиру, схожу на ту, що була, у його сім'ї в Павлограді, і зустрів дочку з дружиною так, неначе бачив їх востаннє не два роки тому, а менше.

Пані Олена була вчителькою англійської і німецької на Україні, і проблем з мовою у неї не виникало, хіба що французьку довелося вчити. А от її дочка, хоч мати і намагалася навчити її якомога краще, не змогла на Україні вивчити англійську, і тепер їй було дуже важко. Поки вона не пішла до школи, її розмови англійською зводилися до назв продуктів і речей в магазині, причому всі ці слова Ані доводилося згадувати дорогою або заздалегідь питати вдома у матері. В середені серпня мати влаштувалася на роботу у закритому пансіоні у місті Торонто, де навчалися переважно діти українських канадців. Там від пані Олени не вимагалося знати французьку мову: досить було того, що вона викладала українську і говорила з вихованками цією ж таки українською. Також пані Олена викладала і німецьку мову, намагаючись заробити якомога більше. Тож вдома вона повинна була бути не частіше, ніж раз на місяць і лише з дозволу начальства.

Скоро Аня мала йти до школи. Мова її гнітила і робила самотньою, такою ж самотньою, як це було на її батьківщині. Через цю мову вона і тут могла залишитися самотньою і нікому не потрібною, а цього Аня боялася. В Павлограді так повелося, що в неї не було ніколи подруг: ті, що були, одного моменту могли зрадити, чи ще щось таке зробити, тому біля неї довше, ніж місяць,

нікого не було. Там за її спиною говорили: он іде та дурепа, що відвертається від людей. Аня боялася, коли такі слова летіли їй навздогін, але нічого зробити не могла. І тим більше вона боялася, що тут буде так само. Треба було з самого початку робити все, щоб такого не сталося. Як би важко це не було…

Але там, на Україні, в неї був брат, який жив приблизно так, як і вона. Брат був на рік старший від неї, йому було чотирнадцять, але вона знаходила з ним спільну мову, він був для неї єдиним другом. Аня знала про те, що хлопці вміють знущатися краще, ніж дівчата, тому думала, що в неї становище завжди краще, ніж у нього. Та якось він прислав їй листа – незадовго до того, як їй треба було йти до школи. Лист був приблизно такого змісту: я дуже щасливий, тому що зустрічаюся з однією дівчинкою із свого класу, я її дуже люблю і таке інше. Далі її двоюрідний брат детально описував, яка вона гарна та яка чудова. Аня прочитала це, але нічого не зрозуміла: лист був надміру експресивний і невитриманий, а коли хтось так писав, вона не любила.

Вона трохи розсердилася на свого брата: за тиждень до зазначеної дати відправлення листа вона говорила з ним, дле він ні про що їй не говорив, а тут – ось так. І ще жалівся на те, що на нього всі навколо дивляться зверхньо і з презирством, не тільки хлопці, але й дівчата. Аня не стрималася і написала листа: вона написала, що у неї поки що все гаразд і що вона збирається до школи, що в неї проблеми з англійською мовою. А писати вона старалася так, щоб її стиль був повністю протилежним до стилю брага. Лист вийшов сухий і офіційний, але вона була задоволена: саме так вона і хотіла написати. Вона і раніше завжди писала листи саме такі, офіційні та без зайвих подробиць, але зараз це її мистецтво сягнуло вершини. Вона сама за себе трохи пораділа, потім відправила листа і продовжувала сидіти вдома і дивитися українське телебачення: батько не забув подбати про те, щоб вдома можна було легко дивитися і українське телебачення, і російське.

Але настав час, коли треба було йти до школи – час, на який Аня чекала і покладала деякі надії.

Школа, зрозуміло, була геть не така, як у нас. Навчалися там особи від тринадцяти до шістнадцяти років. Аня подумала, до бути серед наймолодших – це не найкраще. Тут все їй здавало-

ся таким, що на неї вплине погано. Але коли почалася церемонія, вона подумала, що тут, в Канаді, всі поступово починають з'їжджати з глузду. На подвір'ї було щось на зразок української лінійки. Хоч і небагато було учнів, але вони вишикувалися на подвір'ї, з гордо піднятими головами дивилися, як піднімають їхню червоно-білу з листком ганчірку. Вона слухала, як англомовні співають гімн і бачила, що франкомовні хоч і не сідають, але англійською не співають. Вона подумала, що її зараз тут вважають однією з них, бо не могла ж вона зараз співати англійською! Хтось з англійців показав на неї пальцем і щось сказав. Аня розібрала по його губах, що саме він на неї сказав: «Така мала, а вже француженка».

А потім все було майже так, як і на Україні. Вчитель провів її та її нових однокласників до аудиторії. Коли він читав список, вона подумала, що зараз її назвуть не Ганна, а Ен, і не Лисецька. А з польським закінченням «-і». Так і сталося: вчитель її представив, вона встала, показавши їм, хто вона така, а потім сіла. Щоправда, і за ті дві секунди, протягом яких вона стояла, встигла собі нажити не одного ворога серед дівочої частини класу. А хлопці – ті зараз не дивилися ні на що. Вони спали ще, бо для них щедре літо не закінчилося. Щоправда, дехто з них подивився з зацікавленням на нову дівчинку. Було чого зацікавитися: вона мала зовсім неординарну зовнішність, та тільки не дуже добре за собою дивилася. А коли б хоч трохи зачесалася і подивилася у дзеркало, то, може бути, хтось сказав би, що їй п'ятнадцять.

Аня вирішила, що має неодмінно відвідати канадську дискотеку. Так вона подумала тому, що скрізь на дискотеках збираються люди, які відрізняються від неї характером, тобто не такі вже і самотні. Аня вирішила так почати атаку на свою самотність.

Вона спочатку пила кока-колу і дивилася, порівнюючи те, що відбувається навколо неї, з Україною. І ось вона зробила висновок: в Канаді було значно краще, тому що тут завжди можна було сісти, щось з'їсти, та й музика, була тут не третього сорту з Росії, а вся непогана. Та коли Аня трохи прислухалася, то відчула, що і англійською мовою можна співати дуже погано, робити ніяку музику. В душі вона зітхнула: на Україні таке сприйняли б як щось відмінне. Тут же на неї дивилися так: коли є, то хай вже буде. Але коли ді-джей ставив щось таке, чого слухати геть не можна було,

тутешні хлопці зовсім переставали танцювати. Дівчата ж тут були не дуже перебірливі.

Аня заплатила за півлітра кока-коли долар десять. Їй було шкода викладати таку суму, адже в Україні за ці гроші можна було купити не стільки.

Починався повільний танець. Музика була така, що її можна було терпіти. Хоча навряд чи хлопці не використали будь-якого повільного танцю. Це не було б на них схоже.

Дівчата потікали, і мало хто з них залишився. Залишалися в основному наймолодші дівчата, і серед них – Аня. Вона здивовано спостерігала за тими, що тікають, але раптом почула біля свого вуха цікаве запитання:

– Дозвольте вас запросити?

Аня не встигла навіть зрозуміти добре і перекласти собі його питання, як її губи відповіли за неї:

– Прошу.

Вона придивилася до хлопця, з яким танцювала. Йому було, мабуть, не менше шістнадцяти років, а може, більше. Та Аня зразу собі пригадала, що тут немає старших. Її думки перервало питання:

– Мене звати Тоні Плейт. Як тебе звати?

Аня не думала над його питанням, не перекладала його собі, бо їй треба, було відповідати. Вона сказала:

– Мене звати Ен Лисецькі.

Наступним питанням було:

– Скільки тобі років?

Аня подумала: «Яке йому діло? Зараз почує і відвернеться, скаже, що йому треба кудись йти».

– А ти як думаєш?

– Я думаю, чотирнадцять чи п’ятнадцять.

Аня мало не засміялася до себе: він з неї знущався. Але відповіла:

– Ні, мені тринадцять.

Плейт був дуке здивований:

– Господи! Хіба таке може бути? А я подумав, що ти приїхала з іншого міста, бо не бачив тебе раніше. А раніше ти була ще менша, виявляється, і тут ти будеш найменшою.

Аня швидко переклала собі те, що він сказав, але мовчати не хотіла і почала повільно йому говорити:

– Не одна я буду тут малою. І я таки справді з іншого міста.

Плейт тільки зараз помітив, що вона погано говорить англійською, і запитав у неї:

– Ти не тільки з іншого міста, але й з іншої країни, так?

Аня відповіла:

– Так, а що, я дуже погано говорю англійською?

Тоні посміхнувся:

– Не так погано, щоб я подумав, що ти француженка.

Аня в думці посміхнулася: невже франкоканадці говорять англійською гірше від неї?! Тільки чому він так каже?

Та він не мовчав, а намагався взнати про неї якнайбільше:

– І з якої ти країни?

Аня відповіла йому:

– Я з України.

Тоні не перепитував: адже тут, як їй здавалося, всі люди повинні були знати, де та Україна.

Коли танець скінчився, він схопив Аню за руку і потяг за столики тутешнього невеликого кафе:

– Ти хочеш їсти? Не хочеш? І я не хочу. Ти будеш пити пиво?

Аня задерла носа і трохи відвернулася:

– Ні, не буду.

Тоні пожартував:

– А, я й забув, ти ж маленька. Ну, тоді каву будеш?

Вона відповіла:

– Буду. І не говори мені, що я маленька.

Їм принесли те, що він замовив. Тоні злочинно пив пиво. Аня подивилася навколо і запитала:

– А це не злочин – пити пиво в школі?

Тоні відповів:

– Хто за цим дивиться? Звісно ж, не злочин. Тут немає ніяких злочинів. Всі можуть робити, що хочуть. Ти не була в туалеті? Там часто хлопців в жіночому більше, ніж дівчат, тому що якась дівчина… Ти мене розумієш, так?

Аня похитала головою, дивуючись і засуджуючи. Вона намагалася все ж удати, що їй до цього байдуже, але сказала:

– В бідній моїй Україні такого б ніколи в школі не було. На дискотеках в місті – так. Але просто в школі – ніколи!

Тоні теж похитав головою:

– Весело ж у вас. Висока мораль! А пити пиво – непристойна поведінка, чи не так?

Аня посміхнулася:

– Ні!

Тоді Тоні сказав їй, піднімаючи кухоль:

– Хоч це і не щось міцне, але за те, щоб ти звикла до моєї країни, і ще за те, щоб ти якомога швидше забула ту вашу мораль!

Аня невідривно дивилася на нього, а коли він випив пиво, запитала:

– Це ти не за те п'єш, щоб я частіше бувала в туалеті?

Тоні подивився на неї, примружився і відповів:

– Але ж там – не вся Канада. І я говорив не тільки про цю мораль.

Аня повільно допивала каву:

– А про що ж ти говорив?

Тоні сказав їй:

– Ну, ти ж вважаєш, що те, про що ми говорили – погано.

Вона швидко кинула йому:

– А ти вважаеш, що це добре, так?

Він подумав, що вона зараз встане і втече. Вона ж не тільки не намагалася втекти, але і навіть посміхалася, знущаючись з нього, адже їй вдалося примусити його задумуватися над тим, що можна швидко відповісти. Він відповів так:

– Не для всіх же це так погано, коли не одна дівчина там побувала.

Аня промовчала: не хотілося зразу робити так, що цей хлопець змушений буде виправдовуватися. Вона і не змусила його. Тоді він, трохи помовчавши, вирішив сам трохи з неї познущатися. Він запитав:

– Скажи, ти там, в Україні, з багатьма хлопцями зустрічалася?

Він використав тисячу разів випробуваний прийом. Коли дівчині він задавав таке питання, дівчина завжди не знала, що йому треба сказати, бо не знала, що треба відповісти, що він хоче почути. Але в результаті дівчата завжди відповідали щось на зразок того, що

в них хтось вже був, чи навіть є зараз – щоб заінтригувати. Правда, він швидко ці інтриги розгадував. А разом з тим він вів себе розв'язно: пив, палив – ось і зараз, – не забував лаятися. Так він підкоряв дівчат. До нього ж, треба сказати, через це і не через це липли дівчата, а деякі не липли, та були членами його неформального фан-клубу. Так що великої нестачі дівчат він не відчував. Думав, що ця мала буде його жертвою. Але вона була не така вже і проста. Тому що не така, як інші, тому що на його питання відповіла:

– Ну, скажімо, там, на Україні, я ні в ким не зустрічалася. А навіщо це тобі треба? Невже дуже цікаво?

Тоні відповів:

– Я б не питав тебе, коли б не було цікаво.

– Чому ж тобі цікаво?

– Тому що дивно, що така дівчина тут стояла одна.

– Я ж тут пробула не так довго! То чи повинна була я зразу собі когось знайти?

– Могла б знайти, це не важко.

– Але не знайшла, бо не шукала. Ти перший, з ким я тут познайомилася.

Тоні вигукнув:

– О, дякую за таку честь!.. Запрошую тебе потанцювати…

Коли минуло півгодини знайомства, він вже майже не забирав руку в неї з пояса. Аня не дуже і протестувала: він не намагавсь посунути її нижче, хоч від нього можна було цього чекати.

Після кількох танців вона подивилася на годинник і сказала йому:

– Тоні. Не спи! Хоч зараз і не пізно, але мені треба додому.

Він не намагався її загримати:

– Ти хочеш додому? Як хочеш. Я проведу тебе. Можна?

Вона не протестувала. Тільки вона подумала, що з нього джентльмена не буде, тому що він мав би спробувати її затримати. Аня встала, він заплатив і сказав їй:

– Ходімо?

Вона сказала:

– Так.

Він йшов з нею додому зовсім не так, як ходив за нею на вечірці. А дорогою думав про те, що можна було б не проводжати її. Так

само можна було не витрачати на неї гроші. Він витратив небагато – всього десять чи трохи більше доларів. Яка різниця, на кого б він їх витратив, адже треба танцювати з кимось. Ну, це нічого. Тільки Тоні зараз зовсім не хотілося намагатися отримати від неї більше, ніж він вже отримав. Так що коли вони прийшли, він хотів сказати «Надобраніч» і піти. Щоправда, вона подала руку. Він її потиснув; рука її була холодна, як лід, і він це відчув так, що йому схотілося вирвати руку і втекти. Тільки він цього не зробив і відчув-таки якесь тепло. Чи просто придумав. А потім попрощався і побіг назад на вечірку. Там ще були дівчата. Може, такі гарні, як і вона.

Щойно він знову з'явився на вечірці, як до нього підійшла його подружка і запитала:

– Що це за дівча, з яким ти крутився?! Де ти тільки що з нею був?

Тоні розсміявся:

– Вона дуже мала. Їй тринадцять років. Вона ще тільки недавно сюди приїхала з Європи. Так що я її трохи розважив. А потім провів додому і навіть не намагався затягти її у темний куток.

Його подружка – француженка. Їй теж було шістнадцять років. Як і Тоні. Вона хоч і вважала себе його дівчиною, і всі так на неї говорили, та він так не вважав і дозволяв собі часто гуляти з кимось. Тоді вона починала його лаяти, але закінчувалося все добре. Хоч про Марі Лемар мріяв не один хлопець, Тоні про неї не мріяв ніколи. Вона сама нав'язалася йому. І чомусь пробачала йому все. До неї липли такі люди, що навіть легенди містечком ходили… Залишається тільки дивуватися, чому ніхто ще не встиг розбити Тоні носа, адже її друзі були франко-канадцями, а він був лише англієць. Але Марі була не тільки гарна, але і розумна, так що тому, напевно, Тоні ніхто не бив.

Вона сказала до нього:

– Це дівча тобі бреше. Їй зовсім не тринадцять, може, навіть п'ятнадцять.

Тоні посміхнувся на її слова:

– Ні, їй щонайбільше чотирнадцять, тому, що вона говорить, як дитина.

Тоді Марі запитала в нього:

– Скажи, а навіщо вона тобі треба? Ти ще й додому надумав її проводжати. Думаєш, з тебе не сміятимуться дівчата?

Тоні зверхньо посміхнувся:

– Хай регочуть, скільки хочуть. Мені байдуже. Все одно потім і далі обожнюватимуть мене.

Марі з ним погодилася:

– Так, я ж з тебе не сміюся.

Тоні підняв голову на неї, бо дивився у черговий кухоль пива:

– А що, обожнюєш?

– Зараз я на тебе седюся.

Тоні засміявся. Дівчата, що слухали, про що вони говорять, почали їх обговорювати. Для них не тільки Марі була родзинкою.

– Потім все одно обожнюватимеш.

Марі говорила йому:

– Але що ти у ній знайшов? Я ж старша. А що з неї візьмеш?

Тоні пояснював їй посміхаючись:

– Я з неї не візьму нічого. Просто іноді хочеться допомогти людині розібратися в тому, що відбувається навколо. От я їй і допоміг.

Марі похитала головою:

– Коли це таке було, щоб ти людині, яку не знаєш, просто так допоміг, ще й виклав за це десять доларів?

Тоні повільно промовив:

– Як бачиш, і таке буває.

Марі була, його однокласницею. Все в них почалося тому, що Тоні лестило те, що до нього залицяється дівчина, про яку інші мріють. Крім того, з нею можна було робити мало не все, що завгодно. І водночас, скільки хочеш загравати з іншими дівчатами. Вона ж з ним була не зверхньою і егоїстичною, а навпаки – доброю і ввічливою, такою, що він часто з нею через це починав лаятися. Адже вона ставала не солодка, а надміру солодка. Марі це виправдовувала тим, що їй хочеться підтримувати з ним якнайкращі стосунки. Тоні не збирався її кидати, але вона все одно цього боялася і стежила за кожним своїм словом. Тільки не завжди. Наприклад, тоді, коли приходила до Тоні, щоб він її заспокоїв чи допоміг вирішити якусь проблему. Тоді він їй допомагав, що б не сталося. Так що за це вона його і цінувала! Був Тоні єдиною

людиною, розмовляючи з якою, Марі зовсім не вживала нецензурної лексики і не говорила тоном закиду. Вона так розмовляла з усіма, навіть з мером міста.

Щоправда, на вечірках чи ще десь – на людях – вона відступала від цих правил. І тут Тоні ставав для неї таким, як всі. Він не сердився на неї, бо тут не звертав на неї особливої уваги: не одна вона тут була. А коли вона сердилася, він її часто не чіпав: просто відходив, і вона за ним, як собачка, бігла, благаючи залишитися з нею. На них дивилися дівчата і мало не всі хлопці, потім обговорюючи їх поведінку. Найчастіше їх обох засуджували. Щоб потім дивуватися тому, як Марі вдається привертати до себе увагу всіх хлопців, а Тоні – і далі чарувати дівчат.

Поки Тоні не було біля неї, вона взнала, що це за дівча, і почала думати про неї. А разом з тим – і про Тоні. «Але що робити, коли ця мала йому сподобається? Знаючи його, можна було б так подумати. І вона гарна, де таку ще знайдеш!.. У нашону містечку вибір невеликий. Треба щось собі придумати, щоб знову не бігати за ним. А він, сволота, знає, що таке я, добре знає, що все одно мене не позбудеться. Може, його налякати? Можна і налякати. Але коли він і справді повірить і викине мене з голови? Ні, не можна. Залишається тільки повзати навколо нього на колінах. Він не дуже здивується тому, що я йому, може, скажу, що… Навіщо? Він і так знає, що я ним захоплена. І навіщо це говорити вголос? Він не любить цього. Але коли знайти до нього ключ… Знайти слова, від яких він не зможе почувати себе спокійно. Знайду. Все буде добре. Я – Марі Лемер. Їй далеко до мене. Не кине ж він мене заради такої малої…»

Здорового глузду в Марі було небагато. Вона повинна була б зараз же спробувати обробити Тоні, але вона подумала, що краще цю справу відкласти. Треба було обдумати деякі деталі. І зараз він її не схоче слухати, скаже, що вона перепила. Або десь взяла траву. А вона її вже давно не бачила!

Настав новий, справжній, шкільний день. Марі збиралася до школи, але думала про те, що вона йде на побачення. Вірніше, вона йшла в школу для того, щоб повідомити йому те, що він і так напевно знає. Адже знав він! Треба було йому це сказати. Освідчитися!.. В її голові весь час крутилася ті слова, які вона збиралася

говорити йому: «Тоні, я тебе люблю, я тебе люблю, я знаю, що ти це і раніше знав. Не кажи мені нічого, але благаю тебе, не кидай мене». І тут же вона себе спинила: адже не сталося зовсім нічого. Якесь дівча, «А чи не перебільшую я небезпеки? Він не каже мені, що збирається кидати. Треба передумати». І дорогою до школи, вона старанно обдумувала кожне своє слово. Звісно, так і не придумала нічого хорошого. В її голові залишилося тільки хворобливе відчуття необхідності розмови з ним.

Вранці в школі Марі побачила його посмішку і геть забула, що треба йому сказати. Він посміхався не до неї, але вона подумала: «Він там зараз один, і треба, щоб він забув про самотність. Хоч це і не самотність. Але треба до мене підійти. Він, напевно, думає про те, щоб до нього хтось, підійшов. То чом би не я?» Тобто вона мріяла зовсім так, як будь-який закоханий дурень у класичному випадку. Хоч до модерну цій дівчині було значно ближче, ніж до класики.

«Чого Тоні радіє? Я йому абсолютно непотрібна? Та ні, коли він щось від мене почує, то буде зі мною. Марі підходила до нього з упевненістю в тому, що зараз все вирішиться на її користь. Вона думала, що треба йому розповісти про те, як вона страждала, коли він крутився коло тієї малої. Тож Марі підійшла до нього і прошепотіла на вухо:

– Треба поговорити.

Щойно вони зникли з очей інших, Тоні запитав у неї:

– Що сталося?

Вона опустила очі і, хвилюючись, промовила:

– Я не знаю, чого не сказала тобі цього раніше, Тоні… Мені здається, я люблю тебе.

Тоні ніколи не думав що йому доведеться це почуги. Вражений він цим не був, але і все одно йому не було. Щоправда, по ньому не можна було прочитати нічого. Злякана цим, Марі схопила його за руку:

– Скажи, що ти про це думаєш? Ти можеш просто відповісти?

Тоні похилив голову і сказав:

– Що я можу сказати… Я не скажу, що люблю тебе. Але ти гарна, ти мені подобаєшся, і не треба мучити себе примарою тієї малої.

Марі не чекала, що почує таке, і попри її намагання не заплакати вона почала нервувати і вже майже кричала, коли сказала:

– Ти не любиш мене? Ти мене кидаєш?.. Якщо не любиш, то саме так і буде, зрозумів?

По її щоках побігли сльози. Вона кричала на нього:

– Собако!.. Я тебе любила… А ти тепер мені таке кажеш!..

– Марі, прошу тебе, заспокойся.

– Е, ні!.. Відійди від мене… Після того, що було… Йди геть!..

Тоні правильно вирішив, що треба відійти від неї, говорити з нею вже не можна було. Тож він залишив її заспокоюватися в тому куточку, а сам вийшов звідти і попрямував туди, куди треба було. Але зараз же він зустрів Аню і зупинився з нею:

– Привіт, Ен! Як справи?

Вона оглянулася навколо, бо намагалася звикати до цієї школи:

– Так собі, нічого. А ти як?

Тоні відповів:

– Добре. А…

Він перебирав у голові десятки варіантів: що треба сказати, щоб продовжити розмову. Обрав не найкращий:

– Скажи, чому ти така, наче зморена?..

Вона мимоволі повернулася до дзеркала і подивилася на себе:

– Справді… Мабуть, я дуже рано встала.

Проте зараз Тоні вже знав, що сказати:

– Знаєш, ти, мабуть, дуже довго спала… А то ти така гарна, слово честі. Така рум'яна, неначе ти тільки що встала.

Він не часто мучив свою голову для того, щоб щось таке придумати. Але цього разу вона виглядала таким янголятком, що варто було б. Вона знайшла, що відповісти на його компліменти:

– В Україні ніхто не казав мені нічого такого, так що я не така, як ти говориш. Хіба що зараз я почервонію і буду рум'яна. Крім того, я ще й така зарозуміла і самозакохана, що коли ти взнаєш, що не схочеш більше нічого зі мною мати.

Таке Тоні чув уперше. Дівчина розповідала не яка вона гарна, та яка вона хороша і краща за всіх інших, а навпаки: намагалася зменшити собі ціну.

Аня сама собі здивувалася, коли сказала таке. Дуже хотілося справити враження. І от справила. Яке?!

– То як, Ен, може, підемо кудись після школи?

Вона десь відчувала, що він щось таке скаже, але сказала:

– Не знаю…

Тоні знав, що треба говорити:

– Не знаю – так, чи не знаю – ні?

Аня відповіла:

– Не знаю… Але не після школи, а ввечері.

Тоні сказав:

– Де ми зустрінемося?

Аня:

– Ну, скажімо, на розі вулиць… Як їх там… Вулиць, де парк ваш. Я сидітиму десь в парку, пошукаєш мене. Тільки куди ми підемо?

Тоні сказав:

– Побачимо. Думаю, поїдемо до річки, покатаємося на човні.

– До зустрічі.

Вона швидко зникла. Тоні подивився їй вслід і пішов своєю дорогою.

Він часто водив дівчат кататися на човні. Там вони йому розповідали, який він класний. Потім, коли він відводив їх додому, вони могли дозволити робити з ними що завгодно.

Аня забула думати про школу. Вона думала про те, що буде ввечері. У неї вдома не було нікого, так що вона могла б дозволити собі робити що завгодно і гуляти хоч і всю ніч. Щоправда, не маючи відповідного досвіду в цій сфері, вона була впевнена, що їй доведеться повертатися додому дуже пізно, хоч ніхто їй нічого такого не обіцяв. Вона думала: «Чому я, а не якась його ровесниця? Вони все ж кращі за мене. Хоч він і каже мені, – тут вона подумала, що почервоніла, хоч лекція з історії її до цього не зобов'язувала. – Він каже, що я нічого. Ну, коли так каже, то, мабуть, хоче погратися, познущатися з мене. Не буде такого. Спробую я з нього познущатися, і в мене це вийде. Треба дати йому надію. Або ні. Шкода його. Захоплення повинно не бути. Хоч він і старший. В Павлограді дівчата, тільки і робили, що молилися на кількох хлопців, яким було по сімнадцять років. А тут – ні. А я? Я не хочу. Але треба спробувати здивувати його. І погратися. Щоб він був вражений. Це ж не важко. Тут всі якісь монахи, ченці, їй-богу. Жодна не ходить в чомусь спокусливому. Та і я в Україні

не ходила. А тепер я спробую. Тільки щоб подражнити. Хіба важко його подражнити? Все ж хлопчик. Як казали дівчата, він цуцик. Побачимо». Зараз же їй довелося згадувати англійську мову. Вона ще не дійшла до того, щоб думати нею, так думала – ну, звісно, не українською ж!.. Але щось українське там було. Вона, думала суржиком. Причому таким класним! Таким, який можна почути на вулицях Павлограда чи ще десь на Дніпропетровщині.

Потім вона пішла додолу. Їй довелося дорогою відповідати на найскладніше питання: що можна одягти? Вдома вона стала перед дзеркалом і критично себе оглянула. Ніщо їй не сподобалося, але треба було щось у собі знайти і подати йому... Вона відкрила шафу, де лежали і висіли купи її речей, і почала шукати. Їй знадобилося багато часу, щоб вибрати собі те, в чому можна було б справити враження. Коли ж вона вибрала і вбралася, знову стала перед дзеркалом і почала себе критично оцінювати вголос:

– І хто я така? Подивитися на мене – що? А подивитися на тих, хто там навколо нього крутиться, то я дитя. Він так і думай. Я не дитя, і він ще це побачить. Хоч би мені і довелося... Е, ні, цього він не побачить. Але я все ж собі подобаюся. Тому маю і йому сподобатися.

Вона вийшла на вулицю і справила враження. Аня одягла коротку спідницю, таку, яких в цьому містечку було мало. Але на ній була така спокуслива маєчка, що вона почула, як якийсь хлопець щось про неї сказав, але вона не зрозуміла. Їй це не було треба. Та і французької мови вона не знала. Щоправда, коли хлопці зареготали, вона обернулася і подумала:

– Навіть коли б він сказав це англійською, я могла б цього не зрозуміти. Ось зараз я не зрозумію всього, що мені буде говорити цей от Тоні. Побачимо. Але де ж він? Невже я прийду раніше від нього?

Аня сіла на лавці і подумала, що їй доведеться ще й чекати, але в неї перед очима виросла червона троянда, а потім з-за спини вийшов і сам Тоні. Вона перша заговорила до нього, і навіть не подякувала:

– Тоні, де ти був?

Він зрозумів, що подяки не дочекається, тому зараз же відповів їй тим же:

– Це ти, Ен, де була? Я тебе вже хвилин з двадцять тут шукаю.

Аня зітхнула:

– Не заводься. Дякую за троянду – вона дуже гарна. Ходімо?

Вона встала. Тоні непомітно для неї подивився на її ноги, перевів подих і запитав:

– Туди, куди і домовлялися? До річки?

Аня похитала головою: так, до річки.

Їхати треба було поїздом. І коли вони сіли, Тоні вдруге за час побачення пильно на неї подивився. Щоправда, тепер він дивився не на її ноги, а просто на обличчя. Тепер йому було цікаво, що ж він побачить. А побачити щось йому не вдалося.

Він хотів, мабуть, залишитися з нею в човні і там причепитися до неї. Він подумав: «Вона ще й вдяглася так, що… Коли поруч з нею так сидиш, дуже хочеться посунути руку куди-небудь… Але не варто: тут багато, як на неї, людей. Зачекаємо. В човні буде менше людей. Але що ж це таке? Наче вона мене спокушає, а не я? Чого мене має хвилювати одяг тринадцятирічної дівчинки?». Він роздивлявся її всю, поки вона розглядала землі навколо міста. А потім сказав їй:

– Ен!

Аня відвернулася від вікна і подивилася на нього. Тоні побачив її погляд і подумав, до вона дуже врівноважена… А може, весела, тому що в її очах не було нічого від цієї країни. Вона просто дивилася, і побачити радість, смуток чи ще щось він не зміг. Її вії піднялися вище, ніж звичайно. Вона запитала:

– Що?

Тоні вдихнув повітря в легені і відчув, що його серце стукає багато гучніше, ніж завжди. Кров прилила йому до суглобів – і чому б це? – І він промовив до неї, намагаючись говорити якомога спокійніше:

– Ти така гарна…

Вона тут же перепитала:

– Яка?

Тоні подумав: «Що це за питання? Про що вона думає, адже я їй сказав зрозуміло: гарна. Навіщо ж вона перепитує?» – І знову він не зміг по очах її прочитати, що він повинен був би відповісти. Сказав:

– Гарна, Ен. Вірніше, дуже гарна. Ти мені дуже подобаєшся така, яка, ти зараз.

Аня лукаво подивилася на нього:

– Тільки така, яка зараз?

Тоні швиденько виправився:

– Та що ти!.. Завжди…

Аня жартома вдарила його кулачком. Він зловив її руку і поцілував долоню. Аня забрала руку, подивилася на нього і не сказала нічого. Тоді Тоні подумав: «Господи, що я роблю? Мале дівча, і я з ним їду невідомо по що кудись на поїзді… На річку. А ще тепер і це? Може, не треба боятися її європейського консерватизму? Зараз зробити так…» – І Тоні обхопив її за плечі, нахилився до її вуха і почав тихо говорити:

– Ен, ти мені завжди подобаєшся, така, яка ти. Є насправді… І не кажи на себе нічого поганого… Я зараз наче причарований…

Він помітив її посмішку. Вона була іронічна, і він її злякався. Аня сказала до нього:

– Ми не будемо так сидіти всю дорогу. Скажи, як на тебе дивитимуться люди, коли ти так обійняв дівчинку, а потім чомусь від неї відчепишся? Це буде дуже гарно?

Тоні не пустив її, але на його обличчі з’явилися ознаки того, що він розгубився:

– А й справді… Що ж нам робити?.. Ну, ти б могла, зробити такий вигляд, що відштовхуєш мене так, обережно…

Аня відказала:

– Я не буду твоєю спільницею, зрозумів?

Тоді Тоні знайшов вихід: він відвернувся від неї і сказав:

– Як хочеш…

Поїзд саме підійшов до причалу. Аня побачила річку і запитала:

– Мені виходити?

Тоні швидко прочитав її думки, і вже захоплювався нею, бо вона знала, що треба йому казати!.. Він посміхнувся і взяв її за руку, потягнув за собою. Тоні не оглядався на неї, та коли один раз обернувся і ще раз подивився їй в очі, побачив, що вона трохи сумна. Це відкриття його аж розсердило, і він подумав: «Коли вона сумна трохи, може нічого не вийти. Краще б вона була вже дуже чимось стурбована, чи навіть заплакана. А вже до таких можна знайти ін-

дивідуальний підхід. Не важно. Тільки що з нею зараз робити? Можна було не витягати. Вона б побігла за мною. Благала б, щоб я її взяв з собою, що вона мене любить. Але не треба так швидко… Вона ще скаже, що я їй не треба… Але ні, не скаже, тому що не пійшла б зі мною… А втім – хтозна… Треба подивитися, що буде далі. Не така вже вона і мала, коли подивитися. У Марі навіть груди не більші, а що мені ще треба! Буде життя, буде інтрига. Якщо мені не здасться сьогодні зняти з неї… Сьогодні таки не вдасться. Але пізніше – обов'язково. А сьогодні я буду джентельменом».

Тоні не пускав її руку, аж поки не заплатив двадцятку за човен. Тоді він узявся за весла, і тільки за триста метрів від берега зупинився. Аня дивилася на річку, повну різних суден, човнів, а також і всюдисущого сміття, яке хтось скидав у річку замість платити за його переробку. Тоні бачив, з якою цікавістю вона розглядає річкову суєту, але коли вона повернулася до нього, він побачив, що її цікавість зовсім не жвава, не така, як тоді, на дискотеці. Тоді він подумав: «Здається, вона не така, як я подумав, і в мене з нею можуть бути проблеми. Її одяг хоч і змусив мене подумати про неї, але не відповідає їй… Вона ж не придумала ще й досі нічого такого, як могла б… І не сказала мені, що я їй подобаюся. Може, не скаже… Тоді шкода. Гроші полетіли на вітер. Такого зі мною не буде. Всього лише дівчинка, та ще й маленька. Таких малих в мене, здається, не було… Якщо пригадати… Чотирнадцять – найменша дівчина, дев'ятнадцять – найстарша. А це має бути рекорд. Потім вона, може, буде плакати в мене на грудях. Я казатиму, що все буде добре. А може, ця Ен вдарить мене по обличчі і скаже, що я забагато хочу. Ну, коли зважити на її вік. То я справді забагато хочу. Що тут зробиш! Мала вона ще, але я її вподобав…».

Тож Тоні перестав гребти, витяг з води весла і запитав у Ані:

– Ен, ти знаєш, для чого ми тут?

Тоні не дивився на неї, тому що вона могла б побачити, що він хвилюється. А цього він не хотів.

Аня спочатку похилила голову, а потім знову дивилася на річку. Тоді вона повільно і, як йому здалося, розгублено промовила:

– Не знаю… Мабуть, для того, щоб побути вдвох наодинці?

На останньому слові вона підняла голову і подивилася на нього. Тоні повільно встав і запитав у неї:

– Ти не проти, коли я сяду біля тебе?

Аня не сказала нічого, тільки посунулася вбік і подумала: «Для чого це я роблю? Навіщо поступатися йому місцем? Він все одно… Але все ж він нічого. Він не знає мене, і я скоро йому обридну. А може, не обридну. Ще побачимо. Що він буде робити? Хай тільки спробує простягнути руку…»

Тоні таки простягнув руку. Він просто обійняв її, і ніякого опору не зустрів. Аня повернулася до нього: в її очах він прочитав таку довіру і ще щось таке, що йому захотілося зараз же зникнути звідси, згадуючи, про що він думав, збираючись сюди. Він сказав їй:

– Ен, нам треба поговорити про нас.

Аня поклала голову йому на плече і сказала:

– Добре, нам треба. Але ти говоритимеш перший, добре?

Тоні спробував зупинити своє хвилювання і шалений стукіт свого серця, коли треба було говорити. Повільно промовив:

– Ну що ж, коли треба… Протягом тих десяти хвилин, що ми тут, я у тебе закохався, Ен.

Аня тепер не схилялася йому на плече, вона просто схилила голову вперед, спершись на борт. Тоні не побачив, як вона посміхалася, тому почав говорити їй:

– Ен, я розумію, що я не такий класний, але все ж скажи мені: чи я можу на щось розрахозувати? Благаю тебе, не кажи мені…

Аня знову посміхнулася:

– Ти думаєш, що дівчина, якій на три роки старший хлопець таке говорить, може від нього відмовитися? Погано ж ти знаєш дівчат.

Вона говорила повільно, сама помічала помилки в своїй мові, але не виправлялася, бо хотіла закінчити своє висловлювання якомога швидше. Тоні нахилився до неї і поцілував її в щоку, а потім подивився в її сумні і замріяні очі. Раптом несподівано для нього і для себе Аня схопила його за комір і притягла до своїх вуст:

– Дурнику!..

Він довго не міг відірватися від неї. Коли ж відірвався, вона дивилася на нього захоплено і промовила:

– Фантастика!

А потім Тоні зняв з її голови заколку. І її довге волосся розсипалося в неї по плечах. В світлі від сонця, що заходило, волосся виглядало просто дуже гарно, Тоні милувався ним недовго і сказав:

– Як ти думаєш, куди ми потім підемо?

Аня пригорнулася до нього і відповіла:

– Ми підемо до мене. Згода?

Тоні здивовано перепитав:

– До тебе? А твої батьки?

Аня відповіла:

– Їх немає. А ти подзвониш додому і скажеш, до залишишся ночувати в свого друга. Так можна зробити?

Тоні захоплено похитав головою:

– І ми з тобою будемо ночувати під одним дахом?

Аня гідно відповіла:

– Так, але що в цьому такого?.. Я ж не сказала, що під однією ковдрою…

Вони повернулися до міста, а потім пішли до Ані. Тоні швидко зателефонував додому і повідомив батькам те, що є. А потім вони довго ще сиділи вдвох у кімнаті і розмовляли про різне. Тоні жодного разу не пробував спокусити її, тому, що подумав, що коли все так починається, можна залишити це на завтра, бо завтра було б природніше.

Десь о другій годині ночі Аня відчула, що не встане зранку, і сказала Тоні:

– Нам треба спати… Відвернися, поки я роздягнуся…

Він чесно відвернувся і намагався не підглядати, але дзеркало, що було в кімнаті, змусило його хвилюватися, та він стримався. Коли ж вона лягла і прикрилася ковдрою, він нахилився до неї і поцілував її плече, яке вона навмисне, мабуть, не сховала. Тому що, коли він її поцілував ще кілька разів, вона сказала:

– Залазь до мене.

Тоні не вимагав, щоб його ще раз просили, а зараз же вимкнув усе світло, швидко роздягнувся і заліз до неї. Вона зараз же обхопила руками його шию, притиснулася до нього, і він відчув, що вона зовсім гола. Тоні подумав, що до завтра нічого відкладати не доведеться, а потім почув коло самого свого вуха:

– Тоні, я знаю, чого ти хочеш…

Вона сказала це пізно, бо він вже втратив контроль над собою. Він не знав, що їй на це відповісти. З ним ще не траплялося такого,

щоб яка дівчина брала ініціативу на себе, а тим більше – коли їй всього тринадцять. Все ж Тоні знайшов у собі силу запитати:

– Ти впевнена, що цього хочеш?

Аня тихо промовила:

– Так, я впевнена.

Тоні з кожною секундою дозволяв собі все більше і більше, не бачачи її опору, маючи натомість мовчазну згоду, що іноді виливалася в зітханнях. Він заходив все далі і далі, а потім, незважаючи на обіцянку самому собі, якогось моменту не зміг вчасно спинитися, потім він пестив її без жодного слова, думаючи про те, як все ж добре, що вони не можуть зараз зазирнути в очі одне одному.

Тоні дуже старався, щоб вона заснула першою. Він думав, що коли не зможе не заснути, поки вона не засне, то вона на нього образиться. Таке вже з ним було колись. Хоч Аня і весь час мовчала і не говорила нічого, лежала спокійно, Тоні все одно відчув, що вона вже спить. Тоді заснув і він. Щоправда, за ті дві години, що лишилися від ночі, він ще двічі прокидався і намагався вдивлятися в її обличчя. Вона спала, і Тоні чомусь здавалося, до по її вустах пролітає посмішка. Він подумав тоді, що так можна зробити висновки про те, яка людина є насправді.

Аня встала о шостій тридцять, одягнулася і взялася піднімати Тоні:

– Тоні, вставай, тобі треба додому, а потім – до школи…

Вона вийшла на кухню. Тоні встав, одягся і вийшов за нею. Щойно він зайшов, вона звела на нього замріяні очі і запитала:

– Тоні… Все гаразд?

Він ледь не вдавився бутербродом:

– Так… Але я повинен питати, чи все у тебе добре?!..

Аня сиділа проти нього, схиливши голову. Сказала на його слова:

– Зі мною все добре…

А потім підвела голову і запитала:

– Мене цікавить, ти задоволений?..

Тоні не міг зрозуміти, як треба відповісти, щоб їй така відповідь найбільше сподобалася. Тому сказав так:

– А чим би я міг бути незадоволений?

Аня починала нервувати, тому що думала, що він з неї знущається:

– Тоні, ти ж все розумієш… Що б не сталося, мені все ж тринадцять, а тобі – шістнадцять… Ти не шкодуєш?

Тоні не зводив з неї очей. Хоч вона і була заспана, але не була і трохи гірша від тієї дівчинки, яку він вчора в човні на річці святого Лаврентія цілував. Вона, як йому здалося, навіть стала трохи краща, тому після короткого сну стала рум'яна, і виглядала, зовсім ще дитиною. Щоправда, дуже гарною дитиною.

– Мені здається, Ен, що ти про себе дуже погано думаєш.

Аня вже спокійніше перепитала:

– Але все ж таки?

Тоні встав і поцілував її в щічку, а потім сів біля неї на підлозі, як собака, поклав голову на коліна і сказав:

– Мені було з тобою добре, Ен. Але я і досі здивований, що так сталося. Знаєш, я такого… Такого сюрпризу не чекав.

– Це тобі не перший сюрприз: таких буде ще багато…

Тоні не відпускав її. Коли вона хотіла піти:

– Чекай, Ен, посидь ще трохи… Я розумію, що ти пережила більше від мене, розумію, що тобі важче довелося… З тобою зараз все добре?

Аня відповіла, не зрозумівши його:

– Зі мною зараз все добре. А що?

Тоні сховав очі:

– І в тебе нічого не болить?

Аня зрозуміла, до чого він веде, і сказала:

– Ага!.. Ось ти про що!.. А я думала… От безсороинику! Справжній ти шпигун, не забув подивитися під ковдру, коли встав. І коли побачив там те, що мені доведеться прати сьогодні, став думати: як же все добре, як мені пощастило…

Вона жартома штовхнула його і побігла до себе в кімнату, але він не зрозумів, про що вона говорить, не зрозумів, що вона жартує, і побіг за нею:

– Ен, вибач, коли я тебе образив, але ж я про тебе хвилююся…

Аня обняла його і відповіла:

– Дурнику!.. Мені подобається, що хоч хтось про мене хвилюється.

Тоні тоді і сам пожартував:

– Знаєш, я не дивився під ковдру.

Аня повірила йому, коли почула. А він і справді не дивився, тому що був впевнений, що не знайде там того, про що вона говорила. Аня дивилася на нього і посміхалася, тому що не знала, що сказати на це. Тоді Тоні їй зказав:

– Коли б ти мені не сказала, я б ніколи і не взнав, що до чого… А так ти мені довірила, можна сказати, щось дуже важливе… Адже так?..

Аня вже сиділа в нього на колінах. Так що він далі мав просто говорити їй на вушко. Коли вона ствердно похитала головою, він продовжив:

– Мабуть, те, що ти це мені сказала, допоможе нам надовго ще зберегти наші стосунки… Як ти думаєш?

Аня обняла його і сказала:

– Може, і так… Так, тепер спробуй ти від мене кудись піти!..

Аня встала і почала щось робити у себе на столі – треба було навести елементарний лад. Тоні сидів біля неї і говорив:

– А все ж мені шкода тебе… Шкода, що тобі боляче.

Аня повернулася до нього і скоса подивилася:

– Я ж кажу тобі: все гаразд… І не треба шкодувати, бо навіть я не шкодую. Зрозумів?

Тоні відповів:

– Зрозумів.

Аня перестала робити свою справу і потягла його до дверей:

– Тобі час іти, коли ти не хочеш запізнитися до школи, так? І ще одне: те, що сталося, мало неодмінно статися. Так?

Тоні вже біля дверей відповів:

– Цього могло не статися… Господи, яка ти класна!..

Аня не відвернулася, не поцілувала його за це, не почервоніла. А сказала так:

– Ну, звісно, я тепер класна, ще й яка!.. Особливо, коли сталося те, що сталося. А ти перестань вже себе мучити і в чомусь звинувачувати, тому що ніхто ні в чому не винен. То ти не будеш себе звинувачувати? Можеш мені пообіцяти?

Тоні сказав:

– Обіцяю.

Потім він пішов додому, до школи… І там, наприкінці шкільного дня, знайшов кілька хвилин для того, щоб поговорити з Анею. А про них вже ходили школою легенди, тому що хтось бачив їх разом, ввечері на ріці у човні. Тоні чув це, але не звертав уваги. У Ані ж він запитав тільки про одне:

– Що ми робимо сьогодні?

Аня схилила голову на плече:

– Мабуть, нічого, бо я буду зайнята. Нічого?

Тоні посміхнувся і сказав:

– Нічого. Відпочинеш від мене. Але не забудь мені ввечері зателефонувати, добре?

– Добре. До завтра.

Їх вдвох бачила Марі, яка вже кілька днів була сама, без Тоні. Вона не думала про те, що дістала Тоні своїми вибриками: їй зараз дуже хотілося позбутися цієї дівчинки, особливо коли вона побачила, як Тоні її поцілував. У її серці з'явилася така злість, що вона себе не впізнала. Побачивши таке, вона побігла додому і почала домовлятися про зустріч з хлопцями із французького кварталу. За півгодини вона вже сиділа в їх компанії, тому що в її голові визрів план: попросити хлопців зловити її де-небудь, потішитися з нею, а потім передати їй привіт від її любого Тоні. Так можна було б сподіватися, що потім він забуде про це дівча, а воно забуде, що він нею захоплювався, буде думати, що він справді винен у всьому. Треба думати, що так і буде. Вона домовилася з вісьмома хлопцями, пообіцяла, що колись віддасть їм гроші, на що найстарший їй сказаз так:

– Якщо у тебе не буде грошей, то ми не будемо дуже проти того, щоб ти з нами розрахувалася без грошей.

Марі звикла, щоб з нею так говорили, і відповіла так, як треба було: кліпнула віями і тихо сказала йому:

– Тільки з тобою, не з усіма ж!..

Француз похитав головою і погодився:

– Тільки не зараз ж після того, як ми це зробимо. Тому що я буду зморений…

Марі відзначила:

– Тільки ви вже постарайтеся, зробіть все, що можете, але хай вона ще буде жива після вас.

І Марі зникла.

Того дня до Ані приїхали батьки. Вона встигла випрати свою білизну, і їй не довелося витрачати час на розповіді, звідки взялася та пляма. Але наступного ранку батьки знову поїхали, причому водночас, так що Аня знову залишилася одна. В школі вона домовилася з Тоні про побачення о дев'ятій вечора. Марі підслухала, а потім передала все своїм знайомим. Залишалося тільки сидіти на місці і хвилюватися про те, щоб малу не вбили. А так її доля вже була вирішена.

За п'ятнадцять хвилин до дев'ятої Аня вийшла з дому. Місяць кидав мертве проміння на кущі з іншої сторони вулиці. Раптом їй хтось затулив рота рукою, і вона не встигла нічого зрозуміти, як з-за кущів вийшла французька компанія. Її потягли в двір залізничної станції: там навіть вдень можна було робити що завгодно, а тим більше зараз.

Її тримали міцно: вона спробувала опиратися, але потім перестала, тому що один з хлопців вдарив її по обличчі. Вона відчула, як холодний струмок тече по її щоці. Потім на пісок впала червона крапля, але вона ще не заплакала.

Виникла невизначеність: хто перший? Оскільки таких рішучих не було, то першим до неї підійшов найстарший. Він повільно, гордо, щоб його бачила і вона, і хлопці, розстебнув собі штани, і так само повільно задер її спідницю. Вона стогнала, але нічого зробити не могла. Тільки раз сіпнулася…

Якби вона могла тоді кричати, то всю ніч наповнювала б район криком. Але липка стрічка не давала їй навіть пропустити хоч трохи повітря через рот… Вона ще намагалася кілька хвилин видертися, але чи дозволили б їй це? Ні, їй не дозволи, і потім вона зовсім не опиралася, не намагалася щось зробити… Бо не могла. Кільканадцять разів до неї підходили хлопці, аж поки не зморилися, і поки їм не набридло. Вони здерли з неї той одяг, що на ній лишився, і віднесли в парк на розі. Там її міцно прив'язали до дерева і лишили голу, щоб вона це й змерзла. Щоправда, їй було вже досить того, що з нею зробили. Наостанок вона почула, таке:

– Ти ще жива, не здохла? Ну, слава богу, а то ми думали, що нам на наступний раз нічого не лишиться. А ти нам сподобалася. Так, як сподобалася твоєму другу Тоні. Він шкодував, що не зміг прийти до нас. Обіцяв, що наступного разу буде…

На ній залишилося значно більше кривавих плям, ніж тоді у неї в ліжку. Та й відчуття були екстремальніші. Але про те, що було з нею за два дні, вона, вже почала забувати, а от чи вона забуде про це?.. Вона тоді не думала ні про що, навіть про те, що їй сказали. Вона почула це і забула про все на світі. Перед тим, як піти, вони вдарили її, щоб вона знепритомніла, і здерли липку стрічку. Коли ж вона отямилася, не кричала. Сльози текли по закривавлених щоках, і жодного звуку не вирвалося в неї з горла…

Вранці перший же перехожий помітив її і викликав швидку допомогу. Коли її везли і розпитували про те, що сталося, вона говорила щось, що вони не могли зрозуміти, але зрозуміли, що вона говорила іншою мовою. Після того, як вона провела кілька годин в лікарні, лікарям все ж вдалося взнати, хто вона така. Негайно викликали її батьків, і вже після чотирнадцятої години дня вони були в місцевій лікарні. Але не знали, що вона почула ім'я Тоні.

Довго довелося чекати Тоні того вечора, коли вона була в великій компанії на залізничному дворі. Він чекав на неї понад три години, потім його вдома лаяли за те, що він невідомо де так пізно вештається, а коли він зателефонував додому до Ані, її там не було. Тоні подумал, що вона поїхала з батьками. Але в школі, де він її не побачив, почув, що вчителі говорять про якийсь жахливий злочин, яких не бувало в місті протягом ста п'ятдесяти років його існування. Він почув про це на перерві і з цікавістю чекав, що їм повідомлять про це. Але коли він почув, з ким саме це сталося, схопив речі і, не відповідаючи на заклики вчителя пояснити, куди він, вилетів геть. До лікарні було недалеко, і Тоні добіг швидко. У чергового запитав, де можна побачити дівчинку, з якою сталося, а коли взнав, побіг сходами замість їхати на ліфті. Вилетів на третій поверх і побачив, що там стоїть кілька відомих всьому містечку кореспондентів з місцевих і провінційних газет. Тоні пролетів повз них і підійшов до дверей палати, де вона повинна була бути. А там стояв розлючений батько – так він себе називав – його Ані. Тоні звернувся до нього:

– Я можу побачити Ен?

Батько її закричав до нього і до журналістів, що саме почали вже сідати, йому на голову:

– Санітари! Заберіть геть цих…

Далі він сказав щось, очевидно, рідною мовою, тому що Тоні не зрозумів нічого. Несподівано на нього і журналістів налетіли санітари, схожі на тих, що заспокоюють психів, і допомогли їм забратися за огорожу лікарні.

Потім, коли він за дві години переліз через огорожу, він побачив, що до неї нікого геть не пускають. І пішов додому. Коли подзвонив до лікарні, йому, звісно, не дали поговорити з нею. І довелося йому йти до лікарні знову. Коли його не пустили, він сходив до церкви і помолився за неї: цього він раніше не робив ніколи. Але цього разу спробував… І повернувся додому. А коли пішов до школи, з нього кепкували однокласники. Він розсердився так, що вдарив одного з них кулаком, розбив йому брову, і його батьків швиденько викликали до школи. Але те йому було байдуже. Повернувшись додому, Тоні ще раз зв'язався з лікарнею, але йому сказали, що Аня вдома. Він стрімголов побіг до неї. Натиснув на кнопку дзвоника… Йому відчинив її батько. Побачивши його, він впізнав його і, схопивши за комір, закричав йому на вухо:

– Ти, хлопче, я тобі сказав, щоб ти не з'являвся біля моєї…

Тоні зрозумів, що він хоче сказати, і зупинив його:

– Чекайте, але ж ви не знаєте, хто я.

Її батько пустив його:

– І хто ти?

Тоні відповів:

– Я її знайомий. Тоді ви мені сказали йти геть…

Батько перебив його:

– І правильно зробив. Так і треба було. А що ще робити! Вона тоді не була готова нікого бачити.

Тоні зітхнув:

– Шкода, що так сталося. Ви не пустите мене?

Батько дав йому зайти і сказав:

– Зачекай, я пораджуся з дружиною.

Тоні стояв всього три хвилини, намагаючись почути хоч щось з кімнати Ен. Але не почув нічого. Здавалося, що там немає нікого, і що вона десь в іншому місці.

Вийшли пані Олена і батько Ен. Тоні чемно привітався, висловив їй своє співчуття. Тоді пані Олена подивилася на батька:

– То що, пустимо його?

Він похитав головою: мовляв, хай заходить, і зауважив:

– Тільки не надовго.

Тоні заскочив до її кіннати, боячись, щоб вони не передумали. Коли Аня побачила його, її очі розширилися мало не вдвічі, і вона відвернулася. Тоні похолов: з головою у неї не все було гаразд. Тоді він промовив вголос її ім'я, наблизився до неї, сказав:

– Ен, це я, Тоні, ти знаєш… Я люблю тебе.

Вона притислася до стіни і заплакала. Тоні спробував відірвати її від стіни, але йому не вдалося. Тоді він поцілував її і вийшов. А вона і далі плакала. Його зустріли її батьки:

– Ну що там вона?..

Тоні похитав головою:

– Ви знаєте… Мені так шкода…

Він себе не впізнав, бо по його щоках потекли сльози. Її батько провів його і наостанок сказав, що, дякує за співчуття. А Тоні йшов додому, витираючи сльози, і думав напитися десь з друзями. Вони б не відмовилися від цього. Тільки поки дійшов, подумав, що в неї все ж має бути добре. Інакше і бути не могло. І не напився Тоні.

Марі бачила, як він тікав зі школи, і дивилася на це спокійно. Думала: треба, щоб він її побачив, і побачив, що нічого з неї більше не можна взяти. Тільки не думала Марі, що вийде так, як вийшло. Вона сподівалася, що він, взнавши про те, до сталося, навіть не побіжить до неї. Що ж, не все так погано, хоч він і побіг. Прибіжить ще. А коли ні, то можна буде щось зробити, самій до нього прибігти. Не важко. Побачимо.

Скоро їх клас зібрався до лісу. Марі подумала, що там можна було б спробувати допомогти йому забути про Аню. Тому що там він не зміг би від неї весь час тікати. Марі дурною не була, подумала, що рано чи пізно він зникне з очей всіх інших. І вона зможе ним зайнятися.

Тоні не дуже хотілося йти, тому що він хотів вдруге відвідати Ен, але його вмовили. Коли він разом з іншими посидів біля вогнища півгодини, у нього з'явилося непереборне бажання зникнути звідси і піти до неї. Та він вирішив: коли вже пішов, то нема чого йти з цього лісу. Адже все одно тут не ночувати.

Коли всі почали потроху вставати зі стовбурів старих дерев навколо вогнища, Марі теж встала і сіла поряд з ним. Тоді він не витримав і демонстративно встав. Марі посиділа півхвилини, а потім, і собі встала і зникла в гущавині дерев. Зараз же пішла шукати Тоні. Коли побачила його, зараз же подумала:

– Ось і він, і за нами ніхто не шпигує. Що робити? Поговорити з ним. Спробувати, чи просто підійти і спробувати щось з себе зняти?..

Для неї значно простіше було б щось з себе зняти, але само собою вийшло так, що вона підійшла до нього і почала, говорити:

– Тоні, нарешті ми самі… Може, так повинно було статися… Знаєш, а я і досі тебе люблю.

Він не відповів їй. Вона почала гладити його обличчя, а потім іншою рукою спробувала, розстебнути йому штани. Тоні її зупинив:

– Марі, скільки, тобі можна говорити, щоб ти не лізла до мене?!.. Марі, я зараз вже наказую тобі: припини чіплятися до мене.

– Тоні, як ти не розумієш, я ж люблю тебе!.. Я намагалася досягти свого інакше… Пам’ятаєш? Але ти не хотів іти разом зі мною нікуди, ти не хотів нічого, відмовлявся від мене… Протягом останніх кількох днів чи тижня, що пройшли відтоді, як ти танцював з тією малою. Ти ж і не подивишся на мене. Пам’ятаєш, що було раніше?..

– Марі, я, здається, тебе розумію. Ти говориш так, неначе закохана. Але пам’ятаєш, яка ти була? Залізна леді. Я не закохаюся в тебе. Тому що вже закоханий в одну дівчинку.

Марі говорила те, що придумала раніше:

– Те дівча ніколи не дасть тобі того, до можу дати я, розумієш?

Тоні зітхнув:

– Ти ніколи не даси мені того, що дала Ен.

Марі ледь не заплакала, тому що її план провалився:

– Все одно… Все одно я буду боротися за тебе…

Тоні вже відходив від неї, і через спилу кинув:

– Роби що хочеш, Марі, борися… Але мені байдуже.

Марі пішла заплаканою і по вуха здивованою: невжє і справді треба було вбити малу, щоб він подумав про неї?!

А Тоні пішов з лісу, не повідомивши нікого. Все одно його батьки завтра збиралися до школи. Так що він прийшов додому і вирішив, що треба йти до Ані. Він зібрався і пішов. Тільки дорогою він згадав, що з нею сталося, і промовив до себе вголос:

– Навіщо я туди йду? Вона ж тепер не людина, вона втратила розум. Та я таки йду до неї…

Він натиснув на кнопку дзвоника, йому відчинив знову її батько. До нього сказав:

– Здається, з нею вже трохи краще.

Тоні сказав, що радий за неї, і спитав дозволу зайти. Коли він зайшов до кімнати, Аня вже не дивилася на нього переляканими очима. Тоні зітхнув полегшено і забув про те, що він говорив собі дорогою. Йому подумалося, що їй тепер, мабуть, краще. Дай бог. Дасть. І Тоні вирішив до неї заговорити:

– Ен, прошу тебе. Не відвертайся від мене… Мені так боляче, що з тобою таке сталося. Я люблю тебе, Ен. І так хочу тобі допомогти... Але прошу тебе, скажи, чим я можу тобі допомогти… Ен, прошу тебе, скажи хоч щось мені, щоб я почув твій голос.

Аня подивилася на нього осмислено, як людина, а не тваринка. Тоні сів поближче до неї, поклав руку їй на плече. Подумав, що вона його відштовхне, але вона раптом впала йому на груди і заплакала. Тоні трохи зачекав, потім витер її сльози і сказав:

– Ен, дякую тобі… Здається, я все розумію.

Раптом, він вперше після випадку почув її голос. Він був хрипким, але все ж то був її голос:

– Мій Тоні…

Тоні зрадів, що почув її голос і сказав:

– Ен… Сподіваюся, тобі краще?

Вона ствердно похитала головою, а потім нахилилася до нього і мовила йому на вухо:

– Тоні, що б там не було, я все одно тобі пробачила…

Тоні подумав, що вона говорить знову про сліди в неї в ліжку, і не дивувався тому, адже вона мала право про них згадувати, бо він і досі думав, що не варто було цього робити. Тож він вирішив, що скоро буде ще краще з нею. Трохи поговоривши до неї, він погодився з нею і сказав, що прийде завтра. Потім, коли вийшов, в нього запитав її батько:

– Хто ти їй? Приятель не бігав би до неї часто. І не говорив би з нею.

– Чому ви так думаєте?

– Тому що я так думаю. Ти з нею зустрічався? Ти її хлопець? Кажи, не бійся.

– Так, все так.

– Тебе звати Тоні?

– Так, мене звати – Тоні.

– Вона в своєму щоденнику писала, по ти їй подобаєшся.

Тоні, коли почув про її щоденник, почервонів, бо подумав, що там повинно бути і про те, як вона його затягла в ліжко. Тут її батько побачив, що він почервонів, і сказав:

– Так, в щоденнику там є те, через що тобі треба червоніти. Ну, тебе я не звинувачую, бо в мене гарна, дочка... Після того, що сталося, я тим більше тебе не звинувачую. А тепер іди, не змушуватиму тебе червоніти.

І Тоні пішов додому. Тепер його серце співало, тому здавалося, точніше, він був упевнений, що з Ен все буде добре, що завтра, вона вже буде сидіти в нього на колінах і сміятися. Але тепер він зовсім не думав, що треба напитися.

Вранці наступного дня Аня вже не сиділа в своїй кімнаті. Вона навіть вийшла з квартири і вирішила, що можна покопатися серед пошти. Про те, що їй сказали хлопці, вона не думала, тому що він би тоді до неї не прийшов. Та ось серед листів вона знайшла один без зворотньої адреси й імені відправника. Аня побачила, що його адресовано їй, сховала від своїх батьків, а потім відкрила, і прочитала. Там було написано:

– Я знаю, як сильно ви любите свого Тоні, знаю, що ви не вірите в те, що він винен у тому, що з вами сталося. Але я все ж допоможу вам побачити, що відбувається навколо вас. Він не любить вас, а використовує. Він зміг просто залишити вас. Не любить, коли його ще хтось потім дістає – і бігає за ним. Такий він є, той Тоні. Зі мною колись сталося приблизно те, що і з вами. Я його любила, а він разом із своїми друзями погрався зі мною... Я нікому нічого не сказала. Тому що любила його, і досі люблю, незважаючи на те, що сталося. Але закликаю вас: не вірте у те, що він зараз крутиться навколо вас, тому що зараз на нього полює поліція, і йому треба,

щоб ви не сказали, що вам сказали ті хлопці. Я їх знаю, тому що вони його друзі, але занадто його люблю, щоб сказати вам, хто саме це зробив. Зрештою, організатора ви знаєте. Так що робіть що хочете. Ви вже раз стали, його жертвою, дивіться ж, не станьте нею вдруге.

Аня тихо скрикнула і впала на своє ліжко. Не думала, чи може це бути брехнею, тому що все їй здавалося зрозумілим. Точніше, здалося. Вона забилася в куток. І заплакала. Батьки не бачили листа, бо вона його кохала. І тепер думала про те, що треба робити, коли він прийде, але потім ще щось сталося, і вона перестала думати про щось взагалі. Вона ледь думала про те, що було б краще для неї залишитися десь на Україні, ніж опинитися тут. Там би принаймі не сталося. Або… Хто знає. Тоні не було… Не буде… Господи, що мені робити…

Тоні прийшов до неї і увійшов до її кімнати… Вона побачила його, відвернулася так само, як і першого разу. Він мало не заплакав, сидів біля неї і благав поговорити з ним. Вона шепотіла, не звертаючи на нього уваги:

– Що мені робити… Що мені робити… Тоні…

Він встав і почав ходити кімнатою. Заплакав, і крізь сльози говорив їй:

– Ен, я тебе люблю… Поговори зі мною…

Вона, повернулася до нього і витягла з-під ковдри листа. Кинула в нього листом. І знову відвернулася. Тоні почав читати його. Дочитав до третього рядка, продивився далі і прошепотів одне тільки слово:

– Марі!

Кинув листа і вилетів з квартири. Було недалеко. Він побіг до Марі, думав зараз зробити з нею щось таке, що вона запам’ятала б надовго. Він подзвонив у двері її квартири, думав, що її можна і вбити буде. Як вона і надалі буде говорити, що любить його.

Марі впустила його, і він подумав, що зараз вдарить її по голові. Та раптом з-за дверей якась сила заломила йому руки, і скоро він лежав на підлозі з заклеєним ротом і зв’язаний. Навколо нього стояли хлопці. Марі сказала йому:

– Не хвилюйся, Тоні, вони не будуть робити з тобою того, що зробили з тією малою… Весь час забуваю, як її звати. Ну, біс із нею.

Найстарший хлопець підійшов до неї і поклав руку їй на сідницю. она відмахнулася:

– Не зараз!.. Тоні, так сталося, що я тебе любила. Але зараз я тебе не люблю. Я розчарована. Тому що ти обрав те дівча, а не мене. Так що я мала помститися.

Марі витягла кілька ножів для розколювання льоду. Хтось з хлопців вдарив Тоні ногою в живіт. Він скрутився, потім його перевернули на живіт. Марі віддала ножі хлопцям. А один залишила собі. Хтось з хлопців нахилився і встромив ножа аж по саму ручку йому в плече. Він почав тіпати головою. Тут же його пришпилили другим ножем до стіни. Хтось із хлопців встромив йому в печінку. Тоні відчув, як щось застеляє очі. Але побачив, то останній ніж, який був у Марі, вона викинула, як помітила кров'яну калюжу з Тоні. Потім вона з хлопцями швидко вибігла. Тоні вже не чув, як знизу зревів мотор машини, що від'їжджала.

Аня згадала ім'я Марі і подумала, що це могла б бути та дівчинка, що написала листа. Але зараз же вона подумала:

– Може, він побіг до неї?..

Аня почала шукати телефон. Коли знайшла, зв'язалася зі школою і скоро вже знала адресу Марі Лемер. Більше її ніщо не цікавило. Вона побігла вниз сходами. Батьки незчулися, як вона пішла.

Марі і її друзі не зачинили двері, коли йшли. Аня стовхнула їх, і вони відчинилися. Тоді вона побачила картину, від якої в неї покотилися з очей сльози. Зараз же вона постукала до сусідів, викликала швидку допомогу і повернулася до Тоні. Він вже втратив свідомість. Аня наблизилася до нього і теж впала.

Швидка забрала їх двох. Аня довго не могла прийти до тями. Але, коли все минулося, її довго не випускали. Вона знайшла спосіб і втекла з палати. Пішла шукати Тоні. Недовго шукала, тому що про нього знали всі в лікарні. Як і про неї. Вона зачекала, щоб біля дверей його не було нікого, вскочила і замкнула двері з середини. Тоні лежав, обплутаний густою мережею трубочок. Але заговорив до неї:

– Ен... Це ти?

І звівся в ліжку. Вона підбігла до нього і силоміць поклала назад і сказала:

– Тоні!.. Хіба тобі можна вставати?

– Ні! Хіба тобі можна вставати?

– Ні, не можна, але я втекла. Скоро мене випустять, і я зможу знайти тебе тут знову… Буду сидіти разом з тобою.

– З тобою все добре?

– Ні, але досить добре, щоб тебе розважати. А ти скоро станеш на ноги?

– За два тижні. Марі втекла?

– Я її не бачила.

– Коли я її десь побачу, то вб'ю. І треба повідомити, поліцію, що Марі Лемер винна у всьому.

– Тоні. Пробач їй?

– Чого це?

– Того, що вона тебе любить. І через це зробила те, що зробила.

– А навіщо це тобі? З тобою сталося те, що сталося, теж через неї.

– Я її розумію. Пробачиш їй?

– Якщо ти так хочеш…

– Добре. А коли з тобою все буде добре, все буде, як раніше. А тепер я піду, бо тобі важко.

– Прийдеш до мене?

– Прийду. Ти лише трохи почекай.

Перший варіант: 14 вересня – 6 жовтня 1998 року,
Зміни: грудень 1998 року.
Червень 1999 року

Є І БУДЕ

Роман

Розділ 1

Суддя подивився на купу людей, що увійшли до великого кам'яного залу. Дехто не міг усе ще прийняти того, що відбувається навколо, і час від часу торкався стіни. Її нетесане каміння створювало атмосферу фантастичності у цьому місці. Проте ця стіна була більш ніж реальною, торкнувшись її, можна було відчувати неприємно-страхітливу вологість та прохолоду. Від стіни виходили випаровування, а на додачу до туману тут була ще й напівтемрява. Проте і в ній хтось із новоприбулих зумів розгледіти, що у цьому залі не було стелі. Світильники, що звисали згори на грубезних ланцюгах і ледь-ледь світилися, не були закріплені. Ланцюги губилися там, на недосяжній для ока висоті, і коли усі побачили це, натовп почав хвилюватися. Він завирував, і вже от-от повинен був закипіти, але над людьми пролетіло щось біле, а суддя устав і зробив якийсь знак. Туман швидко розсіявся, світильники спалахнули, а над ними виникло чимало білих істот, що якимось дивом трималися у повітрі. Це були янголи, і хтось у натовпі, першим зрозумівши це, вигукнув це невідомою для інших мовою, але всі його зрозуміли.

Хвиля захоплення прокотилася залом. Хтось, не до кінця повіривши у те, що відбувається, закричав голосніше від інших:

– Що це таке? Якого чорта…

Янгол майнув донизу, схопив сміливця за комір, підняв над натовпом і, спостерігаючи за його мимовільними рухами, сказав:

– Замовкни. Хіба ти не розумієш, де ти?

Над залом прокотився шепіт здивування. Обоє вони говорили однаково невідомими мовами, однак розуміли одне одного, а найцікавіше – їх розумів кожен, хто тут стояв.

Суддя устав, і янголи, даючи йому дорогу, розступилися, привернувши до себе увагу. Тепер натовп дивився на того, хто був біліший за всіх янголів, і кожна людина чекала на те, що він скаже. А він промовив до них те, що вже промовляв до інших тисячі разів:

– Ви вже знаєте, хто ви?

І коли кожен задав собі це питання та не зміг знайти відповідь, суддя показав їм уперед, і в повітрі раптом виник плаский екран, подібний до біг-борда. На ньому замиготіли якісь кадри й зображення, причому кожен бачив тут різне.

А суддя усміхався у думці, дивлячись на те, як змінюються обличчя людей, котрим щойно нагадали, яким чином вони померли, щоб зараз опинитися тут, перед ним. Шахтар з Південної Африки побачив, як він спускається до шахти, і пригадав, що по тому більше ніколи не повертався звідти. Потім він бачив, як з глибини його горизонту на нього насувається вогняна хвиля метанового вибуху, яка змітає все на своєму шляху. І він згадав те, як на ньому почав горіти одяг, як він кричав, а поруч із ним помирали його друзі. А потім він бачив сліпучий коридор, яким він летів, але не знав, коли він закінчиться, а далі була темна й непорушна безвість, а за нею – каміння й люди навколо, і нерозуміння того, як він міг тут опинитися…

А суддя вже був готовий тієї миті, коли кожен закінчить перегляд фільму про себе, сказати:

– Ви всі – мертві. Ясно?

І тут, як завжди, з’явився хтось, хто промовив:

– На коліна! Він – наш суддя і спаситель!

Суддя скривився. Слово суддя його ще могло задовольнити, а от спаситель – він не рятував нікого, та й робити цього не збирався. Проте легенди, що народжувалися перед очима, тут же й закінчувалися. За його наказами тих, кого було приреченe-

но до страти, розривали на шматки, оббризкуючи кров'ю тих, хто стояв навколо. Потім з-під ніг натовпу з'являлися чорти й бісенята, які виривали з натовпу інших, тих, кого суддя прирік на довге страждання у пеклі. Нарешті, ті, хто залишався тут, а таких ніколи не було багато, повинні були слухати його останні настанови перед тим, як опинитися у тому місці, про яке мріє більша частина людства.

Він став говорити до них. Вони ще не знають, що з ними буде, а суддя вже прокручує у своїй свідомості те, де вони опиняться. І він говорить до них:

– Ви знаєте, де може опинитися кожен з вас. Тому я не буду вам нагадувати, що таке добро, а що – зло. Зараз хтось із вас стане янголом, а хтось потрапить до рук чортів. Хто й куди – побачите самі.

І вистава почалася. Суддя спостерігав за нею не без зацікавлення, тому що знав: очікування чогось невідомого змушує людей діяти не так, як від них чекають.

І все ж дехто з його гостей не міг зрозуміти того, що відбувається. Натомість інші вже чекали не без хвилювання, що принесе їм доля. І коли одні рвали на голові волосся, знаючи наперед, що попереду не може бути нічого, крім пекла, то інші навіть намагалися молитися, думаючи, що у них так стане більше шансів.

Все було так, як і завжди. Люди не змінювалися протягом тисячоліть.

І несподівано з натовпу, що гудів, але все ж не ризикував уже просто рухатися, пролунало:

– Скажіть, будь ласка, а де ми зараз перебуваємо?

Суддя був здивований до глибини душі. Ніхто з мерців так ніколи не ризикував звертатися до нього першим. Тим цікавіше йому було подивитися на того, хто це сказав. Янголи, які враз зрозуміли, чого він хоче, вихопили його з натовпу, і він став кумедно та безпорадно тріпотіти ногами у повітрі.

Натовп завмер, чекаючи на неминучу розправу над зухвалим чоловіком, який проте продовжував щось казати.

Суддя витяг сувій пергаменту, на якому було записано все, що стосувалося цієї людини. Там було написано багато цікавого, зокрема про те, що він був убивцею. Він зухвало вбивав людей

на вулиці, у темних провулках свого рідного міста, щоб отримати від того насолоду, і зовсім не для того, щоб заробити тим грошей. Суддя звів на нього здивовані очі:

– То ти в нас, виходить, убивця?

І він відповів, все ще здригаючись над завмерлим натовпом, що жадібно вслухався у кожне слово:

– Я убивав тих, від кого немає жодної користі. Лише зло. Від наркоманів, що стоять і продають дози на вулицях. Від усіляких дурнів, що вештаються під кайфом вулицями міста й забирають у перехожих гроші та золото. Я сам знаходив їх та убивав. І ніхто не зможе мені закинути, що я робив погано.

Натовп зловісно застиг. Мовчав суддя, і тим більше, мовчали янголи. Чолов'яга все ще здригався, а суддя тим часом задумався. Цей мрець був якимось особливим; можливо, він ще не встиг зрозуміти, що він вже не живий, тому що намагався переконати того, хто визначає його долю, в тому, що він помиляється. І тому суддя прийняв безпрецедентне рішення:

– Говори далі.

І той, до кого він звертався, став говорити:

– Я б убив і тих, хто убив мене. То були п'яні робітники – нелегали з Росії чи з якоїсь із тих країн. Вони не платять податків та забирають в нашої країни те, що їй повинно належати…

Суддя його перебив:

– Значить, ти убив нещасного, що приїхав заробити, тому що у своїй країні він цього зробити не може, так? І за що?

Гість охоче відповідав:

– Я державний службовець, працюю в міністерстві економіки, у Празі. Я завжди дотримувався законів. А ці гади – ні. Вони плюють на вулиці мого міста, п'ють з горлянки горілку та розбивають пляшки об брук. Я покликав їх та назвав ідіотами. Вони були п'яні, і я міг би легко покласти всіх чотирьох своїм пістолетом. Без проблем. Але в одного з них раптом виявилися довгі руки. Я поклав одного, а інший запустив у мене пляшкою, я випустив пістолет, хтось його схопив та вистрілив у мене. І на тому все закінчилося. Далі ви самі знаєте…

Сміливий і зухвалий мрець видихнув повітря, знову вдихнув, а потім мовив:

– А тепер, коли ми з'ясували всі наші справи, пустіть мене до пекла. І не змушуйте мене чекати, у мене там важливі справи.

Суддя, вражений такою відвертою зухвалістю, навіть нахабністю перед його лицем, не зміг навіть щось швидко сказати. І лише через кілька секунд він мовив:

– Заберіть його. Я поговорю з ним пізніше.

А потім він спостерігав за тим, як з-під ніг у приречених до раю чи пекла вискакували чорти, хапали тих, хто був їм потрібен, щоб потягти до пекла, і ті, кому судилася така доля, страшно кричали, а ті ж, кого чорти обминали, трималися й намагалися не закричати, чекаючи, що їх от-от спіткає те саме.

Після візиту чортів натовп помітно зменшився. Залишилися умовно праведні мерці, і суддя, ліниво махнувши рукою, сказав:

– Ви не потрапите до пекла. Вам, можна сказати, пощастило. Радійте тому, що ви побачити райську прохолоду.

А коли ці мерці зникли звідси, із щасливими посмішками відправившись до найбільшого у світі саду з пальмами, фонтанами, лебедями та розвагами, він нетерпляче устав і, наказавши янголам почекати з наступною партією, назбирати побільше мерців, вирішив зайнятися своїми особистими справами. Тепер у нього було те, що його цікавило. Тепер у нього був чех.

Розділ 2

Курди не знали, хто тут жив до того, як вони оселилися на цій землі. Вона належала туркам, і курди намагалися проти них боротися. Село було розташоване на більш-менш пласкому відрізку землі, що його якимось дивом удалося знайти посеред гір тому, хто тисячі років тому вперше тут оселився. Очевидно, цей сміливець знав таємницю печер, що були прокладені богами чи просто природою під селом. Курди не були впевнені в тому, що ці печери існують. Хтось казав, що тут була резиденція кривавих ассирійських царів, і їхні злі духи ще й досі охороняють скарби та кістки. І незважаючи на відданість богові пророка Мухамеда, селяни все ж мовчки погоджувалися один з одним у тому, що десь там, у глибині й ховаються привиди та духи, які зрідка лякали тих, хто вирішив прогулятися після дванадцятої ночі.

Староста села, чоловік, в якого обличчя було навхрест прикрашене шрамами, що залишилися від часів відкритої боротьби з турками, мовчав. Він знав про духів не більше, ніж селяни, замучені щоденною роботою. У нього й так вистачало проблем. Треба було встигати попереджати мешканців села про наближення поліцейських та армійських рейдів, щоб селяни встигали ховати зброю. Так було доти, доки до нього серед ночі не увійшло четверо чоловіків, одягнених у чорне. На них не було знаків якоїсь армії, і він вирішив, що це американський спецназ прибув на замовлення турків – щоб убити його і ще декого, про кого було достеменно відомо, що вони беруть участь у підпіллі.

До нього заговорили поганою турецькою мовою. Йому сказали тільки одне:

– Через двадцять хвилин тут буде каральний загін. Ховай зброю.

Староста повірив, адже біля його скроні тримали пістолет. Тому він передав терміновий наказ. Потім гості зникли, а замість них прийшли турки. І оскільки вони не знайшли нічого, їм довелося піти. Тоді до старости увійшли ті самі привиди та запропонували:

– Ми дамо твоїм людям гранати та набої, автомати, пістолети та все, що буде їм треба. Ми будемо допомагати вам воювати з турками та американцями в Іраку. Хочеш?

Староста мовчав, але недовго. Це були росіяни. І коли вони підкріпили свої пропозиції хрусткими американськими банкнотами, він здався. Так у підземеллі з'явилися справжні привиди, які прилітали сюди у гелікоптерах, непомітно перетинаючи повітряний простір Грузії та турецький кордон. Вони зникали у печерах, по кілька місяців не бачачи сонця, спали під кам'яними стелями на гранітній постелі, а потім приєднувалися до курдів і, ледь-ледь розуміючи накази командирів, гинули під американськими кулями в Іраку, турецькими – тут же, біля воріт найближчої військової частини турецької армії.

Дехто з них усе ж залишався живий. Курди думали, що це – приречені до страти росіяни, яким пропонували можливість жити, поки їх не застрелять. Справді, всі росіяни, яких вони тут бачили, рано чи пізно зникали.

Приблизно чверть з них доживала до того моменту, коли їхнє керівництво вирішувало, що їх уже можна використовувати насправді, а не перевіряти. Тоді вони оберталися на вояків російського іноземного легіону, який хоч і був нелегальним, однак людей у собі мав більше, ніж усі інші підрозділи російської армії, розташовані за межами Росії.

Вони опинялися там, де на них чекала багнюка у тропічних лісах, отруйні змії та ще більш отруйні павуки та комарі, а також голі негри, озброєні гранатометами. І проти цього всього їм доводилося воювати. Скільки відсотків з них виживали там протягом року, що відводився їм для того, щоб стати вільними, – невідомо. Однак таких було мало. Краще сказати, що про таких писали у газеті, що виходила там, у джунглях, спеціально для них російською. Про них складали легенди, але, як це не дивно, не було таких, хто міг би сказати: я служив з тим, хто витримав цілий рік та поїхав додому.

Комендант звик до того, що раз чи два на тиждень його спокій турбувало повідомлення про майбутнє прибуття гелікоптера. Він мусив реагувати на це, з'являтися у горах, приймати добровольців, яких він називав смертниками, а потім розміщувати їх серед холодного каміння. Проте це все набридло йому вже настільки, що цього разу йому було важко іти туди, у гори.

Його страждання були компенсовані. Він побачив таке, чого не сподівався тут побачити.

Офіцер, котрий привозив йому поповнення, сказав йому, ще не стрибнувши на землю:

– Зараз будеш гнути матюки.

І таки було чого. Йому привезли серед інших трьох пацанів з колонії для неповнолітніх, котрим було ледь по сімнадцять. І він не уявляв собі, що з ними робити.

Це було не все. До тих, кого викидали з тюрем, тепер додалися добровольці. А було їх немало. І коли комендант узнав, що дехто з них уже мав честь воювати у Чечні, а більшість – на вулицях великих міст, в нього відвисла щелепа:

– Що, закінчилися зеки? Що це за фігня?

Відтепер він спілкувався з іншими хлопцями. Деяких з них витягали з сирітських притулків, адже, виходячи за ворота, вони

не мали куди йти. Інші були закінченими волоцюгами. Нарешті, знаходилися такі, що, вчинивши злочин, тікали подалі від Росії з її законами. І комендантові сьогодні довелося зітхнути:

– Не думав, що так буде.

Отож у кімнаті стояло шестеро хлопців, зібраних із різних регіонів Росії, дивлячись один на одного та сумніваючись у своєму виборі. А комендант говорив до них:

– Владислав, Олександр, Євген, Олег, Дмитро, Андрій. Ви будете спати на цих нарах і дякувати Богові, що не на камінні, хоча після вранішньої розминки вам буде байдуже, де лежати, на камінні чи на дереві.

Він багато ще сказав до них. А коли він пішов, вони стали знайомитися. Виявилося, що комендант навмисне поселив разом тих, хто ніколи не сидів: тут були перші з тих, хто тікав з Росії. Один з них, Влад, зізнався:

– Я тут тому, що перерізав вночі горло хлопцеві, який зґвалтував і вбив мою сестру. Я залишив там записку, що це зробив саме я, а потім подався до того сержанта, який розповів мені про цей іноземний легіон. Коли вже мати нагоду заробити, то чому б і ні.

Він зважив на те, що хлопці мовчать, і став розказувати сам про себе: що він петербуржець, що намагався вчитися в університеті, думав, що вивчить оту свою філософію, однак вона для нього закінчилася у без малого дев'ятнадцять.

А потім Влад зрозумів, що кожне його слово ковтає п'ятеро хлопців, і ніхто з них ще не ризикнув хоч щось сказати про себе.

Він примусив їх говорити. Вони розмовляли цілу ніч, і хоч їм не вистачало пива та світла у печері, розмова на ранок закінчилася так, неначе вони добре знали одне одного.

А потім вони шкодували, що не спали. Вони не могли собі уявити, що тут будуть вимагати багато, але щоб так – це було навіть за межами їхньої уяви. І ввечері вони справді були щасливі лягти на дерев'яні нари. Тепер вони не розмовляли: щойно голова торкалася до дощок, очі заплющувалися самі по собі, і підняти їх змогли лише безцеремонні поштовхи чобітьми по ребрах.

Так тривало два місяці. У лункому підземеллі вони не тільки бігали, але й навіть стріляли, адже жоден звук звідси не долітав до поверхні.

А потім, якось серед ночі, їх – і не тільки їх – підняли, видали кожному АКМ та набої, побажали залишитися живими та у двох словах розповіли про те, що треба робити.

Вони повинні були рухатися вздовж вузенької річки за картою, розстрілюючи дорогою всі патрулі, щоб дістатися околиці невеликого містечка, де їх повинні були забрати.

Стоячи під зорями та місяцем, хлопці несподівано відчули, що в них підкошуються ноги. Вони ніколи не ходили за картою, не знали точно, в якій країні знаходяться, а ще уперше у житті повинні були убивати чи помирати.

Влад тримав у руках карту останнім. Тим часом усі попередні загони вже вирушили, намагаючись триматися недалеко від гірського струмка. Потім Андрій сказав:

– Владе, давай уже йти.

Влад дивився у карту, і щось йому говорило про те, що вони чогось не помітили. Однак треба було іти, і вони рушили.

Через тридцять секунд удалині пролунала стрілянина. По тому хтось скрикнув, і над горами знову запала тиша.

Хлопці завмерли, і Влад помітив переляк в очах у тих, хто два місяці тому рвався сюди, щоб не померти.

І раптом він здогадався про те, що саме так уперто привертало його увагу до карти. Річку перетинала якась дивна риска. Влад сказав:

– На карті позначено водоспад. Висоти не пишуть, але коли нам пощастить, ми там не зможемо спуститися.

Хлопці нерішуче переминалися з ноги на ногу. Влад продовжив:

– Вони нас випробовують. Хочуть подивитися, хто залишиться живий. Якщо підемо далі, нам все одно доведеться обходити той водоспад. І по нас все одно будуть стріляти.

Хлопці слухали його і мовчали з хвилину, а потім той же Андрій сказав на це:

– Треба йти так, як вони сказали. Вони не можуть нас дурити.

Тут же пролунала ще одна черга, знову скрикнула людина, а потім вибухнула граната, зблиснувши у темряві. Вони лягли на теплу землю, і Влад сказав до них:

– То як, будемо іти туди, де проти нас гранати, а проти них – чайники, а не солдати?

Їхній страх переміг, і тепер вони, спрямувавши світло єдиного ліхтарика на карту, думали, як же їм обійти патрулі та водоспад одночасно.

Влад показав на село, що лежало на іншому березі річки:

– Можна перейти через річку, потім через село, а далі спуститися вздовж дороги. Доведеться бігти, тому що тут удвоє далі, а потім переходити через болото. І ми прийдемо до цього водоспаду з іншого боку.

Влад переміг. Тепер він рішуче крокував попереду, тримаючи у руці ліхтарик, карту та компас, а хлопці крокували ззаду, намагаючись не відставати.

Вони підійшли до села, і Влад здригнувся:

– Ми не знаємо нічого про це село. Дивіться уважно. Нам не можна нікому попадатися на очі. Так що давайте дивитися, щоб не сталося чого…

І вони рушили, ховаючись за кущами та на всяк випадок знявши автомат із запобіжника.

Вулички були безлюдні. Щоправда, їм треба було перетнути велику площу, освітлену ліхтарем, єдиним, либонь, на все село. Тут вони зупинилися. Тепер на Влада дивилося десятеро очей: мовляв, завів нас сюди – тепер виручай.

Він пішов через цю площу рішуче, так, неначе на ньому не було такого одягу, а через плече не висіла ціла купа гранат. Хлопці трохи постояли, а потім рушили за ним, здивувавшись такій рішучості. Аж ось хтось із них запитав обережно:

– А ти не думаєш, що нас могли помітити?

Влад відповів, не обертаючись:

– Якщо хтось і встигне нас помітити, то ми тут нікого не здивуємо. Я так думаю.

Вони не відповідали, і далі мовчки рухалися за Владом. Тепер доводилося йому довіряти. І коли вони дерлися вгору, а в них з-під ніг летіло каміння, ніхто не спробував сказати Владові, що вони дарма на це зважилися.

Сьогодні їм довелося побачити багато. Скоро вони спускалися, причому кут спуску був такий, що можна було якоїсь миті не втриматися, а далі летіти вже попри своє бажання.

А тим часом скрізь лунала стрілянина. Якоїсь миті їм здалося, що постріли лунають у них над головою, всі стали зупинятися, нервово піднімати вгору голови, але нічого над ними не відбувалося.

І вони знову дерлися вгору, а більше – спускалися, не звертаючи уваги на каміння і вже менше прислухаючись до пострілів. У них попереду було ще кілька кілометрів.

А потім Влад зупинив їх і показав пальцем кудись вдалину. Оскільки вже починало світати, вони легко змогли розгледіти водоспад, над яким здіймалася хмара водяного пилу. Однак звуку падіння води чути не було, тому що неголосні автоматні черги, тисячократно повторювані у горах луною, заглушували їхній звук.

Влад раптом подумав, що найважче почнеться саме зараз. Зрештою, їм треба було всього лише опинитися в якомусь містечку. І оскільки до того місця було недалеко, Влад засумнівався, що надалі все буде нормально.

Він чекав, що от-от почнеться стрілянина. Однак вони ішли більш-менш рівною ділянкою земної поверхні, і коли віддалена стрілянина на мить замовкала, було чути навіть перелякані голоси поодиноких птахів.

Карта казала, що вже за сто метрів повинно початися містечко, однак його ще не було видно. Тоді Влад обернувся до своїх нових друзів:

– Я думаю, що зараз буде гаряче.

Проте коли після чергового ряду дерев вони побачили широку ділянку, що закінчувалася вдалині будиночком, в якому світилося світло, Влад зітхнув полегшено. Те саме можна сказати і про хлопців, деякі з них навіть розслаблено опустили автомати. Тепер вони поволі наближалися до будиночка. І коли наблизилися зовсім упритул, стало видно, що у ньому сидить кілька солдатів у невідомій формі, а на підлозі лежить два трупи – чоловіка та жінки. Хлопці напружено зупинилися, знову напружено стискаючи у руках зброю, і Влад прошепотів до них:

– Цільтеся через вікно, вони нас не бачать. Будемо сподіватися, що не промажемо.

Може, хтось із них і не втрапив у ціль, одначе всі помилки було виправлено чергами, що вони їх пропустили через всю хатинку.

Солдати, які спробували встати, тепер мирно лежали на підлозі. А кожен із них намагався сам для себе визначитися із тим, чи саме його куля втрапила у ціль.

Вони увійшли до хатки, оглядаючись направо й наліво, а потім вийшли і стали іти далі, сподіваючись там, на великій відстані побачити щось таке, що буде їм потрібне.

Через двадцять кроків вони почули в себе за спиною знайомий з підземелля голос російською мовою:

– Усе, прийшли. Вітаю вас із тим, що залишилися живі.

Вони були раді впасти на дно кузова старенької вантажівки, котра дальніми дорогами везла їх знову до підземелля. А коли їх викликав до себе комендант, він сказав їм так:

– Я ще не бачив такого – щоб живими залишилися всі з одного загону! І взагалі – з інших п'яти загонів залишилося всього троє живих!

Дізнавшись про це, дехто з них ще раз подякував Богові, а хтось подумав, що Влад – зовсім не з таких, як усі вони. Тепер він здавався їм командиром.

Розділ 3

Колись це була звичайна триповерхова школа, збудована за стандартним радянським проектом – із двома внутрішніми дворами, з численними прибудованими приміщеннями на зразок спортивного залу та їдальні. І її повинні були закрити, тому що не було кому в ній учитися. Однак з'явилася якась благодійно – комерційна організація, що взялася влаштувати у цьому приміщенні коледж європейського типу, і відтепер те, що колись було школою, було елітарним навчальним закладом. Він відрізнявся від усіх інших, що були у цьому місті: тут можна було вчитися два роки перед вступом, потім вступити – і так не виходити з цих стін від чотирнадцяти до двадцяти років, щоб потім вступати до якогось університету. Ті, хто вклав сюди гроші, добре постаралися, щоб не впасти лицем у багнюку: тут усе аж світилося від їхнього бажання зробити все краще, ніж будь-де у цілому місті, і їм це до певної міри вдалося. Це був не Київ, а лише невеликий обласний центр невеликої області, отож навіть губернаторові здавало-

ся, що тут усе зроблено розкішніше, ніж у приміщенні обласної адміністрації. Проте не зважаючи на те, що ця установа називалася коледжем, багато хто називав її школою, тому що так було зручніше – піти до школи, вчитися у школі, мати однокласників, а не одногрупників тощо. До того ж, сама архітектура споруди сприяла цьому.

Ті, хто посилав учитися тут своїх дітей, ніколи не сумнівалися в цьому навчальному закладі. Тут були не тільки найкращі ергономічні умови, але й найкращі вчителі та викладачі, обладнання тощо. Отож і сума, що її платили батьки за те, щоб їхні чада були тут, була чимала. Однак і тут якимось дивом примудрялися з'явитися ті, хто не платив, ті, хто брав участь у якихось соціальних програмах, перемагав, а потім спокійно спостерігав за тим, як поруч із ним ходять і говорять хлопці й дівчата, за яких батьки платять набагато більше, ніж заробляють чиїсь батьки.

Наближалося звичайнісіньке свято, відоме як день якогось західного святого, через якого всі сьогодні, чотирнадцятого лютого дві тисячі п'ятого року повинні були освідчуватися одне одному в коханні та загалом бути більш романтичними, ніж завжди. Замріяні дівчата вже чепурилися перед дзеркалами, чекаючи на дискотеку, що повинна була вийти не гіршою, ніж у найкращих клубах міста, тому що сюди запрошували часто таких ді-джеїв та ем-сі, яких не міг дозволити жоден інший клуб цього міста. Краще сказати – все було для них.

І поки дівчата готувалися до цього свята, в одній з аудиторій сидить четверо шістнадцяти – сімнадцятирічних хлопців, потягуючи пиво і в такий спосіб готуючись до своєї появи на танцполі. Один з них – його звати Богданом – виглядає поруч із ними трохи дивно, скидаючись на хіпі, вирваного з сімдесятих років минулого століття, тому що на ньому довга розхристана сорочка, що приховує від сторонніх очей його справжню статуру, а також джинси, витерті ще не до дірок, але настільки, щоб відрізнятися від інших. Вони також у джинсах, віддають належне швидкоплинній моді, натомість цей один, здається, її не цінує.

Вони стиха перемовляються з приводу того, що зараз буде. Той, якого звати Яриком, авторитетно заявляє:

– Ні чорта цікавого не буде. Звичайнісінька нудота. Побачите, доведеться піти додому з поганим настроєм.

Натомість інший, Сергій, сказав, що він збирається так дістати дівчат з класу, на рік за них молодшого – тобто ще не коледжу, а так, школярок, – щоб ті аж пищали. Хлопці зареготали, тому що знали, що це може означати: дівки тікатимуть, а він буде з обличчям лукавого янгола бігти за ними та виправдовуватися, тим часом намагаючись перекласти руки дівчині з пояса хоч на сантиметр нижче.

Пиво закінчилося, пляшки обережно складено у куточку – на згадку прибиральниці, вона на тарі заробляє, либонь, більше, ніж їй платять у школі. Тепер, водночас із початком повільної романтичної пісні, здається, з якогось сопливого фільму, як сказав тут же Мишко, їхній четвертий.

Богдан завжди вважав, що відрізняється від них, але тепер, разом із ними походжаючи поміж дівчатами, готовими до зустрічі з ними, він думав зовсім не так. Йому було приємно, що на нього дивляться й думають про те, чи він когось запросить. І хоч він десь у глибині душі здогадувався, що не кожна захоче з ним танцювати, все одно відчуття було особливе.

Він звернув увагу на одну з дівчат, що поводилася трохи інакше. Здається, це вона тут нудилася, зовсім не цікавлячись тим, чи до неї хтось підійде. Богдан бував на дискотеках не дуже часто, проте знав, хто тут може бути, а от її чомусь не пригадував. Тому він обрав її – в тому числі щоб із нею познайомитися, а перш за все – тому, що вона була не така, як ті дівчата, що стояли навколо – дев'ятикласниці, як вони часто їх називали. Отож Богдан сказав так, як сам від себе не чекав:

– Ви не могли б зі мною потанцювати?

А що дівчина? Дівчина не сказала до нього нічого, просто поклала свої руки йому на шию, і він, проковтнувши багато повітря – бо чомусь хвилювався! – тепер мусив до неї щось казати. І він запитав у неї, як її звати – вона сказала, що Катериною, що вона теж така ж дев'ятикласниця, що вона тут буває нерідко, але чомусь його не знає. А потім, коли вони обоє на мить замовкли, він став напружено думати про те, що сказати, аж раптом Катя, дивлячись убік, у напрямку іншої пари, зітхнула, він оглянувся і

побачив там Сергія, що так жорстоко обіймав сідниці дівчини з її, Катерини, групи, що аж Богданові стало ніяково. Він тоді подумав, що треба якось зняти напруження, аж от вона першою сказала:

– Скажи мені, як це називається?

Богдан на мить зам'явся, а потім сказав:

– Ну що ж… А коли вона, скажімо, буде любити його – що тоді?

Катя усміхнулася, подивилася пильно йому у вічі та мовила:

– Коли я раптом буду у когось закохана, думаю, що мені цікавіше буде мати докази його кохання не на людях. Зрозумів?

Богдан прикусив би язика, але тепер, коли він подивився один раз у її глибокі – здається, чорні, – очі, йому не доводилося мовчати, тому що він щось знайшов у них, і тепер хотів хоча б слухати те, що вона може до нього сказати. А вона могла сказати багато, як йому тепер здавалося. Тому він сказав:

– Так… Може, я з тобою і згоден, але коли ти будеш закохана, ти будеш хотіти, щоб увесь світ знав про це, розумієш?

Вона кинула на нього швидкий погляд, такий, що його можна було не помітити, але не Богданові, який стежив за кожним її рухом. І сказала:

– Ота Віка… Мені все ж здається, що ніхто її не любить. Не знаю, чому я так думаю… Я б не хотіла такого кохання.

Водночас із цими словами саме закінчилася ота пісня, така спокійна, романтична і приємна, що Богдан тут же зробив ще одну річ, якої від себе не чекав. Він запропонував:

– Може, вип'ємо кави? Поговоримо ще – про ваших дівчат і наших хлопців, про щось таке…

Вона нарешті усміхнулася, і він подумав, що коли вона усміхається до нього, то треба буде ще щось сказати, щоб вона усміхнулася ще раз.

– Я погоджуся, якщо це мене ні до чого не зобов'язуватиме. Домовилися?

Що вже було йому робити! Він погодився, і вони сиділи удвох та говорили. Він знав, що говорить дурниці, заплутувався в аргументах, намагаючись щось їй пояснити, а вона відповідала, інколи піднімаючи очі від чашки, і він відчував, що вже безмежно вдячний їй за те, що вона зараз сидить із ним. Він ніяковів, коли вона зрідка заглядала йому в очі, але коли вона у них не дивила-

ся, він вивчав її, а вона – його. Вона бачила те, що він згріб зі столу всю решту, до останньої монетки, і це їй сказало про те, що він не з тих, не з так званих аристократів, що невідомо де взяли гроші на цю школу та на наступне навчання тут своїх дітей. Ні, він був, здається, з того нечисленного класу розумних, того, до якого вона чомусь звикла зараховувати себе, хоч і вчилася тут за гроші, що їх заробляв її батько у Чехії, а також за ті, що їх зібрали різні її родичі – аби лише вона мала освіту, відповідну її розуму.

Вони не встигли довго поговорити, тому що ніхто з них не вмів пити каву так, як її п'ють аристократи, повільно, смакуючи кожен ковток; вони випили її за якихось п'ять чи найбільше десять хвилин, а тепер просто сиділи, і Богдан думав уже, що б іще таке придумати, щоб її тут затримати. І коли вона вкотре підняла на нього очі, він зробив найбільшу за сьогодні дурницю:

– Слухай, Катю, ти така гарна! Тобі хтось таке колись казав?

Вона похитала головою, і він так і не зміг зрозуміти, що вона мала на увазі – чи що не казав ніхто, чи, може, просто показувала, що думає про такі заяви. І сказала вона йому таке:

– Краще б ти сказав мені, що я розумна. Тоді я б могла тобі повірити. А так – навряд чи.

Він збирався ще щось сказати, але вона встала і так сухо, як тільки могла, подякувала йому за каву. Він побажав їй знайти своє кохання – таке, як вона хоче, але вона не усміхнулася, просто подякувала, відповіла якоюсь стандартною ввічливою формою, що бажає йому того самого, і пішла.

Він повернувся до своїх друзів. Сергій розповідав їм про пружність сідниць Катерининої однокласниці, точніше, одногрупниці, яку звали Вікою і про яку Богдан із нею вже поговорив. Але думав він тепер про дівчину, що привернула так несподівано його увагу – тим, може, що мала дуже гарні груди, а таке, як відомо, трапляється не дуже часто, а може, тим, що була одягнена елегантно й вишукано, однак крізь її сукню не можна було судити про колір та вид білизни. Це було дивно. І поки він про неї згадував, хтось із хлопців сказав:

– А Богдан Адамський, здається, із причинною каву пив, так? На чорта вона тобі? Вона ж дивна. Ти подивися на неї – хіба ж одразу не видно?

Богдан не відповів, махнув рукою, і про Катерину сьогодні забули. Потім він знову вийшов до залу, щоб там просто постояти, однак було оголошено білий танець, і в нього перед очима виросла дівчина, яка цілком відповідала його уявному образу дев'ятикласниці. Одягу на ній було менше, ніж вимагала пристойність. Він подумав, що їй могло бути холодно, однак треба було з нею танцювати, і він тепер тримав руки на поясі у визнаної красуні на ім'я Аня. Вона одразу ж вирішила здивувати його питанням:

– Тобі подобається причинна?

Він знав, звичайно, що відповідати, однак був здивований. Тому відповів не одразу і невпевнено:

– Ні… А чого ти так думаєш?

Аня сказала, що вона пожартувала, а потім запитала, чи вважає він, Богдан, її, Катерину, гарною. І хоча це питання було випробуванням для нього, він відповів своїм першим враженням:

– Ну, так… Нічого собі.

Тоді Аня продовжувала тиснути на нього:

– А я? Я гарна чи ні?

Він навмисне трохи відхилився назад, щоб показати їй, що він вдивляється, і їй цей жест, здається, сподобався. Він сказав упевнено та переконливо:

– Так. Ти – гарна. Можеш не сумніватися.

Вона ще й усміхнулася на це, потім сказала пару дурниць про те, що там робить Сергій із Вікою, але його це не цікавило. Він хотів додому, і щойно пісня ця змовкла, він подякував їй та побіг, не прощаючись із однокласниками.

Вдома не було такого блиску, як у школі, але там був дім, а головне – рідні, з якими можна було поговорити не про мобільні телефони, на яких він не розумівся, а про все на світі, про ціни на сметану та на м'ясо, про вагу однієї хлібини та про дурнів, що керують містом і ніяк не наважаться покласти в них на вулиці нормальне покриття.

А потім – що ще робити! – він дивився якісь американські фільми про кохання. Тепер згадувалася Катерина і думалося про те, що поводився сьогодні як дурень. Проте тепер він міг відповісти на питання про те, чи вона йому подобається.

Розділ 4

І все ж чех опинився у раю, а коли він за досить короткий відрізок часу спробував усе, що тут можна було робити – тобто усіх насолод, що пропонувалися – йому стало нудно, причому не просто нудно, так, як зрідка буває на Землі, а зовсім інакше. Тут не було про що поговорити, тому що майже всі ці праведники виявилися пустоголовими ідіотами, і лише янголи були тими хлопцями, з якими можна було перекинутися словом. Проте їх було дуже мало, і вони не мали часу на те, щоб спілкуватися з ним, тож чех і нудився.

Суддя дізнався про це і вирішив його провідати. Він знайшов чеха в оточенні кількох вродливих молодих дівчат, але вираз обличчя чеха не говорив йому про те, що він з того щасливий. Навпаки, він виглядав так, як людина, яку мучить зубний біль, і вона не може його позбутися.

Суддя розігнав дівчат і сів поруч із чехом. Чех зацікавлено подивився у бік того, хто засудив його до раю:

– Що ж це таке сталося, що сам суддя вирішив мене відвідати? Вирішили перевести мене до пекла?

Суддя усміхнувся на це, сказав чехові, що тут так не жартують, але чех мав що відповісти:

– Я не знаю, як тут жартують, але я вже ситий, наївся того, чим тут годують. Ця нудота мені вже обридла. Я хочу нормального життя, такого, коли радієш, що живеш, а тут можна тільки існувати.

Суддя подивився на чеха погрозливо:

– Знову хочеш убивати безневинних людей? Я знаю! Але тут ти цього не робитимеш!

Чех заперечив:

– Я б не сказав, що вони були безневинні, і ви знаєте про це не гірше за мене, адже знаєте все.

Суддя на це міг тільки усміхнутися, а потім мовив:

– Ну добре… Я думаю, твоє вміння вишукувати злочинців могло б нам знадобитися. Хочеш спробувати?

Чех сказав, що коли більше зайнятися нічим, то він не проти. Суддя сказав йому:

– Ти станеш моєю зброєю. На Землі. Янголи, що я їх посилаю на Землю, укріпилися там і намагаються всім керувати. У них у руках – увесь світ. Мені треба, щоб ти прибув на Землю. Тобі запропонують посаду, якої ти ніколи не мав – скажімо, довічне президентство у США, або ж посаду японського імператора. Президенти й царі помиратимуть, але ти – ні, ти просто забиратимеш душі наступних – і керуватимеш далі. Вони запропонують тобі що завгодно, аби ти залишився і підсилив собою їхню організацію, а коли ти відмовишся – їм буде неважко знищити тебе. Тому я подбаю, щоб тебе навчили боротися з ними, боротися так, що вони не подужають тебе. То як, ти згоден?

Чех слухав це, відчуваючи, що перебуває неначе у тумані. Він і не думав, що такі речі можуть бути. Тепер йому доводилося летіти на Землю та розбиратися там із президентами, королями та міністрами, тому що саме вони, як він зрозумів, і були найбільшими ворогами судді.

І він погодився. Тепер щодня до нього зліталися десятки янголів, які вчили його таким премудростям, про які він не мав уявлення. Він зміг уперше злетіти, побачивши згори величезні, краще сказати – нескінченні простори цієї райської долини, що здавалася садом, у якому були розкидані маленькі будиночки та піщані пляжі на берегах лісових озер. Він дивився на це – і все це вражало його. А потім його навчили розчинятися у повітрі, змушуючи дивуватися отих самих дівчат, із якими він розважався. І тепер він не нудився, ні, тепер він не мав часу, щоб підняти голову та подивитися у небо, що так дивувало його маленьким сонцем.

Усе, про що він дізнавався, примушувало його дивуватися. Він отримав список тих, кого він повинен убити – тут були переважно президенти, королі, султани, еміри, шейхи, а також мільярдери, співаки та актори, що також немало дивувало чеха. Разом з тим, для нього це стало просто роботою, і він збирався робити її так, як треба. За великим рахунком, він просто повинен був залетіти у кабінет того чи іншого повсталого янгола – крізь стіну, наприклад, – а потім кинути у нього срібною монеткою з зображенням якогось римського імператора. Цього повинно було вистачити, щоб розібратися з янголом, тому що на них ці монети діяли краще від більш звичних мечів.

Він точно знав, що переможе. Суддя сказав йому: ні в кого тут немає такого минулого, такого чуття до злочинців, як у тебе. Тому саме ти повинен бути там. І чех уже марив своїм вторгненням на Землю. Тим, як він здійме меча, а потім повернеться до судді.

І от перед тим, як настав час для його відправлення, до нього з'явився таки суддя. Він сказав таке:

– Я знаю про те, що в тебе є дочка. І саме тому я хочу сказати тобі, що ти не повинен говорити і з нею, і з дружиною. Тільки з кимось одним. Вона повинна думати, що марить тобою, що ти – химера, продукт уяви. А коли вони обидві знатимуть про тебе, то зможуть між собою поговорити, зможуть переконатися, що ти є, і тоді наша конспірація полетить шкереберть. Ти зрозумів?

Чех прислухався до кожного слова, і те, що сказав йому суддя, здалося йому зрозумілим саме собою. Проте він сам по собі навряд чи додумався б до того, щоб так робити. Так, він говорив би і з дочкою, і з дружиною. Вони були б раді його бачити, аякже, вони були б до глибини душі вражені! О, якби вони могли знати, яка робота на нього покладається!

Він повільно, краще сказати – дуже повільно відірвався від райської долини та став злітати. Суддя проводжав його, дорогою пояснюючи, куди летіти. Вони долетіли до якихось скель, потім заглибилися у темне провалля, і чех побачив там купу людей, що стояли так само, як і він колись. Суддя усміхнувся:

– Згадав це місце? Тут будуть усі, кого ти там повбиваєш. А тепер – лети!

Чех рвонувся догори, летів, заплющивши очі, а коли глянув униз, під ним була дивна планета.

Він був вражений. Далеко від нього світилася велика зірка, дуже яскрава та схожа на диск – як НЛО. Він здогадався, що то Сонце, і став летіти до нього. І коли повз нього пропливла планета, оточена щільними кільцями, він оглянувся, роздивився довколишні планети та зробив висновок, що рай знаходиться не інакше як на Нептуні, передостанній планеті Сонячної системи.

Здивований таким висновком, він тепер точно знав, де шукати дорогу до Землі, і наближався до неї, шукаючи зустрічі з місцем, з яким у нього було пов'язано стільки спогадів.

Він проминув червону кульку Марса, таку таємничу й загадкову, однак вона не приваблювала його так, як блакитна зірочка, що висіла неподалік. І тепер, коли він висів над планетою в оточенні супутників, йому чомусь стало не по собі. З такої висоти вона здавалася абсолютно мертвою.

Він задумався на мить, а потім знайшов унизу, між хмарами простір, де було видно клаптик якогось океану. Саме туди він і рвонувся, пробиваючи ріденькі й густі хмари головою.

Розділ 5

Африка завжди була дивом. І тепер вона була такою для сотень і навіть тисяч росіян, що опинилися там – хтось добровільно, хтось від безвиході. Тут, в Анголі, ішла війна – вона, здається, не припинялася ніколи, але зараз для росіян це не мало значення. Тут був уряд, що намагався захопити владу у всій країні, позичаючи долари у США та купуючи за них їхню ж зброю. А проти уряду воювала та сама УНІТА – організація, колись створена для війни проти уряду Анголи на боці Південної Африки. Колись радянські та кубинські війська підтримували уряд, а до УНІТИ заглядали американські радники. Зараз же все було навпаки. І росіяни, що тут опинялися, ставали надійною опорою для повстанців – гроші, отримувані від продажу золота, алмазів та урану, ішли на зброю та на оплату праці тих, кого присилали росіяни. І в них виходило воювати не гірше, ніж у чорношкірих добровольців, що намагалися врешті-решт здобути щастя для своєї вітчизни.

Тут, у нетрях Північної Анголи, опинився і Влад із п’ятьма своїми друзями. Щойно сталася подія, внаслідок якої їх залишилося тільки четверо, тому що Андрій, який ішов у їхній колонні останнім, раптом виявився настромленим на хитромудрий винахід негрів. Його наскрізь пробили загострені тонкі дерев’яні кілки, і він помер у них на очах.

Вони закопали його у вогку землю джунглів і мовчки сиділи над могилою. Цього треба було чекати, адже ці негри були просто геніями у всьому, що стосувалося таких винаходів. А у Влада в команді – у загоні, як тут прийнято було казати – ще й досі, за майже рік участі у війні ніхто не загинув.

Вони примусили себе заспокоїтися. До них вийшов Петро Перший, командир їхньої сотні. У ній було п'ятнадцять загонів – отаких, як у Влада, і всі були росіянами. Навколо були араби з Єгипту, інші росіяни, навіть південноафриканські авантюристи, що вирішили так підтримати створену ними організацію.

Петрові груди рясніють орденами, що їх на нього почепив повстанський генерал Луїш Ферейра, такий собі африканський військовий геній, якому невідомо як удалося привернути на свій бік росіян, які тепер присилають на стажування до нього у нетрі невідомо звідки взятих військових „фахівців», які нерідко тікають після першого пострілу, а загалом рідко доживають до одного року в Африці. Проте коли вже доживають – горе тим, хто зустрівся їм на їхньому шляху!

Петро запитав у них про те, чи згодні вони взяти до себе у команду негра якогось чи араба, і коли хлопці відповіли негативно, він сказав:

– Дарма. Росіян у нас найближчим часом не буде, так що будете уп'ятьох розбиратися.

Та це нікого не злякало. Все одно було зрозуміло, що доведеться воювати так, як є, адже замість убитих ніколи швидкого поповнення не буває.

Повернувшись до свого так званого табору, збудованого нашвидку інженерними військами з полонених урядових військ, вони стали їсти американські консерви та обговорювати те, що їм доведеться робити найближчим часом. Аж от над табором з єдиного гучномовця пролунало:

– Сьогодні платять за минулий місяць. За грошима їде Влад і компанія.

Влад вилаявся: щойно Петро співчував йому з приводу втрати, а тепер пропонував покататися вечірніми джунглями. І от Женя, штатний водій, гнав уперед їхнього джипа, ще півроку тому купленого за чотириста доларів у якогось фермера, що пристав до їхнього повстання і вирішив зробити для них знижку.

Влад не зводив очей з гілок. Йому весь час ввижалося, що там хтось переховується, що от-от на них упаде граната, або ще гірше – у тіло вдарить стріла, пущена з довгої духової трубки, і

оскільки та стріла неодмінно буде змащена отрутою тутешніх змій, нещасний сконає ще до того, як вони приїдуть до штабу.

Однак нетрі мовчали, зрідка перегукувалися птахи, шелестіло листя від того, що в ньому рухаються туди-сюди мавпи та ті самі змії. З цього приводу Влад задумано мовив:

– Щось нігерів не видно. А їх тут повинно бути повно, стільки, що аж страшно…

Хлопці мовчали. Тільки от Дмитро чомусь нервово крутився на всі боки, неначе відчуваючи те саме, що й Влад. Так, без жодного слова, вони проїхали десь із кілометр, а потім, за крутим поворотом лісової дороги, їм зустрілася колода, що лежала через дорогу.

Влад відразу підскочив, зриваючи з себе автомат і знімаючи його з запобіжника, а одночасно шукаючи того, хто це міг зробити. І коли Женя ще зупиняв джип, коли хлопці ще тільки розбиралися, на капот уже летів негр, знятий короткою чергою у виконанні Влада.

Вони і тут перемогли. Ніхто з них не отримав жодної подряпини, а навколо лежало шестеро чи семеро розстріляних, як вони любили казати, партизанів, хоча партизанами були вони самі.

Влад перетрусив кишені та сумку того, що лежав на капоті. У нього знайшлося двісті ангольських кванз, тобто півтора долара. Влад поклав їх у кишеню:

– Цього все-таки я прибрав!

І вони продовжували їхати, тепер іще більше уваги приділяючи кожному звукові та кожному кущу. На щастя, ніхто їм більше не зустрівся, і вони щасливо увійшли до містечка, повного солдатів, поміж якими злякано перебігали від будиночка до будиночка нечисленні місцеві мешканці. Втім, їх все одно ніхто не чіпав, адже вони зустріли їх хлібом-сіллю, і тепер у них не було вибору – залишалося тільки стати союзниками УНІТИ, тим більше з огляду на те, що вона все ж просувалася вперед, до узбережжя.

Женя зупинив джип за кількасот метрів від комендатури, тому що під'їхати ближче не давали десятки таких самих джипів, якими приїхали інші вояки теж по гроші. Тепер їм треба було отримати купу грошей за свою сотню та спробувати доправити їх до табору, щоб там видати всім.

Влад знав, що від нього вимагається робити це особисто, проте він відчув раптом таке небажання займатися такими от дрібницями, що сказав мимоволі:

– Олеже, ти вмієш рахувати – піди і візьми.

Отож Олег, хоч як йому хотілося відпочити, устав і пішов поміж джипами туди, де було багато грошей. Навколо комендатури стояла озброєна охорона з чорношкірих, це була справжня УНІТА, добровольці, і вони охороняли гроші.

Олег повернувся через півтори години, повідомивши, що там була черга, і він нічого не міг зробити. За той час уже смеркло. Женя мовчки запустив двигун, і їхній джип поїхав у цілковиту темряву джунглів.

Вони отримали те, що й повинні були, по п'ятсот доларів за кожен місяць роботи. Владові дали на тридцять доларів більше, адже він був командиром, і тепер хлопці настійливо пропонували йому витратити ту тридцятку на пиво, коли буде нагода. Влад відмовився:

– Краще куплю кожному по негритянці. І дешевше, і користі більше.

Так, у цілковитому спокої від нав'язливих негрів вони дісталися до свого табору. І там, замість радсних вигуків з приводу платні, вони почуди від вартового набридливою португальською мовою:

– Хто там? Пароль!

Вони всі разом відповіли пароль і замовкли: якщо від них вимагали пароль, ще португальською, – значить, там повинен був бути хтось із начальства, а це означало, що у них зараз можуть виникнути проблеми, адже вони поверталися дуже пізно, майже у темряві.

Їх зустрів Петро, а поруч із ним стояло кілька негрів з відзнаками, вищими за Петрові. Вони звернулися до них португальською:

– Ми раді бачити вас, найкращих вояків пана Петра. Він рекомендував вас для виконання особливого завдання.

Отак, не встигнувши як слід зрозуміти, що відбувається, вони опинилися у руках відомства, яке займалося диверсійними роботами. І о дванадцятій ночі маленький літак із ними на борту сів на березі ріки Конго, на території держави Заїр, яка була неофіційним союзником УНІТИ. Цієї ночі вони не спали, тому що не було

де, тож вони розташувалися на березі найповноводнішої ріки Африки та говорили один з одним про те, що їм доведеться робити. Уповноважений негр, що прибув разом з ними, сказав так:

– Вам усім – капут. Але коли пощастить вижити там, в умовах мирного міста Кабінда, ви повинні висадити всі нафтові свердловини, які дають уряду нафту і гроші. Інакше ми й далі будемо воювати з американськими танками.

А зараз їх цікавила лише ця річка. Вони цілу ніч говорили тепер про те, хто і коли залишить Анголу. Влад сказав:

– Якщо нам буде щастити, і якщо ми будемо нормально заробляти на солдатах, що здаються, чи на тих, що ми їх убиваємо, то скоро нам доведеться записуватися у мільйонери. У мене вже майже десять тисяч доларів. Коли так піде й далі, мені тут бути ще рік, а потім мені вистачить на якесь житло у Петербурзі. І я буду спокійно жити, може, знову піду вчитися…

Хлопці мовчали. Не у всіх були такі гроші, як у Влада, однак плани їхні у принципі співпадали. І вони почали говорити про те, що будуть робити, повернувшись до Росії, говорили про свої улюблені міста і села, аж поки хтось не сказав:

– Якби не крокодили, могли б скупатися.

Олег додав до цього:

– Краще кажи – якби не Африка. Якби це була не Африка!..

Розділ 6

Батько Богдана працював на урановій шахті. Повернувшись з роботи, він не привітався, а коли вже сів вечеряти, сказав, що там мало не убило шістьох шахтарів, що вони поранені, і тепер він, керівник незалежної профспілки, буде добиватися, щоб їм сплатили компенсацію.

А потім він побачився із матір'ю. Вона сказала:

– Все закінчується. Я думала, що доведеться хоч до пенсії дочекатися. Дай боже… Але от не доведеться. Мій музей тепер буде комерційним. Всі оті опудала, що там стоять, тепер будуть заховані у чиїхось схованках, а у музеї будуть всякі картини розумників, таких, як Малевич. Всяке таке лайно. Вибач, синку, що лаюся, але

мене скоро виженуть, і скоро замість мене там буде яка-небудь твоя ровесниця…

Він задумався. Над тим, що його однокласники ніколи не матимуть подібних проблем. І над тим, що ота Аня, наприклад, теж про це ніколи не задумуватиметься.

Повернувшись додому, Катя стала шукати чотири гривні, що їх залишила мати на хліб. І по хліб вона пішла не переодягаючись.

Вона ішла, похиливши голову та спостерігаючи за тим, що було в неї під ногами. А тим часом хлопці та чоловіки, що проходили повз неї, милувалися нею, тому що очі зупинялися на ній самі собою. Вона не звертала уваги, що її пальто розстебнуте на нижній ґудзик, і що з кожним її кроком її ноги стають об'єктом спостереження усіх, хто на неї випадково подивився.

Вона ніколи не звертала на це уваги. Просто це не мало значення.

Назад вона ішла так само, і в неї за спиною раптом пролунало оте неприємне посвистування, на яке дівчина ні в якому разі не повинна реагувати. Катя повернулася: ззаду, у метрах десяти стояв хлопець років шістнадцяти з цигаркою в зубах. Вона сказала до нього:

– Чого тобі?

Він скорчив обличчя, намагаючись показати їй усмішку, однак ця гримаса її скоріше перелякала. Він промовив до неї розв'язним, уповільненим голосом:

– А як тебе звати?

Вона відвернулася й кинула:

– Жанна д'Арк.

І він не сказав нічого, хоча вона була упевнена, що зараз же почує щось веселе – про те, що вона буде незайманою до ста років, а може й довше. Однак вона цього не почула.

Через двісті метрів, коли вона увійшла до свого двору – із так само опущеною замріяною головою, – хтось знову присвиснув, і щойно вона подумала, що її це все вже дістало, вона почула голос братового друга:

– Привіт, Катю! А Денис вдома?

Вона відповіла, як є, і Андрій – той самий друг – мовив до неї:

– Може, я піду з тобою, він повинен уже прийти…

Катерині було байдуже, тож вони обоє піднялися на сьомий поверх та опинилися у квартирі. З кухні пролунав голос Дениса, її старшого брата:

– Привіт, Андрію! Заходь! А хто з тобою?

Катя усміхнулася на ці слова:

– Це оперативна доставка хліба. Плати долар.

Андрій став знімати з себе куртку. Катя теж почала роздягатися, і коли вона зняла з себе пальто, Андрій подумав, що зараз йому з очей неначе завіса впала. Перед ним стояла неначе нова людина. Він звик до того, що це було таке собі дивне дівчисько. Тепер же він побачив елегантну дівчину, яка справляла враження – передусім тому, що він дивився на неї таким хижим поглядом, що вона, злякавшись його очей, знітилася.

Андрій увійшов на кухню, присів поруч із Денисом, а Катя зникла у своїй кімнаті, щоб не дратувати Андрія. І коли вона до них приєдналася, вдягнена вона була у свій звичайнісінький одяг, той самий, що вона завжди у ньому ходила по хаті. Проте вона вже справила на Андрія таке враження, яке тільки могла. І він запитав у неї, щойно вона увійшла:

– А чому ти переодяглася? Я хотів іще раз подивитися на тебе у тій сукні. Вона тобі так личить!

Катя сіла між ними подивилася на Андрія і похитала головою:

– Тобі б десь дівчину знайти, Андрію, а не дивитися на отаких причинних, як я!

І поки Андрій думав, що сказати, слово взяв Денис. Він мовив:

– Не така вже ти причинна, я б сказав. А загалом – щоб більше не ходила в такому вигляді, а то каламутиш тут свідомість Андрієві…

Вона промовчала, а Денис говорив собі:

– Значить, кажу я, мене це все дістало вже вкрай. Коли це все закінчиться, скільки іще можна терпіти? Я навіть не можу слухати те, про що вони говорять: якісь мерчендайзери, кол-беки, ай-поди, три-джи-пісіемсіайей-адаптери, кверті-клавіатури і всяка така фігня. Отак. Я не знаю інколи, що те чи інше слово означає, а ти кажеш – розвиток. Ні. Усе це рано чи пізно полетить к чортовій матері, і ми будемо починати все спочатку, будемо лопатами будувати Дніпрогес, а на Заході вже тисячу років як буде безпровідний Інтернет, всякі там штучки… А ми відстанемо іще на більше. От як буде.

Андрій промовчав, і слово знову взяла Катя:

– Слухайте, а ви колись про дівчат говорите, чи тільки про політику? Ну поговорили б уже про їхні ноги та про сідниці, про що ви там іще говорите. А то Андрій, бідний, на мене заглядається, а ти, братіку, взагалі не знаєш, що й до чого. Інколи у мене з'являється думка, що дівчата тобі взагалі не цікавлять, що тобі потрібна одна-єдина дівчина – Україна, тому що ти говориш лише про неї, про те, що треба робити з нею… Злочинець, одним словом.

Вона усміхалася на всі тридцять два, а хлопці на мить завмерли, не маючи що сказати. Потім Денис почав:

– Я не знаю, чого тобі не терпиться, так би мовити, оженити мене на комусь… Ну, я не проти, було б тільки на кому. Просто немає на кому. Однак я знаю, що ви, дівчата, тільки й думаєте про хлопців, у яких буде багато грошей, щоб ми могли вас водити по всяких клубах, різних там дискотеках… Адже так? Знаю я вас! А що можу запропонувати дівчині я, якийсь там не то учень школи, не то студент коледжу! Скажи, Катерино, ти б хотіла, щоб твій хлопець не міг нічого, щоб ти могла тільки дивитися на нього – і більше нічого?!

Катя усміхалася, коли він це говорив, а от Андрій дивився на нього серйозно. Вона подумала, що коли він погоджується із братом, то нормальні хлопці, мабуть, і справді перевелися, як говорила Оленка, її подружка. Отож вона зітхнула й мовила:

– Що вже з вами зробиш! Коли дівчині від тебе потрібні гроші і все таке, то ця дівчина тебе просто не любить. А коли я буду любити когось – мені, та й іншій дівчині будуть потрібні поцілунки і обійми, можеш мені повірити, а не гроші і все таке.

Кілька секунд вони мовчали, Андрій захоплено дивився на Катерину, а потім Денис мовив таке:

– Здається, моя люба сестричко, я не помітив одного маленького моменту – того, коли ти стала дорослою. І мені здається, що це сталося не так давно… Я просто слухаю те, що ти говориш, і мені стає дуже приємно, що ти така класна дівчинка, що ти судиш про все не тими категоріями, якими мислять твої однокласниці.

Катя подумала, що її братові треба було б сказати пару слів з приводу того, що він таке говорив. Однак згадавши про сьогоднішній випадок з Богдана, на чию нав'язливу увагу вона сьогодні

нарвалася, Катя подумала, що її брат усе-таки в чомусь не помиляється.

Андрій мовчав. Він здогадався про те, що говорив Денис, на кілька хвилин раніше. І тепер усміхався, дивлячись на Катерину, а вона ніяковіла.

Розділ 7

Отож під ним розстелилися величезні простори Великої піщаної пустелі в Австралії. Він швидко опускався, сподіваючись от-от торкнутися її поверхні, що представляла собою висхлий пісок, зарослий ріденьким бур'яном. І він із хвилюванням та нетерпінням чекав того моменту, коли він торкнеться своєї рідної планети.

Він насолоджувався сухим вітром, що лоскотав його обличчя дрібними піщинками. І не встиг він вдихнути повітря на повні груди, як тут же відчув у себе на спині чиїсь в'їдливі очі. Рвучко обернувшись, він побачив те, що його схвилювало: на нього дивився янгол, такий, як і він чи всі інші янголи. Цей мав зле обличчя і тримав у руці меча. І перш ніж чех устиг щось збагнути, той почав говорити – швидко та нерозбірливо:

– Що, дурню, думав, що у рай потрапиш? Ви – нікчемні раби вашого судді, у вас і в думці немає того, що можна піти проти нього, розумієш? У вас просто немає шансів. Ну давай, дурню, приєднуйся до нас, коли прийшов – ми вже якось розберемося, що з тобою робити, знайдемо якусь посаду, щоб ти разом із нами володів цим світом…

Чех відстрибнув убік і запитав у янгола:

– А коли ні – що тоді?

Янгол вишкірився:

– Тоді ти помреш, і попіл твій ми збережемо в банці разом із попелом, що залишився від тих, хто до нас приходив із такими ж пропозиціями та посланнями.

Чех став поволі відступати, а янгол, страшно вишкірившись, став наближатися до нього, поволі піднімаючи меча. Тоді чех поліз за монеткою, і в обличчі янгола прочиталася замість агресії страшенна розгубленість. Та перш ніж він встиг щось сказати, чех кинув монетку, і янгол спалахнув. Тоді чех спокійно зітхнув: стало

ясно, що на нього чекає саме така робота. Але не янголи мають шукати його, а він їх.

Перетнувши лазуровий Тихий океан, чех летів над західним узбережжям Америки, прямуючи до Вашингтона, щоб убити Президента найсильнішої держави світу. Він уважно спостерігав за тим, що відбувається внизу: там були великі блискучі міста і злиденні села, ліси та пустелі. В якомусь місці він звернув увагу, що прямо у вічі йому дивиться якийсь індіанець. Чех зупинився, а індіанець бачив над собою якесь дивне викривлення простору, якось своєрідно перекручені лінії хмар. І він раптом зрозумів старовинну легенду про невидимих демонів, що їх не видно. Але крізь них весь світ виглядає інакше, ніж завжди. І індіанець шанобливо склав руки, дивлячись вгору.

Чех сам до себе усміхнувся та полетів далі. Та справа, що він її мав владнати у США, була у сто разів важливіша. Однак він глянув у бік старенької Європи та вмить передумав. Тепер він повинен був летіти до дочки.

Чех прилетів до Праги вночі. Місто вирувало, туристи ходили старовинними вулицями та завдяки «Старопрамену» захоплювалися ними більше, ніж удень, а він дивився туди, де був його будинок. Адже там було аж двоє милих його серцю людей.

Він згадав настанови судді і вирішив, що він повинен відвідати саме дочку. Отож він залетів до її кімнати і побачив її – любе обличчя сімнадцятилітньої дівчинки, яке навіть вві сні виглядало чимось стурбованим. Тож чех напружив усі свої сили та з головою пірнув у глибини її свідомості.

Вона марила. Він згадав свою молодість та зрозумів, як так може бути. Вона марила якимось хлопцем, що жив недалеко звідси. Він жив у квартирі у старовинному будиночку та продавав наркотики міському бомонду, що пропадав днями й ночами в нього на квартирі. Його не чіпала поліція, адже тут бували депутати та судді, прокурори та ті ж поліцейські, і він почувався нормально, хоч і було йому всього двадцять. Адже він був Яном, відомим цілій кримінальній Празі, і ніхто не міг його зачепити. За ним стояла ціла Чехія, навіть міністри та один синок віце-прем'єра.

Чех недовго думав. Скоро він опинився у квартирі цього Яна. Той лежав на ліжку з якоюсь дівкою, і чех, подолавши свою злість

та відразу, швидко пірнув у його сон та свідомість. Тепер він уперше в житті повинен був порпатися у людській свідомості. Він узявся переконати цю пропащу людину в тому, що вона любить його дочку, і вирішив вирвати Яна звідси. Для цього він написав таку записку:

– У тебе є час до дванадцятої години, щоб утекти з міста, інакше тебе загребе поліція. Будь обережний. Твій друг…

Трохи подумавши, чех написав ім'я одного з депутатів, Янового клієнта, і все було вирішене. Поруч із запискою він поклав пачку банкнот по п'ятсот євро, щоб йому вистачало на дорогу і на те, щоб якось влаштуватися із його дочкою.

Потім він повернувся до дочки. По тому їй наснився сон, що її батько сказав їй, Марії, іти до Яна, що все тепер буде добре, адже він більше не буде приховувати своїх почуттів, а ще сказав, що він її любить і що він не винен у тому, що поліція йому приписувала. А ще він поклав їй під подушку пелюстку від жовтої троянди, що їх так любила Марія.

Він стояв над нею і не міг надивитися. Йому уявлялося те, як вона встане, потім подивиться у дзеркало, а потім їй пригадається її сон, і вона візьме до рук те, що він поклав їй під подушку. Тоді вона побіжить до матері… Або просто не повірить у те, що з нею таке сталося?! І чех вирішив з нею поговорити.

Вона прокинулася спітнілою, тому що такий сон її перелякав не на жарт. Вона одразу ж потягнулася рукою під подушку, і там справді була маленька пелюстка від її улюбленої квітки. Вона хотіла закричати. Тієї ж миті перед нею з'явився її померлий і похований тато, який затулив їй рота долонею та присів на краєчок ліжка.

Вона завмерла, а чех сказав коротко:

– Так, я мертвий. І тут мене насправді немає, це моя душа. Але я – янгол. Тож можеш у мене вірити. Я просто хочу, щоб з тобою все було добре.

Як швидко вона повірила у те, що він таки справді її батько! І от вона вже висіла в чеха на грудях, витираючи сльози та розповідаючи про те, як важко без нього.

Чех пригортав її та прислухався до кожного її слова. А потім стиха мовив:

– Донечко, Маріє, я бажаю тобі всього найкращого! Нехай твій Ян покохає тебе, нехай покине всі свої справи та поїде з тобою. Хай щастить!

Він міг би говорити з нею ще дуже довго, проте боявся, що дружина може почути те, що він говорить. Тож він змусив її заснути, поклав на ліжко, накрив ковдрою та полетів з кімнати. У нього попереду була така справа, від однієї думки про яку ставало не по собі.

Знову під ним розстелився Атлантичний океан. А потім над Бермудськими островами до нього наблизилося вісім янголів, які керували всьому світові відомими дивами, і він їх убив – одного за одним, дивлячись за тим, як безпорадно вони вибухають від кожної монетки.

А потім він, проминувши місто-велетень Нью-Йорк, опинився над справжньою столицею. І вже там, з висоти пташиного польоту вибравши будинок, що його цікавив – Білий Дім, він влетів у якесь вікно, щоб потім знайти в Овальному кабінеті його господаря.

Розділ 8

Владова команда летіла літаком поруч із таким самим літаком із загоном на чолі з якимось дагестанцем. Вони сиділи мовчки, а тим часом інструктор щось розповідав про те, з чим їм доведеться зіткнутися внизу.

Літаки летіли на такій відстані один від одного, що можна було побачити обличчя тих, хто виглядав у ілюмінатори. Отож вони розглядали одне одного та чорну нічну безвість, слухаючи коментарі інструктора:

– Зараз ми над кордоном. Тут зараз ціла купа військ. Уряд сподівається витримати натиск і втриматися в Кабінді. Коли б зараз випасти, десантуватися, ви б не долетіли до землі.

І раптом їхній інструктор рвонувся від ілюмінатора, неначе побачив там щось дуже вже страшне. Владова команда подивилася на нього зі здивуванням. А той притиснувся до протилежної сторони корпусу літачка та швидко говорив:

– Вони пустили самонавідну ракету. Тепер або нам, або вашому дагестанцю капут!

Вони всі здригнулися від самої лише думки про те, що таке може бути. А тим часом вони невідривно спостерігали за ракетою, що наближалася, ставала все ближча, і чекали на ту саму мить істини. Ракета не могла визначитися, вона, здається, дражнилася, завертаючи у різні боки, проте все ж наближалася, і в якийсь момент Владові здалося, що її гострий кінець націлений прямо йому в очі. Він рвонувся від ілюмінатора, впав на підлогу та заплющив очі. Тоді ж поруч із їхнім літаком пролунав вибух, і вони побачили вогненну кулю, що залишилася від літака з дагестанцем і його командою.

Влад устав, обтрусився та мовив до всіх:

– Тепер нас не візьме жодна куля! Пам'ятаймо про це!

Випавши з літака з парашутами, вони одразу ж потрапили під обстріл недоброзичливих урядових військ. Неподалік знаходилася якась нафтова свердловина, і її охороняли як слід.

Все ж їм довелося не так важко. Їм пощастило впасти не у джунглях – адже тоді вони стали б здобиччю зміїв, поки виплутувалися б із гілок. Вони впали у долині, зайнятій поодинокими деревами, і дивилися навколо, тому що від свердловини їх не відділяло ніщо. Тож тепер, відрізавши стропи та зібравшись докупи, вони намагалися зрозуміти, в якому напрямку їм треба рухатися, щоб дістатися свого омріяного узбережжя.

Влад дивився на карту, присвічуючи собі ліхтарем, і йому здавалося, що у них вибір невеликий: свердловина була в них на шляху, а навколо був ліс – такий звичний і знайомий за час війни, що вони її вели. Отож вони дві хвилини радилися, а потім вирушили на північ, щоб обійти населені райони та вийти до узбережжя, яке було всуціль зайняте свердловинами.

Вони ледь-ледь устигли заховатися у лісі, коли їх почали обстрілювати. Лежачи на грунті, там, де на них чекали різноманітні комахи та плазуни, вони радилися про те, що робити далі, а тим часом до них наближалося кілька джипів, і їхні двигуни змушували їх хвилюватися.

Вони швидко придумали що робити: нашвидку влаштувавши кілька розтяжок, вони навмання запустили решту гранат у напрямку до джипів, примусивши на мить припинити стрілянину, а тим часом бігли углиб лісу, що був для них порятунком. Навряд

чи солдати ризикнули б заглибитися сюди, у нетрі, щоб зловити чотирьох непроханих гостей. Скоріше вони просто постріляють, а потім відправляться додому.

Однак на цьому все не закінчилося. Вони зупинилися, прошйовши метрів із триста, тому що ззаду вибухнули їхні сюрпризи.

Хлопці реготали, тому що зазвичай такі речі не працювали. Однак тут, на території, куди війна поки що не дійшла, військові не мали необхідного для виживання досвіду, тож залишитися живими їм було важко.

Отож висадка для них минула успішно, і вони спочивали, слухаючи, як кричать солдати, поранені їхніми пристроями. Тепер за ними точно ніхто не повинен був прийти.

Вони тепер рухалися повільно. Їм треба було уникати поселень, яких тут проте було небагато. Влад сказав:

– Зранку будемо в одному селі. Можна буде там перепочити.

І потім, зустрівши світанок там, на першому поверсі екваторіального лісу, вони питалися у Влада:

– Коли вже те твоє село, треба вже прилягти десь, з'їсти щось, тому що скоро спина до живота присохне.

Влад усміхався: вони пройшли пішки екваторіальним лісом стільки, що йому самому вже несила було дивитися на карту та розбиратися у ній, звертаючи увагу на струмки та галявини, що їм зустрічалися.

А потім вони побачили вдалині огорожу, сплетену з гілля, і всі автоматично зняли з плечей автомати. Тепер вони дивилися на всі боки: адже це була ворожа територія, і кожна людина могла виявитися ворогом, який міг вистрілити у спину отруєною стрілою.

Нічого такого не сталося. Вони увійшли у село, і перед ними постали звичайнісінькі негри, трохи перелякані, адже білий із автоматом – це було щось нове ще з тих часів, коли Ангола була португальською колонією.

Вони не зустріли ніякої ворожості, негри дивилися на них просто зацікавлено. Тоді Женя, який найкраще знав португальську, став говорити, що вони з УНІТИ, але їх ніхто не розумів: це було дуже глухе село. І коли вони вже хотіли на все махнути рукою, з'явився старий, що трохи говорив португальською. Хлопці по-

яснили, що їм треба ненадовго перепочити, а потім вони підуть далі, однак просять їх нагодувати.

Їм виділили готельний номер у хатині, схожій на мурашник: вона була зроблена з глини із соломою, кімнат у ній не було, як, втім, і дверей, вікон та меблів. Вони розташувалися там, присіли на підлозі, залишивши Сашка замість вартового, і скоро вже спали, забувши про все на світі. Сашко, стоячи на варті, раптом подумав, що зараз над ними немає партизанського трибуналу, який весь час слідкував за ними, збирав скарги та не давав хлопцям розважатися з негритянками. Тепер він оглядався на всі боки, щоб знайти собі підходящу кандидатуру. Коли ж з'явилася дівчина, яка здалася йому придатною, він знаком покликав її до себе, і коли вона підійшла, він безцеремонно простягнув до неї руку та став мацати ті її місця, які його найбільше цікавили. Залишившись задоволеним, він показав їй на халупу, де спали хлопці. У нього й у думці не було, що вона може відмовитися. Вона проте й не думала відмовлятися. Отож він привів її за руку до халупи, збудив навмання когось із хлопців та попросив:

– Будь ласка, зміни мене на варті, хоч на півгодини. А потім я стану… Добре?

Мимоволі прокинувся весь загін. Коли вони опинилися на вулиці, Влад сказав до своєї команди:

– Сподіваюся, що більше такого не буде. У всякому разі, я був би вам за це вдячний.

Протягом майже години вони стояли на сонці, чекаючи, коли ж вийде Сашко. А він все стогнав та зітхав, примушуючи їх розтягувати задоволення від тих кількох шматків м'яса, що їм їх принесли негри. А потім він вийшов, демонстративно натягаючи дорогою штани. За ним ішла зніяковіла дівчина, стискаючи у руці п'ятсот ангольських кванз – три долари. Влад здивувався:

– Що тебе зробило таким щедрим? Я думав, ти взагалі не платитимеш!

Сашко відповів, що він намагається заробити прихильність населення, а ще сказав, що ця дівчина виявилася незайманою, і що це, на його думку, коштує набагато більше, ніж три долари.

Тепер вони спали, а Сашко дивився в незадоволені обличчя негрів, що інколи тут пробігали, та думав про те, що тепер вони

можуть різко змінити свою думку про них. Власне, так тепер точно повинно було статися. І те, що вони не юрмилися навколо, і їхні обличчя говорили про це.

Залишаючи село, вони відступали, тримаючи автомати поперед себе, щоб відбити будь-яку їхню спробу помститися їм. А негри, зібравшись докупи цілим селом, дивилися їм услід, точно знаючи, що зараз щось може статися.

Попереду раптом з'явилася та сама дівчина, що із нею розважався Сашко. У її чорних очах читався розпач і ще більше – ненависть.

Отут Сашко і не витримав. Він рвонув запобіжник та пройшовся по тих, хто тут стояв, короткою чергою з тридцяти набоїв, і коли вони почали тікати, він швидко поміняв обойму. Хлопці стримали його, а він зле сміявся. Вони всерйоз за нього перелякалися, а він радо заявив:

– Головне – вона більше так на мене не дивитиметься.

Влад відказав йому:

– Тепер вони зустрінуть УНІТУ не хлібом-сіллю, а розтяжками та стрілами. Ось чого ти досяг.

Дійшовши до моря, вони знайшли за картою найближчий причал та, прийшовши до нього, конфіскували в тамтешнього мешканця рибальський човен із двигуном. Тепер їх цікавили морські свердловини.

Розділ 9

Так і не зрозумівши до кінця, звідки взялася та пелюстка в неї під подушкою, Марія згребла її та вирішила піти на вулицю, подихати повітрям та як-небудь розважитися. Їй було не по собі, тому що все здавалося тепер несправжнім, таким, як батько уві сні.

Коли вона відкрила двері свого під'їзду, перед нею стояв із жовтою трояндою Ян – той самий, про якого вона так часто думала, той, якому вона перша освідчилася в коханні, а він відкинув її, сказавши, що вона неповнолітня, що він не братиме на себе таку відповідальність.

Марія завмерла на мить, тому що в нього у руках була одна-єдина квітка – але то була саме та квітка, маленьку частку якої

вона вже бачила сьогодні зранку. Тоді вона швидко збудувала собі у голові повітряний замок, вирішивши, що це він якимось дивом закинув до неї пелюстку, а тепер усе буде добре, і що батько їй теж наснився через цю пелюстку.

А він, пригортаючи її до себе, швидко говорив:

– Я повинен тікати з міста. Виходу в мене немає. І я тікаю. Просто зараз. Їдеш зі мною?

Вона казала, що поїде з ним хоч на край світу, а він говорив, що в них усе вийде, бо в нього є гроші, і ще тому, що він без неї просто не може.

Марія навіть не заходила додому. Все, що їм треба було, вони повинні були купити в іншому місті – Ян сказав, що вони удвох поїдуть найближчим поїздом до будь-якого міста, аби тільки воно було не дуже мале.

Стоячи на вокзалі, вони цілувалися, не звертаючи уваги на погляди старших людей, що хитали головами, засуджуючи розбещену молодь. Потім оголосили поїзд до Пльзеня, і Ян потяг її до каси. Вона не опиралася, тому що їй тепер було все одно, куди їхати, аби лиш із ним.

А потім вони, сидячи поруч у зручних кріслах, не звертали уваги на те, як у них перед очима блимають і змінюються пейзажі, пролітають міста та вокзали. Зараз їм були потрібні лише вони, і коли б цей поїзд мав таке місце, де вони могли залишитися удвох, вони напевно б скористалися ним.

У Пльзені вони відразу ж відправилися до готелю, тому що нікого знайомого в них тут не було. Потім, сидячи на дивані поруч із Яном, Марія помітила, що він починає бліднути. Тож вона одразу запитала в нього, що відбувається, і він відповів, примусивши себе посміхнутися:

– Те, що повинно було статися. Адже ти сама знаєш, які речі я впускав собі у вену…

Вона зрозуміла, про що він говорить. Раптом Ян зірвався з місця:

– Маріє, коли я зараз же не впущу собі у вену хоч половину того, що я вколюю тричі на день, мені кінець. Зараз я повернуся, почекай трохи…

Марія зірвалася з місця, закрила двері на ключ та відказала:

– Ти нікуди не підеш! Сиди тут! Сиди, тому що ти сам добре знаєш, коли вколеш зараз, – тобі буде кінець!

Він спробував рвонути двері до себе, однак вони витримали, тоді він глянув на Марію та побачив, що вона плаче. Він торкнувся її обличчя руками, що почали вже труситися, і на них навіть почали виступати тонкі полохливі вени наркомана. Розтираючи її сльози пальцями, він говорив до неї уривистими фразами:

– Маріє! Я люблю тебе! Але допоможи мені! Прошу тебе, моє сонечко, допоможи мені, тому що я без тебе просто не можу. Але коли я зараз же не зроблю цього, я просто помру.

Марія одразу ж відказала йому, сама собі розтираючи сльози та косметику:

– Коли ти це зробиш, помремо ми обоє. Назавжди.

І це подіяло. Ян упав на ліжко, скрутився клубочком і показав Марії на свою сумку:

– Візьми всі лямки, порви їх та зв'яжи мені руки. І ноги. І прив'яжи мене до чогось. Домовилися?

Марія стала швидко робити те, що він сказав, а потім, коли вона це зробила, у нього на обличчі з'явилася скажена і зла усмішка:

– Дарма я тобі сказав це зробити. Тепер я сконаю тут, і ніхто не зможе мені допомогти.

Марія сіла на диван, ввімкнула телевізор, щоб не було чути того, що говорить Ян – а він уже кричав. Тоді він почав плакати:

– Маріє, кохана моя, прошу тебе, розв'яжи мене, хіба ти не бачиш, що я зробив дурницю? Хіба ти не бачиш, що я сказав дурницю, що я здихаю?..

І він почав говорити багато чого такого, благати її, погрожувати, що він розірве мотузки та задушить її, а ще просто вити, наче вовк. Це все тривало дуже довго. Потім він почав блювати, згодом знепритомнів, а потім, коли минуло кілька хвилин, а Марія облила його відром води, він отямився та подивився навколо невпевненим у собі та всьому, що навколо, поглядом.

Марія уважно, вже не вірячи в те, що все гаразд, подивилася в ці очі:

– Як ти почуваєшся?

Він кволо усміхнувся та не сказав нічого. Тоді Марія сказала сама до себе:

– Здається, вже час тебе розв'язувати, все-таки два дні отак лежиш.

Ян від здивування аж очі ширше розплющив:

– А я думав, що два тижні. Але все одно – розв'язувати мене не можна.

Марія, зморена двома безсонними ночами, подумала, що він навряд чи тепер кудись утече, і тому мовила:

– Я тебе все одно розв'яжу. Вже нікуди не втечеш, я так думаю.

Він розвалився на тому самому дивані, ледве-ледве рухаючи на ньому своїми руками та ногами. Тоді Марія, вкотре нахилившись над ним, витерла йому обличчя вологою ганчіркою та сказала:

– Тобі б не завадило у душ якось сходити, мій друже…

Він уже спав. Вона подивилася на його помітно схудле за два дні тіло, зітхнула та лягла поруч із ним.

Коли він її збудив, був уже ранок – невідомо, якого саме дня, проте вона була вражена тим, як він виглядав. Його вічно бліде обличчя виглядало свіжим, від нього приємно пахло якимись парфумами, а ще – він знову приніс їй ті самі жовті троянди.

Вона задумалася: він міг просто вколотися і бути таким через це. Однак все говорило їй, що це було не так. Вона вірила у краще всім серцем.

Ян підняв її на руках вгору, так відніс до іншої кімнати, де було накрито маленький столик. Він професійно відкоркував шампанське, налив у два келихи та простягнув їй один, мовивши:

– За тебе і за нас!

Марія мовчала, тому що була вражена. А потім, коли ще легкий хміль не вдарив їй у голову, вона сказала:

– Я думаю, що в нас і так усе буде супер. От побачиш!

Він дивився просто їй у вічі, і Марія подумала, що вона вперше у житті опиняється у такому становищі – наодинці з тим, кого любить, і ніхто не може їм завадити. А потім шампанське дало про себе знати, і вона сказала сміливо, що аж сама здивувалася:

– Я не хочу їсти!

І Ян, зрозумівши, до чого вона веде, несподівано опинився поруч із нею, і вже пригортав її до себе, а вона мліла у нього в обій-

мах, але відчувала, що тепер усе буде не так, як завжди, а так, як ще не було. Адже не просто ж так він замовив такий сніданок і шампанське, не просто ж так купив їй троянди!

Розділ 10

Катя почувалася знищеною. Вона встала о шостій ранку сама, без материної допомоги, і побачила, що мати плаче на кухні. Катя довго не могла добитися від матері відповіді, а потім почула ті два слова, одне – таке миле, а друге – ненависне:

– Батька вбили!

І вже пізніше Катя почала розпитувати, хто і де убив її батька, що заробляв для них у Чехії. Однак якби вона почула щось інше, її це навряд чи заспокоїло б. Одне тільки принесло невелике полегшення: той, хто зробив її сиротою, був також мертвий. Тож за її батька помстилися ті, хто працював там разом із ним.

Вона дивилася на брата і матір очима, що не бачили нічого. Вони мовчали, тому що вже несила було плакати. Аж от мати раптом мовила:

– Катю, Денисе, ідіть до школи. Батька привезуть аж уночі, доти можемо робити свої справи.

Вони переглянулися, і Денис спробував заперечити:

– Мамо, яка школа!

Але вона відказала так, що вони не змогли заперечити:

– Батько хотів, щоб ви училися краще від усіх. Ідіть.

Ніколи ще дорога до школи не здавалася їм такою сумною. І Денис промовив:

– Сьогодні у нас найгірший день у житті.

Катя промовчала, але погодилася. Адже не могла не погодитися!

Навіть її подружка Оленка, хоч як намагалася її заспокоїти, все одно здавалася похмурою та не такою, якою зараз хотілося Катерині її побачити. Катя нервувалася, і Оленка мало не посварилася з нею. Всі інші люди також зачіпали Катерину, як ніколи раніше, і вона думала, що здуріє сьогодні від цього.

Вийшовши у коридор, вона подумала, що всі ті, хто говорить про мобільні телефони та про одяг, про курорти на Червоному морі, не були на її місці, не можуть собі уявити того, що вона від-

чуває, не знають, що таке втратити батька і точно знати, що його більше не буде, що він не відкриє більше двері й не обійме її, не назве її Катькою, не спитає, чи є в неї вже хлопець чи хоча б залицяльник, не буде жартувати з приводу того, що в нього скоро будуть онуки…

Вона хотіла плакати. Їй не хотілося бачити те, що відбувалося навколо, але все ж доводилося це бачити. І хотілося повбивати цих багатих синів та дочок, що так упевнено дивилися одне на одного та так радо брехали одне одному про все, про що тільки можна.

Богданові про це сказав Ярик: він знав про це, ще не увійшовши до будівлі школи. І хоч яким байдужим до всього він не намагався себе подавати, навіть його це вразило. Він сказав до Богдана:

– Я собі так подумав, що коли б мій батько помер десь, то я не витримав би, мабуть…

Він почувався так, неначе це з ним самим щось сталося. Ледь-ледь знаючи її, Катерину, він уже думав про те, щоб чимось їй зарадити, заспокоїти словом, однак нічого придумати не міг. Разом з тим, він почувався так, неначе зобов'язаний щось зробити. Щоправда, вона ще про це не знала.

І він вирішив, що спробує ризикнути. Він точно вже для себе вирішив, що буде говорити з нею про те, що вона – надзвичайна, що вона краща від усіх…

Але це повинно було статися нескоро. Смерть її батька відкладала це надовго.

Він випадково зустрів її у коридорі та одразу підійшов до неї, мимоволі взяв її руку, неначе давньому знайомому, стиснув її та сказав стиха:

– Катю, мені дуже шкода…

Далі, ясна річ, він і гадки не мав, що говорити. Але вона сама йому допомогла, подивившись на нього крізь свої непомітні сльози та запитавши голосом, повним відчаю:

– Що мені робити, Богдане?

Він, зрозуміло, і тут не знав, що сказати. І тому говорив ті дурниці, що спадали йому на думку:

– Тільки не плач, Катю, будь ласка, не плач, добре? Я буду тобі дуже вдячний, коли ти не плакатимеш. Тому що коли ти плачеш, мені самому стає недобре…

Вона не звернула увагу на те, якими недолугими були його слова, просто слухала – і їй того було досить, адже зараз їй було так погано, як ніколи. Отож його підтримка важила для неї дуже багато.

Він сказав їй перед дзвоником:

– Іди на уроки, і спробуй зосередитися на тому, про що там буде йти мова. Просто слухай, спробуй сперечатися, щось говорити – не має значення, що саме, просто щоб ти відволікалася. Ну, йди, спробуй, і не журися!

Він сидів на своїх уроках із почуттям виконаного обов'язку, адже він зробив те, що від нього залежало. Ярик раптом запитав у нього:

– Богдане, коли не секрет, що там у тебе за стосунки із причинною? Ні, я не хочу лізти, це твої особисті справи, але все ж…

Богдан подумав, що поки що не слід повідомляти всім про свої плани, тому сказав не більше, ніж сталося сьогодні:

– Я її заспокоював. Утішав. І наче втішив, слава Богу. Може, вона хоч плакатиме менше.

Ярик усміхнувся, і було дуже помітно, що він не повірив, але Богдан вирішив не звертати на це уваги.

А Катерина вирішила спробувати те, що порадив їй той самий Богдан. І от Оленка побачила, що Катерина, яка сьогодні цілий день лякала оточуючих своїм обличчям – а на ньому можна було помітити тільки печаль – раптом трохи ожила, поговоривши із тим Богданом.

Вона раптом стала відповідати так, неначе від цього залежало її життя. Це була всього-навсього біологія, але вона так захоплено розповідала про якийсь із аспектів генетики, що вчитель роззявив рота та слухав її із здивуванням. А вона розповіла усе, що знала, що й зімпровізувати спромоглася. Тоді її, звичайно, похвалили, оцінили на всі дванадцять, і вона сіла з таким же змученим обличчям, яке було до того. Однак почувалася вона задоволеною, тому що на деякий час вона змогла забути про те, що тягарем висіло в неї на серці.

А потім було те найважче. У гарній іноземній труні повернувся її батько, і Катя не змогла навіть заплакати. Все було так просто,

але водночас так жахливо, що в неї кров кипіла, і вона боялася підійти до труни.

Потім, коли його поховали, Катя, Денис і мати мовчки сиділи на кухні та пили чай. Він уже охолов, але вони все одно задумано мовчали над ледве розпочатими чашками, тому що тоді, коли вони доп'ють, буде вже інший час та інше життя. Це буде життя без батька та без грошей, що він їх заробляв. І найгірше почувалася мати. Цих клятих папірців не вистачало ні на що.

Вона вирішила порахувати те, що в них залишилося: ті, хто працювали з її чоловіком, переслали весь його заробіток їй, але значна його частина була витрачена на формальності, пов'язані з перевезенням тіла.

Гроші повинні були лежати у верхній шухляді батькового письмового стола, але Катя їх там не знайшла. Передивившись усі можливі місця, вони з'ясували, що триста п'ятдесят чи чотириста євро зникли безвісти. І тоді мати заплакала, крізь сльози пояснюючи дітям, що тепер вона не зможе їх учити у цій школі, що все те, заради чого працював її чоловік, полетіло під три чорти.

Катя і Денис дивилися в очі одне одному не відриваючись. А потім він сказав:

– Цей рік довчимося, а потім я піду працювати на завод, до матері. Може, хоч ти довчишся.

Катя мовчала. Вона просто нічого вже не чула. Їй тепер не хотілося вчитися.

Розділ 11

Коли негр з причалу був зв'язаний і скинутий у підпалубні приміщення якогось суденця, схожого на козацьку чайку, Влад звернувся до команди:

– Що будемо робити? Є пропозиції? Нам треба платформи…

Олег почухав потилицю й запропонував:

– Пливемо до платформи, обстріляємо з автоматів і кидаємо гранати. У відповідь він почув дружній сміх своїх друзів. Влад із розумінням похитав головою:

– Справді, як же можна інакше покликати до себе весь військовий флот усієї Анголи?.. Це – найкращий спосіб!

Їхня суперечка тривала доти, доки не почало сутеніти. Тут же з'явилося рішення: з великої відстані, метрів з трьохсот хтось підпливе до однієї з опор, що на них стоїть кожна платформа, причепить шмат тротилу з радіодетонатором та припливе назад на судно, розташоване недалеко з вимкненими вогнями.

План було прийнято. Платформ було п'ять. Решта були в місті Кабінда, і туди треба було їхати пізніше.

Щойно над Атлантикою запала ніч, катер поволі відійшов від берега у напрямку до платформ. За кілометр чи півтора від них двигун було максимально притишено. Потім катер зупинився. Дмитро стрибнув, доплив за якийсь час до платформи, приліпив вибухівку і відчув, що доплисти назад несила. Здавалося, що назад пливти було у тисячу разів важче. До того ж, він зрозумів, що довго тут сидіти не можна, адже хтось із платформи може сюди спуститися, і тоді буде погано. Крім того, можуть обстріляти їхню посудину, і тоді взагалі буде непереливки.

Він набрав у легені побільше повітря й поплив, часто оглядаючись на платформу: треба було пливти по прямій, орієнтуючись на береговий вогник причалу, де їм довелося вже побувати. Сил ставало дедалі менше, і скоро довелося лягти на спину. Між тим судна він не бачив. Пропливши ще кілька хвилин, він вкотре оглянувся. Світло платформи затуляв темний силует, і довелося Дмитрові ще метрів із сімдесят пливти назад. Коли він заліз на борт, хлопці загорнули його ковдрою, а катер рушив до наступної платформи. Дмитро порадив таке:

– Хай той, хто пливе наступний, прив'язує до себе тонкий шнур, а потім за нього кілька разів потягне – і хай він не пливе, а ми потягнемо, тому що дуже важко пливти.

Так вони й робили. Кілька разів їхнє суденце вихоплювали з темряви прожектори, і хлопці падали на палубу, щоб їх не побачили. Коли ж десь о четвертій ранку суденце стояло за триста метрів до останньої платформи, а Влад саме плив у її напрямку, прожектор зловив їхню посудину, і з платформи вони почули:

– Гей, там, на судні! Відпливти від платформи! Негайно!

Тоді ж Влад приплив до опори, потягнув за шнур, і хлопці переглянулися. Сашко рвонувся до штурвала:

– Тягніть!..

Катер поплив, а хлопці стали тягти на себе. Коли ж їх знову намацав прожектор, стало видно людей, що витягали когось із води. А головне – стало видно колір шкіри. І зараз же загула сирена. Катер плив і далі до берега, сирена не замовкала, а вдалині стало видно два вогники. З Кабінди, мабуть, пливли військові кораблі Анголи. Влад подивився на всіх і сказав:

– Моліться, щоб вони не встигли, поки ми виліземо на берег. І дайте мені нарешті ковдру й чогось гарячого!..

Хлопці без жодного слова спостерігали за швидким наближенням патрульного катера, слідом за яким пливло щось більше. До берега було кілометрів до трьох – і треба було встигнути пропливти їх швидше, ніж катер, що плив набагато швидше…

Влад раптом усміхнувся:

– Ми забули про свою роботу!..

У його руках з'явився пульт. Він рішуче натиснув на важіль, і водночас п'ять платформ з гуркотом нахилилися, осіли і зникли під водою. Хлопці одне до одного усміхнулися: тепер про них мали взнати в усій Анголі. Але катер наближався, і ставало страшно.

За кілометр від берега стало очевидно, що катер перетне їм дорогу, отже, обстріляє і втопить. Треба було рятуватися. І вихід було знайдено. Влад розказав усім, що вони будуть робити:

– Підпливаємо трохи ближче, повертаємо судно їм назустріч, щоб вони не могли повернути, а далі стрибаємо і залишаємо побільше тротилу. Пульт і важіль – наша радість. Хай негр, що сидить у трюмі, стане героєм чи мучеником…

За півкілометра двигун ледь працював. От-от суденце мало зіткнутися з ворожим катером. Втім, катер міг іще пролетіти за кормою судна. І от якоїсь миті Влад рвучко повернув штурвал убік, суденце почало майже на місці повертати, коли ж повернуло, двигун було ввімкнено на повну потужність, і Влад показав усім на воду:

– У нас тридцять секунд. Через двадцять пірнайте якомога глибше!

Вони пливли чимскоріше. Потім пірнули, як і сказав Влад, а він сам на власні очі спостерігав, як катер ударився у суденце. Натиснувши на пульт, він сховався під водою. За спиною в нього було пекло. Коли ж він зміг подивилися на це, все згасло. Плавали уламки.

На березі вони раділи, наче діти. Втім, треба було ще врятуватися з берега. А зброї в них було – автомати та потроху набоїв.

Вдалині на прибережній дорозі вчасно з'явився автомобіль. Звичка їм не зрадила: вони одразу попереводили запобіжники. Втім, це було зарано: джип, що наближався, виявився цивільним. Автомати було сховано. Тепер на цей джип треба було розраховувати.

За кермом був білий, очевидно, американець. Побачивши білих у військовій формі, він уже хотів був проїхати їх скоріше, але побачив автомати й мусив зупинити свій транспорт. Хлопці одразу стрибнули всередину, а американець запитав у них:

– Хто ви такі?

Хлопці переглянулися. Це було дуже сміливо. Він, очевидно, був з тих американців, що працювали на видобутку нафти, їм було звично поводитися зухвало в Анголі. Тому йому гордо відповіли:

– Ми – УНІТА. А ще ми росіяни.

Американець вирячився, наче побачив перед собою самого Господа:

– Уже тут? Так швидко?

Коротка черга була заглушена двигуном. Треба було їхати, адже часу залишалося мало. Справді, скоро їм назустріч проїхало кілька джипів і старенька вантажівка з солдатами. Хлопці ласо оглянулися: дуже хотілося кинути гранату. Та це було не те місце.

Скоро перед ними лежало місто. Це було не надто велике місто, але зараз сюди перебрався уряд Анголи. Не було виходу: УНІТА захопила столицю – Луанду, і тепер лише маленький шматочок території контролювався урядом.

У місті час від часу лунала стрілянина. Почали повставати навіть солдати, тому що більшість із них були з інших регіонів, а термін військової служби давно минув. Повставали громадяни, вимагаючи миру, їжі, роботи та припинення владної сваволі.

Майже кожен будинок був посічений кулями цих перестрілок. Часто можна було побачити людей, повішених на деревах та поодиноких стовпах. Місто не дивувалося тому, що солдати грабують громадян, потім розстрілюють, знущаються над місцевими жінками, які бояться виходити на вулиці. По вулицях уже ніхто не прибирав трупи. Вони гидко смерділи та приваблювали

до себе собак та екзотичних птахів. Усе це доповнювалося криками над усім містом та сиренами, коли вгорі починав гудіти літак із знайомими знаками УНІТИ. Хлопці покинули джип і заховалися в якомусь будиночку, подібному до кафе. Власник, побачивши тепер уже білих у формі, став дрібно тремтіти і пропонувати гроші. Хлопці переглянулися й заспокоїли його: ми, мовляв, визволителі, нема чого нас боятися. Коли ж трохи згодом стало темніше, Влад подивився на всіх, і його зрозуміли. Треба було йти.

Вони вийшли на темну безлюдну вулицю й почули коротку чергу на сусідній вулиці, потім чиєсь голосіння, наступну коротку чергу й задоволений регіт. Хлопці знову переглянулися, і Влад скерував їх на іншу вулицю. Це вже була не їхня війна.

І поки вони повинні були чекати на прихід «своїх» у Кабінді, УНІТА здобула першу свою історичну перемогу. Та частина цієї організації, що воювала в Намібії проти тамтешнього уряду, домоглася капітуляції ворога, тобто тепер УНІТІ належала ціла країна – невелика, але потенційно багата. Диктатор Луїш Ферейра – таким титулом його нагородив провід УНІТИ – відразу почав скликати всіх недовчених інженерів та економістів. Треба було заробляти гроші.

Заїр, цей вічний союзник усіх африканських повстанців, жартома став зображувати портрет Ферейри поряд із портретом Адольфа Гітлера. Солдати Заїру, що відпочивали і спостерігали за Анголою, могли собі дозволити сміятися. Та колись мав настати і їхній час для війни.

Розділ 12

Президент Сполучених Штатів Америки зовсім не злякався, коли чех тут з’явився, ні, навпаки – він запропонував чехові шкіряне крісло та чашку кави. І поки чех пив каву, Президент розпитував його:

– То що, як там справи? Суддя вирішив узятися за розум? Значить, він прислав тебе. Що ж ти зробиш, виходу немає, доведеться і тебе прилаштовувати. Оце так проблема… Підеш на Каліфорнію? Обіцяю тебе ні в чому не обмежувати, будеш там сам собі цар, роби що хочеш… ходитимеш у вигляді Шварценегера – чим тобі не популярність?

Чех усміхнувся сам до себе: цей янгол мав дуже багато влади, коли міг собі дозволити таке говорити. Тож він сказав йому:

– Можу тобі запропонувати тільки одне: ставай на коліна, а я буду з тобою говорити. Домовилися?

Президент не міг повірити у те, що якийсь там посланець від судді може собі дозволити таку зухвалість. Отож він став реготати, аж захлинатися від сміху, потім налив собі склянку води, випив, трохи заспокоївся, а потім витяг невідомо звідки меча та поклав його перед собою:

– Таке колись бачив? Надивляйся, дурню, скоро тебе не буде, залишиться тільки пам'ять про те, що ти був ризиковий хлопець. Отож ставай на коліна ти, щоб мені було зручніше.

Він тримав руку на мечі, щоб одним ударом знести голову цьому повсталому кур'єру. Але чех одним рухом кинув перед ним срібну монету. І Президент враз побілів:

– Що я можу зробити, щоб урятуватися? Що хоче суддя?

Чех хруснув пальцями та мовив:

– Суддя хоче, щоб ти згинув.

Щиглем він підкинув монетку, вона потрапила у Президента, і він спалахнув.

Тепер чех прямував у Рим, де було багато його клієнтів – Папа Римський та президент Італії, а також різні міністри та депутати. У всякому разі, вони стояли у списку підряд, а до Штатів чех ще повинен був повернутися.

Він гасав від міста до міста, від країни до країни, і скрізь йому траплялися президенти, міністри, королі, сенатори, судді та інші носії влади. Він дивився на те, що робили вони – і йому ставало дико. Людьми керували янголи, що повстали проти судді. Серед керівників держав люди траплялися лише випадково – якщо держави були малі, не цікавили нікого.

Чех не відпочивав жодної секунди. Він інколи думав, що перелік тих, кого треба вбити, ніколи не закінчиться, проте помалу він скорочувався. Чех думав про те, що скоро все стане на свої місця.

Захопившись роботою, він не звертав уваги на те, що відбувається в цілому світі. Там усі готувалися до апокаліпсису. Коли один за одним стали помирати або безвісти зникати головні світові лідери, інші стали хвилюватися, але й до них непомітно навідувався чех.

На перехрестях різних міст несподівано з'явилися обідрані проповідники, які закликали людей до чого завгодно – любити одне одного, молитися, пекти хліб і зустрічати з ним і з сіллю месію, до масових самогубств і такого подібного. І хоч дехто прислухався до них, все ж усіх задовольнив виступ начальника американської розвідки Кенета Левуазана, який сказав, що американські шпигуни та агенти, що працювали колись у різних країнах світу, утворили таємну організацію, що має на меті підірвати основи світового порядку у такий спосіб. Ця організація організувала такі убивства, однак тепер, коли все ясно, можна швидко нейтралізувати організаторів.

Американці знайшли собі вигоду і у смерті Президента. Вони висадилися на Кубі, заявивши, що без свого знаменитого лідера Куба просто безпорадна, і безвладдя загрожує національній безпеці Сполучених Штатів. Водночас китайці висадилися на Тайвані та змогли нарешті приєднати до себе острів, що перед тим так запишався, що навіть почав називати себе вільною державою.

Але від того чехові не стало легше. Він літав через океани і все шукав своїх клієнтів, уже перестав розмовляти з ними, просто цілився згори монетками та діставав їх так.

А потім, шукаючи у списку наступну адресу, він прочитав там:

– Його Величність король Румунії, Бухарест.

Чех був вражений тим, де жив король. Свого часу диктатор Чаушеску збудував для себе палац, і він був другим у світі за площею приміщенням – після Пентагону. Тепер же тут оселився король, і вигляд його палацу, залитого вогнями, серед ночі був просто фантастичний.

Король не спав. Щойно чех влетів у вікно до його робочого кабінету, він сказав до чеха:

– Сідай, я чекав на тебе. Не могли ж янголи помирати самі собою. До речі, на тебе всі вже чекають кілька тисяч років, а ти прийшов тільки зараз…

Чех здивувався тому що на нього чекають кілька тисяч років, і король відказав:

– Після Ісуса, який узяв на себе всі гріхи, ніхто цього робити не схотів. Суддя знищив його – тому що він був дуже впливовим. Здається, він і досі впливовий, не знаю тільки, де він – у пеклі чи

взагалі мертвий. Думаю, у пеклі він може бути, адже на ньому – всі гріхи людей, коли я не помиляюся… Колись я з ним бачився, він тоді був ще тим диваком. Отак… Тож усі янголи тут оселяються, а ти прийшов провести чистку. Вітаю, в тебе все вийшло непогано, отже, суддя тебе похвалить і призначить якимось начальником.

Чех був вражений: з того, що він почув, адже він знав мало що. Тож він тепер відчував до короля дивну приязнь, таку, що не хотілося його вбивати. Він задумано витяг монетку, і король почав сміятися:

– Значить, він відкрив тобі таємницю срібла? Тоді ти вже начальник, чому тоді тобі шкодувати! Значить, суддя тобі навіть таке розповів!

Чех подивився на короля задумано: той здавався на таким, як усі, не благав його помилувати, і чех вирішив ризикнути залишити його живим:

– Хочеш жити? Тільки не тут…

Король на це міг тільки усміхнутися:

– Я не маю шансів. Суддя мене уб'є тоді сам, без твоєї участі.

Чех раптом кинув монетку вбік та сказав:

– Ні, я не вбиватиму тебе. Я точно знаю, що зможу переконати суддю в тому, що тобі можна вірити.

Король задумався, а потім сказав:

– Тоді ти повинен все одно мене убити. Але мечем. І ми удвох полетимо на Нептун.

Чех махнув мечем короля, і той упав, спливаючи кров'ю. За мить він уже ледь-ледь рухав у конвульсіях кінцівками, а потім від його тіла відокремився привид, який підморгнув до чеха:

– То що, полетіли?

Закінчивши роботу чеха на Землі, вони полетіли удвох до Нептуна, а там, недалеко від планети, їх оточили янголи та сказали:

– Вас хоче бачити суддя.

І вони тієї ж миті опинилися в нього на прийомі. Він говорив з ними недовго:

– Чех порушив мої настанови, однак з-поміж тих, що повстали, вибрав найкращого. Ну що ж, я знав, що в тебе чуття на такі речі. То що, королю, будеш на мене працювати?

Король опустив очі – адже це саме від цього начальника він утік кілька років тому, бо вважав, що той його не цінує. І мовив:

– Так!

Розділ 13

Цей день неодмінно мав настати. Він знав, що в неї щойно помер батько. Він знав, що це виглядатиме як варварство. Однак тепер, після того, як він тримав її за руку й заспокоював – він чомусь розраховував на успіх. Інакше не могло бути. І поговорити з нею треба було якомога швидше.

Звісно, сьогодні її у школі не було, тому що вона була там, на кладовищі, востаннє з батьком. І Богдан непокоївся, тому що тепер він просто хотів її побачити. Однак її не було, і він не знав, що робити. Ярик помітив це, цілий день підколював його, а в кінці запропонував випити пива та заспокоїтися. Однак Богдан відмовився. Ярик розвів руками, але знайшов позитивну сторону і в цьому:

– Правильно. Завтра буде вечірка з приводу Віки та нашого Сергія – у нього вдома. Тож там і пити будемо, і що ти хочеш робити…

Богдан зітхнув: його це не цікавило, тому що на завтра у нього були плани. Правда, він тут же подумав про те, чи є подібні плани в його Катерини. І він не знав, чи є.

А потім він прийшов додому, бажаючи, щоб цей день минув якомога швидше. Проте він тривав і тривав, і він ніяк не міг дочекатися, коли ж почнеться вечір, щоб лягти спати хоча б о восьмій вечора, потім устати о шостій та чекати на ту урочисту мить…

А потім він не витримав і став гортати якусь книжку, що залишилася в нього з молодших класів: там були різні віршики всяких поетів. Він прочитав за цей вечір дуже багато, в нього все змішалося в голові, але настрій був романтичний. І він подумав, що не завадило б уже лягати спати, тому що була вже одинадцята – так довго він читав, захоплюючись кожним словом, що стосувалося почуттів та просто якоїсь невідомої істоти жіночої статі.

Він довго не міг заснути, уявляючи, що станеться з ним, коли вона погодиться просто пройтися кудись із ним, коли вона пого-

диться сісти з ним у якомусь кафе десь у центрі міста. Тоді вони довго дивитимуться одне на одного, а потім він почне говорити до неї всілякі дурниці. І що буде тоді – сам чорт тільки знає!

Він прийшов до школи, точно знаючи, що сьогодні буде – або, може, не буде. І все ж він подумав, що вона не обов'язково повинна погодитися прогулятися з ним, і зовсім не точно, що вона буде сидіти з ним десь у центрі їхньої степової столиці, слухати приємну американську музику та говорити щось – що-небудь…

Тому що в неї помер батько. Але він більше не міг чекати на зручний час. Його могло й не бути. Тому коли Ярик раптом запитав у нього, чи подобається йому Катерина, він відповів:

– Так, вона мені подобається, незважаючи на те, що вона руда, що в неї завеликі груди, що вона причинна, але мені все одно. І нехай усе буде, як буде!

Ярик смішно поворухнув бровами, а потім сказав:

– Не знаю чому, але я про це знав ще раніше за тебе, тоді, коли ти пішов запрошувати її танцювати. Ну що ж – вона так нічого, коли придивитися. Тож давай, вперед, і нехай тобі пощастить більше, ніж мені з Оленкою!

Богдан промовчав, тому що йому не сподобалося порівняння з Оленкою: Ярик усією своєю поведінкою показував, що він просто хоче розвести її, переспати – а там видно буде. Зрозуміло, що вона не була рада такому ставленню до себе!

Коли почалася перша перерва, він перший вийшов з аудиторії, будучи сповненим рішучості знайти її та сказати їй усе, що збирався сказати. Отож він шукав її, проте ніяк не міг її знайти. І лише наприкінці перерви він побачив її у найдальшому куточку подвір'я, там, де хлопці інколи купували траву в одного районного торгівця – дилера, як він себе називав. Вона була сама, і йому саме це треба було. Він рішуче пішов до неї, хоча його серце розривалося, і він думав про те, що вже, либонь, почервонів чи побілів, а загалом – невідомо, чи зможе він сказати хоч щось їй…

Чемно привітавшись до неї, він запитав, як вона почувається. Катя подякувала, сказала, що непогано, і він, намагаючись говорити переконливо, не збиватися, мовив:

– Катю… Не бажаєш пройтися зі мною, десь кави випити?..

Йому було дуже важко дивитися на неї, однак вона спромоглася розрядити його напруження. Її вуста поволі розтягнулися у посмішці – трохи ніяковій, трохи здивованій, а загалом він тепер точно знав, що вона принаймні не сумна тепер. І вона сказала так:

– Господи! Що ти у мені знайшов?

Він почувався як дурень, тому що вона за секунду розгадала все, до чого він це говорив. Але він усе ще мав надію, і тим важче було йому чути те, що вона сказала далі:

– Богдане, я думаю, краще буде, коли я нікуди з тобою не піду. І для мене, і для тебе, щоб ти не думав, що в нас із тобою щось може вийти… Адже ти це мав на увазі, так?

Він, звичайно, міг би сказати тепер, що вона неправильно його зрозуміла, однак це була Катерина, і так сказати їй він не міг, отож довелося мовчки погодитися.

Вона ще сказала, що їй шкода, що вона не виправдала його сподівань, щоб він не журився, що вона насправді зовсім не така, якою він, напевно, побачив її, що вона насправді не варта його уваги… Але йому було за великим рахунком все одно, що вона тепер казала, адже жодних шансів не було…

Він тікав від неї. Вона ще казала щось, коли він віддалявся від неї, але він сказав їй тільки таке:

– На все добре. Я піду, Катю.

Над ним зібралися хмари, і було їх стільки, що він вирішив: сьогодні він піде на ту вечірку, буде з ними пити, аж поки не впаде, буде робити все, що захоче, і почуватиметься якнайкраще. От коли б тільки не вона!

Ярик побачив його лице та зрозумів, що свято без нього не обійдеться. І ні про що більше не питав.

Надалі все було просто чудово. Богдан спочатку пив так, щоб упасти і зранку не знати, де він та як тут опинився. Однак потім вони почали танцювати, і він побачив, як горнеться до нього та сама Аня, із якою він танцював тоді, чотирнадцятого лютого, після Катерини. Отож він дозволив собі опустити руки з її пояса на сідниці, а вона – мало того, що не сказала нічого, ще й міцніше обняла його. І він подумав, що так теж можна почуватися щасливим.

Вони добре подбали про те, щоб у них усе було якнайкраще. Скоро дівчатам – всім одночасно – стало гаряче, і вони стали по-

волі знімати з себе одяг, хоч їм і допомагали в тому хлопці. Тому коли до Богдана знову так само пригорнулася та сама Аня, він не мав сумнівів з приводу того, що з нею робити, тому просто зняв з неї ту маєчку, що ще на ній була, а вона, допомагаючи йому, просто підняла вгору руки та знову пригорнулася до нього, щоб він не встиг оцінити її мережаної білизни.

Богдан на мить задумався над тим, що тут відбувалося: Сергій вже заліз під білизну до своєї Віки, і їй це, здається, подобалося, тому що вона аж мліла від того, що він цілує їй шийку. І Богдан вирішив не відставати від інших, почав і свою Аню цілувати туди ж, від цього вона підняла голову з його плеча, і він жадібно припав до її вуст. У цьому вона виявила такий хист, що Богданові аж ніяково стало.

Коли пісня закінчилася, він запропонував їй випити. Вони удвох прийшли на кухню, він їй чогось налив, а потім, коли вони випили, він вимкнув світло і став знову цілувати її, однак тепер його руки повільно, але успішно допомагали їй позбутися джинсів та бюстгальтера, а вона розстібала його сорочку і вдавала, що не дає йому себе роздягати… І от тоді, коли він торкнувся пояску її плавок – а більше на ній уже не було нічого, хтось раптом відкрив двері і ввімкнув світло. Аня впала йому на груди, щоб заховатися від чиїхось цікавих очей, і вони побачили Сергія: на ньому були самі лише труси, а сам він був укритий слідами від помади. Він вигукнув до них:

– Опа! Вибачайте, що завадив, але там уже на всіх налито, треба випити та забиратися звідси, тому що от-от прийдуть батьки, і нам доведеться дуже скрутно…

Аня сором’язливо прикривалася руками, одягаючись. Богдан же – та й вона – намагалися не дивитися одне одному в очі. Тому що не мали поки що про що говорити.

А потім вони випили та пішли. Вони ішли вечірніми вулицями, проводжаючи дівчат та маючи намір ще десь випити пива. Богдан ішов за руку з Анею, а потім вона стала так горнутися до нього, що вони стали йти обіймаючись. І вона весь час щось йому белькотіла – про те, що сьогодні все було класно, і в неї між словами можна було почути жаль з приводу того, що до них увійшов Сергій.

Потім Богдан здригнувся: вдалині він побачив дівчину, дуже вже подібну здалеку до Катерини. Тоді він напружив увесь свій зір, намагаючись розгледіти її краще. А Аня й далі щось казала, тільки тепер він її не слухав.

Та дівчина наближалася, якоїсь миті Богданові здалося, що це не вона – дуже вже дивна була в неї зачіска. А потім, коли вона підняла голову, він зустрівся з нею очима. Це таки була вона. І вже не було часу проганяти від себе Аню чи щось іще придумувати. Все вже було зрозуміло.

Через дві хвилини вони підійшли до того місця, де від них повинна була відокремитися Аня, щоб іти додому. Вона різко повернулася до Богдана й запитала:

– Ти не проведеш мене до під'їзду?

А він відповів їй упевнено:

– Ні, Аню, я не можу... Вибач.

Розділ 14

Переховуючись серед руїн та ще цілих будівель, Влад і компанія все ж часто натрапляли на патрулі, тому їм довелося настріляти багато негрів з урядової армії. Про них написала місцева газета, і Влад заявив:

– Нам доведеться нападати першими, інакше УНІТА нам заплатить менше, вкаже, що ми тут нічого не робимо.

Вони нападали на всіх підряд, грабували поліцаїв, стріляли по урядових будинках, палили автозаправні станції тощо. І ніхто не міг їх зловити. Коли ж у ліси було викинуто десант з Заїру, у місті почалося повстання, і бойові дії стали вестися відкрито. Встигнувши звикнути до міста, Владові бійці включилися у цю справу. Разом з іншими вони ховалися за барикадами, стріляли по вікнах, повзали з одного каналізаційного люку в інший під землею. І ніхто не помирав. Жодна куля не пошкрябала їхніх тіл. З цього приводу Дмитро глумився:

– Доведеться піти до церкви, поставити свічку, адже таке щастя – від самого бога війни Марса!

Влад мовчав з цього приводу, хлопці усміхалися і продовжували методично винищувати негрів. Уряд зовсім уже зібрався тікати

з Кабінди за кордон, десь на Захід. Місцеві мешканці приносили їжу повстанцям і поглядали на білих обережно. Втім, їхні дії так їх дивували, що до них тепер уже було страшно підходити. Вони здавалися супервояками.

Повстанці притискали уряд до моря. Ось уже дійшли й до будинку, де перебувала міська влада. Над цим будинком височіла здоровенна башта, увінчана середньовічним годинником. Влад усміхнувся:

– Бачите там прапор Анголи? Він усе ще псує всю картину городянам. Треба було б нам повісити свій, намалювати там меч і герб УНІТИ. Тоді б вони зрозуміли, чия влада…

Хлопці зареготали:

– Ти говориш так, наче це твоя влада. А це влада пузатих нігерів. Наша влада далеченько звідси. Так от, на чорта нам та башта?..

Влад таємниче усміхнувся. І бої тривали.

Випадково опинившись на березі моря, вони роздивлялися кораблі, що тікали з порту або пропливали повз місто, прямуючи до гирла Конго, у напрямку Заїру. Суден було небагато, їх ніхто не бомбардував, боячись переплутати втікачів-урядовців із британським чи американським коритом, яке вивозить звідти нафту. Заходу УНІТА війни не оголошувала.

Влад оглядав горизонт у пошуку чогось цікавого. Раптом щось надибавши, він попросив бінокль, поглянув у нього й вигукнув:

– Наші!

Його пориву ніхто не зрозумів. Хлопці відпочивали. Олег в’яло перепитав:

– Судно з Заїру? У них ще й судно десь завелося?

Влад спокійно пояснив:

– Там російський прапор.

Хлопці попідстрибували і стали забирати один в одного бінокль, силкуючись побачити більше. Кораблик прямував у гирло Конго. Сашко стиха мовив:

– Потрапити б туди зараз!..

Олег, не зводячи очей із судна, зауважив:

– Ми для Росії злочинці. Найманство – злочин.

Кораблик не встиг іще зникнути за мисом, як хлопці попідводилися з піску й рушили до башти. Разом вони вирішили, що їм під силу вночі залізти туди, де колись навіть сидів уряд.

І вони пішли. Захопивши з собою прапор, вони темної ночі підійшли під стіну ратуші. На балконі другого поверху чатував негр із автоматом, але вони зараз стояли чітко під ним. Отож скоро мотузку було прилаштовано. Сашко поліз перший. Він виліз, покликав стиха наступного, але раптом коротка черга обірвала його слова. За нею стало чути звук чобіт. Влад стиснув зуби й кинув у вікно гранату. Хлопці впали у кущі понад стіною, і з вікна скоро вилетіло шмаття. По ньому можна було зрозуміти: там було також і те, що було колись Сашком. Вони побачили закривавлену хустку, подерту осколками. Тут же валялися шматки урядової форми та форми УНІТИ, і в нічній неспокійній тиші було чути, як Влад лається та обіцяє:

– Ви в мене!..

За дві хвилини вони вже опинилися на п'ятому поверсі, після якого починалася башта. За спиною в них були самі трупи, було чути, як у дворі лаються солдати, збираючись і не збираючись до них. Влад показав на ліфт і мовив:

– Ми не інтелігенти. До сходів!

І вони бігли тихо сходами, не зазираючи у бокові кімнати, де сиділи снайпери та стояли численні кулемети. Влад з цього приводу вже нагорі мовив:

– Хтось, може, знає, як ми звідси зліземо?

Поставивши на розтяжках гранату недалеко перед входом на горішній майданчик, вони швидко спустили старий прапор, підняли свій, що не дуже й відрізнявся, але який швидко помітили знизу й почали стріляти. Влад подивився на всіх і запитав знову:

– Ви знаєте, що нам тепер треба робити?

Хлопці розвели по черзі руками. Тоді Влад показав униз:

– У нас є гранати й автомати. Жоден солдат не повинен увійти сюди, у цей двір, вранці тут будуть наші. Снайпери з вікон по нас стріляти не зможуть. Коли вони захочуть висадити башту, ми не випустимо звідси нікого, а також не дамо занести вибухівки. Домовилися?

Решта ночі стала для них іще одним пеклом. Вони ніколи не бачили, щоб така кількість людей їх атакувала. Втім, висоти було досить, щоб їхні гранати вибухали, ледь долетівши до землі. Коли подвір'я було встелене трупами, вдалині над нетрями стало

сходити сонце. З того ж боку до ратуші несподівано увірвалися білі. Влад звернув на це увагу і сказав:

– За нас помстяться!

Справді, скоро знизу вони почули милі вуху їхньому лайки та питання:

– Не можна було розтяжку поставити десь в іншому місці?..

Перед ними стояв хлопчина з їхнього, білого корпусу. Його взялися обнімати й цілувати, а він їм сказав:

– Ну-ну, досить уже. Ферейра вам за цей прапор пообіцяв дуже багато всього. Побачите. А тепер ідіть униз. Там десь вас Петро шукав. Каже, що вас хоче повбивати. Ідіть, побачите, що там!

Місто вже здалося, по вулицях брели засмучені негри, дехто плакав, а по них кидало каміння місцеве населення та білі-переможці, яких в один день стало тут повно. Перемогу святкували там, де вона сталася. Ангола належала УНІТІ вся.

Сашко загинув. Його знайшли і поховали, їх побачив якийсь генерал-негр, припер невідомо звідки прапор УНІТИ, а тепер і Анголи й повісив був десь біля них із чорною стрічкою. Хлопці не реагували, востаннє надивляючись на того, хто був поряд із ними увесь цей час в Африці. Раптом Влад скинувся, рвонувся до домовини і, обернувшись до хлопців, гукнув:

– Подивіться на цей прапор! Це прапор чорної країни, країни вічної війни та бідності. Він би не хотів бачити цей прапор!..

В Петра Першого вони швидко знайшли той прапор, який і був їм потрібен. І тепер, бачачи давно не бачений триколор і негрів навколо нього, вони почувалися набагато краще.

Щойно домовина опустилася у вологий ґрунт, яким її й закидали, до них підійшов негр, вдягнений у парадну поліцейську форму і попросив їх на хвилину. Вони відійшли. Негр мовив:

– Вас сьогодні буде нагороджувати Ферейра. Будете мати ордени. Шоста вечора на причалі.

І справді, на причалі, де востаннє були представники уряду, зібралася ціла юрба негрів, частина з яких були вдягнені в європейські костюми, хтось – у національне вбрання, але серед них більшість були у тій формі, в якій вони перемогли. Білих було небагато, але на Влада і його команду чомусь усі здивовано і захоплено оглядалися. Їх тепер було живих четверо, Влад все ще

бачив свого друга по зброї, але навколо був веселий святковий багатонаціональний гомін. Довелося забути про горе.

З'явився генерал Луїш Ферейра. Він виступив із промовою, повідомивши, що Заїр, Ангола, Намібія та деякі дрібні держави Гвінейської затоки уклали угоду про створення єдиної держави. «Вона, – сказав генерал, – буде вести війну за визволення Африки. Нам ще доведеться братися до зброї!»

Стоячи у групі захоплених негрів. Влад не міг зрозуміти, що відбувається. Вони думали, що війна на цьому закінчиться, думали, що ще трохи побудуть тут – і все, можна буде згадувати про війну в Росії, десь у Москві чи Петербурзі. Але ні. Генерал заявив, що він звільнить Африку. У тому, як вітали його негри з трьох країн і білі з усього світу, Влад побачив щось страшне.

Ферейра розповів про те, що він буде командувати армією Африканської імперії, як називали цю державу. Натомість уряд Республіки Заїр отримав у свою владу економіку двох країн, розбитих війною, і ще кількох, бідних, як дві попередні. Роботи, за словами генерала, мало вистачити на всіх. І тут же Ферейра заявив:

– Через два-три дні ми почнемо війну з Танзанією, Кенією, Угандою та ще багато з ким. Нам доведеться побачити свої перемоги і їхні капітуляції. Ми помиємо чоботи не тільки в Індійському океані, а й у Середземному морі. Я це вам обіцяв.

Влад зітхнув і побачив, як світяться очі в хлопців з його команди. І не сказав нічого.

Генерал повісив майже двом сотням негрів і білих великі зірки з алмазами. Простіше кажучи, вони стали героями. Серед них було кілька білих, і серед них – Влад і його команда. Прийнявши привітання Петра Першого, Влад запитав у нього:

– І куди тепер закине нас доля?

Петро усміхнувся й відповів:

– Сьогодні ввечері ми вирушаємо до кордону з Угандою.

Розділ 15

Відтоді чех і король не мали жодної вільної хвилини. Якісь бородаті янголи весь час щось їм розказували, вчили чомусь. Скоро обоє вміли робити речі, від яких їм перехоплювало дух. Янголи,

що вчили їх, скоро самі в себе питали, що ще можна їм показати. Врешті-решт вони відчепилися, і їм одразу ж стало нудно. Король знайшов собі спочинок у тіні пальм із якимись дівчатами, а чех нудився і ходив скрізь, роздивляючись тутешні місця й дивуючись тому, що йому нічого робити. Тоді він подивився угору, де попід хмарами плавали чиїсь похмурі тіні, і звернувся сам до себе:

– А що, коли полетіти кудись, подивитися, що там і де є?..

Він злетів і, дивуючись своєму спонтанному рішенню, став віддалятися від поверхні планети, шукаючи щось у небі. Проминувши щільний шар хмар, він побачив навколо іншу безвість. Це було те, що на Землі називають космосом. У синій далечі світилися і зовсім не рухалися зорі, а неподалік висіли великі кам'яні кулі та брили – супутники Нептуна.

Чех несвідомо рушив у напрямку до Сонця. Він не мав на меті відвідати Землю, ні. його цікавила звичайна подорож Сонячною Системою. І він вирішив почати від Сонця.

Сонце здивувало його тим, що до нього не можна було наблизитися. Ще раніше трохи пекло у всьому нематеріальному тілі, але тепер, біля нього, цього світила, це відчувалося особливо. Чех залетів далі, до Меркурія – і там він побачив лише спечену пустелю, де не було нічого живого. Далі, на Венері, з великої висоти не було майже нічого видно, чех спробував спуститися, але йому неприємно стукало у вухах ще вгорі, за кількадесят кілометрів до поверхні. Він вирішив, що там нікого немає.

Наступна планета його не зацікавила. Зрештою, там він був.

А от невелика червона куля викликала в нього, либонь, найбільший інтерес. Дві брили, що крутилися біля неї, створювали самі по собі таємничу атмосферу. Хмар не було, і він з досить-таки великої висоти розглядав Марс. Його увагу одразу ж привернуло щось, подібне до тріщин. Мережа їх охоплювала всю планету. Згадавши про те, що їх називають каналами, чех вирішив подивитися. Прозорий космос навколо нього поволі перетворювався на ріденьке повітря, а в марсіянському безхмарному небі неподалік від Сонця висіла брила одного з супутників.

Йоги ноги торкнулися червоного піску, він матеріалізувався і став дивитися на той канал. То було щось, подібне до русла ви-

сохлої ріки. По схилах цього яру була крига, а на дні тік тоненький струмок.

Чех стрибнув угору і став повільно летіти над поверхнею планети, наче привид. Скоро його очі помітили далеко в червоній пустелі постать якоїсь людини. Чех рвонув у тому напрямку і скоро стояв перед чоловіком, що без тіні здивування дивився на нього. Чех запитав у нього:

– Ти хто?

Це питання, як він пізніше здогадався, продало його. А на обличчі марсіянина з'явився вираз великого здивування:

– Я? Я тут живу!

І він показав рукою в бік селища, що виднілося досить далеко звідси. Чех побачив якісь темні обриси, над якими чомусь дуже сильно блищало сонце. Він знову подивився на марсіянина:

– А ти знаєш, хто я?

Той відповів спокійно:

– Звісно. Ти янгол. Тут багато вас вештається. Прилітають десь на тиждень раз.

Чех вирішив не дивуватися і попросив показати йому селище. Через годину вони обоє увійшли під високий скляний купол, під яким було тепло. Тут марсіянин скинув з себе теплу накидку. Вони завернули у бік триповерхового будинку. Марсіянин сказав:

– Я на хвилину.

Там, очевидно, була його квартира. Скоро він вийшов, а за цей час навколо чеха зібралося кілька цікавих. Один із них запитав:

– А чого це ви серед тижня?

Чех набрав поважного вигляду:

– Я повинен подивитися.

І чомусь одразу вловив злі погляди. Люди опустили очі та поволі стали розходитися. Вийшов марсіянин, і чех запитав у нього:

– Звідки тут, на Марсі, взялися люди?

Марсіянин відповів:

– Це одне з місць заслання після смерті. Поряд з Нептуном. Тільки тут не тепличні умови. Тут ніхто не втішається, тут треба працювати.

– І що ви тут робите?

Вони йшли широкими вулицями під куполом, і, як на диво, нікого не було видно. Люди наче розчинилися.

– Ми видобуваємо золото, з якого робляться оті монети, які вам чомусь увесь час потрібні. Коли тут з'являються янголи, вони за ті монети готові нас повбивати. А нам і байдуже… А ще ми добуваємо залізо, з якого зроблені ваші мечі. Он там, ближче до краю купола, ростуть рослини. Ми там вирощуємо різні харчі. Але більшість приносять янголи. Отак і живемо на цій планеті.

Чех іще раз оглянувся. За межами купола височіла шахтна машина. Ота машина безперестанку сипала у купу породу, з якої тут же мили золото. Чех відірвав очі від цього й запитав:

– На Марсі ще є селища?

Марсіянин покрутив головою.

У чеха в голові все не складалася цілісна картина того, що тут відбувається, він разом із марсіянином ходив поміж гарними будиночками і спостерігав спокійне життя маленького містечка десь так на дві тисячі людей. До нього почало раптом доходити, що він десь усе це бачив. Намагаючись зрозуміти, де це було, він бігав по широких вулицях, але нічого подібного, здавалося, він ніде не бачив. Люди поверталися з шахт і з поля, віталися, обіймалися, питалися одне в одного про справи, і все це було таким знайомим, що чех у розпачі зупинився. Колись він мріяв про ідеальне суспільство. Колись воно десь було, – так він думав, – і ще буде. У дитинстві, на початку сімдесятих він жив у маленькому містечку, де всі так само тихо віталися, де зрідка пропливав автомобіль чи навіть велосипед, де ввечері, коли мовчав завод, усе було тихо, як у пустелі, де після одинадцятої години ночі не було видно жодної людини, бо люди, зморені денною працею, ішли відпочивати, щоб уранці радісно привітати своїх навколишніх та увесь світ і тихо піти на роботу. Так, він напевно бачив це містечко, він був там, і бачив, що усі ввечері стиха скаржаться одне одному на погане життя, на бідність, на важку роботу, але радісно вітають одне одного й радіють кожному ранкові.

Чех прошепотів ураз висохлими вустами:

– Так ось де це!..

Марсіянин, який ледь за ним устигав, перепитав:

– Що?.. Де?..

Чех звернувся до нього:

– Ви тут щасливі?

Марсіянин хитнув головою на знак згоди. Чех міг зазирнути йому в душу і спеціально переконатися, що той не бреше, але він чомусь повірив жестові марсіянина.

Вони двоє пішли на великий майдан, що розташувався у центрі селища, у точці, де купол був найвищий. Майдан був дуже великий, до нього виходили гарні невисокі будівлі, розташовані щільно одна до одної. Чех не міг заспокоїтися. З 1989 року він не бачив того. І йому враз схотілося зникнути звідси. Він рвучко повернувся до марсіянина:

– Як ви не бачите, що завдяки вашому золоту вони, ті янголи, тільки й живуть? Вони погрожують вам вашими ж мечами, а ви робите роботу за цілий Всесвіт, розумієте? На Землі люди кохають і вбивають одне одного, янголи знущаються і тішаться, командуючи ними згори, а ви тут робите все для цього!.. Як ви можете так жити, ви ж усі до одного тут – раби. Наша робота – їхня влада. Як же можна так?..

Почувши слово «раб», марсіянин запротестував:

– Ми вільніші від Землі й Нептуна, бо нас не цікавить ні золото з монетами, ні залізо із мечами. То для них. А нам цікаво жити, їсти, любити одне одного…

Чех, сповнений злістю, перебив свого співрозмовника:

– Хочеш побачити, як люблять одне одного?.. Де живуть справді вільні і що вони можуть?..

Марсіянин підійшов до діжки з вином, що стояла на майдані, налив собі й чехові. Чех спробував, і йому здалося, що ніколи йому ще не доводилося куштувати такого смачного вина. Чехові у вино впала муха, він її викинув на бруківку майдану і допив.

Марсіянин раптом вилив свої склянку на брук і мовив:

– Знову мухи!.. Кляте вино, як воно мені обридло!..

І додав, дивлячись на чеха:

– Кажеш, там краще?.. То покажи мені!..

Розділ 16

Несподівано для себе Марія знайшла роботу: якийсь чолов'яга платив їй тридцять євро на день за те, що вона приходила зранку щодня, годувала його вівчарок, яких він мав десятків зо два, брала залишені на столі гроші та купувала те, що він просив, залишаючи список на столі, разом із грошима. Тож Марія майже не бачила свого роботодавця, лише одного разу, через два тижні після того, як вона почала працювати: він несподівано приїхав і подивився, як вона годує собак. І залишився задоволений:

– Зазвичай усі мої працівниці вилітали після першої перевірки, бо я ловив їх на тому, що вони крали в мене. Але цього разу мені пощастило. Молодець, працюй, коли так і далі буде – доручу тобі ще щось робити, платитиму більше. Хочеш?

Марія відповіла, що хоче. Тоді цей любитель собак почухав голову й мовив:

– Будеш біля них прибирати. А ще будеш телефонувати туди, куди я напишу, і будеш замовляти харчі для песиків. Домовилися?

За це Марія повинна була одержувати ще півтора десятка євро на день. А оскільки працювала вона щодня, по чотири – п'ять годин на день, маючи при цьому майже півтори тисячі, то її це не могло не задовольняти. Ян заробляв не набагато більше за неї. Але їм обом цього було мало: Марія не могла навчитися економити на всьому, їй весь час хотілося більшого, а Янові тим більше було важко до всього звикнути, перед тим маючи те, що він мав. І тому вони удвох придумали: взяти те, що в них залишилося, і те, що встигли заробити, а потім відкрити тут, у Пльзені, класний клуб, щоб переманити клієнтів з усього міста. Щоправда, грошей, що вони мали, їм не вистачило б, тому вони вирішили зціпити зуби й збирати. Хай би їм навіть довелося збирати їх кілька років.

Вони збирали отак близько місяця, просиджуючи нудними вечорами біля телевізора, що виявився дешевшим, ніж кілька прогулянок ввечері містом. Ввечері вона переважно сиділа одна й чекала до третьої чи четвертої, щоб її Ян повернувся, а потім він повертався й казав, що його сьогодні намагалися вбити, але він комусь там зламав руку, і тепер бар не матиме кількох клієнтів. А Марія, слухаючи таке, благала його не наражати себе на небез-

пеку й покинути таку роботу. Ян же відказував їй, що це зовсім не небезпечна робота, що їй так лише здається. А потім вони розважалися до ранку, після чого Марія йшла на роботу, Ян спав, а коли вона приходила, ні на мить не заснувши, він прокидався, вставав, і вона починала щось готувати. Потім Ян, бачачи, що з нею, відносив її на руках у ліжко, цілував у щоку, і вона спала, хоч це і тривало не дуже довго. У цей час Ян нудився у їхній квартирі, дивився телебачення, а іноді виходив на вулицю – прогулятися.

Марії подобалося те, як вони жили. Невідомо, чи подобалося це Янові, але вона почувалася поруч із ним як дружина біля суворого чоловіка. Він рідко усміхався, і їй це подобалося.

Щоправда, вона помітила, що зрідка її Янові стає нудно, і він намагається вирватися з їхньої квартири, що стала для нього мовби кліткою. Марія намагалася не звертати на це уваги. Вона вірила своїм глюкам, тобто коли той привид її батька сказав їй, що він буде любити її, то так воно й буде. Їхнє життя видавалося їй безхмарним, і все б так і надалі було, якби не стало гірше.

Якогось дня Марія вирушила на роботу, і все повинно було бути, так, як і завжди. Вона відчинила двері своїм ключем, потім замкнула їх зсередини, а потім, увійшовши до вітальні, побачила свого роботодавця. Він сидів у кріслі, зухвало й недбало розставивши свої голі ноги: він був у халаті. Марія чемно привіталася до нього і спитала, чи будуть якісь додаткові побажання. Він відповів їй спокійно:

– Так, є ще одне побажання. Тобі потрібні гроші?

Марія відповіла, що потрібні: адже це й так було ясно. Він так завжди казав, коли збирався їй щось понад доручити. Але коли вона подивилася на нього, питаючись про те, чого ж хоче він, її пан, він мовив:

– Чого ж я можу хотіти від дівчини, та ще й такої гарної, як ти?..

Марія враз опустила очі й захотіла втекти, однак їй чомусь стало несила, і вона лише стиха мовила:

– Ні… Я не хочу…

Її хазяїн криво усміхнувся й мовив:

– Ну, як хочеш. Я тобі пропонував сотню. Повір, більше ти б ніде не одержала.

Марія мовчки обернулася й пішла до дверей. Однак вони були заперті, і вона задумалася про те, де ж лежать ключі. Коли вона обернулася, щоб повернутися до того столу, де вона їх залишила, то побачила прямо перед собою обличчя пана, котрий знову усміхався:

– Думала так просто піти? Кому потрібна працівниця, з якою не можна спати? Давай, сонечко, роздягайся і йди на диван!

І він скинув з себе халат, залишившись у чому мати народила. Марія стиха промовила:

– Пустіть мене, будь ласка!..

Він їй відповів по-простому:

– Не ламайся, не корч із себе Брітні Спірз. Чула, Маріє? Ну ж бо, я вже стомився чекати!

Він грубо схопив її за руку й потяг до дивану. Вона набрала у легені повітря й почала з усіх сил кричати, але він не звертав на це уваги: долаючи її опір, він стягав із неї одяг, деталь за деталлю. Вона скоро майже не опиралася, не кричала, тільки тихо схлипувала і плакала. Її пан скоро зробив те, що хотів, і із задоволеним виглядом переможця зліз із дивана:

– Молодець, сонечко, ти гарно поводилася, але грошей я тобі не дам, адже ти мене пошкрябала... Ключі на столі.

Марія схопила ключі зі столу, потім обернулася до нього, і щось їй наче увірвалося всередині. Вона стрибнула до пана, який зовсім не чекав від неї такої реакції, розмахнулася й з усієї сили всадила ключа йому в око. Він одіпхнув її, вона відлетіла у протилежний куток кімнати, а потім швидко підхопилася, згребла одяг і рвонула за двері, на ходу одягаючи те, що він щойно з неї знімав.

Ян не розпитував у неї багато, тільки спитав адресу. Марія залишилася вдома, знищуючи чималий запас віскі, горілки та коньяку, що був у них удома. Ян був упевнений, що нічого гіршого з нею вже не станеться. Але його мозок вибухнув, коли він почув від неї про те, що сталося. І тепер він ішов у гості із твердим переконанням, що зараз щось станеться, хоч він і не знав, що саме.

Стоячи під дверима чималого будинку, він ще не знав, про що можна спитати, і вже коли з-за дверей чийсь прокурений голос спитав, хто прийшов, він відповів:

– Поліція. Будинок оточений.

Він не знав, чому це сказав, адже представлятися він міг би ким завгодно, але не поліцією. Втім, саме зараз це не мало значення. Перелякане обличчя того пана він упізнав по перев'язаному оку, в яке він зараз же затопив кулаком. Маріїн роботодавець відлетів у куток, а Ян, влетівши до квартири, дістав собі розвагу. Він не збирався зупиняти себе, ні: він думав, що битиме його, доки не змориться, але втоми все не було, а цей пан не рухався. Тоді Ян, перевіривши його пульс, для певності перерізав йому горлянку кухонним ножем і вийшов з будинку, старанно замкнувши двері. Тепер він не мав однієї порблеми.

Увійшовши до своєї квартири, він сказав до Марії:

– Все нормально. Його більше немає.

Вона вже не плакала була, але побачивши криваві плями на його штанах, вона розревлася так, що він не зміг її заспокоїти. Коли в неї закінчилися сльози, вона просто ревла, і тоді Ян зрозумів, що його найбільші проблеми тільки починаються.

Розділ 17

Війна не могла закінчитися тоді, коли було захоплено місто Кабінда. Той, до кого так звикли як до повстанського бога, несподівано став лідером великої держави, що включала і Анголу, і Намібію. Після того, як у Заїрі відбувся двірцевий переворот, і ця країна теж стала складовою володінь цього нового імператора. Він проголосив, що його метою є об'єднання всіх народів Африки задля того, щоб спільними зусиллями вийти на світову арену та скласти конкуренцію націям Америки, Європи та Азії. І в ході реалізації планів Ферейри вже другого квітня п'ятого року вони, Владова четвірка, стояли на місці колишньої прикордонної застави на кордоні Уганди з Імперією – так тепер називали те, що стало з партизанських володінь Ферейри. Їм це подобалося: вночі вони перейшли кордон, розстріляли в лоб прикордонників, а вдень, кажуть, вже обстрілювали передмістя столиці. Армія розбіглася, уряд пішов у відставку, і тепер країною керували ті, хто мав бажання, а саме мародери та грабіжники. Хтось намагався ще чинити опір, але армія не зважала, а поволі просувалася.

Їм це подобалося, бо там вони були повстанцями, хоч і найманими, а тут – переможцями і завойовниками. Вони дивилися туди, де ще билися їхні танки, хоча проти них стояли всього-навсього озброєні старими рушницями дикуни. І поволі програвали.

Влад дивився вдалину не просто так: будь-якої миті з протилежного берега озера Вікторія міг прибути транспорт, навантажений солдатами з Кенії чи Танзанії. Тоді їм довелося б дуже погано. Війна б затягнулася. Тоді Імперія б упала, а її імператор опинився б не на троні, а за гратами, а потім його б з'їло якесь плем'я з Центральної Африки.

Вони дивилися у лісову гущавину зухвало, як і належить завойовникам. Але несподівано сталося те, чого ніхто не чекав: вони почули тріск гілочок, і прямо на них виїхало три танки, за якими, боязко озираючись, простувала піхота.

Їм одібрало мову. Вони ніколи не бачили проти себе такої кількості військ. Тепер вони могли спробувати себе у ролі героїв. І коли їхнє заціпеніння пройшло, на них уже дивилися чорні обличчя з блискучими зубами, котрі випромінювали собою розуміння й бажання поговорити про щось, наприклад, про те, чому вони напали на їхню країну.

Але це були кенійці. Коли в них забирали зброю, Влад кинув до них:

– Чому ви воюєте з нами? Ваша країна приречена програти!

Негр весело усміхнувся:

– Вам, білим? Ніколи! Коли ви побачите, що таке нова американська зброя…

Влад зрозумів, що їх убивати не будуть, а тому дозволив собі зухвалість:

– Ви знаєте, що таке зарін? А що таке касетні бомби? То й не взнаєте. У Кенії багато міст, а там живуть жінки й діти. Вони будуть це добре знати! Я вам обіцяю!

Їх завантажили на борт убогого іржавого суденця, а потім він відчалив і поплив до берегів Кенії, де з ними щось, напевно, мали зробити.

Вони сиділи, спершись спинами у борт, а над ними стояв суворий охоронець – негр чорніше чорної землі, і очей з них не зводив. Для нього війна тільки почалася, і він вважав, що така його

робота надзвичайно важлива. Він ще не бачив міст, зруйнованих ракетами та далекобійною артилерією, тож у нього не було бажання перестріляти цих білих, щоб податися далі, до Уганди, що спливала кров'ю. Їм ще було байдуже. І тому їм ще можна було почуватися спокійно. Та чи надовго?

Їм усе було в диво: і велетенське озеро, схоже на море, і спокійний, нічим не стурбований вигляд кенійських солдатів, таких вгодованих порівняно з заїрцями чи з колишніми повстанцями з Анголи. Але скоро вони все ж відчули, що вони на війні. Несподівано солдати на борту почали бігати, пригинаючи голови, а згори на них полетіли кулі. Солдат, що їх охороняв, боязко зиркнув у небо, де крутився якийсь маленький літачок, а потім знову обернувся до полонених і мовив:

– Якщо когось із наших застрелять, ми вас усіх перестріляємо. Тож думайте!

Влад подивився на літаки й зухвало усміхнувся в обличчя своєму охоронцеві:

– Можете починати! Вам однаково…

Його сміх увірвався несподівано, але не тому, що його поранили, ні: куля уп'ялася в їхнього охоронця, що намагався був десь заховатися. Кривава пляма залила його волосся, він заточився й упав обличчям донизу, ляпнувши на Дмитрові чоботи. Той брудно вилаявся й гукнув до всіх:

– Давайте, хлопці, вшиватися, поки ці мавпи…

Він не договорив: замість убитого охоронця мавпа таки прибігла, причому ошаліло блищала вишкіреними зубами й казала мішаниною англійських та негритянських слів:

– Ви, білі, ще заплатите за мого друга! Ви ще побачите, як ми вас…

З того, що було сказано надалі, вони не зрозуміли нічого, але настрій у негра був поганий. Добре, що зараз же прибіг капітан чи, може, якийсь іще офіцер, і вони були врятовані.

Коли їх кинули у загородку на кенійському березі, Влад потер забите місце й мовив:

– Ми полонені. Ви вже звикли до цього?

Хлопці оглядали стіни з колод, поставлених вертикально, і вони їм настрою не покращили. Натомість стелі тут не було, бо

не було у ній потреби. Навколо було повно різних постів, військових та цивільних, а також поліції, адже вони були на території Кенії, де ще не було бойових дій.

Коли запала ніч, Влад з острахом озирався на кожну тінь усередині їхньої оселі. Йому стало здаватися, що до них залазять змії. Хлопці спочатку схоплювалися за ним, шукали тих зміїв, але потім стали просто сміятися з нього. І – просто лягли спати на незнайому сиру землю.

Влад не зміг. Переконавшись, що змії не наважуються перетинати межу бази, він став дивитисяч вгору, на зорі, сподіваючись їх упізнати. Адже то були абсолютно ті самі зорі, світилися тим же неспокійним блиском, що й в Анголі, але різниця все ж була. Коли вони були повстанцями, чи принаймні воювали на їх боці, вдача посміхалася їм. А щойно вони стали завойовниками, вона від них відвернулася. І тут усе було зрозуміло: вони робили зовсім не те, що треба. Але щоб зробити Африку чогось вартою, без війни за об'єднання не обійтися!

Хоча ні. Вони завжди були просто найманцями, і не більше.

Серед ночі їх підняли, запхнули у машину під тент, а потім пересадили у вагон від худоби. Там погано пахло, а разом із ними їхали майбутні солдати. Росіяни дивилися на молодих хлопців спокійно, навіть поблажливо, Владові навіть спало на думку запитатися в одного з них:

– Ви їдете на війну?

Той відповів досить пристойною англійською:

– Так. А ви, здається, вже з неї?

Влад мотнув головою: мовляв, правильно. Хлопчина подивився на Влада з деяким острахом, але все ж більше з цікавістю. А Влад ще й досі почувався переможцем. Йому було спокійно, як ніколи. Хлопці переважно поділяли його настрій, не усвідомивши ще до кінця того, що вони потрапили до полону, і хоч ніхто їх до стінки не поставив, це все ж не означало, що надалі вони неодмінно залишаться живі.

Поїзд їхав досить довго. Їм не дозволили виглядати у вікна, а то б вони подивилися на красу країни, що їх захопила. Або, як сказав тут же Влад, на країну, що вони її ще не захопили.

Почувши його слова, хтось із негрів несподівано запитався:

– Ви що – росіяни?

Хлопці майже водночас відповіли, що так, і той негр мотнув головою:

– Ти бач! Таки не брехав наш капітан, і справді ми воюємо з Росією!

Влада розлютило те, що хтось назвав Африканську Імперію Росією, тому різко відповів:

– Гей, ти, дурню! Ти воюєш не з Росією, а з вільною Африкою!

Той здивувався такій зухвалості й не задумуючись ударив Влада ногою в обличчя. Влад витер рукою кров і додав:

– Якби ви воювали з Росією, ваші міста вже палали б у пожежах ядерних вибухів. А ви самі молили б свого бога про швидку смерть, бо з вас позлазила б шкіра!

Влад міг би багато їм розказати. Але все йшло не до того. Негри не хотіли його слухати, тим більше що не всі розуміли його слів.

Справді весело їм стало тоді, коли вони відчули, що поїзд зупинився, а з усіх щілин у вагоні дме солоне морське повітря. Це було місто Момбаса. Їх повиганяли на перон, а далі вони зустрілися з будівлею, схожою на їхній табір в Анголі. Щоправда, тепер усе було не так. Огорожа була п'ятиметрова, та й згори на ній було інакше, адже колючого дроту в Анголі не використовували. Нарешті, замість наметів тут були бараки, такі, як у фільмах про німецькі концтабори. А головне – навколо була Кенія.

Олег роздивився навколо й мовив:

– Ми вже не завойовники. Ми тепер приречені…

Але навколо були десятки таких самих, як і вони. Щойно вступивши у війну, кенійці захопили море полонених.

Їм стало не по собі. Вони відчули, що тут щось не так. В Анголі їх просто ніхто не брав би у полон.

Несподівано над ними просвистів снаряд, який ударився в розташовану неподалік будівлю й вибухнув, розкидаючи цеглу. Їм стало набагато легше.

Розділ 18

Богдан, звісно ж, був злий сам на себе. Ненароком побачивши її у своєму коледжі – а він думав якось уникнути її – він сказав їй «привіт», але вона того неначе не почула. І тепер він уже картав себе невідомо за що. Вчора йому було недобре, тому що він не був їй потрібен, а тепер, коли вона з ним уже й не віталася, він думав зовсім по-іншому. А саме: тепер він думав, що повинен так чи інакше зробити їй якусь гидоту, щоб їй було неприємно, щоб вона опинилася на його місці. Він дивився на неї проте так само віддано, як і раніше, тож вони, його круті друзі, швидко помітили його зацікавленість нею й заявили:

– Ти, Богдане, поводишся якось не так, надто відносно причинної. Отож, як ми зрозуміли, в тебе з нею щось не вийшло… Він мимоволі промовив:

– Ще б у мене щось вийшло! Вона ж дурна!

Усі четверо, не виключаючи й самого Богдана, посміялися з цього. А потім узяв слово Ярик:

– Ми повинні тобі допомогти, я думаю. Ти не проти?

Богдан трохи здивувався:

– Ні, я не проти… Але що ви хочете для мене зробити?

Ярик спокійно, наче так і повинно було бути, мовив:

– Я думаю, що вона просто крутить носом… Ти з нами згоден?

Богдан досі не міг зрозуміти, до чого вони ведуть, а тому стиха мовив:

– Ну, так. Але ж як ви мені зможете допомогти?

Він подумав, що вони запропонують йому купити її за їхні гроші, проте такої пропозиції чомусь не було. Натомість вони сказали йому так само неочікувану річ:

– Ми можемо просто помститися. Хочеш?

Богданові захотілося просто усміхнутися на це, тому що Ярик просто вгадав те, про що він подумав. І Богдан, уражений такою оперативною реакцією на зміну його настрою, мовив:

– Не знаю… Я й сам про це думав, щоб щось їй зробити…

У його серце увірвалася гірка і їдка радість, яку не здатні були розрадити навіть оці задоволені пики, що твердили йому про те, що вона, мовляв, не рада буде, що народилася, бо вони готові

зробити все, тому що вона не просто не така, але й насмілилася зачепити одного з них.

Ярик дивився на Богдана й чудово бачив, що він радий тому, що хлопці готові зробити це, щоб зарадити його настроєві, проте все було набагато складніше, і сам Ярик одразу відчув, що Богданові не до вподоби ця ідея. І він мовив:

– Значить, Богдане, ти видаєш нам індульгенцію на всі наші дії відносно неї?

Байдуже, що окрім них двох це слово не зрозумів ніхто. Богдан міг тепер трохи заспокоїтися. Він вдивлявся у її безхмарне обличчя на перервах, і нічого, здається, її не хвилювало. Він ставав злішим із кожною миттю, що її бачив, бо сам себе накручував. Те, що вона була на відстані простягнутої руки, але недосяжною, несподівано стало його доводити до нестями. Він порівняв її з якоюсь блискучою іграшкою, що її він хотів мати у ранньому дитинстві. І саме відтоді він знав, що мусить терпіти, оскільки ту іграшку купить лише той, хто має стільки, скільки він не мав, грошей.

Він ще з раннього дитинства через ту іграшку зненавидів сучасність: батьки занадто багато говорили про часи свого дитинства, коли їхнє життя, принаймні щодо грошей, було безтурботним. Тепер він побачив цю дівчину в такій же блискучій обгортці. І мав зненавидіти вже не сучасність, яку він і так ненавидів, а цього разу її саму. Тому, що вона була жива. Якби вона була іграшкою, все було б набагато простіше…

Він відчув себе несподівано такою нікчемною дрібничкою серед своїх друзів, що йому стало не по собі. Він міг би гірко усміхнутися сам до себе, але на нього подивилося б немало пар очей. Через це він поводився інакше, зовсім так, як завжди. І через це ніхто з хлопців більше не акцентував уваги на його проблемі. Вони вирішили знайти собі розвагу. Тепер вони переслідували дівчину, якою він захоплювався.

Вона здавалася йому фортецею, яку належить узяти одному воїнові, що стоїть у полі з мечем. Ні, таки він її ненавидів, і не тільки тому, що її не можна було взяти, захопити, знищити…

Останнє, втім, уже почалося: він на власні вуха почув, як реготали його друзі їй услід, згадуючи її причинність, але вона не обер-

талася. І він подумав був, що вона залишилася такою ж фортецею. Без жодної подряпини.

Втім, Катя анітрохи не сердилася на нього. Вона вирішила, що вона має право знущатися з нього, коли він дивиться на неї отак, сказати б, захоплено, і особливо – враховуючи те, що вона бачила його розгублений погляд отоді, коли він був у тій самій компанії, де була Аня і ще дехто з її та його груп.

Вона знову бачила у переходах їхнього коледжу те саме лице, не розгублене, ні, анітрохи, і зовсім не налякане. Але це все можна було по ньому побачити, тож вона почувалася переможницею. Зрештою, нічого більше їй не треба було.

Богдан, втім, не знав і не міг знати, що хлопці попросили у цій святій справі допомоги дівчат з групи Катерини, і вони просто стали шепотітися, коли вона увійшла, хихотіти, наче дурепи, щось на неї показувати та знову хихотіти. Вона почувалася не дуже добре, бачачи таке, а ще вона могла сказати, що їй не надто сподобалося те, що ручка в неї несподівано потекла, залишаючи в неї на руці огидні сині сліди. Їй було просто неприємно. Але Катя звикла мовчати. Вона не мала що сказати, адже не знала, що у тій пасті хтось просто зробив дірку – імовірно, голкою від того шприца, котрий колись уже послугував джерелом чиєїсь насолоди, або повинен був ним стати увечері…

Богдан ішов додому неспокійно. Коли йому доводилося щось вирішувати, він почувався невпевнено, тим більше зараз, коли хлопці на нього до певної міри натиснули.

Богдан усе ще хвилювався, коли прийшов додому. Батька знову не було: він був або на шахті, або десь у рудоуправлінні, де всякі чиновники змушували рятувальників, а іноді й усіх підряд гірників слухати всякі дурниці про техніку безпеки, про охорону праці тощо. Втім, Богдан добре знав, що його батько охороняє свою працю не на тих дурних читаннях моралей, а на площах перед міською та обласною радами, на шахті під час страйків тощо.

Мати насипала йому якихось харчів, він мовчки їх поглинув, а потім став думати, яку музику слухати. На щастя, його магнітофон стояв на кухні, його слухала мати, і він не мусив себе утруднювати відповіддю на це питання. Тож доводилося просто лежати у себе на ліжку, тримаючи перед собою зошит, списаний всякими

формулами з хімії й думаючи про те, що його хвилювало. Власне, про ту одну, що останнім часом не йшла йому з голови. Богдан подумав був, що тепер їй буде несолодко, бо пам'ятав, що колись ті самі його друзяки переслідували одну дівчину, котра чимось їм не догодила, і для неї все закінчилося нервовим зривом. Для неї, втім, не було проблемою переведення до іншого навчального закладу, де її ніхто вже не зачіпав, адже це її батько випускав найсмачніший у місті хліб. Втім, Ярика таке ніколи не цікавило. Його татко також не був дрібничкою.

Він дивився у недавно побілену стелю й дивувався собі. По радіо передавали якусь дуже гарну стару пісню про кохання, таку гарну, що навіть його безголоса, як він сам, мати підспівувала. Він не міг, звісно, думати ні про кого, окрім неї. Що ж, сьогодні саме він зробив так, що тепер її повинні були переслідувати аж доти, доки це не дасть якихось результатів. Таких, від яких у нього буде серце зупинятися. А в неї – то й поготів.

І він більше не слухав, що там підспівує його мати. Йому стало не до пісень, бо стало страшно за себе, за те, що він таке зробив. Скоро прийшов батько, сказав, що приїжджав другий заступник начальника департаменту видобувної промисловості відділення ядерної енергетики міністерства паливної промисловості та енергетики. Богдан слухав слова батька й відчував всю ту іронію, з якою він промовляв ці слова – назву титулу якогось дрібного начальничка, що носить у кишені найдорожчий мобільний телефон і думає тільки про те, щоб купити ще дорожчий. І коли Богдан це слухав, він напевно знав, що буде робити завтра. Цю помилку він міг виправити.

Наступного дня хлопці дивилися на нього, як на дурника. Він не збирався виправдовуватися, ні, він просто казав їм:

– Припиніть те, що ми почали, будь ласка! Просто я не можу так повестися…

Йому швиденько відповідали:

– Дурню, та вона ж не взнає ніколи, що це через тебе! Вона все-таки не така розумна, як ти думаєш! І до того ж це буде для неї завелика розкіш, коли ти не помстишся їй за те, що вона тобі не дала!

Богдан спокійно слухав це, але оскільки він уже прийняв рішення, то йому було байдуже, що там і як буде. Ярик, як завжди, наводив суперпереконливі аргументи. Проте його не цікавило це все. Він ще думав, але крутитися вже не можна було. І він почав наполягати. Хлопці відійшли на мить, і Богдан швидко почав говорити без свідків:

– Слухай, Ярику, я тебе прошу: припини це все! Я не хочу, щоб їй було погано. Я ще хочу поговорити з нею. Просто вона така, що коли хоч трохи на неї натиснути, то буде погано…

Ярик подивився на Богдана й похитав головою:

– Дурниці говориш, друже, це називається останньою стадією. Коли будеш таке казати, хтось може подумати, що ти в неї закохався. Наприклад, я…

– Ярику, прошу, ти ж можеш якось на це вплинути… Я знаю, що я сам у цьому винен, але що ж…

Богдан дивився розгублено у зосереджене лице Ярика, який намагався щось придумати, і відчував усю нікчемність того, що він зробив і що хоче зробити. Справді, йому було дуже-дуже ніяково. Але він знав напевно, що так бути не повинно.

І довелося йому бігати по школі, збиваючи з ніг молодших і розказуючи їм, що не треба їй нічого робити, що він учора погарячкував тощо. Тоді хтось із хлопців сказав йому:

– Он бачиш – Аня. Я вчора просив її, щоб їхні дівки не приймали твоєї Катерини. І я не буду зараз казати їй, що пан Богдан Адамський передумали, зрозумів? Усе буде так, як є.

Богдан не питався, що ще він хоче сказати, натомість, набравши поважного вигляду, наближався до Ані. Він ще не знав, про що з нею говоритиме, але все ж вирішив, що поговорить неодмінно. Його мозок перебував неначе поза його головою, і ним керувала якась зовнішня сила. Проте йому вистачало того, що він собі вирішив учора ввечері. Воно було в нього, наче пекуча виразка, що ятрила йому душу, і він поспішав її позбутися. Здавалося, треба сказати, не дуже добре.

Аня повернулася до нього, і на її обличчі з’явилася її королівська усмішка, не така, проте, холодна, як завжди. І вона дивилася на нього, неначе питаючись, чого він хоче.

Богдан подивився їй прямо у вічі, але спитав про її справи. Вона відповіла радісно, що добре. Тоді Богдан змушений був, про себе здригнувшись, опустити очі й почати:

– Слухай… Що там… Катя?

Аня спокійно перепитала:

– Причинна? Тебе цікавить, як ми з нею? Відганяємо… Хоча краще б ми її не гнали, тому що вона могла б нам давати деякі завдання списувати… Але нічого, коли тобі треба – без проблем! Їй уже не позаздриш, з нею ніхто, крім Оленки, не говорить…

Богдан ще раз зітхнув:

– Аню, а ти могла б зробити так, щоб її більше не зачіпали? Ну, з дівчатьми поговорити…

Вона не хотіла цього чути. І не думала, що він таке колись скаже, тим більше – їй. Але їй несподівано стало ясно, що вона не зможе сказати йому ні. Їй менше за все хотілося зробити те, що він просив. Тепер вона хотіла б убити її, цю причинну. Але вона, не зводячи з нього очей, одразу погодилася:

– Добре, коли ти хочеш… Але навіщо тобі це? Ти знайшов з нею спільну мову?

– Ні… З нею сам дідько не знайде спільної мови. Просто не треба – і все. Не заслужила. Мені її шкода…Не знаю, що ще сказати. То ти зможеш мені допомогти?

Аня пообіцяла, що Катерини ніхто не зачіпатиме, а потім мовила:

– Коли ще щось треба буде, кажи…

Він не чув цього, бо вже біг від неї. Вона подивилася розгублено йому вслід й повернулася до своїх подруг, що замовкли на мить.

Богдан був увесь день задоволений, неначе в нього з Катериною на сьогоднішній вечір було призначено весілля. Проте вона з ним навіть не віталася, задираючи носа, коли він повз неї проходив.

Ввечері, коли мати послала його до магазину, він якогось дива попхався до супермаркету, розташованого кілометри за півтора від його квартири. І там, на великій відстані від того самого супермаркету він побачив Аню, з якою сьогодні говорив. Він зупинився і, випускаючи у морозне повітря зігріте у легенях повітря,

став уважно за нею спостерігати. Вона старанно вибирала щось на полицях, а потім, підійшовши до каси, виклала цілий арсенал маленьких пляшечок та пакунків. Він усе ще стежив за нею, а коли вона платила, він прочитав на табло касового апарату: дев'ятсот гривень. І оскільки це була не проста сума, він подумав, що коли б у нього зараз були ці тридцять доларів, то він би…

Він не знав, що можна було б із ними зробити. Проте коли б вони у нього були, він би знайшов. Це він знав точно.

Коли Аня вийшла звідти й рушила у напрямку свого дому, розташованого неподалік, він пішов усередину, щоб купити хлібину та кілограм гречки.

Розділ 19

Чех та марсіянин отямилися від дивного забуття й побачили над собою обличчя судді, з-за спини якого обережно визирав король. Суддя виглядав абсолютно спокійно. Чех подумав, що йому зараз доведеться трохи скрутно. Справді, він зробив таке, що тепер у нього самого не вкладалося в голові, як можна було таке вчинити.

Суддя проте почекав, поки вони встануть і мовив до них:

– Значить так… Я так думаю, що ти не спитався в мене, чи потрібні нам усякі марсіяни, адже так? А ти подумав, що я з тобою зроблю?

Чех одразу зрозумів, що те, що зараз каже до них суддя, не станеться. І справді, він тут же спитав у марсіянина, що там на Марсі. І коли трохи послухав, у його руках дивним чином з'явився сувій, який суддя кілька секунд уважно вивчав, а потім мовив:

– Значить так, пане, ви були звичайнісіньким піратом Карибського моря, адже так? Атож… Чеський чиновник-убивця, колишній румунський король, який ненавидить американців, а на додачу – корсар-невдаха, який на своєму кораблі награбував стільки золота, що коли б його хтось знайшов, міг би будувати якусь свою державу, і вона була б не бідна. Отака, значить, у мене свита. Що зробиш, у мене немає вибору. А тепер слухайте мене уважно. Чех – мій мимовільний уповноважений, і всі, кого він мені привів, а саме ви обоє, змушені будете тепер виконувати роботу, якої

до вас не робив ніхто. Ми з вами повернемося на Землю й будемо там наводити порядки. А поки що мої люди будуть вам показувати різні дуже цікаві речі. Наприклад, як позбавити людину від демона, що володіє її снами й у такий спосіб змушує робити те, що йому треба. Ви називали це вигнанням біса з людини, адже так? Ну от, вам доведеться навчитися цього…

Вони враз опинилися на верхівці якоїсь гори тут же, на Нептуні, а навколо них, наскільки вистачало очей, лежав ліс, причому оскільки вони були вгорі, а планета була набагато більша за Марс, то марсіянин бачив таку велику територію, якої досі ніколи не бачив. До того ж, це був ліс, а він вже напевно був для марсіянина дивом, оскільки на Марсі лісів не було, а було лише кілька дерев, що росли під захисним куполом.

Він дивився на це оком здивованим і зачудованим, суддя – байдужим, король – зацікавленим, а чех – просто звичним. Вони злетіли вниз, у тінь дерев, потім невідомо як довго ніжилися у тіні тропічних дерев на березі теплого лісового озера, пили вино, вік якого обчислювався тисячами років, а потім кликали до себе найвродливіших дівчат у всьому Всесвіті, і вони йшли до них, адже вони тепер були найголовніші після судді, котрий розв’язував найскладніші питання буття у своєму страшному підземеллі, щомиті чуючи нарікання на нього тих, хто ще не знав, що він може все. І хоча він нудився, виконуючи таку вже добряче набридлу роботу, все ж він не міг собі уявити того, щоб він не був головним. Просто він був суддею, і йому цього було досить. А для наведення порядку треба було повернутися туди, де він уже довго не був, а саме тисяч зо дві років. Він не любив її, цієї блакитної планети, де не скрізь були такі умови, які його задовольняли.

І поки він робив свою роботу, його нова свита, натішившись спокоєм у тіні дерев, ловила кожне слово своїх учителів, які навчалися великим дивам від янголів і чортів, від давно померлих чаклунів та від різних чарівників.

Вони зрозуміли, що досі їхні можливості були дуже обмеженими, а тепер були впевненими в тому, що вже скоро вони будуть могти абсолютно все. Хоча навіть суддя їм цього не обіцяв.

Вони разом відпочивали після чергової серії лекцій всяких місцевих професорів усякого мистецтва, слухали спів якоїсь давно

померлої оперної співачки, коли перед ними несподівано з'явився суддя. Він цього разу був зовсім не такий, як завжди, на ньому була царська мантія, хоча, скоріше, суддівська, а не царська. Його свита поважно звелася йому назустріч, і він, оглянувши їх усіх, скривився незадоволено й мовив коротко:

– Досить уже вам тут розважатися, а то тутешні дівчата будуть біля вас бідні. Тепер можете збиратися. Затямте: на Землі казати мені Ваша честь. Пророки так написали про мене у своїх манускриптах. Мене повинні впізнати ті, кому треба було ще дві тисячі років тому мене зустріти.

На нього дивилися з повагою, що зростала на очах, причому ніхто не усвідомлював, звідки вона бралася. Ніхто не сумнівався, що тепер перед ними стоїть не просто суддя, а цар усього сущого. Вони застигли на мить у благоговінні, а він несподівано став для них самим собою:

– Чого стоїте? За мною!

Вони слідом за ним знялися з тієї маленької долини, що вже почали до неї звикати, і тепер линули крізь міжпланетний простір туди, до блакитної планети, що так веселила око з великої висоти.

Вони летіли повз великі планети, і їм ніхто не траплявся дорогою. Марсіянин крутив головою на всі боки, надто коли вони перетинали орбіту Марса. Самої планети видно не було, тож він мусив тільки зітхнути й мовити до всіх:

– Як шкода, що я його не побачу!

На це йому суддя відказав:

– Ти бачив, що таке Нептун. Як же ти тоді можеш думати про те, що є жалюгідною кулькою, ще й укритою незрозумілими тріщинами, які сліпі люди придумали називати каналами!

Марсіянин змовчав. А чех замріяно промовив:

– Скоро ми її побачимо! І мені здається, що вона вразить нас своєю красою. Як ви думаєте… Ваша честь – я правильно сказав?

– Як на учасника моєї свити, тобто майже апостола – правильно. Що, думаєш, що ота блакитна кулька чогось варта порівняно з Нептуном? Її огидний клімат не сприяє тому, щоб люди вміли жити!

Чех задумався, а тоді мовив:

– Я все ж її люблю. На те вона і Земля…

Вони саме до неї наблизилися, і суддя, дивлячись на неї з висоти у кілька кілометрів, мовив:

– Звідси здається, що вона анітрохи не змінилася. Такі самі хмари, ті самі зелені й руді материки, та сама крижана пляма на півдні.

Чех мовчав. Він був просто зачарований, довго її не бачачи. А тим часом вони вже почали спускатися, причому скускалися не будь-куди, як тоді, коли тут був чех, а у якесь наперед визначене місце. Ніхто не встиг запитатися в судді, куди саме вони спускаються, як вони вже стояли на снігу в степу, і навколо не було видно нічого, окрім якихось металевих башт далеко на південь. Чех тут же перепитав, де вони, і суддя відповів:

– Містечко Байконур, Казахстан. Звідси літають російські космічні кораблі. Скоро побачите, як це буває.

Вони неаблизилися до майданчика впритул. Ракета справді стояла там, і здавалося, що вона має от-от злетіти, хоча нікого тут і близько не було. Скоро з сопел потік їдкий дим, заревли двигуни, і височенна біла сигара поволі, а потім дедалі швидше стала підніматися. Коли вона знаходилася на висоті, де висіли важкі хмари, ракета несподівано вибухнула, навколо скоро посипалися дрібні уламки, і суддя мовив:

– Ракета мала вивести на орбіту космічний апарат, що летів на Марс. Тут, на Землі демони думають, що коли такий апарат, оснащений найсучаснішою технікою, буде виведено на орбіту Марса, коли він сяде й почне фотографувати, то люди зможуть знайти наші марсіянські поселення. Але цього не станеться. Демони просто збунтувалися, сказилися, чи як це ще сказати. Тож нам буде досить їх знищити. Вони зробили так, що в якогось інженера в голові щось перестало працювати. Нам треба його знайти…

І ввечері вони висіли на стелі квартири того інженера, котрого окрутили демони. Коли він з’явився, суддя сказав:

– Стрибайте так, як і я, неначе у воду, і все буде нормально!

Вони стрибали, а коли розплющували очі, виходило, що вони опинилися в голові в того інженера. Суддя чаклував щось, вишукував величезні літери на брилах, що їх оточували. То вже потім усі здогадалися, що це були мізки. Скоро суддя вигукнув з радістю:

– Все нормально! От, бачите цю дірку? Він тут, його демон!

Щойно суддя мовив це, маленька хвостата істота вирвалася з дірки й рвонулася темними коридорами від них подалі. Суддя рвонув за нею, а всі інші – за ним. Несподівано король перегнав усіх, загнав чортеня у якусь шпарину, з якої не було виходу, притис до стіни, а суддя, побачивши це, гукнув:

– Убий його!

Чех вихопив меча, що враз з'явився в нього на поясі, але істота стала жваво відбиватися коротким, неначе римським, мечем. Король не розгубився, і скоро істота вибухнула, причому так голосно, що їх неначе оглушило тим вибухом. Вони опинилися там, де й були до того: над ліжком, де спав той інженер, Але тепер у нього з вух текла кров. Суддя зітхнув:

– Не встигли. Демон смерті вбив його, щоб не дати йому надалі робити те, що він міг би. Шкода…

Стоячи з закривавленим мечем, король мовив:

– Здається, що нам доведеться тільки таку роботу й робити, адже так?

Суддя відповів:

– У світі кілька мільйонів потенційних жертв. Нам треба розібратися з усіма. Інакше може бути проблема: вони знову почнуть розмножуватися, і роботи стане ще більше!

Чех задумався й запитав:

– А що, коли вони всі помруть?

Суддя відповів просто:

– То й що? Нас цікавить порядок, а не їхні життя. Краще скажи, як так одягнутися, щоб на нас не звернули уваги в готелі. Я хочу переночувати у нормальних умовах!

Через хвилину суддя і свита у джинсах і спортивних куртках заходили до готелю «Плаза» в місті Алмати.

Розділ 20

Довго, треба сказати, довелося Янові мучитися зі своєю дівчиною. Вона не говорила з ним, а ще не робила нічого, відмовлялася їсти тощо. Ян уже подумав був, що вона збожеволіла, але тим не менше він ходив за нею, наче нічого більше йому було не тре-

ба. Він сподівався на якесь диво: якби його не сталося, вона, здається, назавжди залишилася б отакою повернутою.

Але диво все ж сталося. І полягало воно у тому, що одного разу, коли Ян прийшов додому, Марія зустріла його так, як було задовго до цього: кинулася йому на шию, цілувала, а потім запросила до столу й запитала:

– Як там на роботі?

Ян відчув таке змішання почуттів, якого не відчував, напевно, ніколи. Він зрадів, але водночас йому було цікаво й дивно, що вона вмить одужала, що з нею тепер усе було добре.

Він стримано відповів:

– Нічого… Все добре. А ти тут як?

Він вирішив поводитися так, неначе нічого й не сталося, адже вона поводилася саме так. Йому було трохи важко, адже тепер усе було добре, хотілося радіти й кричати з радості, але все ж треба було поводитися спокійно. І він вирішив, що хоч це він для неї може зробити.

Вона щось розказувала про те, що в них немає багатьох продуктів, що їй довелося готувати бо'зна з чого. Вона б і далі щебетала, але Ян мовив:

– Між тим, вийшло дуже смачно. Як це в тебе виходить?

Вона широко усміхнулася: він, не бачивши такої усмішки вже дуже давно, й собі не втримався. Отак вони їли удвох й усміхалися. Потім Ян перший устав, подякував, поцілував її у щічку й мовив:

– Ну, Маріє, що там треба купити? Давай, кажи, та я піду…

Вона покрутила головою:

– Ні, не треба нічого. Сиди вдома. Де це ти бачив, щоб хтось о такій годині щось продавав? А головне – ти мені зараз потрібен тут.

Вона загадково підморгнула, і йому стало аж страшно за неї. Здається, вона анітрохи не змінилася. Він би зрозумів її, якби вона була трохи, навіть дуже засмучена. А так – щось у ній було не так, дуже неприродньо.

Ян узяв її за талію – дуже вже вона була зараз цікава, підняв і запитав:

– Оце так? Я зморився на роботі, а ти мене збираєшся експлуатувати?

Вона усміхнулася на це:

– Зовсім ні. Нам треба про щось подумати.

Він здивовано сів на ліжко:

– Про що?

Вона сіла біля нього, повернулся й стала говорити:

– У нас є трохи грошей, чи не так? Зовсім трохи. Ми думали про те, щоб відкрити свій клуб, такий собі розважальний заклад. Тож давай візьмемо все, що маємо, а потім продамо цю квартиру. Адже ж у нас є ще ті гроші, що ти їх забрав, коли вбивав мого роботодавця…

Ян навіть не встиг здивуватися тому, що вона так спокійно говорить про такі речі. Справді: в них була купа грошей, що він їх узяв, але забув про них, коли, прийшовши додому й побачивши ніяку Марію, почав прямо з пляшки ковтати великими ковтками французький коньяк.

Ян, наче зачарований, дивився на перев'язані стрічками пачки банкнот, що їх витягла з шафи Марія. Йому доводилося бачити багато грошей, але це було ще у Празі, однак такої їхньої кількості – ніколи. Тож він не міг отямитися, а вона, виклавши це все перед очима в нього, щебетала:

– Слухай, я от сама подивилася – тут повинно вистачити. Але коли продамо квартиру й виділимо собі якийсь куточок у нашому клубі, можна буде краще його обладнати… Як ти на це дивишся?

Ян знову не знав, що сказати. Те, що відбувалося в нього перед очима, здавалося якимось дивом. Його квола маленька дівчинка, нездатна, здається, ні на що, крім як на кохання, виглядала зовсім інакше: вона рішуче викладала йому свої міркування, а він слухав її й не вірив своїм вухам. Ще трохи послухавши, він її зупинив:

– Все це дуже добре, Маріє, але коли б ти знала, що воно таке – бути підприємцями! Це означає віддати все своє життя своїй справі…

Марія відповіла на це:

– Ну то й що? Мій батько за це й віддав своє життя…

Ян все ще не міг отямитися, тому мовив:

– Давай краще подумаєм іще. А потім вирішимо. Добре?

Вона не могла не погодитися, тому сказала:

– Ну нехай так… Ти будеш роздягатися чи ні?

Він думав, що коли він сам потягне її у ліжко, то в неї це викличе якісь неприємні асоціації, адже вона була лише слабким дівчам, проте він помилився. Дівча, яке колись ходило за ним, заглядаючи йому у вічі, тепер було зовсім не таким. Марія раптом здалася йому такою, якою він її ніколи не бачив: вона тепер просто була доросла. І поводилася зовсім інакше.

Увечері Ян збирався на роботу не так, як завжди. Він хвилювався, не міг знайти того, що завжди лежало в нього під рукою, – адже відтепер щось змінилося, і він мав надію, що тепер можна буде повертатися додому спокійно.

Там, сидячи біля стійки бару й перекидаючись зрідка кількома словами з барменшею, він почувався якось неприродньо, і його співрозмовниця, помітивши це, зауважила:

– Я б тобі радила випити чогось. Ні, не алкоголю, чогось іншого… Але воно, кажуть, допомагає. Просто щоб ти щось робив.

Він послухався і попросив, щоб вона зробила йому кави. І тепер, сидячи за чашечкою, він намагався зібрати докупи свої думки, але виходило в нього не дуже добре. Осягнути те, що сьогодні відбулося, було нелегко.

Він навіть не дивився на тих, хто заходив: якби щось було не так, барменша попередила б його. Тож його робота зараз виконувалася за нього, поки він сидів і пив каву.

Браменша щось там до нього казала – здається, про внески на пенсійні рахунки, але він мало що розумів і майже не слухав. Раптом барменша замовкла: Ян подивився на неї, а вона самими очима показала: глянь, мовляв, хто прийшов. Він оглянувся, але нічого незвичайного не помітив. Дівчина, що увійшла, була по самі очі замотана у широкий шарф. Вона привертала до себе увагу, може, тим, що була одягнена занадто розкішно, як на це місто, а тим більше – як на цей бар, де він був охоронцем. Дивна дівчина змусила навіть замовкнути декого з постійних відвідувачів, котрі за двадцятим кухлем пива розмовляли про політику, ціни на пиво тощо. Дівчина пройшла від дверей повз усі столики, сіла перед усіма, біля Яна, й мовила:

– Каву, будь ласка.

Барменша налила їй кави, і дівчина тим самим дивним, негритянським грудним голосом подякувала. Тепер їй довелося опусти-

ти шарф, щоб пити каву. Ян зацікавився тим, яка ж вона з вигляду, але не хотів так одразу повертатися до неї, тому ще трохи відпив, а потім рвучко повернувся до дівчини:

– Скажіть…

І одразу замовк. На нього дивилося радісне обличчя Марії. Вона побачила, що він розгубився, простягла до нього руку, провела по його голові й мовила:

– Що, не сподівався? Хотів мені зрадити зі мною ж! Ач який! Ну добре, не буду тебе бити…

Ян усміхнувся:

– А я думав спитати в тебе, чи ти з Пльзеня…

Марія широко усміхнулася:

– Я б тебе убила, бо коли ти мене не взнав по тому, як я говорила, мені вже хотілося тебе вбити.

Вона й далі спокійно пила каву, а от Ян спокійно всидіти не міг. Він почувався вимушено. На них дивилася барменша. Він представив їй Марію, але все ще не почувався спокійно. Вона тим часом обернулася, оглянула навколишнє середовище його робочого місця й запитала:

– Тобі тут подобається?

Він відповів ствердно. Тоді Марія запитала:

– Тоді чого нам ще думати? У тому клубі, що ми його відкриємо, тобі також сподобається.

Ян дивився на неї й усміхався:

– Ти краще скажи, де ти взяла отаке вбрання!

Вона відповіла:

– У магазині. Сьогодні, поки ти спав.

Ян ще раз мовчки здивувався тому, яка в нього дівчина, а тоді запитав:

– А чого ти прийшла, якщо не секрет? Щоб притягувати до себе хтиві погляди отих мужиків?

Вона весело відповіла:

– Так! І твої теж! Хіба ти думаєш, що за тобою не можна скучити за ті три години, що тебе немає вдома? Тим більше, я просто хотіла на власні очі побачити, де ти пропадаєш. А ти, як видно, не одній мені бісики пускаєш, адже так?

Ян усміхався, не дивлячись на неї. Барменша чула кожне її слово. Йому було ніяково, що вона тепер знатиме так багато. А тут Марія знову перепитала:

– То що, завтра починаємо?

Ян просто мусив сказати їй оте слово «так».

Розділ 21

Щодня вони вставали о шостій ранку, мали десять хвилин на те, щоб залити собі у горлянку невелику тарілку гарячої рідини без смаку і з запахом помиїв, щоб потім цілий день тягати ящики з усякою всячиною, що надходила до Кенії з усіх куточків світу. Тут була зброя, одяг, продукти харчування, електроніка і все, що завгодно. Тож можна було задуматися над тим, чи виграє Кенія цю війну. Вони тягли ці всі речі з глибин трюмів велетенських суден і складали на складі, а потім так само довго перекладали усе це на залізницю. Отак туди, на захід відправляли купу всякого добра, щоб знищувати ту армію, що могла б їх визволити. Могла б, якби перемогла.

Вони потрапили сюди вгодованими й задоволеними, упевненими в собі. А тепер кожного вечора Влад вислуховував розгублені слізні заяви, що їм тут скоро капут, що вони більше не можуть спати по п’ять годин на добу та їсти десяту частину того, що треба. Влад перестав їх заспокоювати та підбадьорювати, тому що й сам відчув, що його сили виснажені незвичною роботою, тож уже через два тижні він, відкинувшись на дошках, що правили за постіль, заявив:

– Я так бачу, що коли ми звідси не заберемося, нам капут. Вони просто так нас не вбили, зате використають на користь своєї справи. Нам треба або втекти, або ми загинемо.

Хлопці могли б із ним погодитися, але тепер його слова не викликали нічого, крім іронічних зауважень:

– І ти думаєш, що у нас є вибір? Ми поволі здихаємо вже третій тиждень, і коли б можна було звідси утекти, нас би, певно, вже не було тут.

Влад ще й досі відсапувався: робота була нелегкою, тому він був надзвичайно виснажений. Крім того, щодня їхні літаки пролі-

тали й летіли у місто – знищували будівлі, іноді кораблі в порту, і тоді їм ставало не просто страшно, а гірко від того, що вони могли загинути під рідними бомбами. Коли ж нальоти припинялися, вони радісно дивилися на судна, що догоряли у морі, біля причалів, а отже, працювати доводилося набагато менше.

У Влада колись була думка підняти бунт разом з усіма іншими військовополоненими й утекти, але невідомо, як далеко була лінія фронту і чи вдалося б їм досягти її, адже перед ними лежала б ворожа країна, а їх би точно взнали. Втім, їм не вдалося б навіть залишити межі міста, адже по них одразу ж випустили б свої арсенали всі місцеві поліцейські. Їхня форма привернула б до них увагу.

І все ж вони працювали. Вони старанно носили ящики з вибухівкою, і варто їм було забаритися на хвилину, як ящик переважували, а на них дивилися підозріло й позбавляли вечері. Саме тут і народився найбезглуздіший і найнесподіваніший план, що вони колись придумували. Коли Олег і Дмитро перли один з таких ящиків, присланих із Пакистану, Влад ззаду гукнув:

– Давайте висадимо стіну, разом з нею впаде кулеметна вежа, ми візьмемо зброю, вкрадемо автомобіля й утечемо!

Вони перекинулися швидкими поглядами, і по них Влад зрозумів: ніхто не може більше сидіти тут і чекати на звільнення, всі мріють про свободу, а тому готові вхопитися за будь-яку дрібницю, щоб звільнитися. Тож вони й далі несли той ящик по причалу, але точно знали, що зараз біля стіни прогримить вибух. Влад і Женя продовжували тягти мішок із якимось зерном, але він став ураз важким, бо несли вони його тільки для того, щоб ніхто не звернув на них уваги.

Наближався той самий момент, коли вони повинні були підійти до повороту між двома будівлями. Там треба було починати бігти до тієї самої стіни, а потім до тієї самої вежі, щоб поставити під неї той самий ящик.

Вони не задумувалися навіть над тим, чому ніхто так досі не зробив. Здавалося, що все повинно вийти.

Ніхто не встиг навіть задуматися, де ділися ті четверо росіян, що мали притягти чергову порцію вантажу, як над портом прогримів вибух. Він не був голосним, ні, але стало ясно, що щось не так,

адже одна з веж упала. І вони, ще не знищені недоїданням, мусили лупити ногами, руками й дошками переляканих охоронців з вежі, щоб ті віддали їм зброю. Коли ж вони, четверо, у своїй формі вискочили на стоянку біля порту, в тих людей, що там крутилися, це викликало шок, адже так скоро завойовників тут ніхто не чекав. А вони, не думаючи довго, стрибнули в якесь таксі, викинули таксиста й рвонули подалі з порту. Коли їхнє нове придбання стало петляти вуличками міста, вони всі пошкодували про те, що не взяли таксиста. Міста ніхто знати просто не міг, тому їм довелося орієнтуватися за табличками: Найробі – туди, Додома – туди тощо. Саме у такий спосіб їм удалося виїхати з міста, а там, коли вони, тисячу разів оглядаючись, не побачили поліції, Олег мовив:

– Ми зробили це! Вперед! Женю, вези нас прямо до лінії фронту, нехай там ми побачимося з нашими ворогами та друзями! Урра!..

У них у всіх тепер був піднесений настрій. За одну мить усе змінилося. Хтось здогадався глянути на годинник: виявилося, що вони зробили все за півгодини, дотягли ящик, відкрили, підпалили чиюсь майку, подерту на смуги, потім об'їздили все місто, тікаючи від тих, кому вдалося їх упізнати. Вони знищили десяток поліцейських машин, стріляючи по них, тому що інакше їм було б не вибратися. І потім їм уже всі автомобілі поступалися дорогою. Щоправда, набої в них уже майже закінчилися. Проте вони раділи.

І їхнє таксі їхало далі, дивуючи мешканців тих поселень, через які проходила ця дорога, що вела на північний захід. Вони спокійно й упевнено дивилися на пейзажі, що проносилися повз них. А потім, коли минуло кілометрів із двісті, хтось запитався:

– Може, час уже щось з'їсти?

Тепер, обшукавши всі закутки автомобіля, вони знайшли десять доларів у різній валюті та збиралися на них нормально наїстися у найближчому ресторанчику при дорозі. Таких закладів тут було повно, адже Кенія до початку війни була туристичним раєм. І щоб заробити пару сотень доларів, люди були готові жити у власному ресторані на дорозі, серед диких звірів, без тих мінімальних благ, що їх могла запропонувати цивілізація.

Коли вони побачили невелике кафе з автозаправною станцією, їм аж від серця відлягло. Вони спокійно вийшли з автомобіля,

перекинулися кількома словами щодо погоди, а потім, повернувшись до власника, котрий вибіг був назустріч, побачили на його обличчі вираз неймовірного переляку. І лише зараз вони зрозуміли, що саме вони зробили не так. Цей чолов'яга побачив перед собою армію, причому до лінії фронту повинно було бути дуже далеко, тож тим більше він повинен був перелякатися. А потім Дмитро, приклавши до вуст палець, швидко витяг автомат, хлопці також озброїлися, і так разом із власником увійшли до кафе. Там було небагато відвідувачів, і серед них, як на те, сидів поліцейський. Він рвонувся був зі свого місця, але владний голос Жені, змореного за кермом, його спинив:

– Сиди!.. Шановні відвідувачі, не хвилюйтеся, ми вам не зробимо нічого. Хазяїне, давайте нам меню, ми зголодніли в кенійському полоні.

Хазяїн почав бігати навколо них, аж земля під ним горіла, і хлопці, стікаючи слиною, стежили за тим, як для них смажать великі шматки м'яса на вогні. Відвідувачі тим часом перестали їсти й сиділи мовчки й непорушно. А вони розмовляли між собою, жартували, перебирали харчами, надто коли трохи наїлися. А потім Влад, задумавшись про їхню дорогу далі, запитався:

– Слухайте, хазяїне, у вас часом немає свіжої газети? Треба було б почитати, що там у світі відбувається!

Вони налетіли на газети, неначе то було ще кілька кілограмів м'яса, а вони ще не їли. Новини їх таки потішили: перед ними була карта, що відбивала становище армій, і їхня стояла за двадцять кілометрів перед столицею Кенії – Найробі. Їм стало весело, як ніколи, вони стали кричати, замовили собі пиво, а потім Влад несподівано їх розчарував:

– Танзанія оголосила нам війну.

Це, втім, не змогло охолодити ентузіазму переможців, вони радо обговорювали те, як скоро їм доведеться взяти участь у битві за столицю – чи то за кенійську, чи за танзанійську. Добре, що негри були перелякані та не розуміли їх: інакше вони б іще більше злякалися того, як вони говорять.

Незвичайні туристи залишили кафе, так і не зачепивши нікого. І коли вони вже від'їхали, Влад зауважив:

– Нам треба було б заплатити за те, що ми з'їли.

Це викликало хвилю простестів у Дмитра:

– Кому? Їм? Вони тримали нас у рабстві, це їм ми тягали ящики в порту, це вони годували нас всякою гидотою! Їх треба було перестріляти, а ми залишили їх!

Влад зітхнув:

– Ну добре, хай уже так. Але ж є ще один нюанс. Ми ж платили в Анголі та Заїрі!

Хлопці мовчали, а Дмитро все ж не заспокоювався:

– То ж наші, наші, а це придурки, багаті та злі негри, які хочуть, щоб на них працювали не тільки білі, а й негри з нещасної Анголи, адже чому ще вони взялися захищати від нас ту кляту Уганду? А щодо танзанційців – тих би я порубав на капусту, моя б воля.

Влад здумався. Тим часом надворі стало набагато темніше, їхати скоро стало зовсім неможливо, і вони з'їхали з дороги й зупинилися. Хтось одразу ж прокоментував:

– Добре, що ми у савані, а не в лісі. Тут дрібніші тварини.

Втім, скоро вони забули про тварин. Повз них з заходу пронеслося кілька автомобілів з солдатами та один танк. Стало чути гуркіт вибухів, а потім вони роздивилися вдалині полум'я: очевидно, десь неподалік уже була війна.

Цього було досить, щоб вони рвонули тією самою дорогою на захід. Вони обминали всі танки, що їхали назустріч, а очі їхні горіли. Вона була близько, їхня імперія, і вони вже відчували це. Від неї завжди тікали.

Скоро вони мимовільно нахилилися, тому що чергою їм винесло вікно, а ще через дві хвилини перед ними виріс пропускний пункт. Там безвільно висів прапор, бо вітру не було. Але який же то був прапор, як довго вони його не бачили! І якими приємними їм здавалися лайки заїрських солдатів, що витягли їх з машини й обшукали, а потім радо розпитували про Кенію.

Коли їм сказали, що Петро за двадцять кілометрів, готується до відправлення у Танзанію, їм стало так добре, що вони погодилися їхати зверху на танку, щоб збудити його – битва вже закінчилася – і почути, як він їх проклинає. Але він був радий їх бачити, і вони це знали. Тому наступного ранку так, неначе нічого й не сталося, їхали у таксі до Танзанії.

Розділ 22

Катя, звісно ж, спробувала не звернути увагу на той випадок з ручкою, проте незвична реакція дівчат на неї сказала їй, що щось таки сталося. Олена почула про це й мовила:

– І правда, щось не так. Вони ніколи не любили нас, але ніколи цього відверто не показували. Цікаво, що тут могло б бути?

Якогось разу Катя побачила, що Богдан дивиться на неї, наче лунатик, і перелякалася трохи, адже не завжди доводиться бачити, щоб ця спокійна, а іноді навіть весела людина виглядала такою зламаною. Він дивився на неї дивно, і їй було ніяково, тому що вона ніколи його таким не бачила. Здавалося, що він хоче щось їй сказати.

Оленка помітила його реакцію на Катерину і сказала до неї:

– Знаєш, по-моєму, щось тут не так, бо цей Богдан дивиться на тебе так, наче ти прийшла до школи в самій тільки білизні!

Катя знала це й сама, просто не хотіла сама собі в цьому зізнаватися. Його поведінка однозначно говорила сама за себе, тож Катерині стало приємно від того, що нею хтось захоплюється. Хоч це і був Богдан, дивак від природи, все одно було приємно. Потішивши себе цим, вона зіткнулася з ворожим поглядом Ані, і їй від того легше не стало.

Вона прийшла додому, і брат Денис запропонував:

– Може, підемо зі мною на комсомольські збори?

Вона задумалася на мить, згадала тих своїх вічно задоволених одногрупниць і запитала:

– А коли вони, ці збори?

Денис відповів, що завтра, і Катя усміхнулася:

– Ти дивний. Навіщо ти мені пропонуєш, коли це не сьогодні?

Він зітхнув:

– Тобі що не скажи – все я дивний, усе не такий! Ти кажи краще, підеш ти чи ні, бо я тоді буду знати, чи з тобою йти додому, чи без тебе.

Вона знову здивувалася:

– Відколи це ти маєш таке захоплення – ходити зі мною з коледжу? Щось сталося?

Денис подивився й усміхнувся:

– Я подумав, що коли хтось не знає, що ти моя сестра, то буде мені заздрити.

Катя усміхнулася. Щоправда, ні від кого, крім свого брата вона таких приємностей не чула.

І вона сиділа вдома, пригадуючи тих своїх одногрупниць, що приятелювали з Богдановими однокгрупниками, гуляли з ними й пили, а потім ще невідомо що робили. Вони завжди були одягнені майже ідеально, так, що їм вона заздрила. Щоправда, інколи в її голові прокидалося відчуття власної вищості, і їй хотілося сказати до них: «Зате ви всі дурепи! Чи вам не ясно, чого вони від вас хочуть?». Та Катя ніколи б цього не сказала. Зрештою, вони всі були щасливіші за неї з братом.

Коли вона прийшла до коледжу наступного дня, їй здалося дуже дивним, що ніхто за спиною в неї не сміявся, ніхто не показував пальцями в коридорі – неначе знову щось сталося. Вона подумала, що вчора усе те їй просто здалося. Але коли її очі зустріли погляд Ані, причому ще зліший, ніж минулого разу – отоді вона подумала, що у цьому світі щось не так. Чи, може, щось не так було з нею, а не з цим світом, але вона про це не думала. Кожна дрібниця залишала у ній неприємний осад, хоча вона й намагалася завжди залишатися зовні спокійною.

Оленка показала їй на Богдана: дивися, мовляв, як він на тебе дивиться. Катя ж на це жодним чином не реагувала. Тоді Оленка сказала з серцем:

– Що з тобою? Ти якась сумна, невесела, тобі треба було б розвіятися як-небуть, сходити кудись, або, ще краще, закрутити роман із тим самим Богданом!

Катя на останнє не могла не усміхнутися:

– І ти думаєш, що я буду колись щось мати із одним із тієї четвірки? Він же придурок, такий, як і всі вони! Їх же не просто так називають четвіркою апокаліпсису, чи не так?

І Оленці стало не по собі. Катя знала, що сказати, щоб зачепити її. Вона враз стала похмурою й мовила:

– Це Ярик, а то Богдан. Ярик думав, що я повинна одразу ж з ним переспати, щойно він мене поцілував. А я так не думаю. Я, може, і поступилася б йому, проте хіба ж так буває? Мене просто зачепила його самовпевненість!

На це Катя не могла сказати нічого. А що, коли й правда – всі вони однакові, адже чи можна собі уявити хлопця, котрий зустрічається з дівчиною, але не хоче покласти руку їй на сідниці, цілуючи її, а надалі – невже він зможе стриматися, коли можна буде залізти їй під сорочку? Коли б і не хотів, то не зміг би зупинитися!

Катя задумалася на мить, а потім хотіла рішуче відкинути всі сумніви й повернутися до свого гарного настрою, проте їй було не до цього. Не виходило. Депресивний стан душі міцно захопив її й не відпускав. Вона аж перелякалася, адже нечасто з нею таке траплялося. А тут ще й Оленка, яку зачепила згадка про Ярика, почала скиглити:

– Катю, до речі, про Ярика: коли б він переді мною вибачився – я б могла ще подумати, чи не зустрічатися з ним знову. Отак.

Саме зараз він мусив пройти повз них, і вона, звісно ж, не привіталася до нього. Він не говорив з нею вже три тижні, вона, маючи почуття власної гідності, – теж. Але тут сталося несподіване. Він не помічав її відтоді, але тут несподівано повернув у її бік обличчя й коротко мовив:

– Привіт!

Вона аж рота роззявила, а Катя ще й додала:

– Згадаєш лайно – от і воно.

Оленці хотілося, певно, сказати, що таке лайно і де не лайно, проте вона мовчала. Це був один із тих небагатьох випадків, коли люди не знають, що їм робити. Вона була вражена, щоправда, сама не знала, приємно чи ні.

Ярик і сам не знав, чому він привітався до свого недавно минулого захоплення. На мить ним оволодів той самий настрій, що був у Богдана. Проте він не збирався робити нічого. І привітався просто так, щоб вона здивувалася.

Коли Катя йшла додому, їй несподівано пригадалося, що сьогодні мають бути комсомольські збори її брата. І їй закортіло піти туди, подивитися, чим вони там дихають. Це було для неї дуже цікаво, адже вона знала тільки в загальних рисах, що вони там роблять.

Денис із радістю зустрів її пропозицію. Вони обоє скоро стояли у невеликому залі, заповненому людьми, більшість з яких мали до двадцяти п’яти років. Приміщення було невелике, в ньому

було десь із вісімдесят крісел, а решта людей – сотні з півтори – тулилися попід стінами, у дверях, навіть за дверима. Тож навіть те, що вони стояли, було великим щастям.

Збори вела дівчина років двадцяти чи двадцяти п'яти. Її очі фанатично світилися, і Каті це було в диво. У залі було більш-менш тихо, всі слухали те, про що там ішлося, і це теж її дивувало. Дівчина говорила про те, що у дві тисячі шостому році відбудуться вибори до парламенту, тож треба було б розробити стратегію їхньої діяльності на час передвиборчої кампанії. Президентські вибори восени дві тисячі четвертого комуністи програли, плач з приводу фальсифікації результатів виборів уже минув, і наостанок дівчина-голова надала слово якомусь хлопчині років двадцяти двох чи двадцяти трьох, який мовив:

– У нашому місті за кандидата, висунутого Компартією, проголосувало в першому турі понад сорок сім з пловиною відсотків, а оскільки наш кандидат до другого туру не вийшов, то за підтриманого нашою партією кандидата проголосувало понад шістдесят два відсотки виборців. Це означає, що наша стратегія активної участі у передвиборчих процесах є доволі виправданою. Однак практика показує, що нам необхідно залучати до наших рядів іще більше молоді, такої, як ми самі, переконувати її у тому, що ми просто зобов'язані тим чи іншим способом скинути той режим, що у нас склався. Для цього я пропоную поширювати у школах та інших навчальних закладах міста друковані матеріали, в яких би доступно пояснювалося, чому одні мають те, що бажають і ще більше, а інші – ні, і що треба робити, щоб мати більше. Така стратегія допоможе нам створити у місті атмосферу неприйняття всього того, що тут намагається робити міське керівництво.

Дівчина-голова на це мовила:

– Хтось може запропонувати щось інше? Якщо ні, будемо голосувати за пропозицію Павла Ханенка.

Катя подивилася на зал, і її вразило те, що велика частина присутніх дивилися поглядом байдужим і таким, неначе це їх не стосувалося. Проте вона знала, що може означати ця єдність. Тому вона зціпила зуби й підняла руку.

З президії добре було видно всіх присутніх, тому голова помітила її одразу й мовила:

– Будь ласка. Назвіться, будь ласка, і ми вас слухаємо.

І що б могло статися? Вона сказала:

– Мене звати Катерина Матвєєва. Перш за все зауважу, що я не є членом вашої організації, мене запросив мій брат Денис. Але оскільки я тут, і тема мені цікава, дозвольте сказати пару слів. У нашому місті голосують за Компартію не тому, що вона проводить ефективну передвиборчу кампанію, а тому, що в нас найнижча в Україні середня зарплата, тому, що високе безробіття, тому, нарешті, що наші місцеві ділові люди не витрачають багато грошей на лікарні, школи, подарунки до Нового року тощо. От тому й не виходить нічого в них, тому й голосує населення нашого міста проти їхніх кандидатів, а зовсім не за комуністів. Були б ми Заходом – голосували б за націоналістів, а так – за кого ж іще! Я пропоную не витрачати гроші на друкування всяких листівок, тому що учнів шкіл та студентів міста ви не зможете заманити до комсомолу. Натомість є простіші способи роботи. Ці гроші, що їх має компартія, можна було б витратити не на організацію агітації, а просто на те, щоб роздати безплатно ліки старим, щоб купити в якусь сільську школу комп'ютери, щоб, врешті-решт, просто нагодувати безпритульних дітей… Оце матиме сенс. Ще раз повторюю, що реклама Компартії не має сенсу, оскільки виходу по телебаченню вона не має, і будь-яка інформація про неї, реклама може бути перекручена, подана в іншому розрізі телевізійниками. А ще мені здається, що Компартії справді якось прихиляти до себе молодь, але не папірцями, а рок-концертами чи, наприклад, безплатною кока-колою. Можна подумати, що присутні тут не знають нічого про пріорітети та орієнтири сучасної молоді!

Вона замовкла, не подякувавши аудиторії за увагу, але всі й так зрозуміли, що Катя закінчила. На мить запала тиша, але не зловісна, а захоплена. Навіть її Денис дивився на неї захоплено. Її ніжний і дзвінкий голос, відлунюючись у найвіддаленіших куточках залу, створював враження надзвичайної упевненості у ній, і те, що вона сказала, було тепер дуже переконливим. Денис дивився на її щоки, що порожевіли від напруження, яке вона відчувала, поки говорила, і йому раптом здалося, що перед ним стоїть зовсім нова, досі не знана людина. Якби вона не ула його сестрою, він, певно, запитався б у неї про її ім'я. А тепер він нею пишався:

вона перевершила всі його сподівання. Хотілося обняти її й подякувати. Вона просто перевершила його собою.

Але на тому все не закінчилося. Після того захопленого, зачудованого мовчання хтось ударив долонями, і вона мала можливість почути, що це таке – «громкие, продолжительные аплодисменты», як писалося у виданнях промов Леоніда Ілліча Брежнєва.

Тепер приємно рожеві щоки Катерини почервоніли, але вона не знітилася. Її тут прийняли. І вона була рада.

Голова ще раз запиталася, чи не хоче хтось щось сказати, а потім поставила на голосування два внесених проекти. Коли вони голосували за проект Павла Ханенка, Катя сказала:

– Зараз буде дев'яносто відсотків. От побачите!

Вона й сама підняла за нього руку, але як же смішно це виглядало! Навіть він не проголосував за свою пропозицію! І коли голова сказала, що на голосування ставиться пропозиція Матвєєвої Катерини, у залі настало помітне пожвавлення. І було чого: за неї проголосувало, як сказала голова, набагато більше, ніж за попередній проект, тому міська організація комсомолу візьме за основу своїх дій запропоновану Катериною стратегію. Тож вона усміхнулася і сказала братові:

– От бачиш, Денисе, іноді навіть комуністи готові зі мною погодитися!

Він не сказав нічого. А коли збори закінчилися, народ почав розходитися, оглядаючись на Катерину, як на героїню, – отоді голова, підскочивши зі свого місця, підбігла до Катерини й запиталася:

– Ти ж хочеш вступити до наших лав, адже так?

Катя побачила, що в очах тієї дівчини палає вогник, запалений, очевидно, бажанням заманити її до себе будь-що, адже вона побачила, як це дівча змогло своїм дзвінким голосом тримати аудиторію у спокої. Катя бачила кожну її думку, тому спокійно відказала:

– Я не хочу до вас. Просто не хочу, вибачайте. Всього вам найкращого!

Дівчина кинула їм з Денисом услід:

– Приходь, коли захочеш! Ми будемо раді тебе тут бачити!

Розділ 23

Готель став їхньою оселею надовго. Шокований персонал щораз із більшим здивуванням спостерігав за тим, що вони робили: виникали серед хола готелю у довгому римському одязі, говорили латиною, потім злітали в повітря, перетворювалися на звичайних людей і, незважаючи на свої типово європеоїдні риси, починали говорити казахською мовою. Персонал, в якого від таких речей починали труситися коліна, розтавав від розчулення й готовий був зробити що завгодно, щоб догодити дорогим гостям.

Вони щодня зникали з кімнати через парадний вихід, і бувало це переважно о сьомій ранку. З тієї миті й починалося те, що вони звали своєю роботою. Суддя вказував їм дорогу, вони входили комусь у голову й там шукали тих злісних порушників спокою Всесвіту. Їм, треба сказати, все вдавалося якнайкраще. Скоро всі, кого вони атакували, залишалися живі, і через це можна було радіти. Суддя сказав, що тепер на них на Землі не дуже звертатимуть увагу, не будуть писати в газетах, що планету накрила хвиля чорної магії, як це було тоді, коли тут розбирався із втікачами-янголами чех.

Так було до певної миті. Колись їм довелося побувати у Москві, прямо у президентському палаці. Суддя, дивлячись на Президента Росії, що мирно спав, заявив:

– Як бачите, ці маленькі демони обирають собі цілі виключно серед тих, хто може справити вплив на весь світ, на майбутнє, на інших людей. А це переважно вчені, військові, керівники держав. Очевидно, їм вдається просто контролювати хід історії та спрямовувати її по-своєму.

Вони мовчали, а потім були оті шалені перегони у довжелезних переходах президентського мозку. Вони виграли. Президент продовжував спати з виразом обличчя справжнього мученика. Втім, він був вільний.

Суддя подивився на годинник:

– Значить так… В Америці зараз не той час, щоб летіти туди. Поки у нашій резиденції ніч – давайте повернемося додому й подивимося, що там і як.

Чех, вилітаючи у вікно, перепитав у судді:

– Куди – додому? Ваша честь, куди ми летимо?

Суддя різко відповів, зблиснувши у темряві над Москвою яскравими очима:

– Ми летимо у готель «Плаза», у Алмати. Зрозумів? У нас зараз буде свято. Ми вже зробили велику частину нашої роботи!

Їм після того було справді весело. Суддя не просто так сказав про свято: вони обставилися кількома пляшками вина, якому було понад дві тисячі років, і стали потихеньку його випивати.

Ближче до ранку, десь о п'ятій годині, суддя ввімкнув телевізор. І серед інших цікавих новин минулої доби вони взнали таку:

– Американські вчені проводять аналіз причин, що могли призвести до масової загибелі людей в Європі та Азії від раптових крововиливів у мозок та подібних причин. Оскільки серед загиблих – особи переважно з вищою освітою, більшість серед них – учені чи державні діячі, то американські дослідники пов'язують це з великим інтелектуальним чи нервовим навантаженням. Очевидно, цьому сприяють також окремі кліматичні особливості євразійського материка. Нарешті, до цього слід додати, що не так давно було зафіксовано факт появи та розростання прогалини в озоновому шарі над Уралом, а ще однієї – над Японією та Східним Китаєм.

До новин прислухалися тільки чех та суддя. І коли вони обоє перестали посміхатися, король та марсіянин не звернули на це уваги. Суддя відразу ж спробував виправдовуватися:

– Очевидно, демони стали повертатися до всіх, кого ми від них позбавили. І стали добивати.

Чех мовчав, перетравлюючи те, що вони почули. Тут назвали не дуже й велике число, всього кількадесят тисяч, але воно вже про щось та й свідчило. Він обернувся до судді:

– Значить, ось як все обертається? А як же люди?

Суддя нервово підвівся:

– Тихо, тихо, ти не хвилюйся. Звідки я знав, що вони навчаться ще й сліди за собою замітати? Просто порозумнішали за тисячі років… Але все буде нормально, нам тут небагато роботи залишилося..

Чех усміхнувся:

– Аякже, небагато. Коли вони знищують через нас одну людину, той демон має ще до когось прийти й оселитися у нього

в голові, як той вірус. А потім знову приходимо ми й позбавляємо від нього людину. Чи не занадто просто? Можна було б одразу знищити все людство, коли ми так запросто знищуємо всіх його найкращих представників!

Суддя повільно та спокійно відповів:

– Це дуже добре, що ти любиш свій людський рід. Але ті, хто здатен справляти вплив на розвиток людства, скоро закінчаться, а головне – закінчаться оці чорні янголятка, що ми на них полюємо. Їх у світі зовсім, зовсім не багато. І тоді знову запанує спокій!

Чех на мить задумався. А потім звернувся до судді знову:

– Скажіть, ваша честь, а що це буде за світ? Якщо у ньому не буде тих, хто здатен творити історію, – на що він буде здатен? Невже людство застигне на місці, доки ви не вирішите, що воно вже досягло такого рівня розвитку, що йому треба далі? Чи ви, може, хочете знищити всіх людей потім, у майбутньому, або подивитися, як вони самі себе знищать, коли не буде таких, як ті, кого ми знищуємо?

Суддя, вражений такою безперервною атакою на його позиції, був змушений знову захищатися:

– Ти ж убивця! Тобі не байдуже, що ми їх знищуємо? Хочеш – я зроблю так, щоб твоя країна потім стала світовим лідером? І ще – з чого ти взяв, що ми знищимо всіх розумних людей? Ми просто позбавимо їх можливості бути підвладними тим, янголяткам, а далі…

– Далі вони загинуть, ваша честь, тому що саме так сказали у новинах.

– Слухай, ми ж не для того тут, щоб обернути Землю на інтелектуальну пустку! Коли вони відчують, що з ними борюся я, їхній маленький князь буде радий укласти мир, і все буде гаразд. Треба просто нагадати їм про їхні повноваження. Ти й сам кажеш, що у світі повно дурнів і всякої погані. Ти їх убивав. Я знаю, що ти вбивав не просто так і не всіх підряд. Тому ти й у моїй свиті. Так чому ти не допомагаєш мені розібратися з усім?

Чех замовк. Марсіянин і король, які це все слухали, тепер могли стверджувати, що вони знають, що робити далі. Власне, те саме, що й досі.

Нічого не змінилося, але чех не дуже сердився. Зрештою, перед ним був суддя, і не міг же він проти нього боротися. Суддя, зрозуміло, знав усе краще від нього. Просто пояснив, що тут до чого.

І вони далі робили свою роботу. Суддя показував їм усякі дрібниці, і скоро чех помітив, що він дивиться на них аж захоплено – так у них добре виходило вгадувати, звідки може вилетіти янголятко, озброєне більшим за себе мечем, і куди треба кидати монетку, щоб тієї миті, коли ця чорна істота з'явиться, можна було її вразити й відчути у повітрі своєрідний запах – запах померлого чортеняти, запах їхньої перемоги.

Суддя ніколи не казав, що йому подобається, як вони працюють, але вони знали про це самі й мовчали. Їм здавалося, що це й так зрозуміло.

Ввечері в готелі на них дивилися з острахом. Вони інколи виходили у ресторан готелю й починали там обговорювати свою нагальну проблему, яка стосувалася якихось новин у газеті, і офіціанти слухали їх із деяким острахом, але захоплено хапали свої чайові, яких ніколи не бувало менш як три сотні євро, адже їх ці гості брали з повітря!

Марсіянин не міг звикнути до Землі. А от суддя насолоджувався кожною миттю перепочинку. Він сказав:

– За дві тисячі років тут змінилося дуже багато. Можна бути абсолютно вільним. Тут ніхто не питає, де взялися четверо молодих людей, що витрачають шалені гроші й можуть у будь-який час доби безслідно зникнути. А коли б це було у провінції Сирія дві тисячі років тому – так не було б, ні! Мені це дуже подобається. А ще мені подобається спостерігати за людьми… Вам подобається?

Вони мовчали. Марсіянин уже відкрив рота, щоб сказати, що це цікаво, але чех був перший:

– Ваша честь, не треба забувати, що ми також люди.

Суддя щиро усміхнувся:

– Ну, я не думаю, що ви люди. Хоча мені й не вдалося витягти з вас таку специфічно людську рису, як уміння кохати, ви все одно не люди.

Свита не здивувалася тому, що сказав суддя. Вони щомиті дивувалися широті його влади й компетенції, тому що ніхто вже

не бачив у ньому Бога. Це був скоріше добрий начальник, зацікавлений у найкращих результатах спільної праці. І вони старалися, хоч він і не намагався їх якось заохочувати.

Колись ввечері суддя сказав до них:

– Сьогодні ми не будемо летіти на роботу. У нас є інше завдання, або, краще сказати, розвага. Ходімте зі мною.

Вони вийшли з готелю у джинсах і шкірянках, так, як і всі навколишні мешканці, і ніхто не відрізнив би їх від місцевого російського населення.

Вони спокійно йшли якоюсь вулицею, оглядаючись на звичайних людей, стурбованих тими самими проблемами, що й завжди, але для них кожна людина була незвичайною, адже вони чули кожну думку, і їм було цікаво тільки тоді, коли люди могли думати так, що вони не встигали за їхніми думками. Суддя обернувся до них і мовив:

– От бачите, як у вас усе просто: хтось уміє швидко думати, а хтось – ні. Одразу видно, хто чим дихає. Ви, здається, ніколи не змінитеся!

Чех згадав, що суддя казав раніше про свободу, і вони почали були сваритися, але суддя спинив їх раптом і сказав:

– Отам, за рогом стоїть хлопець, який освідчується в коханні дівчині, яка його не любить, вона слухає його, усміхається... Одним словом, давайте подивимося!

І випадкові перехожі мусили хапатися за серце, дивлячись на те, як четверо чоловіків обертаються на тіні й розчиняються у повітрі. Хтось перехрестився, будучи православним, а хтось почав шепотіти якісь слова арабською мовою, повторюючи слово «шайтан».

Вони зависли на висоті двох метрів над хлопцем і дівчиною, споглядаючи це видовище, дивлячись без будь-якої пристрасті у серці за тим, як гарно вона рухала своїми віями, поки він говорив їй несміливо ті слова.

Суддя зробив їм несподіванку. Він кинув між ними кілька золотих злитків. Дівчина, не цікавлячись тим, звідки вони взялися, рвонулася до них:

– Дивися! Це ж золото!

Хлопець теж не зразу глянув угору. Він був збитий з пантелику тим, що щось почало падати згори, заважаючи йому говорити, і він став занепокоєно обертатися, але скоро глянув угору й побачив там суддю. Всі інші були йому непомітні. Він став і дивився на нього, не зводячи очей. Дівчина зиркнула вгору і сказала:

– Дякую!..

І стала згрібати злитки. Суддя сипав їх дедалі більше, а потім запитав у хлопця:

– Ти хочеш не золота, адже так?

Він, не зводячи очей, відповів:

– Так!

Суддя усміхнувся на це й обернувся до свити:

– Отакої!.. Хлопче, бери золото, поки вона всього не забрала, а я тобі раджу пошукати якоїсь іншої для того, щоб присвячувати їй свій цінний чи й вільний час.

І він зник з очей хлопця, хоча й залишився тут. Дівчина не чула їхньої розмови, вона начебто була в іншому часовому вимірі, коли вони говорили, а тепер він нахилився донизу, щоб узяти пару зливків, але вона схопила той самий злиток, що й він, і хлопчина пустив його. Він підняв очі, сподіваючись побачити очі тієї дівчини, але не побачив їх. Тоді він подивився вгору, на суддю, і суддя мовив до своєї свити:

– Здається, ви таки змінилися, люди. Він же знав, хто я, дивлячись мені в лице, але вирішив таки зробити по-своєму. Невдаха! По-моєму, з нього ніколи не вийде людини, впевненої в собі й здатної щось тут змінювати…

Суддю рішуче перебив чех:

– Ми майже всі такі, і все ж ми змінилися за дві тисячі років, адже так?

Суддя вирішив промовчати.

Хлопець, який віддав дівчині злиток, переконав його в тому, що людство таки змінилося. Тільки тепер він не міг зрозуміти, у який бік.

Розділ 24

Там, звісно, все було не так, як в Анголі. Втім, їм доводилося стояти серед ріденького лісу в такому ж «таборі», як і в Анголі, проте тут вони стояли набагато довше. Попри те, що війська наддержави вже пройшли понад половину території Танзанії, місто Мванза, розташоване на березі озера Вікторія, не здавалося. Вже не одна хвиля штурму розбилася об це місто, і негри почувалися просто чудово: їм тепер можна було легко розбити будь-кого, адже вони знали тут кожне дерево й орієнтувалися тут, бо це й був їхній дім. Командування починало бризкати слиною, тому що втрати їхніх сил зростали, а результатів не було.

От тут і відходили Влад і команда від стресів, пов'язаних із полоном. Їхня сотня втратила вже дванадцятеро людей, і Петро починав уже сердитися, кричав на всіх, казав, що відповідатиме він. А їм було байдуже: вони знову були у звичному середовищі. А тому й воювали, повертаючись щоразу без жодної подряпини.

Якогось дня наприкінці квітня вони спокійно сиділи у своєму таборі, чекаючи на настання вечора, коли з-за будь-яких кущів може вилетіти граната, за нею – виїхати танк або виповзти дві сотні озброєних дикунів. Влад і його команда стояли на варті, тож ніч у них планувалася весела, тому вони насолоджувалися останніми хвилинами цього дня перед смерканням. Вони сиділи біля воріт, і коли настала шоста вечора – а було вже темно,– ворота було зачинено, і вони приготувалися до концерту.

Вони не напружували своєї уваги, знаючи, що однаково будь-яка надзвичайна подія приверне їхню увагу. А легесенький вітер приносив звідти, з нешироких прогалин між деревами невелику тривогу.

Влад рвонувся уперед, щойно побачив маленьку тінь, що швидко майнула з дерева на дерево, а за мить усі четверо поливали вогнем дерева, близькі й далекі, поки сонна сотня продирала очі й вискакувала в самих трусах до них на допомогу.

Коли хтось таки добіг до них, вони стояли біля чотирьох трупів, і їм було весело. Їм хотілося бігти далі, але ще більше ризикувати їм не хотілося. Тож загинуло тільки четверо голих негрів, обвіша-

них гранатами. Жодна з них не впала на поснулих росіян, і вони мали завдячувати Владовій команді.

Петро прибіг у трусах, але зі своїм пістолетом. З його вуст одразу ж зірвалися ті самі лайки, що й завжди:

– Все, герої, більше ви в мене не будете богувати, тепер будете стояти на варті стільки, скільки життя накаже, причому ніякого перепочинку я вам не дам, удень будете по черзі спати, ясно вам?

Вони зареготали. Петро ще раз послав їх і пішов спати, а вони, сидячи на воротах, стиха перемовлялися про те, чому їм досі так щастить. Вони так і не змогли відповісти на це питання, але цієї ночі жоден негр вже не турбував їх.

Наступного ранку Петро одержав повідомлення про те, що їхню сотню будуть атакувати, тож Влад і його команда з доброго дива повинні були ходити навколо огорожі їхнього табора й дивитися у кущі, ті самі, що й завжди, але трохи змореними очами з-під важких повік. Надалі все їм ставало дедалі важче робити, вони ходили повільніше з кожним кроком, і коли Петро побачив таке, він одразу ж вибіг і почав на них кричати. Поки він кричав, Олегове вухо вловило в повітрі не зовсім звичні звуки. Вони стали прислухатися всі разом, але все стало ясно тільки тоді, коли з-за найвищих дерев з'явився літак, ще й транспортний. На ньому було чітко видно ту кляту блакитну зірку, що її віднедавна танзанійці малювали на своїй техніці. І одразу стало ясно, що повинно статися, бо від літака відокремилося кілька темних цяточок, котрі стрімко наближалися до землі. Петро і всі інші, не змовляючись, закричали:

– Тікайте! Тривога!

І рвонули до лісу, подалі від табору, не розбираючи, що там далі.

Вони впали й лежали непорушно, поки на місці їхнього табору вирував вибух півторатонної бомби. Після неї повинно було залишитися мокре місце, але негри трохи не втрапили, тож у Влада, Петра й компанії було небагато шансів уціліти. Але вони забігли далеко, на них падали гілки та дерева, але ніхто з них не загинув.

Коли вони вийшли туди, де був табір, їхнім поглядав відкрилося цікаве видовище. Втім, їм було цікаво тільки взнати, чи багато їх залишилося. Наметів, складів, невеликої будівлі, що її їм

збудували інженерні війська – нічого з цього не було. Натомість тут було повно іншого: дошок і ганчір'я, перемішаних із м'ясом та кістками. Та звідси хтось примудрився вибратися живим, і то тільки тому, що бомба влучила у межу табору й савани. Тих десятеро чи, може, трохи більше хлопців очманіло дивилися на начальника, в котрого раптом поменшало підлеглих, неначе питаючись: як таке могло статися?

Петро пройшовся руїнами, переступаючи через дошки, й мовив:

– Я казав їм, що мені потрібний радар та стінгери, казав, ми могли б не тільки побачити, але й збити цей літак, але ж вони не дали, просто пообіцяли дати пізніше! О, які ж вони!.. Я їм...

Він лаявся і ходив по руїнах, упізнаючи в перемішаних із землею рештках людей своїх солдатів, і здавалося, що він от-от заплаче – не від того, що йому було шкода людей, і не від відчаю, ні, а від того, що його цим образили. Тепер той літак був його кревним ворогом, і Петро, коли б міг, знищив би його. Але до того було довго, і тому він зараз ходив і втішав себе тим, що він не єдиний, хто за мить втрачає всіх своїх людей.

Несподівано у цій тиші вони почули стогін: хтось ще був живий, і треба було щось зробити. Петро рвонув туди, де було чути той стогін, але одразу наче аж назад подався. Він побачив перед собою того, кого бачив щодня, але тепер воруч із ним лежали його нутрощі, зверху притиснені дошкою, а поряд з його головою лежав іще якийсь шматок людського тіла, не зрозуміло тільки, який. Петро хотів спитати в нього про щось, сказати якусь дурницю, щоб заспокоїти, поки вони виберуться, але було очевидно, що цьому хлопцеві допомога не знадобиться. Тому він рвучко вихопив пістолета й вистрілив у скривавлену голову:

– Розшукати всіх живих і збираймося тут, біля воріт. Швидко!

Вони порахували живих: залишилося вісімнадцять з вісімдесяти семи. Петро вилаявся знову й мовив:

– Значить так, всі бігом ідіть шукати зброю та харчі, одне слово – що знайдете, нам це знадобиться.

Хлопці побігли шукати. Влад був там теж, порпався у скривавлених дошках, витягав ще зовсім нормальні автомати та набої, але йому з голови не йшло одне-єдине: як так сталося, що всі

вони залишилися живі? З їхньої сотні вижило двадцять відсотків, і він не знав, чого саме його людям пощастило найбільше.

Вони збирали все це, коли Олегове вухо знову почуло звук того самого двигуна. Тепер усі вони знову рвонули геть, до савани, але цього разу втрати бул менші. Загинуло шестеро, причому Влад вже більше нічому не дивувався. Його хлопці та начальство були живі.

У них було небагато набоїв, майже не було харчів, та й одягнені вони були хто як. До того ж, у них не було зв'язку з іншими підрозділами, і тому Петро мовив, подумавши:

– Ми будемо йти до нашого штабу. Це дванадцять кілометрів на південь. Здається, у нас є непогані шанси потрапити під гарячу руку якомусь загонові негрів, що тут лазять, шукаючи таких, як ми.

Влад слухав те, що говорить Петро, і йому ставало цікаво, що ж таке сталося, що негри почали літати літаками й кидати в них такими бомбами, поки вони думали, що от-от негри в місті капітулюють.

У них не було зв'язку, тож вони не знали, що у цих лісах вже не було росіян, заїрців, південоафриканських добровольців та інших героїв Імперії. Всі вони вже загинули, тому що по всій країні почалося повстання проти завойовників. І їм не пощастило. Вони вже майже дійшли до узбережжя, коли їм у спину полетіли кулі та снаряди нової армії.

Вони йшли саваною, до якої ще не зовсім звикли, оглядаючись на кожен звук зміїної шкіри, але не стріляли, боячись, що у відповідь на якусь їхню помилку з кущів можуть полетіти кулі, але справжні, і тоді їм буде погано. Зникнути, як у лісі, тут було ніде.

Вони йшли дуже повільно. Дванадцять кілометрів забрало в них аж чотири години, вони прибули до того місця, де мав бути штаб, десь опівдні. Але там був сюрприз. Власне кажучи, там був дуже великий сюрприз.

На території, очищеній для штабу кількатонною бомбою, стояв той самий гарненький будиночок на два поверхи, так само спокійно висіла вивіска «Командування північною внутрішньою групою військ», але щось було не так. Огорожа була у кількох місцях продірявлена, точніше, звалена вибухами, а замість прапора на високу щоглу над будиночком було настромлено чиюсь голо-

ву. Придивившись, вони впізнали свого генерала, героя війни ще в Анголі, коли вони ще поступалися урядовим військам.

Маленькі гарненькі будиночки, в яких жили всі штабісти й охорона, були такими ж гарними. Але зміни відбулися. Кулеметні вишки були обвішані трупами, серед яких вони легко впізнавали своїх друзів, з якими позавчора спілкувалися.

Петро обернувся: він ішов попереду, кров у нього і кипіла, і холола, тому що він чекав, що з-за найближчого кутка зараз же вилетить якась озброєна істота, і їм буде кінець.

Петро ще раз глянув на це й мовив до своїх підлеглих незвичайним твердим голосом:

– Я вам точно говорю, що ми з вами помстимося цій країні за наших друзів, за все, що ці кляті нігери зробили з нашими хлопцями!

А вони мовчали. Ніколи досі вони не бачили такого, як тут. Їх, переможців, вішали так точно, як бунтівників, так, як у них вішали тих, кого ловили на пограбуваннях чи на згвалтуваннях. Але колись вони були визволителями, тому тепер їм здавалося, що їх смертельно образили. Вони йшли там, де вчора ще було живе адміністративно-бюрократичне містечко, мешканців якого вони до глибини душі ненавиділи. Тепер тут була пустка. Їм було про що подумати.

Вони стояли перед штабним будинком, що туди не любили заходити, бо чекали завжди на догану чи ще на щось. Тепер вони не заходили, бо боялися побачити там ще щось таке, як було у всьому цьому таборі.

На дверях цього будиночка висів якийсь папірець Влад підійшов і хотів прочитетаи, але там булонаписано англійською, тому він покликав спеціаліста, яким був Женя. Він прочитав зразу ж російською:

– Танзанія ніколи не буде стояти на колінах. Ми неодмінно переможемо, чого б це нам не коштувало. Росіяни й бури поляжуть так, як ці, яких ви бачите навколо. Геть з нашої країни! Повстання знищить всіх непроханих гостей! Хай живе всенародне повстання! Хай живе вільна Танзанія!

Розділ 25

Відкриття їхнього клубу в далекому від центру житловому районі Пльзеня було просто феєричним: людей було повно, бо вони дозволили протягом перших трьох днів безплатний вхід для всіх, а потім ще протягом тижня безплатно пускали дівчат. Ян, який із охоронця зробився менеджером, тепер після закриття о п'ятій ранку рахував гроші, роздавав платню всім працівникам, дякував, а потім вони лягали спати: їхнє житло було тут же, на два поверхи вище. У першій половині дня вони спали, потім починали приходити їхні працівники, прибирали, вилизували все і скрізь, а вони удвох дивилися за цим і готувалися до наступного дня. І коли починався новий клубний день – з восьмої чи дев'ятої вечора, вони ставали самими собою: Ян і ще декілька найманих хлопців слідкували за порядком, Марія бігала з підносом від столика до столика, найманий хлопчина з русявим волоссям чи й не до п'ят сидів за комп'ютером і щось там натискав, рухав мишкою, а публіка тащилася й замовляла ще – води, пива, кави, соку, морозива, – всього, що пропонував цей клуб.

Ян все ж не був задоволений. Вони хоч і мали багато відвідувачів, все ж їхній денний прибуток був не супер, десь у районі двох сотень. Ян говорив, що податки – це крокодил, який колись зжере їх, якщо вони хоч колись припинять кидати йому у пащу кістки. Марія слухала його та усміхалася: він говорив зовсім інше ще два тижні тому, коли вони орендували це приміщення, де років із десять назад знаходився якийсь завод. Він лаявся з кожним робітником, котрому доводилося тут працювати, і тому Ян нервувався, а робітники зробили все за два тижні.

Однак коли вони відклали у стіл першу тисячу, потім другу, він став думати й говорити зовсім інакше: Марія побачила, що він зітхає, побачивши жуйку, приліплену на дверях туалету, і що він часто говорить про те, що вони забагато платять і діджею, і бармену, і офіціанткам.

Втім, скоро вона перестала звертати увагу на те, що він говорить: просто він тепер почувався підприємцем, і йому було шкода кожної копійки. Марія, бачачи таке його захоплення, раділа йому.

Скоро сталося те, що докорінно змінило його життя. Він зустрів на вулиці свого старого знайомого. Він спитав, чим Ян зараз займається, Ян ухилився від відповіді й через день побачив того самого знайомого та ще купу людей у себе в гостях. Вони покликали його до себе, і він, знаючи їх, сів до них. Вони сказали йому:

– Це дуже добре, що ти освоюєш для нас нові ринки. Он наші хлопці сидять, вони будуть тут продавати наші товари. Будеш їх пускати безплатно. Ми будемо віддавати тобі рівно двадцять відсотків від прибутку, як і у Празі. Коли побачиш поліцію – ти нічого не знаєш і не бачив. Зрозумів?

Ян був убитий такою заявою. Він нізащо не хотів би, щоб його справи так поверталися. Аж тут з нори виповзло його минуле, яке тепер так безцеремонно про себе заявило. Він відповів:

– Я зав'язав. Ясно вам?

Хлопці усміхнулися:

– Ти зав'язав чи ні – нас не цікавить. Якщо ти зав'язав, то ми знайдемо, кого поставити на твоє місце. Можеш нам вірити.

Ян не міг видобути з себе ні слова. Його гості допили каву, кинули на столі десятку й заявили:

– Що б ти не казав, от тобі тисяча за перший тиждень, а далі буде так, як ми домовилися. Бувай!

Ян забрав і десятку, і тисячу. Але тепер він почувався неспокійно. Хай там як, але прибутковість його справи повинна була зрости, і ця тисяча була першою ластівкою. Втім, вона напевно не повинна була стати останньою. Тож хвилюватися було зарано. І він змусив себе заспокоїтися. Вранці він чомусь був особливо ніжний із Марією, чому вона неабияк здивувалася. А потім він подумав про те, що вдача сама припливла йому до рук, а він намагався від неї якось відмазатися. Назвавши себе подумки дурнем, він усміхнувся сам до себе й вирішив виспатися, бо з наступного дня починалося найцікавіше.

Ян не збирався щось змінювати через те, що в його клубі будуть продавати радість і щастя. Він усе робив так, як і звичайно. Щотижня, по понеділках до нього підходив хтось із хлопців і давав кілька банкнот по п'ятсот. Там бувало дві з половиною чи три тисячі, колись навіть чотири. Ян запитав:

– Невже ви так багато з цього маєте?

Продавець на це йому відповідав:

– Ми маємо більше, ніж ти собі уявляєш. А даємо тобі стільки, на скільки ти заслуговуєш. Зрозумів?

Ян усміхнувся:

– Я заслуговую на те, щоб самому забирати всю виручку, а вам кидати по сотні на день, ясно?

Його співрозмовник усміхнувся й мовив:

– А також кидати поліції, місцевим крутіям, так? А від ризиків ти застрахувався б у національній страховій компанії, правда? Аякже! Я не можу тобі не повірити!

Якось Марія знайшла те місце, де Ян ховав цілу купу грошей, одержаних від торгівців. Вона спитала в Яна:

– Звідки це в тебе?

Ян її пригорнув і сказав:

– З протизаконних дій. Ухилення від сплати податків тощо. Я плачу податковим інспекторам, а нам залишаються більші гроші.

Марія задумливо мовила:

– Мій батько був чиновником, але ніколи не брав хабарів. І ще він завжди був проти тих, хто їх бере. Все, мовляв, для держави, щоб усе було по закону… І його вбили. Отак.

Ян їй на це нічого не сказав. Він десь чув, що її батько, як потім стало відомо, чинив самосуд над тими порушниками законів, проти кого той самий закон був безсилий. І помер він, намагаючись щось довести купі робітників з якоїсь далекої злиденної країни, котрі мали прострочені візи та не платили податків, а головне – забирали робочі місця в чехів.

Втім, Марія не збиралася йому закидати, що він порушує закон. Просто так сказала. А от коли побачила, що у їхньому спільному надбанні продають наркотики, їй стало не по собі. І вона сама до себе мовила:

– Господи! Аж от звідки ті гроші…

Вона не побігла до Яна, щоб просити його про щось, доводити, казати. Щось її зупинило. Вона подумала, що краще йому нічого не казати, тому що він на неї розізлиться, і тоді їй буде погано. Вона подумала, що можна змовчати, і тоді все буде добре.

І вона змовчала. Ян того дня одержав п’ять тисяч євро за попередній тиждень. Йому від того стало так добре, що він хотів був,

як завжди, виявити свою радість у ніжності до єдиної людини, що була до нього добра, але того дня вона була колюча. На його питання, чого вона така, вона відповіла йому щось малозрозуміле. Ян плюнув на неї і пішов спати. Вона до дванадцятої години плакала й намагалася себе переконати в тому, що їй здалося.

Наступного дня до Яна підійшов торгівець і сказав:

– Твоя дівка бачила, що ми продаємо це все. Її треба позбутися, щоб вона нікому не розказала. Це перше…

Ян мимоволі заперечив:

– Вона нікому нічого не розкаже. Вона мене любить! І коли вона мені нічого не сказала, значить, нікому нічого не скаже.

Торгівець криво усміхнувся:

– Навіщо вона тобі, ця дурепа? Вона мало того що страшна, ще й дурна, напевно! Хочеш – повертайся до Праги, там за одну дозу біля твоїх ніг буде лазити найвродливіша дівчина, ще й не така, як твоя, а вищий сорт, ексклюзивна – тільки для тебе…

Ян опустив очі, поки його співрозмовник реготав, а в той же час йому перед очима наче завіса впала. І справді, відколи він тут, йому неначе чогось бракувало. Він вирішив для себе, що він любить цю дівчину, яка вона не є. А тепер він згадав, що біля його ніг були всі красуні Праги, і що з ними можна було робити абсолютно все і будь-коли, причому з усіма одразу, можна було просто дивитися на них, розважатися з ними чи й знімати їх. І все це в нього було. А тепер він мав значно менші доходи, складнішу роботу та якесь вічно незадоволене ним дівча.

Він задумався. А тоді запитав:

– А що, мене хтось там хоче бачити?

Йому відповіли:

– Цей твій клуб так і залишиться стояти. Наш шеф віддасть тобі за нього рівно стільки, скільки ти витратив на нього. Він сам узнає, скільки ти витратив. Тобі треба тільки підписати оці папери: гроші тобі надійдуть на рахунок. А потім ти покинеш тут усе так, як є, і поїдеш до Праги. Там якийсь художник, чи, може, музикант намагався тримати твою квартиру, але в нього виходило погано, він не міг розібратися з грошима, почав поволі розпродувати майно, і ми його прибрали. Втопили у Лабі, недалеко від того місця, де в неї впадає Влтава. Отакі справи.

Ян задумався, а потім сказав:

– Я відповім завтра, тут же і в той самий час. Добре?

Агент того самого таємничого празького шефа поклав на стіл пістолет і відповів:

– Я не проти, що тут уже з тобою робити! Нічого не вдієш… Доречі, я б тобі радив позбутися дівки, бо вона, здається, щось рознюхала.

Ян усміхнувся, побажав усього найкращого та побіг на своє звичне робоче місце. Охоронець із нього був такий собі, він думав уже про те, щоб замість себе когось найняти, платити трохи – та й усе. Але тепер йому треба було вибрати між тим, що він мав, і тим, що він мав раніше. Почувши про те, що йому повернуть гроші, що вони з Марією сюди вклали, він вирішив для себе:

– Доведеться її надурити. Ні, тоді я скажу, що мені тут подобається більше. Поки що можна тут залишитися.

І він і далі дивився за відвідувачами, деякі з котрих ішли з туалету, там ковтали чи нюхали щойно придбане і так розважалися, виходячи у піднесеному настрої з виглядом переможця. Йому було і смішно – бо вони були цікаві, і радісно, бо їхнім коштом він ставав багатший, і неприємно, бо вони йому нагадували його самого. Одного разу, невідомо з якого доброго дива вирвавшись на свободу від зілля, він опинився у рабстві в дівчини, яку навіть примітною назвати не можна було. А це вже було не в його стилі.

І Ян не знав, що робити. Наполегливо, дуже вперто минуле просило його повернутися. Але він так звик до Марії, що не міг собі цього дозволити. Так було, аж поки не настав ранок, коли вони рахували гроші. Він повідомив Марії:

– Щось мало в нас грошей збирається. Відвідувачів поменшало, чи як? Наче ж ні… Як ти думаєш, Маріє?

Вона опустила очі й мовила стиха:

– Я не знаю…

Ян сам до себе усміхнувся й подумав: «Ти не знаєш? Ти не можеш просто сказати. Я був би радий почути, та ти мене вже просто не розумієш. І боїшся. Колись вона думала, що кохає мене, а тепер усе не так. Справді, змінилося багато. Значить…»

Вона перебила його роздуми:

– Ти все ще не платиш податків? І досі?

Він відповів:

– Так, і досі. Щоб було поменше проблем.

Вона відповіла:

– Краще б ти їх платив, чорт уже з ними. Це всього-навсього гроші!

За це одне він ладен був її вбити.

Але все було вирішене.

Наступного дня, підписавши угоду з представником свого шефа, Ян поклав Марію спати, а сам попхався на вокзал. Там він купив два квитки до Праги: один на другу годину дня, а один на п'яту. І коли Ян повернувся туди, у той клуб, який винайшла вона, але де він був директором, йому стало набагато легше. На щастя, документи були оформлені на його ім'я, адже він був повнолітній, а вона – ні. І тепер він був на коні.

Ян узяв у руку ручку і став писати:

– Маріє! Те, що я роблю, – злочин. Я тікаю, як собака. Ти знаєш, що відбувається у нашому клубі. Я не можу вже нічого припинити. І саме тому, сонечко моє, я купив тобі квиток. Їдь звідси, тому що ті, хто прийде сюди ввечері, просто знищать тебе. Не шукай мене: я не знаю, чи буду живий сьогодні ввечері. Пробач, що не сказав цього тобі у вічі. Я не можу. Залишаю тобі все, що можу залишити. Хай тобі у майбутньому щастить більше, ніж зі мною».

І Ян задумався над тим, скільки грошей їй треба залишити. Спочатку він поклав три тисячі, і майже одразу одну забрав, потім, трохи подумавши, забрав ще одну, а ще трохи згодом вирішив забрати ще пару сотень і накидав монет, щоб сума не була круглою.

О другій годині поїзд, де він сидів, повіз його до Праги.

Марія не дочитала до кінця записку. Все було й без того зрозуміло. Вона продерла очі, вмилася, зібрала ті речі, що придбала їх за час «родинного» життя тут, у Пльзені. І – пішла на вокзал. Насправді їй нічого було тут робити.

Вона й не збиралася плакати. Й було досить і того, що вона залишилася жива. Проте свого Яна вона таки любила. І їй було шкода тільки його.

Коли вона о десятій вечора увійшла додому, мати була дуже рада її зустріти. Але замість захопленої розповіді Марія впала їй в обійми. Вона плакала.

Розділ 26

Загальносвітовий психоз, що здійнявся з приводу їхньої роботи, зовсім не заважав їм працювати. Але якогось разу маленький чорний янгол, над головою якого вже було занесено меча, зморозив:

– Не вбивайте мене! Благаю, не вбивайте мене, прошу вас!

Його не вбили тільки тому, що міцно тримали. Суддя наблизився до нього:

– Чого це ти просиш про це, коли знаєш, що від мене не можна чекати прощення?

Суддя усміхався, знаючи, що зараз хтось із його свити, дослухавши до кінця це чортеня, розрубає його навпіл, воно згорить, і кімната наповниться ніколи досі не чуваним запахом, який змусить ьтих, хто вранці побачить людину мертвою, мало не співати від незрозумілого піднесення, що оволодіває душею.

Чортеня мовило перелякано, тихо і швидко:

– Князь темряви хоче миру. Він закликає тебе до переговорів, судде, і просить завтра о сьомій годині вечора прийти до оазиса недалеко від північного схилу Ахагару. Там буде спати французький природознавець. Князь просить в тебе дозволу поговорити там.

Суддя здивувався так, що аж пустив чортеняті руку:

– Ти тут був, щоб повідомити мене про це?

Чортеня рвонулося, вирвало решту кінцівок і мовило:

– Так! Князь буде дуже радий! На все добре і до завтра!

Вони постояли хвилинку, а потім суддя сказав:

– У нас відтепер набагато менше роботи, а завтра, я так думаю, можна буде відправитися додому. Хочете?

Вони відповіли:

– Я спочатку хочу до дочки, якщо ви не проти, мій судде.

– Я хочу відвідати моє бідне королівство.

– Я б хотів після всього повернутися на Марс, до своєї дружини й дітей, у теплий купол…

Суддя махнув рукою:

– Королі та колишні держслужбовці можуть іти та з’ясовувати, що там і як у їхніх царствах. А от тобі, марсіянине, доведеться

трохи походити зі мною. Тобі доведеться стати свідком того, як буду укладати угоду… І не просто угоду, а угоду з самим князем темряви.

Марсіянин мовчав. Коли король і чех зникли з очей, він сказав:

– А ми з тобою зараз пройдемося тут, подивимося, що почім.

І поки вони ходили вулицями Нью-Йорка, де надибали цього янгола, король Румунії з'явився над велетенським палацом, зведеним Чаушеску для себе, а тепер конфіскованим королівською родиною.

Король побачив, що замість нього на троні сидить якийсь його далекий родич, котрого він ледь знає. Він аж знавіснів від того:

– Це парламент узявся за мою родину! Ну дивіться ж мені!

Тієї ночі у Бухаресті сталася велика пожежа. Згоріли обидві палати парламенту, і мало хто залишився там живий. І лише тоді, коли пізно вночі пожежні загасили останню іскру, король-янгол вирушив до Нью-Йорка, де сонце тільки-тільки збиралося сідати. О, він тепер був спокійний! Хай там ким він не був, цей самозванець, він зрозуміє, що він не на своєму місці!

Чех тим часом швидко досяг свого міста, знизився і постав перед своєю дочкою, що лежала в ліжку з книжками: мати наполягла на тому, щоб Марія знову пішла до школи.

Марія рвонулася до нього вся у сльозах. Так, вона була твердо переконана, що їй це сниться, але ж це все одно був її батько! І вона згадала про Яна, котрий поїхав із Пльзеня, залишивши її ні з чим, згадала, як утікала вона з ним з дому, маючи з собою в торбі купу грошей і мріючи про найкраще у світі майбутнє.

Марія обіймала свого батька і плакала. Він пригортав її, витирав сльози й узнавав з її думок про все, що з нею сталося.

Марія заспокоїлася не скоро. А коли заспокоїлася, з надією дивилася на свого батька й казала йому:

– Тату, допоможи мені повернути мого Яна, він у них на гачку, і я нічого не можу з цим зробити. Прошу тебе, тату, я обіцяю, що тепер усе буде якнайкраще!.. Він не винен, це кляті обставини змусили його піти від мене!..

Чех задумався. Він згадав, що в неї очі тоді горіли так само, як і зараз. А ще він згадав, що бачив у квартирі того самого хлопця, що

вона у нього була до нестями закохана. І подумав, що він не зможе зробити їй так, щоб усе вийшло якнайкраще.

Він сидів на краєчку ліжка й дивився на свою дочку. Він уже знав, що з нею сталося, знав просто чудово, і був радий, що той самий хлопець убив того, що ризикнув познущатися з його дівчинки.

А ще він знав, що там, на Нептуні, він спуститься у пекло, знайде того, що посмів так подивитися на неї, і йому доведеться гірше, ніж там, у пеклі. Про це подумав чех, а потім, слухаючи дівочий щебет своєї дочки, вирішив полетіти до свого начальника й запитатися в нього поради. Він, суддя, здавалося, знав усе, що тільки можна знати, не використовуючи своїх безмежних можливостей, він зарання знав, що буде з кожною людиною, і чех сподівався, що він зможе просто порадити йому, що робити з дочкою.

Він також летів у Нью-Йорк, де повинен був бути і суддя, і король.

Вони зустрілися о восьмій ранку на якійсь покинутій вулиці у Нью-Йорку, у промисловому кварталі, де у повітрі пахло не парфумами і не цигарками, а дешевими спиртними напоями, потом та кров'ю тих, хто випадково опинився тут не в той час доби, що треба було.

З одного боку цієї вулиці був великий будинок, у якому, мабуть, розміщувався якийсь завод чи щось подібне, тому що було чути дзвін якогось металу, а з височенної труби над будівлею періодично вилітали хмарки чорного їдкого диму.

Суддя довго стояв тут. Він пішки прийшов сюди з того місця, де вбив якогось янгола-демона, що розкошував у голові якоїсь надзвичайно впливової жінки, що була заступником мера Нью-Йорка. Це було неважко. Важко було зрозуміти, як вони тут живуть, тому що багатоповерхове хитросплетіння міських мереж скоро так обридло судді, що коли він надибав ці квартали – промислові і смердючі, забудовані височенними трубами й цехами, закидані сміттям, яке ніколи й ніхто не прибиратиме, – отоді він відчув себе набагато вільніше. Тут не було гірко-п'янкого аромату ночі в мегаполісі, тут можна було почуватися набагато краще.

Суддя присів на краєчок порожнього контейнеру для сміття. Те, що мало бути в ньому, лежало тут же, поруч із ним, тому що ті,

кого воно цікавило, вже відсортували з нього все, що могло принести якусь користь.

Він дивився на те, як широкою дорогою недалеко від нього проносяться автомобілі та автобуси, розносячи людей на роботу чи з роботи, дивився, як періодично виходять та заходять на роботу чи з роботи одягнені у джинси робітники та інженери, які пошкодували грошей на костюми, дивився він і за тим, як тут, посеред усієї вранішньої суєти, вже снували китайці-діти, пропонуючи робітникам всякі китайські дрібнички, харчі, свої послуги чи все, що лише можна пообіцяти за гроші.

Судді було дивно бачити, як навколо нього одночасно відбувається стільки різних речей та процесів, а він лише дивиться й не може нічого сказати чи додати.

Він спробував уявити себе десь у Афінах чи у Александрії за дві тисячі років, і щоб ніхто не звертав на нього увагу, і щоб усі так заклопотано працювали, не знаходячи вільної миті, щоб підвести догори очі. Ні, він не міг собі такого уявити. Тут щойно було так тихо у порожньо, як у пустелі. Ні, він ніколи не бачив, щоб в Афінах чи в Александрії було порожньо на вулицях. Навіть тоді, коли у місто приходили якісь непрохані гості на зразок Цезаря, всі виходили й дивилися, що відбувається, як сходить над ними нова зірка… Ці люди, заклопотані заводами, здається, ніколи б не звернули увагу на те, що навколо них щось швидко змінилося, щось сталося, тому що вони звикли щоразу те саме бачити навколо себе й не звертати увагу на таку деталь, як він… Нова людина тут не дивувала нікого. І він задумався над тим, чи не дарма він прилетів сюди, на Землю, щоб домовлятися про щось із тими чорноробами, що перестаралися, виконуючи свою одвічну роботу. Може, таких людей, як ті, що їх він зараз бачив, не треба було рятувати? Справді, може бути, їм треба щось інше, невідоме йому, але їм відоме?

Розділ 27

Тепер, зустрівши дорогою якогось негра, вони знали, що відбувається. Тепер вони могли лякатися кожного звуку, тому що вони були прямо всередині країни, охопленої революцією. Населення повстало все разом, воно взяло вила й завоювало собі свободу,

принаймні доти, доки армія Імперії переправлялася човнами на острів Занзібар, щоб остаточно знищити цю державу й стати найкрупнішим гравцем на африканській карті.

Їхня армія тепер сиділа вздовж узбережжя й оборонялася від тієї хвилі, що піднялася супроти них. Всі, хто був усередині країни, знову опинився на положенні партизанів, різниця полягала лиш у тім, що будь-якої миті могли з'явитися місцеві мешканці й накинутися на них, адже вони не збиралися панькатися з ними, як місцеве населення в Анголі. Тих вони визволяли, а цих – захоплювали.

Негр, котрий випадково їм трапився, весь час усміхався й багато говорив, розказуючи їм це все. Вони трохи послухали й усе зрозуміли. А він і далі тріщав. Тоді Петро спокійно наставив дуло свого посадового пістолета йому в лоба й мовив:

– Значить так, базіко, ти в Бога віриш? Молися!

Той почав щось дуже швидко торочити про милосердя, про африканську солідарність, але Петро усміхнено дивився йому в обличчя. Ні, він не вистрілив. Він розмахнувся й ударив негра ножем у груди. Той скривив свої губи, а тоді просто відкинувся на спину. Петро витер об нього ножа, заховав і запитав у всіх хлопців:

– Ну то як? Що тепер будемо робити?

Ніхто не відповідав, тому що в цій ситуації зорієнтуватися було важко. Вони мовчали, а потім Влад мовив:

– Здається, з міста Мванза на південь іде залізниця… Ми могли б іти вздовж залізниці, обходячи всі міста й селища, і десь там могли б натрапити на наших, тому що перш за все вони будуть захоплювати вузли на комунікаціях. Крім того, ми могли б відправитися на південь, це кілометрів із п'ятсот, але там наша база, тому що командування планувало починати війну з усіма південними сусідами. Там повинно бути багато військ, і ми могли б урятуватися.

Петро вислухав це без ентузіазму, особливо коли почув про п'ятсот кілометрів у пустелі, якою для них була савана.

Отож вони стояли серед лісу, хоч і не дуже густого, і думали про те, що їм робити далі. Справді, вибір у них був невеликий.

Перспективи в них таки були. Наприклад, спробувати обійти місто Мванза, а там перейти на кенійську територію, де повстання, треба було думати, не було.

Вони стояли, боязко оглядалися й говорили про те, що робити. Хтось із хлопців, згадавши, очевидно, що він живий лише тому, що його від уламків захистила шафа, сказав:

– Я до Мванзи не піду. Хай вона сказиться, та Мванза! Краще вже здатися, ніж…

Здаватися, звісно, ніхто з них не збирався, але вихід шукати треба було, і Влад знову взяв слово:

– Значить так, панове… У нас вибір невеликий, тому будемо забиратися звідси так, як вирішимо всі разом, згода?

Вони всі погодилися. Тоді відбулося те, чого у принципі бути не могло: вони проголосували за пропозицію Влада та за те, щоб іти на північ, до Мванзи. Петро ніколи так не кривився, як зараз. Голосування в армії не могло бути ніколи й ніде. Але зараз, коли сталося не по-його, він сказав:

– Значить, ми йдемо до залізниці. Шкода, що в нас немає вибору. Добре, я підкорюся вам. Але затямте собі таке: голосувань більше не буде. Ніколи. Зрозуміло?

Вони всі змовчали. Петро все ще був начальником. Та тепер усе було зовсім не так, і Дмитро з цього приводу дозволив собі зіронізувати:

– У Росії ми мали б уже право голосувати на виборах до Думи чи на президентських виборах, а тут ніколи й нізащо!..

Петро підтвердив:

– Так, ніколи й нізащо!

І вони пішли. Вони йшли на південний захід, щоб надибати залізницю й потім іти вздовж неї. І кожен кущ вони обходили, неначе він загрожував їхнім життям.

Пізно ввечері вони здибали нарешті залізницю. Дві іржаві рейки пролягали прямо, так далеко, як було видно, і їм здавалося, що поїзда тут не було давно. Але таке враження справляла не лише ця залізниця: в Африці не було залізниць, що не були б укриті іржею, щоб по них часто їздили в той чи інший бік ешелони. Коли б це була Росія, через хвилин п’ятнадцять, чи, може, двадцять вони б таки дочекалися поїзда. Але це була не Росія. Їм вже давно було шкода.

Тепер у них був орієнтир. Хтось із хлопців радо мовив:

– Ходімте! Тепер у нас є як іти, і через чотири дні ми могли б бути там, на півдні, де наші…

Петро подивився на нього згори, бо був вищий не тільки за рангом, і потім мовив:

– Давай так: ти будеш іти вздовж залізниці, а то тут недалеко. Тоді ми побачимо, що йде поїзд, бо машиніст тебе здалеку побачить, і вся савана наповниться мисливцями на наші душі. Але буде одна втіха: ти помреш перший!

Петро закінчував цю лекцію, коли вони вже заглибилися на двадцять метрів у савану і так ішли, зрідка виглядаючи, щоб не загубити залізниці. Її було легко не побачити, бо рейки були тоненькі, а ніякого натяку на насип чи стовпи вздовж неї не було.

Залізниця мовчала, хоча вони йшли вже чотири години. Коли о дванадцятій ночі Петрів годинник повідомив їм, що почався новий день, Петро раптом зупинився й мовив:

– Все, досить. Давайте лягати спати. Значить так… Маємо шість годин. На варті по четверо по дві години. Напинаймо намети, хто хоче їсти – спатимете голодні. Надобраніч!..

На цьому всі їхні тогоденні пригоди закінчилися. Вони лягали спати, жуючи корінці та листя тих рослин, що були їм знайомі ще з Анголи. Вони йшли погано, ті корінці, проте у них не було зовсім нічого, крім цієї страви, тому вони нею задовольнилися.

Вночі хтось із вартових, незважаючи на заборону стріляти, вполював якусь невелику пташку, кілограми на півтора, вони ж її приготували, а тоді знову підняли всіх, хто щойно заснув після влучного пострілу.

Вони їли жорстке м’ясо, хрумтіли кісточками, і хоча їм було дуже мало по сто грамів м’яса, все ж вони були задоволені, жартували й досить жваво розмовляли, а через десять хвилин знову спали, наповнюючи савану своїм змореним диханням.

Зранку вони знову рвонули, тримаючи в руках автомати, але вони йшли неначе пустелею. Ті селища, що їм трапилися дорогою, були залишені мешканцями. В окремих з них можна було побачити трупи зарізаних, і жодної застреленої людини. Схоже було на те, що їхньою армією тут і не пахло.

На жаль, у тих селах харчів не було, і їм знову доводилося їсти корінці та ще якусь впольовану гуску. Савана, яка здавалася не-

безпечною, бо дерева стояли далеко одне від одного, тепер здавалася пустелею. Їм досі не трапилося навіть якогось містечка на залізниці.

І вони йшли далі. Скоро вони почули стукіт коліс десь удалині, і всі разом, не змовляючись, рвонули на той звук до залізниці. Було дивно, що вони не боялися поїзда. Але він був далеко, тому вони стали чекати.

Їх не помітили. Вони дивилися заздрісними очима на паровоз із трьома вагонами, і їм хотілося опинитися на місцях тих негрів, що там їхали, вигукуючи якісь пісні чи молитви, неначе погрожуючи їм.

Петро рішуче потяг своїх людей далі. Їм було дивно, що вони йдуть щосекунди швидше, особливо для Владової команди, що не встигла од'їстися після свого полону.

І все ж скоро вони знайшли щось подібне до виходу. Це була станція на залізниці. Біля неї стояв джип, у якому сиділо двоє негрів, одягнених у якісь пов'язки. Очевидно, хтось був і всередині, тому що на довгій радіомачті майорів танзанійський прапор. Петро оглянувся на команду, не сказав ні слова, насупився, витяг пістолет і рушив з-за кущів сам до джипу.

Хлопці на мить застигли. Їхнє здивування почало проходити тоді, коли почулися постріли. Петро вистрілив у негрів аж тоді, коли вони попіднімали голови й помітили його.

Дивно вони подорожували далі. Ледь-ледь розмістившись у джипі, вони їхали тією ж саваною, але набагато упевненіше. Женя сидів за кермом, поруч із Петром, який уважно вдивлявся у кожне дерево, хоча всі вони однаково дратували Женю. Кожне дерево треба було обминати. А такої роботи, здається, ще треба було зробити чимало.

Вони проїхали за день кілометрів із сто п'ятдесят, коли не більше. Джипом було їхати важко, але вибору не було. Тепер їм дорогою трапилося якесь містечко, довелося об'їхати його, одного разу вони зустріли патруль із трьох негрів, що наклали головами за таку зустріч, а ще вони обминали села, причому майже всі вони були заселені. Здається, пустельна зона вже минала.

Втім, їхні пригоди ще тільки починалися. Вночі вони прокинулися від канонади, а на залізниці та вздовж неї стало чутно якесь

пожвавлення. Довелося терміново вставати, згортати намети й дивитися.

Десь недалеко вже ішов бій. На півдні небо горіло, і вони, зірвавшись на ноги, вже почувалися набагато краще. Війна знову прийшла до них, і блукати не треба було.

Вони проїхали ще кілометрів із вісім та зустріли там велику купу негрів, від яких ледь утекли. Негри були вдягнені в танзанійську військову форму, тож стало ясно, що десь тут – їхні.

Вони дивилися одне на одного захоплено. От-от мав розпочатися ранок, і тоді битва повинна була розгорітися з новою силою. Треба було або втекти, або лізти прямо в пекло.

Можна було й не питати в Петра, що вони робитимуть. Джип мчав уперед, посилаючи на всі боки короткі черги, а він з голодним виглядом палаючими очима дивився вперед, разом з іншими кидав гранати навмання, туди, де було чути якийсь рух.

Вони побачили те, через що відбувалася битва: у неглибокій долині лежало невелике місто. Накинувши оком, вони одразу зрозуміли, що тут є золота шахта. Місто виглядало багатим, а крім того, вони впізнавали тут серед усього іншого будівлі, призначені зовсім не для війни: якийсь коледж, невисоку церкву, ще й оздоблену зовсім уже не по-африканськи, з європейськими претензіями.

Петро не встиг щось придумати, що їм треба робити далі, як його підлеглі рвонули туди, у самісіньке пекло, де негри ховалися за кожним деревом і за кожним кутком, але їм було байдуже, бо десь недалеко могли бути такі точно, як вони, може, навіть їхні друзі. І це їх заохочувало, вони рвалися вперед, зціпивши зуби, їм від того було надзвичайно легко.

Негри не чекали, що з лісу може вибігти купка голодних росіян, які зможуть учепитися їм у шию й не відпускати, хоч як вони опиралися. На них тисли так, неначе там було не дванадцять, а пару сотень добре вишколених спецназівців, а не звичайна російська піхота.

Їм було що робити. Тут не було танків та майже не було гармат. Але тут був опір приречених. На них тисли з двох боків, а долину вже було оточено. Негри вже не опиралися, вони по одному й по десять гинули, але від того їхній опір ще посилювався, і росіяни та заїрці ледь устигали ховатися від куль.

Потім вони уважно дивилися за тим, що відбувається. Негри сиділи у кожному вікні, у кожному будинку, їхні кулі давали задуматися про життя.

Влад став і подумав про те, що будь-якої миті його можуть убити, а він невідомо для чого рветься уперед, щоб закінчити та припинити це все. І негри не відступають, бо їм відступати нікуди. Їм ніхто навіть не пропонував здатися. Проти партизанів була своя тактика.

Коли він, раптом задумавшись, встав, не усвідомлюючи, що робить, і підставив свою голову під кулі, над кількома будинками, що трималися, піднявся білий прапор.

Влад подивився на нього незадоволено. Йому здалося, щоб зараз чогось не сталося.

Повз нього пробіг Петро, який, брутально лаючись, заявив, що не відповідає за життя клятих танзанійців, що знищили його сотню, таких класних хлопців.

Танзанійці виходили з будинку, опустивши очі. У них тепер не було не тільки своєї країни, але й навіть міста.

У Влада з'явилося гірке відчуття перемоги. Йому закортіло щось з'їсти, а потім лягти у ліжко й відпочити.

У нього також не було своєї країни. І він не мав часу відпочивати.

Розділ 28

Наступний день мав усі шанси стати для Каті звичайним. У всякому разі, ніщо не говорило про те, що щось повинно статися.

Катя прийшла до коледжу спокійною, її піднесення від учорашніх комсомольських зборів уже минуло. І вона спокійно сиділа в аудиторії, чекаючи, коли ж прийде Оленка, щоб із нею поговорити, почути щось нове та стиха розказати про те, як вона стала комсомолкою, як її слухали оті комуняки, як влаштували їй овацію у тій переповненій залі. Вона хотіла б, щоб хтось міг почути це, хай не розділити з нею її радість, але принаймні почути, що їй було добре.

Оленка прибігла за п'ять хвилин до початку уроку й виглядала чомусь засмученою. Катя це відчула, і тому розказувати про ком-

сомольські збори їй не було кому. Втім, замість цього вона мусила слухати щось інше. Почула вона таке: щойно Оленка заходила до коледжу й побачила біля входу Ярика, котрий дивився на неї не зневажливо, не з усмішкою, не зле, не відвертався від неї, – простіше, він виглядав так, що їй закортіло з ним поговорити, а вона ж собі обіцяла ніколи не думати про нього, назавжди забути про те, що він є, тому що це ж всього-навсього хлопець, звичайнішого за якого бути не може.

Катя подумала, що з Оленкою, здається, все вже ясно. Щоправда, вона не дуже любила слухати такого, тож її настрій не покращився від того, що вона почула стільки плаксивих слів про муки Оленки.

Вони сиділи на парах і нудилися. А потім, вийшовши у коридор, зустрічали там Ярика з Богданом, які дивилися на них начебто випадково, але ж як важко було Богданові відвертати від неї очі! Він дуже хотів з нею поговорити, але щось його тримало. Ні-ні, так він ніколи не дозволив би собі просто підійти до неї та спитати, як у неї справи.

Катя побачила, що він дивиться на неї, а ще побачила, що в нього аж слина капає, коли він дивитсья, і їй стало гидко, тому що вона спробувала собі уявити, як він поводився б із нею, коли б вона… Ну, скажімо, як би він міг не розпускати руки, коли б вона з ним танцювала, адже він завжди був звичайним хлопцем… Хоча ні, хіба ж він таким був, коли вона бачила, що він такий, як вони, просто трохи від них відрізняється, що розумніший від них.

Катя не говорила з Оленкою на перерві, тому що Оленка була зайнята сама собою, а саме роздумами про щось. Ярик дивився їй у вічі й не зводив їх з неї, неначе шукаючи у темній глибині відповідь на якесь питання. Вона бачила це й також не могла відвести очей, тож отак Ярик і Богдан проходили повз них, потім зникали за поворотом коридора, і Катя залишалася стояти зніяковілою посеред коридору, а Оленка – зосередженою й задуманою. Катя проте швидко прокинулася й запитала:

– Оленко, що таке? Я не питаю, про кого ти думаєш, я питаю: що саме ти вже надумала?

Оленка дивилася в нікуди своїми сумними великими очима:

– Я не знаю, Катю… Правда, я не знаю, що мені робити.

Відповісти не було кому, тож Катя мусила це взяти на себе:

– Краще ходімо звідси, щоб ти не парила собі голови, тому що я теж не дуже легко витримую на собі погляд того ідіота Богдана.

Вони увійшли до класу й побачили, що троє дівчат сидять на парті й щось обговорюють. От слово взяла якась із них і мовила:

– Так от, я не повірила, але вони повторили мені те саме: батько нашої Ані вирішив ризикнути й вирішив вкласти гроші інвесторів у видобуток нафти у Казахстані. Та компанія швидко збанкрутувала, а його за борги вбила місцева мафія. Тепер всі його рахунки конфіскував суд, і в них немає жодних шансів, вони тепер мають квартиру, що її власницею є мати Ані. І більше нічого.

Якась із дівчат співчутливо промовила:

– О Господи… Не хотіла б я такої долі!

Катя й Оленка переглянулися:

– Оце тобі!

Катя повільно промовила:

– Це буде цікаво… Ні, мені її шкода, звісно ж, але все ж це дуже цікаво, що така собі принцеса втратить можливіть купувати найдорожчу косметику, найкращий одяг і все таке подібне, а її мати, яка ніколи в житті не працювала, мусить тепер щось робити, бо вони за три місяці сконають з голоду… Адже, я думаю, вони ж не хліб з олійкою звикли їсти, правда?

Оленка цього майже не чула. У неї зараз була інша проблема. І, зрозуміло, набагато вагоміша.

Коли почалася пара, Оленка й надалі сиділа отак, неначе її хтось до смерті перелякав. Вона виглядала напівмертвою. Катя вже облишила всі спроби розбудити її, і замість того зосередилася на парі, щоб забути про той погляд Богдана, а ще про те, як він розгублено виглядав, коли вона перехопила його погляд. Їй було, безперечно, смішно, що він розгубився. Хоч якось їй вдалося досягти того, щоб йому було не по собі.

А потім вона відповідала на всі питання викладача, не давала відповідати іншим, чим дуже дивувала сама себе й того самого викладача, що звик до спокійної й виваженої Катерини, іноді трохи пасивної, але настільки в собі впевненої, що вона не вважала за потрібне навіть відкривати якісь зошити, щоб перед парою почитати щось.

Богданові було неприємно, що вона помітила, як він на неї дивиться, тому що він здогадувався, як виглядав той погляд: мабуть, їй здалося, що його очі просвітлюють одяг. Мабуть, вона мала рацію.

Кілька разів його зачепив викладач фізики, але він не завжди правильно відповідав, тому що не міг зосередитися. Це було не так, як завжди. Він не міг зробити нічого. Неспокій і незадоволення поширилися по всьому його тілу, і йому хотілося встати пройтися, а не сидіти тут…

Ярик, як він побачив, сидить зовсім не такий, як завжди. Він тихо скрипів зубами:

– От падлюка! Вона дивиться на мене так, неначе я щось їй винен. Ти таке бачив десь? Оце дівка!

Богдан дивився на нього незадоволено. Йому було цілком досить його власної депресії, що владно захопила його й не пускала.

Наступної перерви він устав і рвонув подалі, у далекий куток подвір'я, де колись продавали траву, а тепер там не бувало нікого, адже для курців це було занадто далеко.

Він став там, подивився собі під ноги, плюнув на ідеальний, зранку вже вилизаний бетон його елітарного коледжу, і йому подумалося, що дарма він захотів тоді взяти участь у конкурсі на місце в цьому коледжі. Так би не мав проблем ні з якою Катериною, хоча, втім, не вчив би латини й не бачив би чистоти й бетону, пластику на стінах і надсучасних суперергономічних парт, чим так хизувався їхній начальник, депутат міської ради.

Ні, йому не було чого шкодувати. Він був навіть радий, що його оточують отакі, як Ярик та його друзі. Досі він ніколи не спілкувався з такими, хто набагато від нього багатший, а виявилося, що це іноді дуже легко. У всякому разі, вони були далеко не дурні.

Катерина залишила тут, в аудиторії сонно-заклопотану Оленку й вибігла у коридор. Саме тоді з-за колони в коридорі з'явився Ярик, шукаючи, либонь, ту, яка сиділа в класі. Катя прочитала це по тому, як побігли його очі, шукаючи когось, і зразу звернулася до нього:

– Оленку шукаєш?

Він ніколи не говорив з причинною, а тому не знав, що вона так легко може змусити його зніяковіти. Тому довелося відповідати відверто:

– Так…

Вона зовсім не здивувалася тому, що він відповів щиро, просто схопила його під руку й потягла на повітря. Він не опирався: здавалося, що вона повинна розказати щось нове. І йому було цікаво.

Катя зупинилася недалеко біля дверей і запитала:

– Ти що – навмисне знущаєшся з неї?

Він відповів так, що їй аж смішно стало:

– Ні… З кого – з неї?

Катя весело засміялася, і весь поганий растрій, що був у неї, зник умить:

– Ну ти й жартівник! Звісно ж, ти не зрозумів, про кого я. То як, який у тебе інтерес до моєї подруги?

Ярик міг би знітитися, проте він був Ярик, а тому спромігся відповісти по-своєму:

– Природній.

Катя побачила, що він напружений, і вирішила тепер напосістися на нього, щоб він говорив їй усе, що вона хоче почути:

– Тобто який – природній? Що це означає? Ти прости хочеш з нею зустрічатися? Чи як?

Ярик дивувався щомиті більше. Йому було трохи важко говорити з нею, тому що вона говорила не на дуже приємну тему, а до того ж іще й намагалася тиснути на нього. Він сказав так:

– Це, Катерино, велика таємниця за сімома печатками.

Катя вирішила сказати щось таке, щоб він аж рота відкрив:

– А те, що вона собі місця не знаходить, щойно ти на неї подивишся, – це не таємниця для тебе? І що чим частіше ти сам на неї дивишся, тим більше їй здається, що вона найнещасніша людина у світі!

Сказати щось йому було дуже, дуже важко. І він, чи не вперше у житті зніяковівши, мовив:

– Еге! Не може такого бути!

Катя усміхнулася:

– Ну хто краще знає – ти чи я?

Ярик зовсім несподівано зауважив:

– Не знаю… Ти, напевно.

Катя усміхнулася на це:

– Тоді ось що. Поговори з нею, добре? Щоб вона не дивилася тобі вслід і не кліпала так часто й ображено своїми довгими віями. Добре?

Ярик мовчав. Катя стояла перед ним і дивилася на нього так, неначе вимагала, щоб він сказав їй, що згоден. Він так простояв недовго, а потім підняв голову й запитав:

– А для чого? Ти думаєш, що я з нею ще не наговорився?

Катя мала вже готову відповідь:

– Я думаю, що міг і наговоритися. А от вона з тобою – ні. Завтра буде свято, тож ти запросто міг би там запросити її й потанцювати з нею. Добре?

Ярик тепер уже спокійно усміхнувся: йому стало дуже радісно, що Катя повідомила йому стільки приємних речей. А ще він був радий тому, що тепер в нього з'явився обов'язок поговорити з Оленкою. І він точно знав, що тепер, саме після розмови з Катериною, він поговорить. Не зважаючи ні на що. Зрештою, не могла ж вона просто так подати йому надію!

І він сказав, що поговорить з нею. Богдан спостерігав за тим, як Катя услід Ярику погрозила пальчиком, і йому стало не по собі від того, що він не може так спокійно поговорити з нею.

А коли повернулася Катя, Оленка одразу помітила, що у її поведінці щось змінилося. Але Катя не казала нічого. Вона просто сказала:

– Нічого не сталося, чого ти. Просто я бачила, як той Богдан Адамський шпигує за мною, все видивляється, як би там підібратися з-за рогу та вкрасти мене, а потім згвалтувати у кущах. Адже про що він ще може думати! Може, прийти на завтрашнє свято у найкоротшій спідниці?

Оленка здивувалася тому, що завтра повинно бути свято, ще й перепитала, яке. І почула у відповідь, що буде перше березня, і що завтра буде дискотека. Катерина підступно запитала:

– А ти там будеш?

Оленка відповіла, що в неї навряд чи буде бажання там крутитися, на що Катя відповіла:

– А я там буду. Дражнитиму Богдана Адамського. Побачимо, як він тоді на мене дивитиметься. Кумедна штука, їй-Богу!

Оленка мовчала. Втім, вона вже знала, чи варто приходити на те свято. Катя переконала її, згадавши про Богдана.

Богдан прийшв із думкою про те, що завтра він поїде до своїх родичів, у Росію. Вже два роки його батько та мати планували поїхати у Ставрополь, де жив батьків брат, що вчасно зрозумів, що сидіти в Україні – небезпечно, а тому втік у Росію, встигнувши прихопити з собою касу якогось підприємства. Цієї каси там йому вистачило на стільки, що він мав цілу купу різних підприємств та магазинів, міг собі дозволити що завгодно. Богдан пам'ятав, як почувався його батько, коли два роки тому приїжджали дядько та його дружина, пам'ятав, що той дядько міг абсолютно все. Він навіть дозволив собі таку розкіш, як прилетіти до Києва літаком, а звідти – теж літаком – вже до їхнього маленького містечка. Вони ж повинні були їхати поїздом, у тісних та задушливих плацкартних вагонах, де здається, що скоро в голові почне стукати так само, як по рейках.

Він давно собі уявляв те, як вони поїдуть у Росію. Богдан просто майже ніде не був за межами свого міста, тож думав про те, що буде робити в дорозі, а ще як не спати, роздивляючись міста, що вони їх проминуть дорогою…

А ще він думав про те, що буде робити на завтрашньому святі. Катерина сказала Ярикові поговорити з Оленкою. Невідомо, про що вона тоді думала, але завтра він, Богдан, збирався поговорити з нею. І нехай вона собі думає що хоче.

Розділ 29

Марія не могла зрозуміти, що з нею відбувається. Їй було важко зрозуміти, як тепер вона може знову ходити до школи, а вранці не готувати сніданок, а їсти те, що для неї приготувала мати. Скоро їй стало так важко вчитися, що вона перестала приходити до школи, просто виходила з дому та казала, що йде до школи, а насправді вона йшла зовсім не туди. Просто гуляла десь біля Влтави, переходила вкотре тим містком, але її кохання не зникало, як вона просила, а лише боліло ще більше. Вона зітхала, тому що не знала, що їй робити, і якогось дня, випивши дві пляшки пива, вона рішуче пішла у метрополітен, але сіла на поїзд, що йшов у напрямку тієї квартири, де колись був притон її Яна.

Вона постукала у двері, і їй цілком спокійно відчинила якась дівчина у легенькому халатику. Вона сказала:

– Ти до Яна, я знаю. Заходь на кухню, він там, у кімнаті, зайнятий.

Марія повільно пройшла тією квартирою, що знала її так погано, бувши раз чи два присутньою на Янових оргіях. Усе тут було так, як і тоді, того ранку, коли він з нею разом залишив столицю та поїхав до Пльзеня. Тепер, щоправда, усе було трохи складніше. Вона встигла згадати все, у тому числі його записку, ступаючи поволі по паркету кухні…

Дівчина, яка відчинила двері, представилася, сказала, що її звати Терезкою, і що вона в Яна інколи залишається, тоді, коли він про це просить у неї. А зараз він спав, або, може, розважався з кимось, вона не знала, бо щойно встала, Марія її розбудила. Отож Терезка, виявивши гостинність, запропонувала Марії кави, а поки та пила каву, витягла з тайника у підлозі пакетик із синтетичним щастям, додала до нього шприц, висипала своє щастя у ложку та стала нагрівати. Марії стало гидко, і вона перепитала:

– А як там Ян? Він не покинув цього всього?

Терезка на це тільки усміхнулася:

– Ян – покинув? Як ти собі це уявляєш?

Марія мовчала. Все стало на свої місця: йому запропонували, і він повернувся, тому що для нього інше, нормальне життя просто неможливе. Навіть Марія, через яку він убив двох людей, не змогла утримати його…

Коли Терезка, здригаючись від щастя, відкинулася на стільці, шепочучи нервово якісь слова про те, як їй добре, Марія ковтнула останній ковток кави та встала:

– Я піду до Яна. Мені треба з ним поговорити.

Терезка сказала:

– Іди. Мені що до того.

Марія відчиняла двері до його знаментої спальні швидко, одним коротким рухом, так, щоб він не прокинувся від звуку. Втім, ще навіть не відчинивши їх, вона почула гарячі перемовляння його з якоюсь дівчиною, а тепер побачила, що вони саме у розпалі.

Коли Ян побачив у світлі прочинених дверей обличчя тієї самої дівчини, з якою тікав та якій не раз казав, що від неї ніколи й нікуди

не подінеться, він одним рухом скинув з себе якесь худе та мале дівча, що силкувалося зробити його щасливим, а собі, либонь, заробити на краплю щастя. Він рвучко піднявся, схопив якийсь шматок тканини, обв'язав навколо своїх стегон, щоб не бути голитм, а потім схопив її за руку та потяг за собою на кухню. Там сиділа розімліла Терезка, але коли вона побачила вираз обличчя Яна, їй одразу ж стало не по собі, і вона втекла з кухні. Ян силоміць посадив Марію на стілець, хоч вона й намагалася зависнути в нього на шиї. Тепер, дивлячись у її обличчя, він швидко прораховував те, як із нею треба поводитися. І таки придумав: він вирішив удати, що все так, як у його записці, а тому мовив:

– Маріє! Навіщо ти... Чому ти прийшла? Ти не розумієш, що тут насправді дуже небезпечно? Будь-якої миті я ризикую померти, а зі мною разом усі, хто поруч!.. Прошу тебе, Маріє, ми просто не можемо...

І далі він говорив про те, що хвилюється про неї, що він не буде з нею, тому що тоді їм обом скоро кінець. А вона дивилася на те, як він це говорить, і чомусь їй у голову зовсім не лізли згадки про те, що її Янові щойно було так добре з тією дівчиною. Втім, він, здається, теж уже про це не згадував. Йому треба було зосередитися на тому, що він говорив. І в нього виходило зовсм непогано, тому що коли він зітхнув, що ще сказати, Марія була впевнена у щирості всіх його поривань. Він здавався їй таким собі героєм, який просто не може знайти виходу, але не хоче її занапастити. Їй стало шкода його. І вона мовила:

– Слухай, Яне... Я тут тому, що більше не можу сидіти вдома й думати про тебе, згадувати, як нам добре було там, у Пльзені...

Ян зітхнув, тому що згадки про Пльзень не дуже його звеселяли. Повернувшись знову до Праги, він відчув надзвичайне натхнення, а те, що було там, він розглядав як своєрідну відпустку.

І вона все ж не знаходила, що йому сказати. Уставши, вона пригорнулася до нього, і він відчув її зовсім дитячу беззахисність. Вона не дивилася на нього, просто міцно стиснула його в обіймах та трималася за нього, неначе повинна була більше ніколи не побачити його. Він, стиснутий її руками, ледь спромігся роззявити рота:

– І що ми будемо робити, Маріє? Як нам бути?

Вона відпустила його та рішуче промовила:

– Давай я буду жити з тобою… В тебе. Згода?..

Ян уявив собі, як він буде домовлятися з росіянами чи таджиками рпро поставки, а вона буде сидіти з ними на кухні й готувати каву. Уява в нього працювала просто відмінно, і він аж усміхнувся, тому що після колеса він бачив це так, неначе уже так колись було. І він спокійно промовив:

– Я думаю, що так не буде. Ти не зможеш тут жити, щоразу будеш бачити, як дівчата, такі, як оця, будуть мені пропонувати що завгодно, аби лиш одержати від мене отой маленький пакетик, або таблетку, або ще щось… І ти хочеш бачити це, або навіть терпіти? Ти зможеш дивитися на те, що тут відбувається увечері, вночі, коли вони, ці хворі, як і я сам, насолоджуються життям, яке скоро закінчиться? Ти ж знаєш, Маріє, що я довго не проживу! Навіщо я тобі потрібен? Подумай добре, перш ніж казати таке!

Марія все це бачила раніше та добре знала, чого від нього можна чекати. Тому вона, знову пригорнувшись до нього, мовила своїм радісно-грайливим голосом:

– Добре, я з усім згодна. Іноді буду навіть ковтати таблетки, якщо ти мені будеш дозволяти. Домовилися? А коли якійсь дівчині вдасться зламати твою вірність, я буду лаятися з тобою, а потім ти будеш вибачатися, похиливши голову, і я буду забувати про твої гріхи. Домовилися?

Ян тепер не на жарт перелякався. У нього з’явилася серйозна проблема у вигляді нав’язливого дівчиська, яке тепер знало напевне, де він працює, і коли б, скажімо, її мати взнала, де вона і з ким, то йому напевно б довелося спілкуватися з поліцією, а за це його друзі б точно прибрали його, байдуже що до нього збиралися діти всіх депутатів та міністрів, охочі не тільки до зілля, але й до такої атмосфери, яка панувала в нього на оргіях. І він подумав про те, що коли він її зараз рішуче викине від себе, то йому буде дуже, дуже погано. Як він може бути впевнений, що від неї про нього ніхто не дізнається?

Він зітхнув та промовив до неї повільно, розтягуючи слова, щоб вона подумала, що він справді приймає її:

– Ну, знаєш… Маріє, мені страшно тебе приймати… Але що ж я можу вдіяти, коли ти так хочеш!

Вона аж підстрибнула з радості, обняла його ще раз, а потім, грайливо опустивши очі й кліпнувши своїми таємничими віями, запитала:

– Може, ми б сходили на диван, поки ліжко зайняте?

Терезка прийшла до тями, точніше, повернулася у цей світ із солодкого забуття й побачила перед собою дівча, яке дивилосяч на неї аж трохи перелякано:

– Терезко! Терезко! Там Ян із тією дівкою… Вони таке там виробляють! Що мені робити?

Терезка кинула перед нею на стіл пакетик:

– От, маєш те, що хотіла. Тепер одягайся й забирайся!

Дівчина ще щось хотіла сказати, але Терезка вже втратила до неї всякий інтерес і повернула голову до радіоприймача, щоб показати, що вона повністю й до кінця ігнорує малу. Дівчина ображено відвернулася й скоро грюкнула дверима.

А Ян та Марія розважалися. Янові було байдуже, з ким це робити, він завжди шепотів ті самі ніжні й захоплюючі слова, тому Марія, думаючи, що це тільки для неї, була йому просто вдячна – за те, що він зараз із нею, що він не наказав їй іти, що просто схотів її бачити. Вона тепер зовсім не ревнувала до тієї страшенно худої малої, що з нею він, її Ян, виробляв таке вранці, коли вона прийшла.

Потім, коли вона ніжилася кавою, що Ян попросив принести Терезку, він сказав до неї:

– А тепер уяви, що ти робитимеш, коли тут буде повно ідіотів, таких, як я, і кожен з них бажатиме тебе, тому що знає, що у мене вдома йому може належати будь-яка дівчина, яку він захоче!

На це вона не змогла зауважити нічого, просто пригорнулася до нього, як колись, та сказала:

– Зате я тебе люблю! І мені цього досить!

Ян усміхнувся в душі сам до себе. Свята простота іноді зачіпала його за живе, але він тепер думав лише про те, щоб її позбутися. А тому, вийшовши до Терезки, він сказав до неї:

– Треба щось робити! Тут не місце для таких, як вона! Думай, Терезко!

Розділ 30

Влад і його команда перестали бути солдатами. Відтепер вони були поліцією у ворожій країні. Під «управлінням» Петра перебувало шість танзанійських сіл. Щодня Владова четвірка у складі Петрової сотні з дванадцяти бійців вирушала до мешканців злиденних поселень, де жило по двісті – триста мешканців. Петро пишався тим, що у його районі немає партизанів: просто його підлеглі не лінувалися щодня вирушати на патрулювання території. Потенційні партизани могли чекати на Петра у будь-якому місці дорученої йому території.

Це село було найближчим до того містечка, де вони ночували. Петро підняв свій завжди готовий загін о пів на четверту ранку і заявив:

– Не спати! На вулиці травень, сьогодні в Росії день найславетнішої перемоги в історії людства. Вставайте, сьогодні нам доведеться прославляти нашу матінку-Африку своїми подвигами. Завтра нігери платять податки. А ми сьогодні подивимося, чи вони назбирали достатньо.

Податками тут було прийнято називати гроші, що їх вносили мешканці сіл за те, що біла поліція їх щодня навідує, розбирається у їхніх справах, бореться зі злочинцями – страчує привселюдно, виконуючи заодно й судові функції. Утім, частина цих грошей, а саме визначена нагорі сума, все ж повинна була надходити до скарбниці наддержави, до уповноваженого міністерства фінансів Африканської Імперії – якого-небудь Петра Іванова, вигнаного з Московського університету за неуспішність або за участь у демонстраціях. Петрові ледь удавалося збирати ту невелику суму, тож «навару» залишалося у кращому випадку по кілька доларів на день на кожного.

Владові ж таке життя стало набридати. Він нудився, дивлячись на те, як його команда байдуже стоїть біля джипу й чекає, коли Петро порахує гроші й роздасть кожному його частину.

Зараз Петро і ще пару хлопців увійшли до великої просторої хижі, що слугувала тут за магазин і бар одночасно: сюди частенько навідувалися араби, яким не можна було пити на території їхньої частини.

Влад виліз із джипу, а от незмінний водій Женя не зміг себе змусити відірватися від сидіння. Саморобний вентилятор дарував усе ж таки деяке полегшення. Він спостерігав за неграми, які на всяк випадок проходили подалі від джипу, і правильно робили: від білих гостей можна було чекати чого завгодно.

Влад побачив, як Женя проводжає поглядом якусь дівчину, і сказав до нього:

– Що, не можеш забути, на якому континенті люди придумали СНІД? Дивися уважніше: вона зараз тобі дасть, щоб заразити тебе чимось новеньким!

Влад дивився вслід дівчині здивовано: вона пройшла повз двері розважального закладу – борделю – і не завернула туди, попри те, що там заробляли свій долар на день чи не всі дівчата села від тринадцяти й до двадцяти: при такій шаленій пропозиції на старших вояки не дивилися.

Влад подумав, що тут ніколи нічого не станеться. Через це він вирішив відпустити усіх своїх усередину – розважитися. Йому хотілося постояти на самоті під пекучим сонцем, хоч це і було заборонено. Однаково ж тут був вічний спокій, а він був переможцем у війні за Африку.

Він сперся на капот ще не зовсім розжареного джипу й вирішив трохи поспостерігати за ґрунтом цього «майдану», де вони зазвичай зупинилися, збирали податки тощо.

Поки що убога хустка могла захистити його мізки від перегріву, і він спокійно, без будь-якої обережності й напруженості оглядав село. Все було так, як і завжди. Не було тільки сліду занедбаності, як у інших країнах Африки, де йому доводилося бувати. Танзанія вважалася порівняно заможною країною. Тут подекуди було навіть щось подібне до огорожі – глиняної й невисокої, але це надавало селу ознак цивілізованого міста. На щастя, воювати тут не треба було, бо Влад згадав своє перебування в Кабінді та те, як вони мчали дорогами Кенії назустріч лавині своєї армії.

Далекий куточок його ока вловив якийсь рух метрів за сто від нього. Влад підвів голову й побачив ту саму дівчину, що її бачив перед цим і котра здавалася дивною, бо не залицялася до білих, а навпаки – обходила їх, неначе була партизанкою. Ні, Влад не боявся, що йому під ноги зараз полетить граната: він напевно знав,

що такого бути не може. Та все ж він чомусь звернув на неї увагу: вона була цікава йому хоча б уже тим, що обходила білих. Цікава думка відвідала його мозок:»А може, навіть ув Африці є такі собі цнотливі?..»

Він зловив себе на тому, що він не зводить з неї очей, а вона, помітивши до себе таку увагу, втупила очі в землю, але так само вперто йде далі, наближаючись до нього, але йдучи чимпоближче до паркану. Якби не він, вона б уже давно зникла з очей цікавого росіянина.

Влад почекав, коли вона порівняється з ним, а потім запитав:

– Гей, дівчино! Як тебе звати?

Дівчина звела до нього очі:

– Кейт.

І завбачливо зупинилася. Вона подумала, що коли її про це запитали, то напевно ж покличуть підійти поближче.

Влад знову з неї здивувався. У неї було не екзотично-звичне негритянське ім'я, а англійське, і це було дуже дивно. Влад просто не міг не сказати того, чого вона від нього чекала:

– Іди сюди, Кейт. Скажи мені, чого ти не зайшли до бару разом із дівчатами?

Дівчина стала на відстані одного метра від Влада, чекаючи, мабуть, що зараз він буде пробувати на міцність її стегна чи сідниці. Коли ж вона почула таке питання, їй стало трохи легше, і вона мовила:

– Тому що я ніколи там не буваю.

Влад зацікавився ще більше. У голодних країнах усі дівчата намагалися заробити відомим способом, навіть у відносно ситій Танзанії, а ця чомусь поводилася інакше. Влад придивився уважніше: на цій дівчині була коротка сукня, пошита з якогось дрантя різних кольорів, переважно темних, причому це ганчір'я, схоже, було колись стрічками. Отож ця дівчина була, мабуть, набагато бідніша за всіх інших. Адже це була багата країна, до війни тут був вищий доход на душу населення, ніж у Росії! І Влад тут же подумав про те, що коли б не війна, вона, можливо, була б одягнена у недорогу квітчасту сукню, на зразок тих, у яких ходять молоді росіянки влітку, привертаючи до себе увагу таких, як він. Тут же його охопило нескінченне почуття ностальгії, і він запитав у дівчини:

– Скажи, а чому ти там ніколи не буваєш?

Обличчя дівчини помітно напружилося. Помітивши це, Владові стало ще цікавіше почути відповідь. Те, що він почув, змусило його задуматися:

– Тому, що я однаково не зможу платити за те, що там подається.

Влад зрозумів, що хотіла сказати дівчина: просто коли вона не хоче заробляти там грошей, то їй там можна хіба що їсти, а де ж у негрів такі гроші! А ще Влад подумав про те, що ця дівчина дуже добре говорить англійською. І тут же запитав:

– Звідки ти так добре знаєш англійську? І чому в тебе англійське ім'я?

Дівчина почала заспокоюватися. Її обличчя набуло якихось привабливих рис, і Влад на це звернув увагу попри те, що у їхньому, білому солдатському середовищі прийнято було вважати всіх негритянок, окрім американських співачок, потворами. Ця відповіла поважно:

– Мій дядько працював у якійсь американській комп'ютерній фірмі, я від нього вивчила англійську, потім ходила у школу. А ще він мене охрестив. І сказав батькові, щоб той мене назвав так.

Влад дивився на дівчину зачудовано. Йому здавалося, що вихідці з таких нетрів не можуть працювати з чимось таким, як комп'ютер, тим більше що сам Влад не мав уявлення про те, як із ним працювати. І майже автоматично Влад запитав:

– А чим займається твоя родина?

Дівчина зітхнула:

– Тим, чим і всі у селі. Вирощуємо все підряд, ходимо добувати дерева, полюємо на мавп… Їх тут скуповують американці та японці, платять по кілька доларів залежно від виду…

Владові несподівано стало шкода розумної дівчини, що колись ходила до школи, а тепер, напевно, ходила цілими днями по клаптику землі, намагаючись не вмерти з голоду. І він запитав у неї:

– Вам важко отак жити? Я маю на увазі: коли навколо ми.

Дівчина знову відповіла:

– Неважко: школи однаково більше немає, робити нічого. Тільки… У мого батька половину того, що він якось там заробить, забирає староста, щоб заплатити податки.

Влад змушений був опустити донизу очі, бо дівчина давно вже зробила те саме, боячись його гніву, але він не гнівався, а хотів вибачитися. Він несподівано для себе узяв її за руку, від чого вона здригнулася, і запитав:

– Ти любиш свою країну?

Дівчина відповіла йому:

– Я люблю своє село!..

Влад їй на це відповів пересохлими від хвилювання губами:

– Вибач мені... За твою країну. І ще візьми оце...

Він витяг з-за пазухи сто доларів – суму, що її типовій африканській родині нізащо у світі не заробити й за півроку. Дівчина перелякалася не на жарт: такі гроші вона навряд чи бачила на власні очі колись таку суму. Влад повторив:

– Бери. Адже я знаю, що тобі ці гроші однаково потрібні. Віддай їх батькові, нехай купить тобі сукню та собі якусь худобу, хоч козу чи двох...

Дівчина поволі протягла руку до нього. Вона була дуже здивована тому, як поводиться цей окупант, і боялася відмовлятися. Вона стиха подякувала йому й зупинилася нерішуче, чекаючи ще на щось. Влад мовив до неї:

– Коли я тебе затримую, то йди. На все тобі добре!

Дівчина ще раз подякувала, чемно попрощалася й пішла, не оглядаючись. Влад же дивився їй услід, зауважуючи, що в неї гарні ноги, а ще їй личить зачіска у стилі бо-зна-що. І ще він подумав, що вона у своїх років п'ятнадцять говорить англійською краще, ніж він.

Влад іще встиг подумати про те, що він не дуже коректно попрощався з Кейт, як почув несамовитий регіт своїх товаришів по зброї. Вони одразу в нього спитали:

– Ти що, купив у неї піврічний абонемент?

Влад подумав знову про їхню спільну батьківщину й мовив:

– Не піврічний, а довічний. Так же ж дешевше, чи не так?

Він не говорив нічого чи майже нічого всю їхню дорогу через інші села. Петро скрізь виходив і домовлявся з місцевими впливовими людьми про форму сплати податків. Негри наважувалися щось йому зауважувати, проте це було дуже рідко: коли Петро починав нервуватися, це було небезпечно. Тим часом Влад стояв

біля джипа сам чи з кимось із своєї команди, ні про що не думаючи або не знаючи, про що й думати. Обідрана дівчина не йшла йому з голови. А ще він подумав, що він сам вирішив витратити на неї чималі гроші, які йому треба відробляти днів зо три, не менше. Втім, питання грошей – головне для тутешніх росіян – тепер його чомусь перестало хвилювати. Сьогодні сталося щось таке, через що Влад задумався.

Вони прибули до крихітного містечка, де було розквартировано кілька сотень арабів, південноафриканців, росіян і, звісно ж, заїрців. Влад дивився на це містечко, як на фортецю, адже тут було багато своїх, і тут точно не напали б партизани. Він подумав про те, що їм ще ніколи не доводилося вести такої війни – війни проти невидимого суперника, котрий може сидіти за будь-яким кущем.

Влад відмовився йти вечеряти до якоїсь забігалівки з Петром та якимось товстим нігером – чиновником, присланим «імператором» Ферейрою з метою нагляду за ходом війни. Влад ніколи не любив таких святкувань. Це означало, що той негр буде плакати про те, що раніше було погано, а тепер вся нещасна Африка буде об'єднана з метою створення гідних умов життя для її мешканців.

Влад подумав про те, що ці всі чиновники однакові, і всі, як один, нагадують російських бізнесменів, які рвуться до влади. Йому несподівано стало гидко. Колись він залишав Росію, бо вона по вуха застрягла у багні, хабарництві й у власному безсиллі. Йому подобалося те, як просто ними керують тут, і вся війна здавалася більш демократичною, ніж мир на Батьківщині. Тепер же його щось гнітило.

Він не міг заснути до третьої ночі, коли почув уже призабутий звук вибуху гранати. Тут же схопившись, він рвонув у напрямку, звідки пролунав вибух. Вже здалеку все було ясно: на покрівлі двоповерхового будинку сидів негр, який періодично кидав гранати у напрямку тих будівель, де, як йому здавалося, повинні були бути солдати. Влад побачив жахливу картину: біля захопленого психом будинку лежало кілька трупів тих, хто одразу ж спробував забігти всередину та якось скинути повстанця.

Влад оглянувся й побачив, що ззаду вже стоїть гранатомет. Білозубий негр несамовито щось доводив іншому негрові, коли

раптом усі почули дитячий лемент і голос негра згори ламаною англійською:

– Не стріляйте! У мене є заручники!

За інших умов навряд чи хтось звернув би увагу на негритянських дітей, але тут уже був комендант, який рішуче заборонив ризикувати життям дітей. Росіяни вже лаялися: вони не звикли панькатися з такими хлопцями.

Влад на власні очі побачив, як хтось рвонув до дверей того ж будинку. По ньому не було кинуто гранату чи пущено коротку чергу, ні – у його спину встряг маленький дротик, змащений отрутою, склад якої невідомий жодному європейцеві. Ніхто не пішов допомагати пораненому, дарма що він іще рухався: всі знали, що той просто конає.

Несподівано для себе Влад вирішив, що він повинен будь-що скинути партизана згори. Сповнившись рішучості, Влад обрав собі точку, з якої слід було бігти, і гукнув до коменданта:

– Поки я не повернуся, не стріляйте.

Він рвонув з-за іншої будівлі у напрямку дверей, і одразу ж помітив, що дротик уже вилетів. Влад завмер, і смертельна зброя вп'ялася в землю перед ним. Він знову рвонув, і скоро був недосяжний для негрів на горі. Увірвавшись у двері, Влад спрямував чергу одночасно у всі кутки, але тут не було нікого. Він здивувався такій справі, побіг вище, але на другому поверсі також нікого не було. Драбина вела вгору, і зірки від нього затуляли обриси чиєїсь спини. Одразу ж спина повернула до нього обличчя, і Владові довелося швидко тікати чимпонижче. Він тим часом думав про те, для чого увірвався у цей будинок, де його зараз же знищить хтось із тих, хто вгорі.

Втім, часу на роздуми було небагато. Влад визирнув у якесь вікно, але нічого нового не побачив. Можна було здогадатися, що всі військові містечка вже позбиралися тут навколо, чекаючи на виставу.

Влад знову видерся на другий поверх і розташувався під драбиною, чекаючи, коли прийде пару негрів, щоб убити його. Але їх не було, і Влад вирішив ризикнути. Він почекав, щоб той, кого він бачив зі своєї схованки, розмахнувся, кидаючи гранату, а тоді направив у нього коротку чергу й одразу ж упав, чекаючи, що зараз

на нього посипляться балки та покриття: адже коли той не кинув гранати, саме так і повинно було статися.

Вибух не пролунав і через десять секунд. Зате Влад побачив, що згори швидко спускаються діти та кілька жінок, що були захоплені партизаном.

Влад піднявся нагору, і його здогад справдився: негр був один, а граната не вибухнула, тому що він міцно стиснув її в руці, коли його прошило кулями. Владові пощастило.

Петро внизу лаяв його за те, що він поліз на смерть, а Влад байдуже усміхався й думав про те, що однаково нікого не цікавить те, чи вб'ють його цієї ночі. Окрім, може, дівчини Кейт, яка може мріяти про те, що він дасть їй іще сто доларів.

Розділ 31

Коли робітники наповнили собою заводи та фабрики, коли автобуси та автомобілі перестали снувати туди-сюди, коли, власне кажучи, просто стало тихіше, він побачив, що до нього здалеку наближається дівчина у довгому пальті, з розпущеним волоссям, а сама якась стурбована. Суддя опустив голову й чекав, куди вона піде, щоб подивитися, де вона працює.

Вона не пройшла повз нього, а зупинилася й запитала:

– Де ти працюєш, чувак?

Суддя відповів:

– На кукурудзяному заводі. А що?

– А нічого. Дай закурити.

Суддя усміхнувся на це й відповів:

– Не палю. І тобі, красуне, не раджу.

Дівчина усміхнулася, тоді обережно відступила на крок і мовила:

– Тоді, чувак, дай мені сотню, будь ласка.

На це суддя підняв голову, і побачив, що поруч із дівчиною стоїть четверо хлопців, кожен із яких би легко міг поговорити з суддею і взяв би від нього все, коли б той не був суддею.

Суддя мовчав. Тоді якийсь із хлопців підійшов до нього впритул:

– Ну, друже, як там, на кукурудзяному заводі, добре платять? Ходімо, тут недалеко є банкомат, знімеш грошики – і будеш жити, а ні – здогадайся, що з тобою буде!

Суддя раптом устав зі свого трону:

– Ходімте.

Вони оточили його з усіх боків, дивлячись, щоб він не втік, і так вийшли на хайвей, який був начебто проспектом тут, у цьому промисловому кварталі. Пройшовши кілька метрів, вони провели суддю до банкомату. Той обернувся до них:

– То що, ви хочете від мене грошей?

Ті зареготали. Дівчина стояла осторонь, дивлячись за розвитком ситуації, і їй, здається, хотілося піти звідси якомога швидше, поки ніхто не помітив, що вони роблять вже з самого ранку.

Суддя склав руки на грудях:

– Я вам не дам грошей. Ні… Як це у вас називається… Ні цента.

Вони подивилися на нього здивовано, а потім хтось ступив на крок уперед і вдарив суддю кулаком у живіт. Той, природньо, скрутився, тому що в нього не було ніякого бажання так одразу застосовувати свою силу й показувати, хто він.

Вони ще кілька разів його вдарили, і він опинився на бетонному покритті тротуару. Суддя трохи несподівано відчув те, що відчуває будь-яка жива істота: йому стало боляче, і після якогось удару це відчуття заповнило кожен куточок його мозку та тіла, що він перестав думати про щось іще.

А вони дедалі навісніли. Його били всіма ногами й руками, а дівчина, що стояла віддалік, кричала:

– Всипте йому! Задайте йому!

Його лупили так, неначе й правді хотіли вбити. У його кишенях не виявилося не тільки жодної картки, а й жодного цента готівки, і це не здивувало їх. Захотілося просто помститися дивакові.

Вони б іще довго били суддю, тому що той несподівано відчув у собі катастрофічну нездатність навіть щось сказати, але несподівано вони почули голоси:

– Стояти!

Один з цих голосів був настільки вражений якимось іноземним акцентом, що вони одразу зрозуміли, що це не поліція. І тому дівчина рвучко обернулася. Її погляду відкрилися двоє чоловіків невизначеного віку, що дивилися на неї крізь темні окуляри. Обоє були вдягнені у розкішні чорні плащі, які справляли враження якоїсь спецслужби. Тільки не на цю дівчину! Вона повернулася до них не для того, щоб дивитися, й одразу мовила:

– Ану забирайтеся звідси, поки живі, а то буде те, що з оцим.

Двоє непроханих гостей одночасно зняли темні окуляри й зовсім як у відомому кіно кинули їх подалі від себе. Довге розкинуте по плечах волосся дівчини їх не спокусило, один з них намотав його на руку й кинув дівчину додолу. Вона вдарилася головою, від неї потік тоненький струмочок, але дівчина більше не рухалася.

Хлопці приготувалися оборонятися, вихопили ножі, один довший і кривіший за одного, але їм не судилося їх застосовувати. Двоє незнайомців не думали бити їх, тому що коли їхні ножі опинилися невідомим чином у них, хлопцям дуже закортіло рвонути звідси, але сталося зовсім не так. Їхні руки були швидші за будь-який погляд. І скоро вони конали тут же, поруч зі своєю подружкою.

Суддя підвівся, струсив із себе пилюку, витер криваві плями краєм свого одягу й мовив:

– Люди такі цікаві… Вони б убили мене, коли б я не був суддею…

Вони рушили звідси, залишаючи у тьмяних згасаючих очах чотирьох хлопців вираз жаху. Перед ними щойно була нездоланна сила. А вони колись, кілька хвилин тому збиралися розібратися з цим диваком, що відпочивав у промисловому районі їхнього міста.

Захопивши з якогось ресторана марсіянина, увечері вони були в Африці. Сахара зустрічала їх холодним вечірнім диханням, і гори, що виникли перед очима, не викликали в них ентузіазму. Скоро перед ними стояла ціла орда різних янголяток. Вони виникли в них перед очима, щойно суддя з командою перетнув ту умовну межу між холодним повітрям і головою того, кого вони прирекли до смерті своєю зустріччю.

Князь темряви стояв перед суддею та трьома його придворними, схиливши голову. Суддя почав перший:

– Ти хочеш миру?

Князь темряви усмхнувся:

– Я хочу. А ти сам, знищуючи моїх людей, – як ти хочеш досягти миру?

Суддя відповів коротко:

– Я хочу, щоб на Землі був порядок. Наш, небесний порядок. Зрозуміло?

Мовчання було відповіддю на його слова. Суддя тяжко мовив:

– Тоді ми підемо, а тобі, княже, краще приготуватися до зміни місця роботи. Бувай…

Князь не витримав таких слів і мовив:

– Добре… Я згоден на мир. Але я хочу…

Суддя засміявся своїм владним і всеохопним сміхом, що виключав тепер будь-які непорозуміння. Але несподівано запитався:

– То чого ти хочеш, княже?

Князь тепер поводився як васал перед сюзереном, котрий вирішив відібрати в нього землю. І мовив:

– Я прошу, ваша честь, щоб ви дозволили нам протягом кількох місяців навести порядок на Землі так, щоб усі наші попередні промахи не дали збою в усій системі світобудови. Тому нам треба знищити всіх, хто може знати чи якось здогадатися про те, що відбувається поза межами цієї планети. Вони не повинні знати про нас. Тому, ваша честь, прошу вас дозволити нам це. Ми запросили вас, щоб ви підтвердили складений нами список тих людей, що можуть містити потенційну небезпеку для Нептуну та для всієї нашої організації. Подивіться…

Свита мовчки спостерігала за тим, що відбувається. А відбувалося от що: суддя читав список, у якому було кілька мільйонів прізвищ. Він пригадував усіх цих людей, а потім казав князеві, чи згоден.

Число, на якому вони зупинилися, було понад сім мільйонів. Князь темряви потер руки:

– Отже, ваша честь, ви знаєте правила…

Суддя перебив:

– Я знаю, що це втручання чеха та інших його попередників викликало збій у рівновазі на Землі. Більше ніхто не буде сюди лізти, це я беру на себе.

І вони пішли звідси. Стоячи на вершині плато Ахагар у Сахарі, чех запитав:

– Це означає, що ми ніколи не повернмося на Землю?

Суддя промовчав: і так було зрозуміло. Тоді чех запитав про свою дочку, суддя задумався на мить, а тоді відповів:

– Я зроблю так, щоб твоїй доньці наснилося таке, після якого вона не захоче любити твого Яна. Добре?

Чех був радий цьому. Його дочка неначе сказилася через Яна, і тепер, прокинувшись зранку, вона повинна була згадати про нього інакше.

Відірвавши голову від подушки, вона враз забула, що їй наснилося, але це було щось неприємне. Там був Ян, і йому було погано.

Вона згадала його стару адресу, звідки забирала його, коли їхала з ним до Пльзеня, і її серце спливло кров'ю. Їй тепер було точно відомо, куди вона піде сьогодні зранку.

Суддя глянув на свою свиту й наказав їй:

– Тепер можете летіти додому! Я повернуся на Нептун трохи згодом, через пару годин. Скажіть, щоб усіх збирали у великій залі, тому що я вже скучив за своїми повноваженнями.

Суддя не знав, чому йому закортіло пролетіти над цією планетою. За той час, що він тут, не сталося нічого, що могло б його вразити. Проте він чомусь дивився на те, що відбувалося під ним, зацікавлено. Здавалося б, за ці дві тисячі років, що минули відтоді, як він тут був, змінилося не дуже й багато. Проте щось з того, що він побачив, звернуло на нього свою увагу. Він був майже впевнений, що це дівчина та хлопець із Казахстану, де він бавився золотими зливками, або ті американці, що намагалися розвести його на долари, або, може, оця дочка чехова, котра поводилася так, неначе на цілій планеті немає більше хлопців, окрім цього її Яна. Проте тепер, бачачи сотні способів пояснити таку дивну поведінку кожної окремо взятої людини, він починав дивуватися. Щось сталося за останні дві тисячі років, щось таке, що він дивувався, дивлячись на цих істот, людей, чимось подібних до нього, але таких слабких і самовпевнених. Йому було смішно чути, як якийсь розумник лягає спати та думає, що завтра вранці на роботі спробує переконати начальника у необхідності надання йому позачергової відпустки на кілька днів, щоб з родиною з'їздити у сусіднє село до свого брата. Суддя, випадково вирвавши його думки із загального шуму людських роздумів та помислів, подумав, що ніхто, навіть сам Біл Гейтс, не може бути упевнений у тому, що буде завтра. От він, наприклад, був упевнений лише в тому, що його тут не буде. Але він був просто незрівнянно сильніший порівняно з людьми!

Він летів і прислухався. Він помітив, що зміни сталися, і були вони разючими. Люди дивилися у небо без страху, самовпевненими очима, так, неначе вони вже й там устигли поставити свого прапора й розподілити його, небо, на сфери впливу.

І він слухав знову та знову. Він дивувався дедалі більше, коли йому стало ясно, що сталося щось просто неймовірне. Люди боялися одне одного, але водночас вони і потребували найбільше одне одного. Суддя бачив, як люди плачуть одне через одного, через те, що хтось когось вигнав з роботи, хтось когось набив чи відмовився виходити за когось заміж. Але ніхто чомусь не додумувався до чогось цікавого чи розумного. Він слухав те, про що думають філософи: вони думали про те, як зменшити людські страждання і про те, звідки вони походять. Судді було це дуже цікаво, і він став прислухатися до цього. Але тут він почув мало нового: від обмежень, від взаємних стосунків, від тиску обов'язку на людину.

Суддя подумав про те, що заради того, щоб із ними посперечатися, можна було б улаштувати маленький апокаліпсис чи вчинити друге пришестя, та він не мав цього на меті. Питання про людські страждання його мало обходило, тим більше через те, що він знав відповідь. Людина не тільки не може стати суб'єктом свого життя, але й навіть не здатна усвідомити, що вона – об'єкт, причому нею керують так брутально, що вона фактично не знає бодай однієї миті свободи.

І йому стало смішно. Шість з лишком мільярдів рабів, які, наче мурашки, бігали там, під ним, виглядали просто смішними. І знову в його вухах спліталися мільйони думок, належних цим мікроорганізмам, що назвали себе вінцем еволюції. І він усміхався. Коли вони так думатимуть, то їм, здається, ніколи не видертися з цього бруду, в якому вони живуть.

І коли він пролітав неподалік від мертвої землі, де грунти ще через десять тисяч років нестимуть у собі сліди найстрашнішої техногенної катастрофи, він почув звичайнісінькі думки, що привернули його увагу.

Розділ 32

Той день, що його так чекали одні та до якого, може, було комусь зовсім байдуже, настав. Коли закінчилися пари, нудні сьогодні, як ніколи, всі зітхнули полегшено. Хтось поволі потягнувся, а потім пішов до найближчого магазину по пиво, щоб потім розважитися тим, що воно так чудово п'ється саме в аудиторії, де годину тому з тебе знущався викладач, розказуючи, що ти ніхто, що ти нічого не знаєш, а ще краще – що тебе батьки не навчили, як треба поводитися.

У коридорі не було порожньо. Там з'явилося четверо однокгрупників, які разом із дівчатьми підійшли до дзеркала, ховаючи своє волосся під бандани, які якось хтось із викладачів назвав хусточками, й на це слово вони всі були дуже ображені.

Вони виглядали дивно. Усі четверо хоч і були одягнені у джинси різного кольору й вартості, але виглядали дуже подібно однин до одного: і тому, що були однакового зросту, і тому, що на них були ті хусточки, що створювали їхній неповторний імідж. На них із якоюсь прихованою заздрістю дивилися деякі інші хлопці, але їх навряд чи цікавила думка хлопців. Вони знали, як на них дивляться дівчата. Вони точно знали, що ті дивляться на них і трохи бояться, тому що в них ніколи не виникало сумнівів, куди покладе свої руки хтось із них… Щоправда, Богдана з ними майже ніколи не бувало, але Катерина, побачивши його таким, усміхнулася сама до себе: дуже вже розходилися її висновки про нього з цим іміджем. Хоча в неї, здається, як слід і не було ніякого висновку про Богдана. Самі результати спостережень.

Катя відвернулася від нього: усе ж він виглядав у тій хустці неприродньо. Якась із дівчат, котрі удавано боялися їх, назвала їх чотирма вершниками апокаліпсису, на що Ярик відповів якось, що хотів би назвати так свою рок-групу. Каті стало смішно, коли вона уявила собі, як оцей Богдан піде з кимось танцювати, так і не знявши з себе тієї хустки.

Вона пройшла трохи далі й помітила Аню, яка стояла чомусь осторонь від тих дівчат, що були завжди її супутницями. Здавалося, що вона спеціально чекала, щоб сказати, щось Катерині. Справді, коли Катя підійшла, Аня звернулася до неї:

– Скажи мені, Катю…

Катя зупинилася: адже не так уже й часто до неї зверталася Аня.

– Скажи, отой Богдан… Ну, котрий приятель Яриків… Він до тебе залицяється, адже так?

Катя усміхнулася:

– Ну, так… Здається.

Аня про себе зітхнула, а Катерині задумано відповіла:

– Он воно як… Ну що ж, нехай так.

Катерина побачила, як тепер стала дивитися Аня – зовсім безнадійно, як ображена дитина, і їй стало її шкода. Вона мовила:

– А що таке? Чому ти в мене питаєш?

Аня відповіла так відверто, що їй самій стало дико від того:

– Просто так… Щоб знати, кому заздрити.

Катя усміхнулася на це, згадавши ту пригоду за участю Ані та Богдана, коли він дивився до біса розгубленими очима й не мав що сказати. Це було справді дуже смішно. Втім, Аня дуже рідко була такою, і Катя зрозуміла все, що повинна була.

За кілька хвилин вона вже говорила з Оленкою, слухаючи нескінченний потік усяких дурниць про те, що коли вона сьогодні побачила Ярика у своїй хусточці, такого безтурботного, то їй стало зовсім не по собі. Він збирався, мовляв, веселитися з усіх сил, дозволяти собі все що завгодно, а вона буде стояти склавши руки й очей з нього не зводити.

Катя слухала це вже вкотре, але оскільки вона говорила з тим самим Яриком, зовсім не безтурботним і тим паче у собі не впевненим, то їй було зрозуміло, що страждання її подружки повинні от-от закінчитися.

Їй було весело, коли вона слухала, що її брат щось пристрасно доводить їй, що, мовляв, скоро у світі стане набагато більше отакої тупості, як музика, що тут грає, а ще – що він хронічно не виносить присутності оцих усіх дітей депутатів, начальників та просто бізнесменів, які просто змушують його здригатися від незадоволення. Катя слухала удавано уважно, хоча окремі речення пропускала повз вуха – і це все для того, щоб потім сказати:

– Ти кажеш, що не терпиш їх, оцих, як ти кажеш, капіталістів і прихвостнів. А я тобі так скажу: я теж. Тільки з ким ти будеш танцювати, коли їх не любиш?

Він мовчав, а Катя, пригадавши його досить давно написану наповнену безсилою злістю статтю про історію боротьби за національне щастя, мовила таке:

– Ось що… Коли ти писав оту твою геніальну статтю про націю, яка ніколи не відпочивала, завжди боролася й ніколи не мала часу для моменту захоплення собою, для щастя… Ти сидів цілу ніч, зазираючи до книжок з історії. Це на тебе не схоже… А ще я пам'ятаю, що ти й мені якось розповідав, що нізащо не залишишся на цій дискотеці… Щось у лісі здохло, чи як?

Денис зітхнув і опустив очі:

– Важко з тобою говорити, Катю. Дуже важко. Тільки от що… Про що ти зараз із Анею говорила?

Катя відповіла відверто, і тоді Денис аж плюнув:

– Тьху! Ну й теми у вас, їй-Богу, аж гидко! А я саме думав із нею потанцювати!

Катя весело засміялася:

– А я думала, що тобі переконання забороняють такі стосунки!

Денис ще раз важко зітхнув і промовив:

– На неї мої правила та переконання не поширюються. До того ж, я сюди тільки задля цього прийшов.

Вони більше не говорили. Катя, узнавши сьогодні багато чого нового за день, була цілком задоволена кількістю, тому хотіла залишитися. Їй було за ким спостерігати: і Оленка з Яриком, і її брат та Аня.

Вона чекала, коли ж там нарешті щось почнеться, щоб можна було піти й подивитися. А поки що стояла й думала про те, що її брат собі придумав. Прийшов сюди лише для того, щоб потанцювати з такою дівчиною, як та Аня! Цікаво, чому ж він обрав саме її, невже навколо немає нікого кращого?..

Вона стояла, задумавшись над тим, чому так буває, що хтось один думає про іншого, а той думає зовсім не про першого. Відповісти було дуже важко. Вона знала, що в її брата завжди на все є відповідь, але цього разу він би сказав, що на Аню правило це не поширюється.

Вона зловила себе на тому, що стала подумки створювати собі образ того, яким би вона хотіла бачити свого єдиного й найкращого. І виявилося, що виходить щось подібне до принца на білому коні. Довелося їй зітхнути й мовити самій до себе:

– Оце так! Мене ж мій братик не просто так назвав ідеалісткою! Он сам як легко робить для неї виняток зі своїх правил!

І вона, зовсім не думаючи про принца, попрямувала туди, де на лавках по периметру можна вже було побачити і її брата, який сидів поруч із Оленкою, досить жваво щось із нею обговорюючи, і ще декого з дівчат її класу, в тому числі Аню.

Катя знову мала привід усміхнутися сама до себе. Вони всі знали, що тут будуть ті, на кого вони чекають. А вона не знала, кого вона чекає, і вже тим більше не знала, чи він тут є.

Катя спокійно та зосереджено глянула на Оленку, дивлячись їй прямо у вічі, й запиталася:

– Як у тебе справи?

Та не відповіла, лише ледь-ледь розтулила губи, і Катя усміхнулася:

– Чекаєш?

Саме тоді замовкла тупа електронна клубна композиція, під яку хтось із молодших навіть намагався подригатися, і замість неї почалося щось повільне, теж, либонь, англомовне, але дуже-дуже гарне, як було чути за першими кількома нотами.

Вони обернулися. Ті, кого багато хто чекав чи не чекав, випливали з коридору. Вони вчотирьох зайняли якраз увесь вхідний прохід, і це виглядало просто надзвичайно. Цікаво було подивитися за тим, як владно й упенено в собі вони заходили, як потім Сергій пішов до Віки, котра на нього, либонь, уже чекала…

А потім Ярик так само впевнено у собі підійшов до Оленки й простягнув їй руку:

– Ти не могла б мені приділити кілька хвилин?

Вона не відповідала йому, не вдавала, що хоче відмовитися чи не знає, що робити. Оленка просто поклала руки йому на плечі, зімкнула їх у нього на шиї, і лише тоді він наважився в неї запитати:

– Ти здивована?

Оленка, що тільки зараз роззявила рота від здивування, промовила:

– Так… Я шокована твоєю нахабністю. Після того, як я тобі сказала до мене не підходити…

Ярик вловив, що їй нічим продовжити чи й закінчити свого речення, тому перебив її:

– А як тоді мені поговорити з тобою? І як тоді вибачитися?

Оленці знову забракло повітря. Вона не чекала, звісно, що їй на голову зараз звалиться Ярик, і тим більше не чекала від нього такої заяви. Тепер їй було дуже важко, бо вона не знала, що казати.

Катя провела поглядом Оленку, що її забрав від неї Ярик, і її погляд зупинився на Богдані, що одним рухом зірвав з себе хустинку, так, неначе вона йому заважала. Він швидко зім'яв її, запхав у кишеню, а потім їхні очі зустрілися. Він простягнув до неї руку:

– Катю, можна тебе?..

Катя прийняла його запрошення. Вона знала, що так буде.

Він відчув, як кров приливає йому до обличчя, і як стає вмить важко. В нього, як йому здалося, враз стали важкими й неслухняними руки й ноги, тому що Катя не сказала йому «ні». Втім, вона знайшла одразу, що сказати, щоб він не дуже радів:

– Мені здається, що одна людина була б тобі вдячна, коли б ти її запросив, а не мене.

Богдан сховав очі:

– Знову ти про те саме! Я ж був сам не свій, розумієш? І, крім того, мене вона анітрохи не цікавить!

Катя усміхнулася спокійно, тому що вже знала, що ще він їй сьогодні казатиме. Справді, це було просто очевидно!

– А хто ж тебе цікавить?

Ні, він став повністю й до кінця звичайною людиною, тому що витягти з себе ті два чи три слова йому не вдалося. І не вдалося б, либонь, ніколи. Адже це була Катя, на яку він дивився частіше, ніж на весь інший білий світ, і про яку не думав, мабуть, тільки уві сні, та й то не завжди.

Отож він відповів:

– Я ж не її запросив, Катю… А тебе. Розумієш?..

Катя ледь-ледь усміхнулася. Їй було дуже приємно це чути. Вона хотіла б зараз почути, що він її любить або ще щось у тому дусі, але він такого не казав. Він просто не міг наважитися на це. Натомість він казав таке:

– Катю, ну скажи мені щось, будь ласка, прошу тебе! Невже ти не бачиш, що я сам не свій, особливо відколи ми з тобою востаннє говорили!

Катя подумала, що вона занадто його знає, щоб порівнювати його зі своїм принцем. А тому мовила:

– Богдане… Ти не ображайся, але так. Пам'ятаєш, коли ти прийшов мені казати, що то ти так з Анею, просто гуляв, чи там був п'яний – я тобі сказала, що я не заперечую, щоб ти з нею гуляв чи ще щось. Розумієш? Я тут зовсім не ображена. Коли ти мене запросив піти прогулятися, я відмовилася тому, що ніколи б не пішла з тобою прогулятися. Навіть незважаючи на те, що ти не такий, як ота ваша четвірка. Отак.

Вислухавши від неї таку тираду, Богдан все ще дивився у її лице, на її веселу усмішку, зовсім безтурботну. І раптом мовив:

– Господи, яка ж ти все ж!.. Гарна!

Катя усміхнулася. Це було так щиро, так водночас відверто, що їй навіть стало шкода цього хлопця, який, на нещастя, щось у ній знайшов, а тепер намагався її у чомусь переконати. Вона мовила:

– Дуже дякую. Але ти дарма думаєш, що мені з цим легко та добре живеться.

Богдан усміхнувся:

– Аякже, всякі там закохані та набридливі записки, сльози, серенади, подарунки, запрошення тощо…

Катя усміхнулася й на це, причому так мило, що він почувався так, неначе випив чогось, і немало:

– Жодних серенад, жодних записок, жодних інших таких речей. Не віриш? Навіть тими, хто бачить у мені вроду, я обділена.

Пісня закінчувалася. Богдан не зводив з Катерини очей, і коли лунали три останні ноти, запитав у неї:

– Може, знову вип'ємо кави? Тепер це справді ні до чого тебе не зобов'язуватиме.

Катя усміхнулася лагідно й мовила:

– Ні, дякую, але мені треба йти. Колись іншим разом, добре?

Він мовив їй услід:

– Не забуть, ти мені обіцяла.

Вона справді йшла додому. Їй стало ясно, що її присутність хоч і приємна йому, але насправді просто гнітить його, і він навряд чи при цьому добре почувається.

Він довго стояв біля вікна, спостерігаючи за тим, як вона, вдягнена у своє довге пальто, виходить з будинку, розглядаючи якусь

дорогу машину, що стояла біля входу. Мало там на чому возили їх, цих діточок! Богдан дуже хотів, щоб вона обернулася, глянула у вікно й побачила його. Їй би було смішно, але він би почувався набагато краще.

Катя не обернулася. Вона впевнено йшла додому, неквапно, але так, що він зрозумів: вона не обернеться назад, щоб його побачити. Він підняв свою кволу руку й помахав її спині.

Це бачила Аня. Вона подумала, що коли Катя обернулася, то це означає, що їй, Ані, не пощастило. І не тільки сьогодні, коли їй довелося танцювати з братом дівчини, на яку дивився Богдан. І вона мимоволі згадала, що він говорив усякі дурниці, питав, як у неї справи, казав, що вона сьогодні просто класна, і ще – що він сьогодні більше нікого не запрошуватиме. Вона була неначе кам'яною фортецею проти завойовника, мовчазною й неприступною. Тому Денис пішов додому відразу після Катерини, а Аня, повернувшись до залу, узріла там Богдана, який сидів сам-один, тоді як доля кинула їй до ніг білий танець.

І от тепер вона тримала руки в нього на шиї, а він дивився на неї задуманими очима й думав про що завгодно, і про Аню теж. Трохи. Вона щось казала йому про те, як щастить декому в коханні, показувала йому спочатку на Сергія, що не боячись нічиїх поглядів тримав руки набагато нижче від гранично припустимих меж, а потім на Ярика, який вже жартував з Оленкою, щось їй розповідав, вона усміхалася, він жартома чомусь торкнув її за ніс, а потім знову щось говорив. Аня дивилася прямо у вічі Богданові, а він казав, що радий за них. І навіть коли вона, не зводячи з нього очей, казала, що вона теж за них дуже рада, він мовчав, як партизан.

Їй було дуже прикро. Вона хотіла на нього розсердитися, а потім згадала про Катерину. Їй стало безмежно шкода її, що вона змогла таке пропустити.

Богдан зник дуже несподівано. Він побіг додому, пригадавши, що завтра о восьмій ранку відправляється поїзд, що відвезе його родину до Ростова, а звідти вони дістануться до Ставрополя, де на них уже чекають…

І він пішов збиратися.

Ані чомусь раптом стало дуже шкода, що вона не сказала всього Богданові зараз, сьогодні. Їй захотілося, щоб він і ввесь світ разом із ним знали, що ні з ким їй не було так приємно спілкуватися, як із ним.

Розділ 33

О, він завжди знав, що не просто так довіряє цій кмітливій дівчині, що могла б собі дозволити просто купувати в нього зілля й не проводити час у середовищі розбещених ідіотів. Але вона залишалася, як сама казала, тільки заради Яна, і йому здавалося, що ще жоден цей його клієнт не зміг щось із нею зробити поза її згодою. Вона була справді цікава. Йому навіть із нею було цікавіше, ніж із будь-якою іншою.

І вона ще раз виявила те, що вона таки не дурна. Коли Марія все ж заснула, бо хоч скільки кави вона не випила, відчувалося те, що вона давно не бачилася з хлопцем, а тому зморилася, – Терезка чекала на Яна з уже готовим планом. Вона, прислухаючись до того, як Ян проводить час із своєю Марією, несподівано відчула, що вона ревнує до неї – ні до кого більше, а саме до неї, тому що вона прийшла до нього й запросто заявила про свої права на нього, а він не зміг навіть слова проти сказати. І тепер вона відчувала, що ненавидить цю зовсім непримітну дівчину, яка майже нічого їй не зробила.

А тому її план, представлений Янові, був доволі простий: коли прийдуть гості, напоїти її, а потім зробити так, щоб вона вирубилася, потім напустити їй у кров побільше якоїсь гидоти, щоб вона віддала Богові душу, а коли й не віддасть – можна буде вивезти її десь за місто й покинути, щоб замерзла, або покинути й навіть зателефонувати у службу швидкої допомоги, може, нехай допоможуть, коли так.

Ян вислухав це спокійно, не зауважив нічого, а потім дістав з холодильника пиво. Увесь цей час Терезка сиділа зовні спокійна, а у її серці горів вогонь, тому що вона вирішила, що Ян цього не зробить. Він сів, відкрив пиво, відпив півпляшки, а потім мовив до неї:

– Значить так… Кинемо її під кригу на Лабі… Я знаю одне місце, де сильна течія. Хай німці розбираються.

Терезка була і здивована, і водночас рада таке почути. Ян сам подумав так, як їй хотілося, і тепер вона зітхнула полегшено. Все вже, власне, було вирішене. Вона вже напевно знала, що її суперниці капут, коли так вирішив Ян. Вона подумала, що ця Марія, напевно, добряче йому набридла. Або навіть дістала його, коли він так вирішив. І саме тому їй стало страшно за те, що колись, навіть дуже скоро вона теж йому набридне, і він вирішить позбутися і її. Хоча ні, вона все одно не доживе до такої миті, а просто віддасть душу Богові, колись із ним разом літаючи у невідомих світах.

І вона просто пила каву далі, а Ян, зітхнувши ще раз, мовив:

– Значить так, Терезко, ти хоч до сьогоднішнього вечора до мене не чіпляйся, добре? Тут і так буде досить усякої малечі, ладної задовольнити хоч і всіх гостей… Ну, ти й сама знаєш. Тож мені треба, щоб Марія до останнього вірила, що я без неї жити не можу.

Терезка слухала те, що він казав, і їй ставало трохи страшно за нього. Занадто він уже при тому був спокійний. Але коли він після того пішов спати, ще й не сам і не з нею, а з тією ж таки Марією, вона від злості мало не почала вити та бити вікна, тому що навіть будучи приреченою до страти, вона забирала в неї увагу Яна. Але тепер, зціпивши зуби, вона чекала, коли ж настане той омріяний момент, щоб вона могла дихати вільно.

І вони обоє, проспавши аж до четвертої години, прокинулися в одну мить. У всякому разі, так їй здалося. І вона, ніжно позіхнувши та потягнувшись, поцілувала його, на що він так звично усміхнувся, що вона до кінця повірила, що тут, де він за ніч робить щасливими не менше десяти-п’ятнадцяти людей, вони теж можуть бути щасливими, причому вдвох. Її навіть не хвилювала присутність тут тієї Терезки. Вона добре знала, що з ним часто залишаються різні люди, і він змушує їх із ним разом прибирати. Тому зараз вона сказала:

– Давай вставати, Яне. По-моєму, вже час прибирати.

Вони прибирали утрьох, із Терезкою разом. Терезка дивувалася тому, як ця дурепа говорить із нею – здається, вона таки була чимось цікавою, і можна навіть Яна зрозуміти. Коли б їй не до-

водилося померти цієї ночі, можна було б дозволити собі заприятелювати з нею, а так – навіщо, коли її останній відлік уже от-от закінчиться?

І щойно вони закінчили, щойно квартира набула такого потрібного для його клієнтів блиску, Ян запросив її на кухню – з Терезкою разом – та промовив:

– Значить так… Я от згадав, як я колись намагався зав'язати… Пам'ятаєш, Маріє? Я хочу спробувати знову, але мені потрібна буде твоя допомога. Я буду поволі зменшувати дозу… Але при тому я можу виробляти таке, від якого в тебе буде кров у жилах стигнути. Отак. А зараз, поки ще нічого не почалося, я хочу випити. Будете зі мною, дівчата?

І все ж вони не відмовилися. Марія ледь-ледь витримала пекучий смак того напою, який дістала Терезка з якогось Янового тайника – їх тут було повно. І коли прийшли гості, їй було якраз дуже весело, власне, так весело, що вона навіть віталася до всіх, хто приходив, а вони, дивлячись на неї, були впевнені, що вона – новонавернена до їхньої релігії, тому що дуже вже вона була весела, як на давню наркоманку.

А потім, коли Ян, вколовши собі, як він сказав, меншу дозу, вона знову приклалася до пляшки. Їй чомусь стало так весело й добре, що захотілося додати собі радості. І вона додала її собі дуже просто, ковтаючи ту пекучу рідину, яка називалася, здається, віскі «Блек лейбл». Вона подумала, що їй так добре не тільки тому, що вона п'є, але й тому, що вона зараз поруч із Яном, який іноді з'являвся біля неї, жартома ляскав по сідниці та знову зникав, розважаючи своїх гостей-клієнтів. А потім, коли вона випила стільки, що стала поступово втрачати розуміння часу та простору, її зупинив якийсь хлопець і показав на прочинені двері якоїсь кімнати:

– Приєднуйся!

Там на ліжку сиділа та сама дівчинка, що сьогодні зранку розважала її Яна, а навколо неї сиділо троє хлопців, і вона тепер розважала аж трьох. У неї це виходило непогано, як вона чула по їхніх зойках… І Марія враз протверезіла – не тому навіть, що відчула руку цього ідіота в себе під спідницею, а тому, що побачила, що вони роблять з цією дівчиною. Хтось узяв камеру та все знімав,

а на полиці, де лежала була камера, вже була ціла купа касет, ще й помічених якимись малопристойними заголовками.

Вона просто злякалася за себе. А потім їй в очі впала Терезка, що сиділа на колінах в якогось «хлопця» років тридцяти, і він її цілував, а вона, здається, виглядала стурбованою чимось іншим.

І Марія стала шукати Яна. Він би неодмінно допоміг їй. Хоча зараз вона хотіла не допомоги, а участі у цій оргії. Тільки їй треба було, щоб із нею був один тільки Ян.

Вона знайшла його в оточенні чотирьох хлопців, які, щойно вколовши собі синтетичну радість, саме насолоджувалися швидким розтіканням блаженства в усьому тілі. А потім вони дивилися на себе й усміхалися, потім починали реготати… А Ян дивився на них цілком спокійно, очима успішного менеджера. У нього сьогодні виходило все. І коли перед ним з'явилася Марія, він вирішив, що це теж у нього мусить вийти.

Він узяв її за руку та потяг у ліжко, те, де проводив ранок із якоюсь малою, що благала його дати йому лише одну таблетку. Марія не звертала увагу, що двері були прочинені, що до них іноді зазирали інші; вона натомість повільно знімала з себе все, що на ній було, тому що її зараз обходило тільки одне: те, що поруч із нею був її Ян. Вона вже до кінця прониклася атмосферою, що тут панувала, і їй було начхати на все інше. Вона могла б робити це з ним посеред кімнати, адже тепер все для неї тут здавалося таким нормальним і природним… Але нехай би хтось, крім нього, спробував її зачепити!

Вона усміхалася до нього очима, повними дитячого захоплення та блаженства, коли він уставав. Вона ще, здається, щось до нього казала своїми неслухняними вустами, але Ян уже точно знав, що буде далі. Вийшовши до хлопців, що втрьох розважали малу, він дав їм шприц і дозу та мовив:

– Значить так… Там у мене лежить одна дівка… Класна така, тугенька…

Його друзі вибухнули реготом, тому що зрозуміли, на що він натякає.

– Візьміть ось, вколіть їй, щоб усе було нормально, а потім – вона ваша…

І він пригортав до себе цю малу, яка щойно самовіддано працювала на три фронти, а тепер намагалася, щоб із ним усе було добре. Тим часом його думка була з Марією, яка зараз, не знаючи, що вона робить, задовольняла потреби його друзів у, так би мовити, свіжині. Він добре знав, чим їх можна заманити до неї, і тепер як би вона не опиралася, вони свого досягнуть.

Він уявив собі, як вона буде кволо опиратися, казати, що вона любить Яна, але вони все одно будуть поволі наближатися до неї, а потім вже із нею до насолоди. І він подумав про те, що вона зараз просто не відчує того, що відчувала тоді, коли у Пльзені «вдало» влаштувалася на роботу. Тепер усе повинно було статися зовсім інакше, адже вона була саме така – незвичайна та надзвичайна, ця Марія. Він подумав про це, хоч як старалася ця мала. Але він відкинув її від себе, наче старий футбольний м'яч, і так вирушив до неї, до своєї Марії. Там, над нею вже був лише один хлопець, але іще цілком живий, здається, навіть не вколений. Ян кинув йому дозу та сказав іти звідси. Вони залишилися удвох з Терезкою. Марія ледь-ледь дихала, але в її очах важко було побачити хоч краплю свідомості. Ян подумав, що тепер назад шляху немає, адже вона навряд чи прийде до тями після такої дози. І все ж для певності він взяв з полиці якогось шприца та вколов їй ще зовсім трохи. Вона навіть не рухалася, хоча пульс, дещо навіть прискорений, у неї був. Тоді Ян устав і покликав з собою Терезку:

– Ходімо. Справа зроблена. Тепер треба розважатися.

Вони пішли веселитися. Потім Терезка, знайшовши момент, утекла від Яна та взяла той самий шприц. Колись вона чула, що коли ввести у вену повітря, людина напевно помирає. Саме це вона зараз вирішила зробити – для певності. Увійшовши до кімнати, вона побачила, що якийсь із Янових гостей за допомогою Маріїного тіла намагається задовольнити свою статеву пристрасть. Терезці стало гидко: спостерігати на власні очі некрофілію їй ще не доводилося. Втім, Марія ще була тепла, тому вона мовчки підійшла до неї та взяла її руку, на якій були абсолютно чисті вени. Їй стало знову не по собі, тому вона вколола туди ті два кубічних сантиметри празького повітря, тепер уже напевно знаючи, що вона більше ніколи не почує її голосу.

Коли гості розійшлися, Ян умився холодною водою та загорнув Маріїне тіло у стару ковдру. Потім вони удвох спустилися у гараж, сіли у його машину та рушили за місто, туди, де, як він знав, була швидка течія на річці Лаба, яка повинна була принести її тіло у Німеччину, а там нехай спробують розібратися, чиє це тіло.

Він сам вирубав обопонку, добряче від чого спітнівши, а Терезка мовчки спостерігала за цим віддалік. Він потім підняв її легесеньке задубле вже тіло, поцілував її лоба та спустив її туди, углиб, під кригу.

Вони їхали назад мовчки, так само мовчки увійшли до його квартири, де треба було ще прибирати. Він подумав, що зараз нап'ється так, щоб забути про все на світі, і зокрема про цю Марію, але з його спальні несподівано виникло те саме дівча, а за ним – троє поліцейських. Коли Ян відчув, як пече йому лоба холодна червона крапка лазерного прицілу, він раптом зрозумів, що йому вже кінець.

Розділ 34

Влад завжди швидко вставав, навіть коли Петро будив його через десять хвилин після того, як вони полягали спати. Цього разу йому, певно, щось наснилося, тому що коли о шостій ранку їм довелося вишикуватися на плацу, де стояли найстарші за званням командири, у тому числі «генерал без армії», як називали Петра, і Влад стояв там, наче квола курка. Петро подивився на нього якось аж наче зневажливо, але Влад того не помітив. Це чи не вперше він почувався розслаблено, стояв не напружуючись, так, неначе це була не Африка, а курорт, і ніхто не кине гранату з покрівлі найближчої будівлі. Ні, коли вже вночі таке раз і сталося, то тепер такого бути не могло.

Комендант маленького смердючого містечка, схожого на велике село, щось довго розказував, але його мало слухали. Несподівано він сказав, що надзвичайно вдячний Владові за те, що він урятував багато життів своїми діями вночі. Влад на це зухвало усміхнувся й заявив:

– Ви дозволите, товаришу комендант? Дякую. Я б хотів сказати, що мені нічого дякувати за те, що я злякав одного переля-

каного партизана. Він не побоявся цілих п'яти сотень озброєних по-сучасному людей, а я не побоявся його одного.

Комендант на це нічого не відказав, проте подивився, здається, на проблему по-новому. Він почав говорити, що мешканці лісів усе ще не сприймають їхню державу як свою нову батьківщину, хоча вона і робить усе для них. Також він заявив, що фанатизму окремих партизанів армія їхньої супердержави може протипставити тільки свою організованість та свій досвід, набутий у ході таких же партизанських воєн в Анголі.

Влад слухав це байдуже. Йому несподівано стало нудно, він навіть не хотів коментувати того, що казав оцей начальник.

Петро потім сказав, що вони вирушають через півгодини. Влад стояв серед площі й дивився на те, як Женя щось крутить під капотом їхнього джипу, а повз них байдуже проходять жінки й діти, прямуючи у напрямку тих полів, що лежали навколо.

Владові раптом стало не по собі. Чоловіків від п'ятнадцяти до сорока тут не було, як, втім, і старших також не було. Самі жінки та діти повинні були обробляти ці поля, вирощувати злиденний рис чи що вони там іще вирощують, щоб потім за копійки продавати й платити податки.

Він ішов між хаотично розставленими будинками, роздивляючись те непомітне життя, що тут вирувало, і скрізь йому ввижалася Росія.

Влад увійшов до крамнички, де порядкував місцевий багатій: він заробляв стільки, що міг собі дозволити одягати всю родину по-європейському і навіть мав удома комп'ютер із автономним живленням. Його не любили ні білі, ні місцеві мешканці, проте першим він платив податки та діставав будь-що, за що вони платили, а від місцевих його нормально захищали «круті», котрим він платив.

Влад байдуже розглядав те, що лежало на полицях. Хазяїн не питав, що потрібно відвідувачеві, бо знав: коли чимось розсердить росіянина, тим більше відомого в містечку героя, то йому буде не дуже весело. Тож він чекав, коли Влад сам до нього звернеться:

– Скажіть, а чи є у вас…

І тут Влад замовк. Він не мав на меті купити щось, просто було ще кілька хвилин перед відправленням. Тепер його мозок напру-

жено придумував те, що йому начебто треба. Його мозок, наче збожеволівши, відвернувся від нього і сказав:

– Мені потрібна яка-небудь сукня для дівчини…

Продавець скривив перед ним свої чорні вуста в запопадливій усмішці й показав йому вліво:

– Ось, будь ласка, вибирайте.

Продавець подумав, либонь, що росіянин хоче подарувати якусь дрібничку якійсь шльондрі, що особливо йому сподобалася, і показав йому якісь ганчірки, які шили спеціально для найбідніших країн світу з якихось промислових відходів, небезпечних для здоров'я. У такому одязі ходила абсолютна більшість дівчат у містечку. Влад не витримав:

– Покажіть мені щось трохи дорожче, а не це лайно.

Він недовго перебирав, вибрав якусь сукню за п'ятнадцять доларів і не таку розцяцьковану, як ті, що тут були найпопулярніші. Тепер він заховав її, надійно загорнувши, щоб та, якій це призначалося, не здогадалася одразу, що це таке.

Вже сидячи у джипі, мимоволі спостерігаючи за цілком безпечними гілками, Влад подумав про те, для чого він купив те, що лежало в його перекинутій через плече сумці. Від таких роздумів його відірвав Дмитро:

– Владе, що сталося, що ти не дивишся у ліс? Перестав боятися? Хочеш, щоб негри про себе знову нагадали? Вчора ми сиділи в кафе, і недалеко від нас упала граната. Метрів за двадцять сиділи заїці, їх порубали на капусту. Ти б це бачив!

Влад усміхнувся на це:

– Тут їх немає, вони не сидять у лісі, а шукають такі місця, де нас багато. Учора ми й гадки не мали, що той негр сам, а він своє завдання виконав, досяг свого, відправив на той світ кілька десятків наших хлопців. Не хотів би я так загинути, як сліпе кошеня!

А вони їхали далі, бачачи поперед себе сліди від коліс точно таких джипів, як і їхній. Тільки вони з'являлися тут, у цих лісах, і весь час тим же транспортом.

Нарешті вони приїхали у одне з сіл. Воно було невелике, тут не було нічого такого, як у тому селі, де вони були вчора і де Влад познайомився з незвичайною негритянкою. Це було село, де було б навіть при великому бажанні важко знайти хоч якісь дива

цивілізації. Зброя, що стала у нетрях символом розвитку науки, тут була заборонена, та й чи треба було чекати від темних і заляканих жінок та дітей непокори? Навряд чи вони б думали про опір, коли постійною їх турботою стало виживання. Причому було тут трохи важче, ніж за умов дикої природи: треба було встигати знаходити харчі, продавати все, що можуть купити, щоб не тільки їсти, а й платити податки.

Коли вони зупинилися, з найбільшої халупи вийшло п'ятеро негрів, одягнених у діряві джинсові шорти. Вони були тутешньою вартою, податковою поліцією та стукачами. Петро призначив у кожному селі одну відповідальну людину, котра повинна була подавати певну суму податків раз на десять днів. Призначені старости скрізь, у всіх селах познаходили собі добровольців, які вибивали з платників податки. Платою збирачам податків було те, що їм удавалося одержати понад указану суму.

Петро вийшов і голосно привітався до негрів. Вони відповіли йому російським «добрий день» та винесли велику залізну тарілку, на якій лежали різні монети та банкноти. Тут були гроші різних країн, тому кожного разу при збиранні податків доводилося перераховувати все до однієї валюти, переважно до нещодавно запровадженого африканського шилінга.

Петро з негром-старостою рахували монети та банкноти, перемішані з алмазами, які тут же зважували та перераховували у шилінги за офіційним приймальним курсом, за яким держава скуповувала блискучі камінці, хоча їх їй ніхто не продавав, а ризикував життям, продаючи на чорному ринку за цінами, набагато вищими.

Петро вирівнявся й заявив уголос:

– Тут виходить дві тисячі дев'ятсот сімдесят шилінгів за сьогоднішніми курсами, а повинно бути п'ятнадцять шилінгів з кожного за десять днів. Ще тридцять шилінгів.

Староста зітхнув і без жодного слова простягнув їм, цим росіянам, належні їм гроші. Влад подивився на хрусткі новенькі купюри й мовив:

– Вони дають нам алмази, всякий непотріб, такий, як кенійські шилінги, а собі залишають долари та новенькі шилінгові банкноти.

Коли вони від'їхали, Олег уголос рахував сьогоднішні прибутки:

– Значить так, три тисячі – з них дві тисячі віддати, залишається тисяча, тобто по сто шістдесят на кожного, поділити на фактичний курс шість за долар – буде по двадцять сім доларів на кожного, а коли б за офіційним курсом – було б по сорок. Слабенько, дуже слабенько. Ми собі так навіть на харчі не заробляємо.

Влад подумав, що держава одержує собі по десять шилінгів з кожного негра за десять днів, вони – по п'ять, а ще ж є оці збирачі податків, які й собі не відмовляють у задоволенні заробити. Коли негр не заробляє й п'яти шилінгів на день, то йому, напевно, дуже важко буде віддати з них два, тим більше, що мало хто має гроші, більшість мають якісь речі чи товари, продати які дуже важко, а їх приймає той же, скажімо, староста, тільки за зниженими цінами.

Тепер вони їхали у напрямку того села, де жила Кейт. Влад знову подумав про те, для чого він зранку витратив п'ятнадцять доларів. Відповідь йому було придумати важко, він намагався заспокоїти себе тим, що це, мовляв, подяка долі за те, що він залишився живий уночі, коли негр розкидався гранатами. Втім, коли перед ним з'явилося те саме село, Влад нервувався так, неначе тут полягла вся африканська армія, а йому заборонили помститися. Та для цієї ситуації таке порівняння недоречне. Він просто шукав її очима й думав про те, що можна їй сказати.

Думати йому довелося довго. Петро і хтось із ним разом увійшли до халупи, що правила за центр уваги багатьох вояків району. Тут повинно було бути весело. Втім, зараз це його не цікавило, і він повільно виліз із джипа і став віддалятися від нього. Женя зиркнув на нього, але вирішив не турбувати, адже коли з Владом щось бувало не так, він міг наговорити багато, язик у нього був підвішений, слава богу, непогано.

Влад сам собі здивувався, коли пішов поміж халупками. Справді, на нього це було не схоже: він просто хотів побачити ту дівчину. Оскільки її ніде не було видно, він ішов далі, лякаючи себе тим, що її не знайде, коли вона сидить десь у себе вдома.

Коли Владові набридло блукати селом, він почав шукати людину, що розуміє англійську. Коли стало зрозуміло, що він її не знайде, він почав на мигах пояснювати перехожим, що йому потрібна Кейт. Нарешті він здибав якогось хлопчика років восьми,

який сказав йому ламаною англійською: Кейт у такій-то халупі. Влад пішов туди й не стукаючи, але й без того, щоб наготувати автомат, увійшов.

Кейт сиділа біля казана з якимось варевом і ретельно роздмухувала під ним полум'я. Виходило в неї не дуже добре. Влад мовив до неї:

– Привіт! Як справи?

Дівчина підняла голову, подивилася на нього без будь-якого здивування й привіталася. Влад тут же запитав у неї:

– Що ж це таке сталося, що ви оце варите?

Влада цікавило те, чому вони хоч би на десять доларів не накупили собі харчів, чому хоч раз у житті не наїлися. Дарма він не зайшов до того розважального закладу, де Петро приймав платежі: серед інших грошових знаків, переважно дрібних чи ще дрібніших. він побачив би стодоларову банкноту, новеньку й таку рідкісну в нетрях екваторіальної Африки. Але він почув у відповідь таке:

– Ми так звикли.

Влад не здогадався одразу, що на це треба сказати. Він проте витягнув те, що купив цього ранку і простягнув їй:

– Я тут тобі дещо приніс. Це по-перше. А по-друге, я б хотів тебе запросити поснідати зі мною там, у тому вашому кафе, чи як його назвати. Підеш?

Кейт швидко відповіла, наче знаючи, що він це скаже:

– Мені нема що навіть вдягнути.

Влад усміхнувся: наче навмисне він купив їй саме те, що лежало зараз в неї в хаті:

– Тут лежить те, що ти могла б одягнути. Я вийду, а ти переодягайся.

Влад вийшов і подивився навколо. Людей помітно поменшало. Вони, мабуть, помітили, що він сюди увійшов і швидко поховалися. Влад на це усміхнувся і став чекати. Йому подумалося, що дівчина навряд чи буде якось нормально виглядати у тій сукні. А ще він подумав, що вона зараз не знає, про що думати, вірніше, думає про найгірше: що він на неї накинув оком, але вирішив поводитися цивілізовано.

Кейт з'явилася вже через хвилину, і коли Влад подивився на неї, відчув якесь дивне почуття, тому що вона тепер вигляда-

ла набагато краще, ніж дві хвилини тому. Він не стримався, щоб не сказати:

– Ти класно виглядаєш.

Кейт швидко відповіла йому на це:

– Дякую. А тепер скажи мені, будь ласка, для чого це тобі треба?

Влад не знав, що можна відповісти на це. Втім, не просто ж так його вважали розумною людиною: він придумав, що казати:

– Я не снідав, тому що вночі на нашу базу хтось напав, а зараз мені ні з ким поснідати, усі там зайняті фінансовими справами, і я хочу поснідати з розумною людиною. Розумієш?

Вони обоє увійшли всередину, і деякі дівчата подивилися на них здивовано: скоріше на неї, аніж на нього. Влад спокійно відсунув для неї стільця, вона сіла, а потім мовила:

– Я не буду нічого їсти. Ти їж, а я так посидіти можу.

Влад уже вивчав меню:

– Ми так не домовлялися. Замов собі, що хочеш. Добре? Зразу тобі говорю: це тебе ні до чого не зобов'язуватиме.

Влад побачив, що вона собі замовила щось чи не найдешевше. Проте протестувати він уже не збирався. Тепер він просто спостерігав за тим, як вона їсть. І коли він побачив, що вона їсть так, як їли деякі його однокласниці-інтелігенки, йому стало ніяково: він знав, що жодних манер у нього ніколи не було, та й де їм можна було взятися. Тоді Влад взявся питати в неї:

– Де ти навчилася таких манер?

Кейт знітилася, а потім відповіла:

– Мені доводилося часто бувати у великих містах. Я була навіть одного разу в Кенії. Дуже цікаво було…

Влад згадав, як йому доводилося тягати ящики з припасами для кенійської армії. Спогади були не такі й тяжкі, особливо коли він пригадав облогу одного великого танзанійського міста на ім'я Мванза. Та говорити щось дівчині він не хотів. Він був радий, що дівчина, яка має право щиро ненавидіти його, спокійно снідає разом з ним, і байдуже, що вона його боїться. Зрештою, на те він і завойовник, щоб його боялися нігери.

Дівчина вже поїла і спокійно дивилася на те, як Влад поглинає те, що залишилося в нього на тарілці. Тут уже давно навчилися готувати пельмені для росіян та якісь там страви для арабів, для бу-

рів з Південної Африки, зрештою, для всіх, хто готовий був за щось платити.

Влад не зводив з неї очей і думав про те, як вони, ці негри, ненавидять їх, ситих і задоволених білих. Влад подумав, що ні вони, ні уряд нічого не роблять для зміцнення довіри між ними. У нього з'явилася єретична думка, яку він тут же озвучив:

– Слухай, Кейт, давай ми з тобою домовимося, що наступного разу я пригощу тебе якоюсь російською стравою, наприклад, пельменями. Згода?

– Я подумаю. Добре? Взагалі-то кажучи, я люблю наші страви, розумієш?

Влад подумав, що уряд правильно робить, не шукаючи з нігерами щойно захопленої країни спільної мови. Очевидно, це неможливо. Який це негр ні з того ні з сього почне любити росіян?

Влад покликав офіціанта, заплатив, а Кейт захоплено дивилася на те, як він викладає на стіл новенькі хрусткі шилінги, запроваджені у всій імперії Луїша Ферейри.

Коли всі дванадцятеро росіян сиділи у готовому до відправлення джипі, Влад побачив, що з-за якоїсь халупи на нього дивиться чиєсь пильне око. Він здогадався: Кейт не хоче, щоб він її помітив. Та Влад не міг стриматися і все ж махнув до неї рукою. Маленька голова із тисячею дбайливо заплетених кісок зникла. Проте Влад уже почувався задоволеним.

Розділ 35

Отож Катя прийшла додому не тому, що їй треба було повернутися. Сьогодні в неї не було жодних своїх справ. Просто вона вчасно зрозуміла, що Богданові поруч із нею важко, тому тікала, щоб не мучити його собою. І коли він сказав, що вона винна йому чашку кави з ним разом, їй стало не по собі. Однаково їй довелося б дивитися на його скуті рухи, жести, слова, слухати його, але все одно зрозуміло, чого він буде хотіти!

Вона стала перед дзеркалом і подивилася на себе. О, як багато у неї було критичних зауважень щодо зовнішності! А ще їй раптом перестала подобатися її сукня, тому що вона була, по-перше, чор-

на, а по-друге, занадто закрита. Катя сказала вголос, стоячи перед дзеркалом:

– Ледь-ледь видно мої коліна. Як шкода! Богдан би почувався набагато щасливішим, коли б міг їх бачити!

Він дивився б, і в нього б аж слина текла. Це вона знала напевно.

І от зараз, коли вдома не було ні брата, ні матері, вона вирішила трохи змінити свій стиль. У неї було дуже багато речей, шо їй їх колись купив батько на її прохання, але які вона одягала дуже рідко, не до школи, а лише так, для друзів, іноді для Денисових гостей, щоб вони роззявляли роти й замовкали, коли вона заходить. Зараз вона, скинувши з себе все, що знімалося, перебирала все найпрозоріше та найкоротше, таке, щоб стати на мить перед дзеркалом найзвабливішою на світі, хоч і дивитися на неї буде тільки вона сама. Їй несподіванол стало цікаво: що буде, коли вона справді одягнеться так, щоб перейти усі припустимі межі, щоб здивувати саму себе, – чи вона собі сподобається?

Отож Катя стояла перед дзеркалом у маєчці, яка мала дуже цікавий вигляд. Власне, вона майже не мала ніякого вигляду. Її можна було не помітити. І Катя дивилася сама на себе аж з деякою гордістю, тому що зараз вона собі сподобалася. Так само було важко помітити її спідницю, але Катерині це сподобалося. Вона вкоротила чи не вдвоє найкоротшу з тих, що в неї була, і тепер їй несподівано стало весело від того, що вона таке змогла зробити.

Тепер, стоячи перед дзеркалом і розпустивши волосся, щоб воно звабливо впало їй на плечі, вона ввімкнула музику, під яку можна було б танцювати стриптиз, і стала кривлятися перед тим самим дзеркалом, стала стрибати по кімнаті, намагаючись підспівувати, хоч і не дуже вона добре знала англійську мову. І несподівано її боляче вразила думка, що ніхто її такою не побачить. Ніхто не зможе побачити, як вона зараз стрибає, як їй самій весело, тому що коли б її хтось зараз бачив, хіба вона стрибала отак, наче дитина? Вона із серцем вигукнула:

– Ну чому ж мене ніхто не бачить зараз?

Катя підскочила до вікна, подивилася на своє місто у надвечір'ї, і їй раптом здалося, що на неї хтось дивиться. Спочатку вона просто відчула це, як її неначе обпекло чиїмось холодним пильним поглядом, а потім побачила якесь незрозуміле викливлення

простору за вікном прямо перед собою. Вона спочатку кліпнула своїми віями, але нічого не змінилося, і тоді подивилася уважно ще раз. Потім Катя протерла очі, але викривлення не зникло. Вона бачила, що скло не спітніле – ні зсередини, ні ззовні, але близько перед ним починався незрозумілий туман – абсолютно прозорий, але все місто крізь нього здавалося неначе чистішим та гарнішим.

Катя відійшла від вікна, зітхнула й подумала, що їй здалося. А потім повернулася до дзеркала, щоб іще раз глянути на себе, чи не завеликі в неї груди для такої маєчки. І тут вона чітко, біля самого вуха почула одне слово:

– Ні.

Катя не звернула на це великої уваги. Вона іноді говорила сама із собою, сама себе про щось питала й сама собі відповідала. Отак і цього разу. Тож приємний чоловічий голос її зовсім не злякав. Здавалося, що все нормально.

Отож вона подивилася у дзеркало й мимоволі стала відступати назад. Звідти на неї дивилася не спокусливо одягнена сімнадцятилітня дівчина, а якийсь хлопець років, може, двадцяти, але виглядав він зовсім не на двадцять, а набагато старшим. Їй здалося, що в тих очах вона побачила себе саму, і не тільки себе, а й весь світ.

Марево не зникло, навіть коли вона впала на ліжко. Тепер їй здалося, що ця примара поволі відокремилася від поверхні дзеркала, і от вона вже була не одна у своїй кімнаті. Перед нею стояв той самий, з вигляду двадцятилітній, з глибокими та безмежно смутними очима.

Катерина все ще не могла злякатися, тому що все ще не могла зрозуміти, що ж таке відбувається. Втім, коли цей гість постягнув до неї руку, вона чітко знала, що їй це сниться.

Вона не дала йому руки, а тихо запиталася:

– Хто ти?

Він відповів:

– Я – суддя. Щось подібне до…

І він, задумавшись на мить, вирішив назвати себе дещо інакше, ніж є насправді.

– … до того, що ви називаєте янголами.

Катя ще раз отримала підтвердження того, що їй це все наснилося, а тому сприйняла це спокійно:

– Ну добре… Ти кажеш, що ти суддя. А що ти тут робиш?

Він охоче відповів:

– Я сюди потрапив випадково. Просто пролітав над Землею перед тим, як відправитися до себе, і почув тебе. Ти сказала, що хочеш, щоб тебе хтось побачив. І ось я тут. Треба сказати, не шкодую.

Вона усміхнулася:

– Дякую! А по-моєму, трохи непристойно, чи не так?

Суддя сів поруч із нею на ліжко й запитав:

– Ну от… Коли я з'являюся перед людьми, вони починають у мене просити, щоб я дав їм щось, що їм треба. Чого ти хочеш?

Катя усміхнулася:

– Ця історія про те, що ти почув мої слова, виглядає доситьтаки правдоподібно… Але як ти можеш довести те, що ти суддя? Що ти все можеш? Я не можу в це повірити!

Суддя цілком щиро здивувався, тому що вона не брехала:

– Як це – ти не віриш! Мені всі люди завжди вірять, коли я кажу їм, хто я, і всі завжди починають у мене щось просити. Чому ж ти тоді не така?

Катя відповіла йому:

– Може, ті, хто тобі траплявся, вірили в Бога, чекали, що він прийде, а я у нього не вірю…

Суддя усміхнувся знову:

– Я знаю, що ти… Ну, здогадуюся, що ти мало де була поза межами свого міста. Тому тримайся, Катю! Зараз ти побачиш!..

Катя зацікавлено спостерігала за тим, як суддя витяг зі складок свого довгого апостольського одягу якусь маленьку зав'язану торбинку, і стиха мовив:

– Дивися, Катю, і не лякайся!

Вона невідривно стежила за кожним його рухом. Суддя розв'язав торбинку, потім витрусив з неї жменьку срібного порошку й кинув на Катерину. Вона повільно відкинулася у ліжку, заплющила очі, а потім, відчувши дивну сонливість, побачила нескінченний срібний тонель, яким вона швидко летіла й не могла нічого з собою вдіяти.

Коли вона перестала відчувати ту саму сонливість, тонель зник, вона відчула в собі надзвичайну, досі небачену легкість, і

рвучко підвелася. Коли ж вона оглянулася, їй стало страшно: на її ліжку лежала вона сама. Вона подивилася на суддю вже з деяким острахом:

– Я померла?

Суддя усміхнувся:

– Ні. Ти ще встигнеш повернутися у своє тіло. А зараз – летімо за мною!

Вона й незчулася, як його дужа рука витягла її на сонце, крізь бетонну стіну, а потім потягла її за собою, через ціле місто, потім через всю Україну, і коли вона побачила під собою море, запитала:

– Що це за море? Чорне?

Суддя спокійно відповів:

– Ні. Японське. Дивився уважно!

Перед нею стали швидко проноситися залізниці та автостради, заводи та височенні будинки, і от вже вони опустилися на площу, оточену хмарочосами. Цією площею один за одним ішли люди, чимось заклопотані, і серед них суддя та Катя виділялися. Вони дивилися на все довкола очима цікавими, навіть дикими, тому що обоє ніколи досі того не бачили. Раптом Катя, яка недалеко відійшла від судді, почула:

– Опа! Ты глянь, какая девка! Эй, девка, хочешь с нами прогуляться? Дадим тебе столько, сколько скажешь!

Катя у розпачі оглянулася, шукаючи очима суддю. Він тут же стояв перед нею, а той, хто казав до неї таке, захлинався холодною водою у тому самому Японському морі.

Катя обернулася до судді:

– От бачите, як виходить! Вони вирішили, що я тут невідомо хто…

Суддя не був здивований такою реакцією якогось туриста на Катерину. Він уже добре запам’ятав, де саме в Катерини під лівою груддю дві родимки, а тому про неї легко могли подумати саме так, як подумали. Він мовив до неї так:

– Не сердься дуже на них. Адже ти хотіла, щоб тебе такою побачили! Крім того, вони ще й сказали, що ти їм сподобалася, адже так?

Катя усміхнулася: суддя знайшов що їй сказати. Тому мовила:

– І правда… Дуже тобі дякую. Можеш віднести мене назад?

Суддя знову тримав її за руку, пролітаючи над усією Азією, і вона тепер уже не заплющувала очі від страху й холоду, а навпаки, спостерігала за всім із цікавістю. Суддя ловив кожну її думку, але не треба було вгадувати, досить було бачити, як зосереджено рухаються її очі, коли вона дивиться вниз.

Коли Катя, знову пролетівши через кам'яний тунель, встала й подякувала судді за подорож, він сказав їй:

– Бажаю тобі всього найкращого. І коли вже ти не така, як інші люди, коли вже ти в мене ні про що не просиш…

Він витяг з глибин свого одягу пачку банкнот.

– Ось тобі трохи грошей… Адже у вас такі гроші, чи не так?

Катя побачила звичайні американські долари. Вони були новенькі і, здається, ще досі пахли фарбою. Суддя мовив:

– Я знаю, Катю, що не в них щастя. А тому залишаю тобі право чого-небудь у мене попросити, коли я повернуся. Добре?

Вона мовчала, і тоді суддя мовив:

– Мені здається, що ти не проситимеш у мене нічого, крім кохання. Такою я тебе побачив. Дивні ви істоти, люди… До речі, я чув ім'я Богдан, хто це?

Катя зніяковіла:

– Він мій залицяльник… А що, він моя доля? Ні, не може бути!

Суддя її заспокоїв своєрідно:

– Ну добре, не хочеш – не буде. Тому що ти його більше ніколи не побачиш!

Катя на це аж схвилювалася:

– А що таке? Що з ним станеться?

Суддя несподівано відірвався від підлоги та мовив:

– Катю, цього я тобі сказати не можу. На все добре!

І він зник так само несподівано. Як і з'явився. Катя довго дивилася ув одну точку, пригадуючи те, що тільки-но сталося, а потім глянула знову в дзеркало й сказала до себе:

– Добре ж мені було! Я так марила, що одягла на себе невідомо що, а потім мені привидівся якийсь янгол-суддя. Дуже добре!

І вона вирішила, що це все їй просто наснилося, або вона посто сама це придумала, або хтось випробував у їхньому будинку якийсь газ-галюциноген. Так було набагато легше. До того ж, вона у янголів не вірила. А ще важливіше – вона просто не знайшла тих

грошей, що їй їх залишав суддя. Тієї миті, коли суддя полетів від неї, істоти, недоступні людському оку, прилетіли до неї в кімнату, і долари розчинилися у повітрі. Маленькі істоти виконували свою угоду з суддею. Ніхто не повинен був знати про суддю. Але вбивати її не можна було…

Розділ 36

Чех, король та марсіянин віддалялися від блакитної планети спокійно. Коли вже суддя знайшов як розв'язати ту таку нагальну проблему, то значить, усе було просто чудово. Марсіянин заранння радів з приводу того, що вони направлялися на його улюблену планету, де, як він пообіцяв їм усім, вони вип'ють найкращого у світі вина, тому що такого немає більше ніде.

І вони поволі наближалися до планети. Коли вона вже лежала перед ними, наче на долоні, коли залишалося якихось десять тисяч кілометрів, перед ними на дорозі виникла каменюка. Марсіянин подивився на неї закохано, неначе то була його дружина:

– От він, мій милий Фобос-Страх. Це марсіянський місяць…

Його супутники, не думаючи довго, потягли його за собою:

– Давай подивимося, що там є!

Марсіянин пригадав легенду, придуману, мабуть, янголами, про те, що на цьому небесному камені живуть душі найбільших грішників. Чех йому з цього приводу жартома зауважив:

– Найбільші грішники, здається, живуть не на цьому камені, а на блакитній планеті. Або, може, якщо вже зовсім край, то на Нептуні…

І вони наблизилися упритул до поверхні каменя. Він був зовсім не схожий на якесь інше небесне тіло, тому що важко було на його поверхні побачити хоч якусь точку, де він був би рівним. Вся поверхня більшого марсіянського місяця була вкрита начебто скам'янілим лісом.

І раптом там, між темними стовбурами, вони побачили вогненно-яскраве світло. І всі разом, не встигши навіть подумати про це, рвонулися до джерела цього світла. Несподівано їм стало цікаво, що ж саме може відбуватися на такому забутому богами шматкові каменю, адже життям тут навіть і не пахло.

Не встигли вони розібратися, що й до чого, як на них рвонули цілі хмари маленьких істот, подібних до світляків, але їхнє світло було таким яскравим та пекучим, що їм враз стало страшно, тим більше що світляки поводилися дуже агресивно, раз-по-раз пронизуючи їх собою, наче лазерними променями. А ще вони відчули, що у них у вухах запанувала якась акустична істерика, так, неначе вони намагалися зловити на старому приймачі якусь радіостанцію, але не могли. Скрипіло страшно, і вони, ясна річ, одне одного не чули. І всі одночасно, не змовляючись, мусили почати махати своїми мечами, розкидаючи вогників, які вибухали, роблячи вогненне світло сліпучим, таким, що доводилося мружитися.

Всі разом вони зібралися трохи віддалік, за пару сот кілометрів від Фобоса, який не просто так колись назвали Страхом. Тепер усі відсапувалися, та й виглядав кожен так, як собака, якого гнали попід тином довго, щоб і дорогу забув. А вогники, наче бджоли з розореного вулика, кружляли навколо супутника, але не наважувалися далеко відлетіти. Їх неначе щось тримало там, біля своєї каменюки, що так зловісно висіла зараз у марсіянському небі.

І от вони, переглянувшись, опустилися на поверхню Марса. Ніхто не казав нічого про те, що зараз відбулося. Все й так було само собою зрозумілим.

Стоячи на холодному грунті, вони подивилися у небо. Марсіянин поволі промовив:

– Господи! Що ми наробили!

Те, що там відбувалося, справді було чимось неймовірним. У небі Марса було то чисто, то один місяць, а інколи навіть і два. Цього разу в небі спостерігалося справжнє диво: один з цих місяців палав, неначе то була комета. Вони всі переглянулися, а марсіянин мовив:

– Ходімте у селище! Нам треба почути, що вони скажуть на це!

Щойно він промовив ці слова, як від того самого палаючого Фобоса відокремилася якась невелика часточка, потім у небі розсипалася золотим дощем, а потім ті краплі пролилися на них. І тут чех вигукнув, аж захлинаючись:

– Все! Ви це відчуваєте? Невже ні? Ми з вами стали звичайними людьми! Ми більше не можемо злетіти та полинути у небо!

Він говорив правду. І чим довше вони про це думали, тим холодніше від того ставало. Думки теж поволі починали замерзати, і марсіянин, показуючи у бік селища, мовив:

– Біжімо! Нам треба бігти!

Вони рвонулися туди, наче за ними бігли тигри чи леви, бажаючи їх з'їсти. Попри те, що за ними не біг ніхто, вони все додавали у швидкості, щоб не змерзнути, і тому подолали ці кілька кілометрів досить швидко. Там починався купол, під яким було щось подібне до поля. Там було тепло, і вони відсапувалися, тішачись під цим куполом.

І тут, зовсім несподівано, з-за куща якоїсь тропічної рослини визирнула якась дівчина. Вона впізнала марсіянина, і в її очах чех прочитав переляк. Вона рвонулася була від них, але чех своїм владним голосом зупинив її. Вона похилила голову та підійшла. В її очах страх аж світився. Тоді марсіянин запитав, чому вона боїться. Вона сказала:

– Я боюся покарання від янголів.

Марсіянин здивовано й розгублено запитав:

– Чому ти їх боїшся? І ми ж не янголи!

Вона умить повеселішала, а потім показала їм на кілька каменів, де можна було сісти, і коротко розповіла їм про те, що коли чех забрав марсіянина з планети, тут з'явилися янголи, які звеліли їм покаятися, а потім обернули їх усіх на рабів. Відтоді янголи тут чинять, що хочуть, а люди працюють набагато довше, ніж завжди. Вони просто сказали, що тепер за харчі та за нових людей ми винні набагато більше золота та заліза, ніж завжди. Треба сказати, що той, кого чех звідси забрав, не міг звідси ніколи піти. Так сказав суддя. А він пішов, і тому янголи мають нам мститися. Вони хочуть, щоб тут було справді пекло.

Вони всі були вражені. Дівчина виглядала все ще пригніченою, і тоді король в неї запитав:

– Скажи, чому ти така… Неспокійна… Незадоволена, чи як…

Вона зітхнула, і їм усім здалося, що мало не заплакала:

– Я так більше не можу. Зранку не можу розплющити очей, та й руки не піднімаються. Позавчора якийсь із янголів прив'язав мене до стовпа та наказав старості мене бити. А той, здається, тільки радий був!..

Чех на ходу робив свої висновки:

– Треба сказати судді, що в нього й тут проблеми. Щось не те у його державі, чи не так? І взагалі, як можна бити таку красу?

Дівчина, така змучена та зморена, непомітно для інших мотнула головою, і її довжелезне волосся злетіло до гори. Під таким захистом вона швидко оглянулася на чеха й подарувала йому свою усмішку. Йому від того стало ніяково. І водночас дуже добре…

Тепер, ідучи за нею слідом, вони думали про те, що їм робити надалі. Дівчина теж думала, тому що їй було цікаво, що з ними зроблять янголи. А може, їх просто прислали сюди, наче простих колоністів?

Потім, вже в себе вдома, на четвертому поверсі у зовсім невеличкій квартирі, вона поставила перед ними свої скромні харчі. І тоном вибачення додала:

– Якби у мене було більше, я б не пошкодувала. А так – вибачайте вже мені…

А їм було байдуже: тепер вони раптом стали людьми, і харчування з розваги стало для них фізіологічною потребою. Тож усе, що в неї було, вони спокійно знищили, а потім подякували й запитали, куди їм зараз можна податися, щоб не заважати їй. Вона усміхнулася до них і задумано мовила:

– Дивні ви! Колишні янголи, кажете, були на Землі й на Нептуні, але вас чомусь скинуто згори… Мені проте з вами цікаво, я ніколи не говорила з тими, хто був янголом. А тепер, поки випадає, хочу наговорится…

І додала зовсім уже рішуче:

– Залишайтеся!

Через двадцять хвилин усі поснули, розлігшись на підлозі, наче й одвіку так спали. Олівія – так звали дівчину – пішла на кухню та почала готувати собі традиційний напій, що його тут часто останнім часом пили, щоб розважитися. Це було вино, нагріте зі спеціями. Їй чомусь стало так самотньо, коли вони поснули, ці випадкові гості, що вона вирішила побути сам-на-сам із собою. І щойно вона приставила склянку до губ, на кухню увійшов чех. Він запитав у неї:

– Олівіє, скільки тобі років?

Вона відповіла, що дев'ятнадцять, і чех помахав головою, засуджуючи її:

– І ти оце так просто п'єш вино? Недобре, дівчинко!

Вона не мала що робити, крім як просто запропонувати йому те саме. Поки вино нагрівалося, вона спитала:

– Ти любиш багато спецій?

Він відповів трохи зніяковіло:

– Я не знаю... Покладаюся на тебе!

І от вона готувала йому ту саму місцеву, не сказати б національну страву. Тепер він, піднісши до губ склянку, промовив:

– Це чудово! Боже, як смачно!

А вона вже попливла. Він дивився на те, як її очі поволі наповнюються чимось, подібним до хмарки, але вона не стала від того смутна, а навпаки – веселіша. Точніше, загадкова. А втім – чи міг він щось напевно зараз сказати! Її напій справді був смачний, а ще він був просто дивний, може, навіть чарівний. Він не був подібний до жодного іншого відомого йому алкогольного напою, ні, він був зовсімс інший, створюючи враження справжнього щастя. Чех мимоволі згадав про того Яна, котрий запав у серце його доньці та міцно засів там, і не тому, що він знайшов для себе, що таке щастя, – може, воно справді містилося в чомусь, подібному до вина, таблеток, порошку? Зараз він питав у себе про це, а тим часом дівчина Олівія в нього на очах оберталася неначе на дивовижну квітку, причому таку, що весь час розкривалася все більше, і він бачив те, що її пилок все більше притягає його до неї. Чех бачив те, що вона зараз для нього найбажаніша жінка за все його життя. І він, не витримавши такого тиску на самого себе, мусив стримуватися, щоб не стрибнути до неї, щоб не простягти до неї рук...

І він мовчав. А Олівія, відчуваючи на собі пекучий погляд його очей, мусила сказати до нього:

– Ти знаєш, про що я подумала? Завтра сюди прилетять янголи, і вони, може, вас усіх уб'ють за те, що ви сюди прилетіли без дозволу. Ти собі це можеш уявити?

Він не витримав:

– І тоді, Олівіє, ми з тобою більше ніколи не побачимося? Так?

Вона зніяковіла:

– Так... Так! Я не хочу навіть думати про це...

І чех, упритул підійшовши до неї, але не торкаючись, простягнув руку до свічки, що стояла на столі. Вона випередила його і сама двома пальцями загасила її, а одночасно однією рукою обняла його. І він відчув, що ця квітка вже повністю належить йому. Тоді він забув про все.

Розділ 37

Стоячи на вокзалі свого рідного міста, Богдан відчував якийсь дискомфорт – і не від того, що до них чіплялися міняйли, і не тому, що поїзд запізнювався на півтори години. Щось у повітрі було не так. І хоч як йому хотілося побачити Росію, якої він ніколи не бачив, все одно було важко підніматися по сходах у вагон, який ще спав, бо ще була дев'ята ранку.

Богдан нормально спав цієї ночі, тому, здавалося б, міг би тепер усю дорогу дивитися у вікна на досі не бачені міста. Проте щойно він притулив своє тіло до верхньої полиці, його повіки одразу налилися свинцем, і він заснув.

На щастя, йому не снилося нічого, що могло б йому погіршити настрій. Він виспався так, що коли прокинувся незадовго до Дніпропетровська, йому вже хотілося дивитися на все, дивитися на кожен будинок, сподіваючись хоч тут побачити щось нове.

Він бачив усе точно таке, як і в себе у місті. Там було набагато більше заводів, які страшно диміли, але все ж створювали враження, що Україна не мертва. Богдан так довго дивився на промислові квартали, якими їхав поїзд, що вони встигли йому набриднути, тож коли на обрії з'явився вокзал, він полегшено зітхнув. Тепер можна було вийти та пройтися, адже поїзд тут стояв досить довго, хвилин із двадцять.

Богдан вийшов у підземелля, що вело до виходу з вокзалу, і досить довго думав над тим, як же втрапити туди, до виходу. Йому це вдалося, і він побачив великий майдан, майже повністю зайнятий автомобілями та маршрутками. Крім того, там була ціла купа іншого транспорту, а чим ближче до вокзалу, тим більше було різних породавців усякого краму, переважно їстівного та пива.

Богдан побачив те, що хотів: вигляд великого міста. Йому булдо цілком досить, бо він уже за три хвилини наслухався шуму, що стояв над цим майданом.

І він пішов назад, оглядаючись на настирливих циган, що наполегливо пропонували йому дізнатися про його долю, а потім казали, що на нього чекають великі випробування. Він на ці слова усміхнувся сам до себе: здається, випробування вже почалися – тоді, коли, його очі якогось дива зупинилися на Катерині, яку він так багато разів бачив, але вона якогось дива здавалася йому непомітною, такою, наче сіра миша. Це він тільки зараз так думав. А доти – невже вона існувала, доки він не побачив її?!

Коли поїзд відправився, Богдан проводжав це місто незадоволено. Йому не сподобалися ні цигани, ні шум трамваїв та числені заклики таксистів прокататися додому за сімдесят, де б він не жив.

І він спостерігав за тим, як переганяючи їхній поїзд, поруч із ним через Дніпро пролітають довжелезні поїзди метрополітену, добудованого, здається, минулого року. Богдан подумав про те, що досі він ніколи не їздив у метро, і що не завадило б колись спробувати, що це таке. Проте батько казав, що у Ростові, куди прибуває їхній поїзд, такого немає, тому доводилося відкласти це до іншої нагоди.

Отож вони їхали далі, проминувши лівобережну частину Дніпропетровська, зайняту залізничною вузловою розв'язкою, між коліями якої були тільки калюжі та грязюка, а подекуди – кістяки старих будівель, може, навіть домен, які, кажуть, колись були у Дніпропетровську.

Так само вони минули Запоріжжя – місто, де у повітрі висів своєрідний запах, точніше, сморід, який знов нагадував, що це місто живе, що тут працюють числені заводи, що це – найбагатше місто України після Києва.

І вони розважалися тим, що читали назви населених пунктів, що з'являлися після Запоріжжя. Тут були різні назви: татарські, запорізькі, радянські, російські, навіть німецькі. Богдан усміхався сам до себе, бачачи це. Коли ж стало темно, його батьки полягали спати, а він не міг заснути.

Поїзд ішов через Маріуполь. Компанія, що їй належала залізниця, вирішила побудувати невелику ділянку з Маріуполя до Таганрога, тому що зрослий обсяг товарообігу обіцяв їй надприбутки. Справді, заробляла ця компанія немало, проте оскільки вона була зареєстрована на Голландських Антілах, то Україні це було

байдуже. Про це Богдан теж думав, лежачи на верхній полиці та вдивляючись у непроглядну темряву, іноді розсіювану вогнями якогось села, якщо там, звісно, була електрика.

Отож вони їхали далі, наближаючись до Маріуполя, і Богданові несподівано пригадалося те, що вони, мабуть, проїжджали через Запоріжжя так, що було видно Хортицю. Він у цей час дивився на правий берег міста, всуціль забудований металургійними та іншими комбінатами, що цілодобово викидали у повітря величезну кількість усякого диму й пилу, що давав задуматся над тим, чи можна тут хоч якось вижити.

Богданові захотілося повернутися до Запоріжжя, щоб побачити той острів, з якого вийшла колись ота страшна сила, яка повалили Польщу, але й сама не змогла встояти на ногах.

І Богданова думка полинула далі, до того самого Києва. Він подумав про те, що там зараз навряд чи є хтось, здатний усвідомити усе, що відбувається між Черніговом та Сімферополем, між Львовом та Ужгородом. Стало не по собі. Невже того, хто має зручне крісло, турбує те, що в мешканця Запоріжжя білизна за дві години на балконі стає чорна? Мабуть, навряд чи. І ще: невже там, нагорі, їх узагалі щось цікавить?

Богдан відчув, що самими лише цими роздумами він зіпсував собі настрій. Але не так уже й надовго, тому що о третій ночі поїзд зупинився у Маріуполі. Спитавшись у провідника, Богдан з'ясував, що поїзд тут стоятме аж півтори години, тому що вночі тут напружений вантажопотік.

Богдан спокійно вийшов на платформу, яка нагадувала площу. Справді, до будівлі вокзалу було метрів із сорок, тому здавалося, що це не вокзал, а таке собі тихе місце, де можна посидіти й подивитися на зірки, подумати про життя.

Він побачив, що людей тут зовсім небагато, до того ж, вони були переважно працівниками залізниці, тож Богдан вирішив пройтися тут, подивитися на зірки.

Повітря тут, на щастя, не пахло так, як у Запоріжжі. Але так Богданові пригадався його невеликий обласний центр, в якому, здається, лише степи не гнили й не розкладалися, а все інше, не виключаючи й людей, були щомиті ближчі до своєї смерті.

Отож він дивився на зірки, думаючи про те, що коли вони будуть їхати назад, то він неодмінно подивиться на Хортицю.

Несподівано він почув чийсь веселий регіт, що порушив спокій цього вокзалу, де не було чути навіть того потужного вантажопотоку, який об'їжджав місто.

Богдан прислухався й несподівано почув, що мова, якою говорили ті, що прийшли на вокзал, була зовсім незнайома йому. Тоді він, повільно наближаючись до них, намагався пригадати, хто тут міг бути, але пригадати не вдавалося. Нарешті, його зосереджене обличчя привернуло увагу тих, хто тут з'явився – а їх було не менше десяти:

– Эй, пацан! Ты чего так на нас смотришь? Думаешь, фашисты?

Богдан подивився із зацікавленням:

– Да нет, думаю. А кто вы?

І той, хто до нього звертався, з гордістю заявив:

– Мы – греки. Мы едем сейчас в Грецию. Через полчаса придёт поезд из Донецка, и мы поедем.

Богдан, почувши це, усміхнувся сам до себе: їм набагато веселіше, ніж йому, коли вони їдуть у Грецію. Їм справді можна заздрити! І він сказав їм про це:

– Завидую вам! Берите меня с собой!

Греки на це тільки усміхнулися. А потім Богдан побажав їм щасливої дороги й поволі пішов до свого поїзда, на якому було великими літерами, прямо на вагоні написано:»Одесса – Ростов-на-Дону». Він усміхнувся, тому що поїзд був одеський, а не російський, а потім пішов у вагон. Зрештою, скоро треба було їхати, стояти на кордоні, дивитися на те, як твої речі перебирають до останньої дрібнички.

Через півтори години вони зупинилися, і до вагону ввійшов цілий рій людей: попереду ішли прикордонники, а за ними – митники. Ні перші, ні останні нічого особливого не робили, питали в декого, що вони везуть, що мають цінного – золото, валюту, дорогоцінності. Ні в кого таких речей, зрозуміло, не було й бути не могло.

Богдан почув, як у попередньому відділку їхнього плацкартного вагону прикордонник щось розказує якомусь кавказцеві, той лається з ним, а потім прикордонник погрожує зняти його з поїз-

да. Тоді прикордонник рушив від нього, кавказець – слідом, і Богдан почув одне слово: двісті. Він чітко бачив, що прикордонник клав у кишеню долари. І Богданові стало смішно. Зрештою, ще буде російський кордон. Може, росіяни хоч не приймуть до себе чорно…як його… пикого.

Потім той самий чорнопикий заплатив дві сотні доларів митникам. Вони жартома сказали йому на це:

– Тепер ми точно знаємо, що в тебе немає валюти.

І їхній поїзд рушив, щоб знову спинитися, проїхавши п'ять кілометрів. Там вони побачили вже інших прикордонників, які підійшли до кавказця й мовили:

– Нам зателефонували з українського пункту пропуску й сказали, що тут їде порушник візового режиму.

Російські прикордонники коштували кавказцеві три сотні. Зелені, звичайно.

Богдан здивовано спостерігав за російськимим митниками, схожими більше на спецслужбу, тому що на них не було ніякої форми. Митники працювали професійно, не зачепили нікого, крім кавказця. Сказали йому, що ненавидять чеченців. І що їм телефонували з українського митного поста. Кавказець виклав ще три сотні. Всього виходила така собі маленька сума в тисячу доларів.

І знову вони їхали. Тільки тепер вони їхали територією Росії, і до пункту призначення залишалося всього дві з лишком години.

А Богдан лежав на верхній полиці й дивився у простори Росії, де чомусь почувався набагато вільніше. Може, тому, що Росія найбільша у світі, а може, просто був радий бути тут.

А ще він, діставши свій зоший із чорною обкладинкою, весь час щось писав. Він не міг змусити себе відірватися. Просто не міг.

Він писав про те, що його країні зараз боляче. Він писав про те, як холоне кров у її жилах, і писав про те, що колись почне горіти полум'я, яке її зігріє, і вона постане перед ним у всій красі, і буде тільки його, і так буде належати кожному, коли так буде…

А потім він лежав, втупившись у стелю, і сміявся сам із себе. Його героїня-країна дуже вже нагадувала Катерину.

Зрештою, ту країну він вже покинув. Він уже був у Росії. А він цього хотів давно.

Розділ 38

Те, що він почув, не відрізнялося чимось оригінальним, і вже тим паче не привертало б до себе його уваги, якби не виділилося чимось з-поміж тисяч інших думок.

І суддя стрімголов рвонувся униз, до джерела тих думок, що привернули його увагу своєю незрозумілою чіткістю й уже звичною людською самовпевненістю.

Він дивився у вікно на дівчину, яка милувалася собою перед дзеркалом, і не могла, здається, відвести від себе очей. Він бачив, що вона неначе шукає у тому дзеркалі щось нове, щось таке, чого раніше там не бачила, хоча й знала, що там не може бути більше нічого.

Суддя дивився на неї цілком спокійно та прислухався до її думок. Вона була цілком свідома того, що зараз за нею ніхто не може поводитися, тому поводилася абсолютно вільно. Суддя тоді здригнувся від того висновку, який йому підказала ця дівчина: вони, люди, були вільні тільки наодинці самі з собою!

Суддя тим часом прислухався до неї та дедалі більше дивувався тому, яка цікава була та дівчина. Йому на мить здалося, що вона якась особливо, тому що щось таке у ній, здається, було. Вона не боялася жодних думок, не гнала від себе геть жодної думки, якоїсь негарної чи небажаної, як інші люди. І він здивувався. Він здивувався так, що йому закортіло з нею поговорити.

Враження в нього, безперечно, залишилося. Він одразу ж прогнав від себе обережну думку про те, що вона справді особлива. Ну, Катерина як Катерина. Але нічого більше про неї він сказати не зміг би, навіть коли б захотів.

Отож перед ним усе ще була ціла планета незнайомих людей. І він вирішив згадати про тих, кого він знав. Це було неважко, тому що було їх небагато.

Перше, на що він звернув увагу, – Марія, дочка чеха, була вже мертва. Дізнавшись, що вона померла від руки того, кого кохала, суддя знову здивувався людській природі та залежності одне від одного. Проте це його не змогло відвернути від того, що він задумав. У нього в голові вже накреслилася схема помсти як Янові, так і Терезці.

Ян вже третій день не відповідав на питання поліції, думаючи, що це дасть його друзям час виручити його, внести заставу чи винайняти адвоката.

Не було проте ні застави, ні адвоката. Поліцейські нещадно лупили його ногами по печінках, а він ставав дедалі впертіший у своєму мовчанні. Просто не міг собі уявити, що їм казати, цим поліцаям.

І от, лежачи на своєму лежакові, він несподівано побачив, як із вимкненої лампи починає витікати якесь світло, утворюючи світлу тінь, а потім щось поволі опускається на нього. Він рвонувся уставати, і перед ним, просто перед носом виникла постать людини. Вона промовила:

– Привіт! Не галасуй, а то прибіжить охорона. Сідай, поговоримо.

Ян покірно сів, не вірячи своїм очам. Суддя – хто це ще міг бути! – звернувся до нього:

– Ти віриш у нечисть?

Ян похилив голову та промовив:

– Я не вірю ні у що. Спробуй мене переконати, що це не глюки від того, чим мене вкололи поліцейські.

Суддя спокійно відповів йому:

– Я не буду тебе переконувати. Я тут для того, щоб провести тебе у твоє нове помешкання.

Ян перепитав у судді, що він цим хоче сказати, і суддя відповів:

– У пекло. Зараз ти відповіси там за те, що аж двічі зрадив тій, котра тебе кохала.

Ян не відповів. Це, на щастя, була не поліція, тому можна було навіть не задумуватися над тим, що казати. Проте подумав про те, що він її анітрохи не любив, а чого водився з нею – ніхто не знає, навіть він сам. Якась напасть, напевно, сталася, що він не міг змусити себе від неї відчепитися, Тоді, здається, навіть було щось на зразок почуття обов’язку, тому що вона здавалася такою всіма ображеною…

Суддя вслухався у хід його думок, розірваних, наче небо в бурю, і йому ставало зрозуміло, що відбувається. Тут, власне, усе й так було ясно: ця людина була втрачена назавжди.

І Ян, і далі думаючи, що в нього глюки через нестачу в крові відомої речовини, дивився з острахом, але не нажахано, як до нього наближається якась дивна істота, така, що її можна було б і за смерть прийняти, проте вона не мала коси, якої він для себе чекав…

А суддя вже без жодної цікавості спостерігав за тим, як спалахує волосся цієї навіки втраченої людини, як поволі перекидається полум'я на обличчя, як Ян намагається погасити своїми долонями цей пекельний вогонь, але янгол у чорному плащі та без обличчя не відступає, і вогонь скоро охоплює дедалі більше його. Ян кричить, але його крику вже ніхто не чує, окрім злочинців, що так само кричать у пеклі, але не чують одне одного, тому що їх там мільйони.

Поліцейський, що прийшов подивитися, як там Ян, а натомість побачив там смолоскип і дві тіні, враз посивів і закляк. Потім він довго продирав очі, а коли здибав на місці звинуваченого в убивстві купку попелу, перехрестився і сів на підлогу. У шоковому стані його забрала швидка допомога.

А суддя не міг собі дозволити тут надовго затриматися. Переконавшись, що Ян опинився там, звідки рідко вибираються, він рушив геть з цієї планети. Залишаючи її, він чомусь не шкодував, що побував тут. Від тих, кого він тут бачив і з ким спілкувався, йому довелося навчитися багатьом цікавим речам. І він точно знав, що коли помре ота дівчина, яка чимось так його зацікавила, то він неодмінно знову поговорить із нею.

Суддя наближався до червоної планети, щоб забрати звідти свою свиту. Втім, побувати там він збирався давно, оскільки статус колонії для злочинців передбачав, що там інколи буває верховне начальство.

Отож суддя дивився на те, як виглядають згори канали, аж раптом відчув, що його обпекло якесь проміння. Він обернувся й побачив позад себе велетенську хмару з вогників, колись законсервованих на Фобосі та Деймосі. Суддя одразу ж зрозумів, що сталася якась надзвичайна подія. Вогники мовили до нього, виблискуючи різними кольорами:

– Нас потурбували там, де не мав права бути ніхто, окрім нас. Ти знаєш, що це вчинила твоя свита. Тож давай домовимся про те, щоб ти більше ніколи не наближався до цієї планети. Зрозумів?

Судді стало ясно, що чех тут учинив щось дуже веселе. Однак йому повідомляли, що чех зараз на Марсі. Тож зрозуміти, що тут до чого, він усе ж не зміг.

Суддя віддалявся від планети з кількома янголами, що чергували навколо червоної планети. Він запитав у них, що сталося, і ті відповіли:

– Чех прилетів на Фобос, щось його зацікавило… І так збудив їх. Вони тепер довго не зможуть заснути. Нам так принаймні здається…

Суддя задумався над тим, як таке могло статися. Тепер і чех здивував його своєю поведінкою. Значить, їм стало цікаво, що там, на цій мертвій скелі, відбувається. Хотіли там пострибати й накидати всякого бруду, як на Землі. Але тепер…

Віднині ніхто, окрім цих янголів, що завжди тут, на орбіті, крутилися, ніхто, навіть сам суддя, не міг навідатися сюди, щоб переконатися, що тут усе гаразд чи навпаки – негаразд. Тепер йому доводилося залишитися без свого головного виконавця, яким устиг стати чех, і судді стало трохи сумно без нього. Проте він відкинув ці дурні думки та обернувся, щоб глянути на Марс здаля. Янголи побажали йому всього найкращого та сказали, що повідомлять йому, щойно вогники заснуть.

Суддя усе ще не міг зрозуміти, що відбулося. Навколо планети тепер носилися дрібні та майже непомітні поодинці часточки, яких не можна було обійти, тому що навіть його, суддю, вони могли вбити, багаторазово пролетівши повз нього. Вони діяли на нього так, як на людину діє радіоактивне випромінювання, і суддя, знайшовши таку аналогію між собою та людиною, подумав, що їм, мабуть, набагато неприємніше, ніж йому.

Повернувшись у своє звичне крісло того, хто вирішує посмертну долю, він відчув, що щось у ньому змінилося. І він не знав, чи це від його відвідин планети Земля, а чи від його зустрічі з вогниками.

Розділ 39

Він лягав спати неспокійно, все розпитував про щось хлопців: то про їхні рідні місця, то про те, хто коли збирається додому. Сам він згадав те, що говорив раніше:

– Їхати додому збираюся через рік, коли зароблю своїх п'ятдесят тисяч. А доти мені нічого там робити. Без грошей я не зможу оселитися в Петербурзі. Там мої друзі, вони мені допоможуть. Піду працювати в якесь охоронне агенство.

Йому хтось заперечив:

– Ти думаєш, тобі буде легко звикнути до того, що треба за триста доларів на місяць захищати якогось ідіота, ще й вислуховувати від нього всілякі образи, його думку про тебе? Це тільки в нас такий начальник, як Петро. А там – де ти такого будеш шукати? У Росії сама погань керує всім на світі, тим паче – у Петербурзі.

Він би неодмінно ще щось сказав, але несподівано над усім містечком загула сирена. Хлопці зірвалися й рвонули у напрямку штабу. Там уже стояв той, хто командував усіма тутешніми частинами. Він урочисто оголосив:

– Ми вирушаємо на виконання найважливішого завдання. Групу арабів оточено в районі села з округу африканерів. Ми вирушаємо на каральну акцію. Всім бути готовими через дві хвилини!

Вони вирушили в абсолютній тиші: їм усім було в диво, що хтось насмілився повстати супроти їхньої зброї, котра вже підкорила всю центральну Африку. Крім того, навколо був мовчазний ліс – тобто з-за будь-якого куща могли з'явитися партизани. Це вже хлопці знали добре, адже не так давно вони виросли з партизанів до солдатів, що визволяють Африку.

За два кілометри до села колоні довелося зупинитися: посеред дороги лежав стовбур дерева. Не встигла ця звістка облетіти всю колону, як партизани, від яких аж рясніло по кущах, почали голосно кричати, повідомляючи всім на світі, що визволителі потрапили у пастку, якою самі не раз користувалися.

У лісі почалося пекло. Спочатку пролунало кілька пострілів, але скоро пішли в хід ножі та руки. Заревли двигуни тих, хто був позаду: вони намагалися втекти. Всі ж інші намагалися битися, майже не бачачи ворога. Він цим скористався вміло: росіяни, за-

їрці, араби, африканери падали купами на землю. Інші ввімкнули прожектори і змогли спрямувати на голих негрів потоки вогню. Ті падали один біля одного, дехто намагався утекти до лісу, але вогонь лився й туди, де не було видно цілі.

Врешті-решт наступ було відбито. Коли командувач операції повідомив, що втрачено понад тридцять відсотків особового складу, всім стало не по собі. Влад сказав до своїх:

– Ми – армія переможців. Як же так сталося, що озброєні списами та ножами негри змогли посадити нас у калюжу? Якби в них були гранати, ну, хоча б навіть і не гранати – просто по одній рушниці на трьох, нас би тут уже не було. Ви собі можете таке уявити?..

Владові стало не на жарт страшно. Оскільки ніякої інформації про арабів не надходило, то він подумав, що могло з ними статися. Ще він згадав, що не у всіх племенах тут перестали їсти своїх полонених…

Тим часом у повітрі стало чути веселу мелодію гелікоптерів. Колись вони боялися її, але тепер були раді її чути. Скоро злива ракет мала потопити в собі повстале село, і на цьому мікрореволюція буде вичерпана. Доведеться тільки добити багнетами тих, хто залишиться живий.

Справді, скоро вони побачили попереду вогняні риски в небі й вибухи, і цей гуркіт покращив їхній настрій. З шестисот сорока загинуло двісті тридцять – але байдуже, бо там вони вже перемагали. Хто ж може витримати своє бажання долучитися до цієї перемоги!

І їхня перемога наближалася. Вони виїхали на галявину: там було село, яке виходило до озера, але люди забігли у воду й намагалися там врятуватися. Село палало, валялися купи мертв'яків, як негрів, так і арабів, причому останніх було більше.

Загнані у воду, партизани – тобто всі чоловіки племені – погодилися скласти зброю – списи та ножі, луки та стріли. Вони кидали їх до купи й шикувалися перед карателями. Коли їх було вишикувано, командир групи заявив:

– Нам пощастило. Подивіться на них: їм уже точно не позаздриш!

Негри були страшенно худі, що зрозуміло: за їхні шлунки не відповідав ніхто, тоді як вони самі відповідали за чужі шлунки та кишені.

Командир гарнізону їхнього містечка став перед усіма й заявив до своїх підлеглих, що основні сили повертаються назад, а два десятки вояків залишається наглядати за людьми, поки по них не приїдуть вантажівки.

Петро тут же заявив, що він хоче залишитися. Командир подивився на нього скоса й сказав:

– Ти диявол. Ти тут усіх знищиш.

Зітхнув:

– А втім – залишайся. Тільки не вбивай усіх.

Петро спостерігав за тим, як колона залишає місце, де колись стояло село. Потім він сам оглянувся й побачив будівлю, яка була збудована з товстих колод і ще трималася. Він мовив:

– Ану, хлопаки, давайте якось заженемо партизанів у цю хатину, а з дівчатьми подумаємо, що робити!

І вони стали відокремлювати чоловіків від жінок, щоб заперти перших у невисокій дерев'яній будівлі, а останніх залишити на пекучому сонці серед мерців та калюж крові.

Четверо хлопців охороняли в'язницю, а Петро і восьмеро інших хлопців походжали поміж жінками й дівчатьми, не зводячи з них очей. А дивитися було на що: старих серед них не було, бо мало яка жінка проживала понад сорок років, адже хвороби та злидні робили своє, а тут ще й ця війна якраз підійшла, коли жінки й дівчата боялися на тільки своїх та чужих, але й кожного подиху вітру, бо й йому було дозволено все у цій війні, адже він був сильніший за цих жінок.

Петро зупинивіся біля якоїсь дівчини, що дивилася на нього з лютою ненавистю, потім повернувся рвучко до свого підлеглого – башкира за національністю – і мовив:

– Я думаю, що вона незаймана. А ти?

Башкир усміхнувся:

– Практика – критерій істини.

Петрові вуста розтягнулися у посмішці переможця:

– Атож! Хлопці! Свято починається! Ми розважаємося!

І він потяг дівчину до каменя, що стояв посеред села серед купок попелу й мертв'ячини. Кажуть, на таких каменях населення негрів і саван приносить у жертву злим духам тварин, а іноді й людей. Петро вирішив зайнятися їхньою міфологією. Дівчина проте пручалася, але він кинув її на каменюку й мовив до неї англійською:

– Будеш пручатися – вб'ю.

Дівчина, може, й думала ще пручатися, але тепер вже не робила нічого: в Африці ніхто не жартував щодо чийогось життя, тим паче тримаючи його у своїх руках.

Влад дивився спокійно і звично: нічого незвичайного перед ним не відбувалося. Всі командири показово втішалися з дівчатьми, вибираючи собі найвродливіших. На те, зрештою, вони й були переможцями.

Дівчині було років з вигляду сімнадцять, а втім – хто її знає, хіба ж по цих мавпах можна про вік судити! Та ні, ця не була дуже страшна, адже Петро мав вибір: перед ним стояло ціле село!

Скоро Петро звільнив камінь і штовхнув дівчину геть від себе:

– Нічого собі дівчина! Давайте, хлопці, вибирайте собі кого-небудь, їх ще тут чимало лишилося. Може, кому пощастить собі здибати незайману! Мені от не дуже пощастило, я зараз перепочину, а потім візьму трохи молодшу…

Влад згадав своє дитинство у підвалах і п'яних маленьких дівчаток, яким подобалося те, що вони такі популярні в дванадцяти чи п'ятнадцяти хлопців з їхнього двору. Несподівано, вперше, либонь, за весь час свого перебування в Африці йому стало гидко. Він скривився й подумав про те, що зараз йому доведеться тягти за волосся якесь зелене дівча, яке навіть не благатиме про допомогу, щоб потім перед очима тисячу разів знищених і переможених людей дивитися їй в очі й відчувати її, ту мить відпочинку…

Петро несподівано звернувся до Влада:

– Ти сьогодні занадто сумний та серйозний. Уже ж ранок, іди, вибери собі котрусь із них, розважся!

Влад не мав права відмовлятися. Віднедавна так було прийнято розбиратися з усіма партизанськими селами. Але він рішуче глянув у вічу Петрові й мовив:

– Я не хочу!

Петро подивився на нього з подивом:

– Чому? В тебе критичні дні, чи як?

Влад не відповів, і по якійсь миті Петро скерував туди когось іншого. Влад же відчув, що Петро ним дуже незадоволений, що треба було б саме зараз зникнути в нього з очей, але оскільки це було неможливо, то його злість зростала, і пояснити це було важко.

Петро зганяв свою злість на дівчині так, що з нього сміялися всі хлопці. Вони кричали до неї англійською, щоб вона закрила рота, щоб Петрові стало гірше, проте вона того, звісно ж, не робила, і коли Петро її відпустив, здається, вона була навіть щасливіша за нього.

Скоро дівчата всім набридли. Сонце піднялося, і стало пекти так, як і завжди. Не маючи змоги сховатися у прохолодній безвісті лісу, хлопці почали нудитися і нервуватися. Петро знайшов десь пляшку горілки, відпив з неї та намагався пояснити Владові, що той дуже багато втратив. Та довести щось йому не вдалося, тому Петро встав, і не питаючись ні в кого поради, гукнув до жінок:

– Зносьте сюди гілля! Ми змерзли, будемо грітися!

А потім повернувся до своїх вояків:

– Влаштуємо їм Хатинь!

Влад не зразу згадав, що таке Хатинь, але потім йому на пам'ять прийшло те білоруське село, де німці спалили населення, і йому стало не по собі. Петро ніколи досі не казав такого. Просто так спалювати людей – такого в них ще не було. Але Петро, як, втім, і всі інші, спокійно дивилися, як жінки складають гілля, іноді жартували й неголосно реготали. А потім Петро мовив:

– Мабуть, уже досить. Влад, скажи їм, щоб склали гілля біля стін цього каземату.

Влад не хотів чомусь цього казати. Зрештою, тут усіх чоловіків вважали партизанами, то чому б і жінок не вважати ними? Він з неохотою мовив:

– Давайте, несіть усе це докупи, під стіни будинку, там і погрієтеся!

Жінки не поворухнулися. Тут же Петро дістав можливість говорити:

– Що, знову бунтуєте? Складайте, кажу я вам! Складайте!

І ті почали повільно складати гілля біля стін того самого будинку. Чоловіки всередині щось, мабуть, зрозуміли, бо почали ворушитися й кричати. Нарешті стало чути їхні поодинокі голоси:

– Випустіть нас! Дайте нам померти під сонцем!

Петро переконався, що все гаразд, а потім кинув котрійсь із жінок сірники:

– Підпалюй!

Вона взяла їх, але підпалювати й не думала. Тоді Петро наставив на неї дуло автомата, що також не допомогло. Той самий автомат одиночним пострілом прорізав їй груди, а потім Петро кинув до хлопців:

– Застрельте всіх! Це дочки й жінки тих, хто знищив уночі дві сотні наших хлопців!

І хлопці стріляли. Жінки й дівчата тікали до лісу, який міг би врятувати їх, але це не допомагало. Кулі наздоганяли їх, і вони падали, доповнюючи пейзаж свого села новими деталями. Влад теж стріляв, але не цілився дуже: йому схотілося раптом, щоб хоч одна з цих жінок та дівчат добігла до лісу й розказала всім про те, хто такі ці переможці.

Але на цьому фантазія розлюченого Петра не зупинилася. Він завбачливо залишив одну з дівчат, потім кинув її на камінь і мовив:

– Зараз подивимся, як це роблять негри!

Він відкрив ворота, за якими були негри, і побачив, що їх там досить-таки багато. Вони рвонулися були до виходу, але наставлені на них автомати їх зупинили.

Петро вийшов перед усіма й мовив:

– Той із вас, хто хоче отримати свободу, нехай вийде наперед.

Ніхто й не поворушився. Петро не здивувався й мовив:

– Якщо ніхто не вийде, я її вб’ю.

І показав на дівчину. Тоді хтось із тих, хто стояв попереду, зробив крок уперед. Влад побачив, що це ще зовсім хлопчисько, якому було років з п’ятнадцять, не більше. Він стояв, похиливши голову, і слухав те, що говорив Петро:

– Бачиш он ту дівчину? Можеш зробити з нею все, що хочеш, і тоді я тебе відпущу.

Хлопець спробував відмовитися, але Влад штовхнув його до дівчини й наказав йому розважатися. Коли хлопець устав, Петро вистрілив у дівчину й мовив:

– Тепер візьми сірники й підпали оту купу хмизу!

Ті, хто був усередині, почали нервуватися, тому Женя та Олег швидко закрили їх знову. Хлопець тремтячими руками взяв сірники й виконав наказ. Вогонь поволі почав розгорятися, перекинувся на інше гілля, а потім став лизати колоди. Хлопець, якому аж дух перехопило, стиха спитав:

– Що тепер мені робити?

Петро оглянувся на нього:

– Га? Ти ще тут? Іди, ти вільний!

Хлопець не повірив своїм вухам, але на нього справді вже ніхто не дивився. Адже перед очима розпочинався захоплюючий концерт!

Скоро чоловіки у будинку «вкурили», що відбувається, і почали кричати. Хлопці почали сміятися, а потім, коли стали лунати нестерпні зойки, Петро наказав:

– Відкривайте вогонь!

Вогняні струмені розірвали тишу й понеслися у такий самий вогонь. Зойки скоро зникли, і перед завойовниками стояв велетенський факел, де згоряли тіла тих, хто насмілився виступити супроти їхньої держави.

Петро зітхнув заспокоєно:

– От тепер я почуваюся поліцейським, котрий бореться зі злочинністю! Тепер лишень усе нормально!

Влад подумав, що Петро схожий більше на поліцая, але змовчав, бо помітив, що тут ще й досі стояв той хлопець котрому доручили підпалювати вогнище. Приголомшений побаченим, він не міг зрушити з місця. Влад підійшов до нього, вдарив ногою й крикнув:

– Біжи, не стій! Бігом! Пішов, пішов!

Хлопець відходив, оглядаючись на всіх божевільними очима, і коли він зник, Владові ще довго здавалося, що він бачить ті очі.

Коли приїхали вантажівки, що мали забрати полонених, Петро заявив, що їх з лісу почали обстрілювати, і тому вони мусили ря-

туватися по кущах, а будинок загорівся від стріли, пущеної котримось із партизанів, тож полонені згоріли.

Комендант містечка, де вони були розквартировані, похитав головою:

– Здається, ти й справді став дияволом у цій війні!

Влад же уявив собі, як Петро буде завтра збирати гроші в тих самих негрів, сварити їх за кожен долар, і йому стало не по собі. Просто гидко. А ще він несподівано для себе згадав про дівчину на ім'я Кейт і вирішив, що завтра неодмінно розповість їй усе це. Хоча б для того, щоб вона знала, хто вони такі.

Розділ 40

Чех прокинувся від того, що його рішуче трусила Олівія:

– Вставай! Вставай, ходімо на площу!

Чех думав про те, що зараз мусить її поцілувати, сказати їй пару приємних слів, але натомість він пробурмотів до неї:

– Що таке? Що сталося?

Олівія вже стягала з нього ковдру:

– Ходім, там отой твій король збирає людей на площу, збирається щось їм розповідати.

І чех одразу ж схопився. Коли король і справді збирався щось розказувати людям, він був готовий послухати це.

Вона потягла його на великикй майдан, оточений п'ятиповерховими будинками, на які було поставлено високого купола, зробленого з матового скла. Під цим куполом працювала якась машина, що спрямовувала на всіх присутніх тепле повітря, і через це всі присутні були одягнені, наче у сорокаградусну спеку.

На майдані було споруджено щось на зразок трибуни. Там стояв той, кого Олівія назвала старостою, призначеним янголами. Він командував за всіх і збирав золото, залізо та керував виробництвом монет і зброї. Староста говорив щось про те, що вони працюють не старанно, погано, а через це доведеться збільшити норми виробітку на наступний тиждень та збільшити час, протягом якого кожен громадянин повинен перебувати у шахті. Чех не слухав його, а пригортав до себе Олівію, але вона, здається, була зацікавлена іншим. Поруч із оратором стояли охоронці – чет-

веро чи п’ятеро дужих молодиків, а до них упритул стояв король та щось швидко говорив до тих, хто був у нього за спиною. Він показував на старосту, здіймаючи догори кулаки, і щось пристрасно доводив марсіянам, бризкаючи слиною. Чех теж зацікавився цим, тим більше що очі в тих, хто стояв до чеха близько, горіли. Вони виглядали занадто збуджено, як на людей, що тільки-но встали. Аж ось він кинув щось до натовпу, і люди загули. Олівія та чех дивилися на це із такою ж неприхованою цікавістю, як і всі, хто стояв поруч із ними.

Староста замовк, зрозумівши, що його не чують. Побачивши, що там є той, хто це спричинив, він мовив:

– Друже, ви, я бачу, не згодні зі мною? Прошу вас висловити свою думку.

Натовп стих. Дуже рідко хтось наважувався виступити тут із якоюсь заявою. І тим більше дивно виглядав цей гість з неба, який поводився не так, як янголи, а так, наче був звичайною людиною, такою, як вони.

Король піднімався на трибуну так, наче колись у Бухаресті, під час одного мітингу, коли він змусив робітників, що вимагали підвищення зарплати, штурмувати будинок міської ради, а потім уряду.

Набравши у легені цього чужого повітря, він мовив:

– Ви вже звикли до того, що з чужої волі цей чоловічок вами командує? Я тут всього день, але мені це вже обридло!

Його промова розповідала про Землю та про Нептун, про свободу, яка панує там, хоч і не скрізь, і про те, що янголи, маючи свободу там, тут нав’язують свої порядки. Натовп слухав його, затаївши дихання. Король далі провадив про те, що їх тримають у покорі тією ж зброєю, яку вони виробляють, а також вимагають від них виробляти золото, яке не приносить їм жодної користі.

Його слухали довго. Він розповідав про те, що колись янголи будуть вимагати від них ночувати в шахтах, а далі заборонять їм спати, аби вони тільки працювати й тягли на поверхню золото.

А потім він казав, що навіть янголи не посміють їх усіх знищити, коли вони припинять видобувати золото та піднімуть проти своїх господарів викувані ними ж мечі.

А потім він, король Румунії, здійняв угору якогось меча й мовив:

– Віднині ніхто не буде слухатися цього самозванця-начальника, кожен буде працювати стільки, скільки ви працювали до початку їхнього свавілля, а хто не схоче – того ми будемо судити всі разом. Отак. І ще одне… А коли з'являться янголи й почнуть вимагати від нас золота й заліза, вони будуть говорити зі мною! І з тими, хто не раб!

Натовп почав вирувати, але поки що не так, як тоді, у Бухаресті. Трохи інакше. Такої рішучості не було. Хтось із натовпу кинув запитання:

– А що ми будемо робити, коли вони відмовляться давати нам харчі за золото?

Король на це питання відповів рішуче:

– Вони без вашого золота ніхто. А надто – без вашого заліза, з якого ви робите мечі. Тому для них це нічого не важить – давати вам стільки харчів, скільки вам закортить…

Він ще щось говорив, але його вже не чули. Натовп вирував, і його не міг стримати ніхто. Староста, призначений янголами для контролю за марсіянською колонією, ледь утік від розлючених робітників, що мусили з його ласки спати по чотири години на добу. Потім хтось із охоронців «старого режиму» викотив на площу діжку з вином, призначеним для янголів, і почалося свято. З'явився хтось із гітарою, а потім хтось додумався ввімкнути над усім містечком музику через гучномовець, і тепер усі веселилися, як могли.

Чех пригортав Олівію, щоб ніхто випадково не розділив їх у натовпі, який враз оскаженів від свободи та від вина, що його роздавали задарма. Олівія набрала і для них, а потім, схилившись над його вухом, кричала до нього:

– Я ніколи такого не бачила! Як це називається? Скажи мені, як це називається?

Чех сказав би, що це оксамитова революція, але вона не знала таких слів, тому він сказав одне слово:

– Свобода.

Вона зависла в нього на шиї, і він побачив там, у глибині її незрозумілих і неземних очей таке захоплення, що він не міг сказа-

ти, від чого воно – від вина, від промови короля, від атмосфери на площі, що нагадувала оргію, чи, може, від того, що він її цілував, а чи від того так нечасто раніше чутого слова – слова свобода?! Але така, захоплена і трохи захмеліла, вона йому так подобалася!

Хтось почепив під самим куполом прапор. Примруживши неслухняні від найкращого у Всесвіті вина очі, чех таки зміг розгледіти, що той прапор – червоний. Це, як сказав пізніше король, означало червоний колір цієї планети. А поки, не знаючи цього, чех міг тільки сам до себе усміхнутися. На оксамитову ця революція була мало схожа.

А потім Олівія, яку він ледь уже втримував, потягла його за собою. Він не питався в неї, куди вони йдуть, а лише виконував усе, що вона казала. Накинувши на себе довге пальто з капюшоном, через який він не бачив нічого, він біг за нею, тікаючи з цього селища далеко, що й видно не було. Потім він звернув увагу, що вони деруться вгору, а коли вона спинила його, він оглянувся назад і перелякався. За спиною в них лежала чи не вся планета. Олівія сказала:

– Дивився на це! Звідси видно всі наші землі, де ми вирощуємо дерева та збираємо воду з рівчаків. А ще тут видно наше селище…

Він здивувався тому, що побачив унизу. Це справді була чужа планета. Червона гора, на яку вони видерлися, височіла посеред червоних западин та височин, глибоких ущелин та наче під лінійку проведених каналів, на дні яких блищали зірки у брудній воді. І тим більше неприродньо серед цього всього виглядав отой великий купол над містом, а також скляна покрівля над рештою території міста. І яким варварством була ота золота шахта, транспортерні лінії якої тільки зараз ненадовго завмерли й не копали з-під землі того багатостраждального концентрату, яким був марсіянський грунт.

Олівія мовчала. Він міцно тримав її за руку, наче боячись, що вона зникне від нього. А потім він запитав у неї:

– Чого ти привела мене сюди?

Вона відповіла, віддано дивлячись йому в очі:

– Тому, що я хотіла тобі показати ту землю, яку я люблю.

Чех на це усміхнувся. Він подивився у небо і став шукати її, ту блакитну зірку, яку було б краще називати червоною, адже ніде не пролилося стільки крові, скільки на її поверхні. Не знайшовши її, він сказав до Олівії:

– Я теж хочу тобі показати її, свою планету… Ти не побачиш її так близько, як я твою, але там, повір мені, просто немає на що дивитися. На ній у тисячу разів більше зла, ніж тут…

Олівія перепитала:

– А те, що розказував твій король? Він бреше?

Чех міг тільки усміхнутися:

– Ні! Там також у тисячу разів більше свободи!..

Нарешті знайшовши у небі ту зорю, що так шукав її, чех мовив:

– Он вона, блакитна, як вода. Це тому, що там дуже багато води…

Олівія притулилася до нього й позаздрила:

– Значить, вам не треба збирати брудну воду з каналів, так? Ви її маєте вдосталь!..

Чех сам до себе усміхнувся і сказав Олівії:

– Ти думаєш, ми від того щасливі? Ми все одно весь час чогось потребуємо, тільки не знаємо, чого саме! І ми будемо завжди це щось шукати, але так і не знайдемо… І будемо неначе помирати від спраги!

Олівія міцніше притулилася до чеха й відчула себе там, серед чистих та нескінченних морів, де води стільки, що можна купатися в ній досхочу… І ще вона подумала про те, що там тепло, а вона зараз замерзає, і вони через це мусять іти туди, у їхнє селище, де повно п’яних, бо сьогодні – свято. Зрештою, такий день буває тільки один раз.

Саме тому їй захотілося якомога довше залишатися з чехом наодинці.

Розділ 41

Отож після того, як Оленка здалася й поступилася Яриковим залицянням, вона стала бачитися з ним дуже часто. За два дні після того першого дня весни Катя зустріла на вулиці Оленку та Ярика, і останній, здається, більше за Оленку був радий її бачити.

Він одразу запросив її до себе. Так Катя познайомилася з тією веселою компанією, де так бракувало того самого Богдана. Зустрівши там Аню, вона з нею чомусь розговорилася про життя; точніше, говорити почала Аня, а Катерина цю розмову підтримувала. Вони говорили про музику, про улюблених викладачів, про Ярика з Оленкою, – не так уже мало дурниць у світі, про які можна говорити. Насамкінець, коли Катерина зібралася йти, зморена трохи атмосферою Ярикового гнізда, де вони намагалися грати якусь музику, Аня мовила до неї:

– Тут у нас скоро буде вечірка… Хочеш прийти?

Катя подумала, що їй не завадило б і прийти. Щоправда, вона тут же уявила собі, скільки всяких янголів та суддів може їй привидітися, коли вона ще й питиме щось, тож вона сказала:

– Дякую, Аню… Я не знаю. Побачимо.

Наступного дня та сама Аня, невідомо де взявши їхню адресу, з'явилася в них і запросила цього разу вже і Катю, і Дениса. Поруч із нею стояла Оленка: це, мовляв, вона з Яриком придумала, щоб подякувати їй за її зусилля у звідництві. Катя і Денис запросили їх увійти, але вони відмовилися. Сказали на прощанння:

– Дивіться ж, приходьте, це буде п'ятого числа.

Аня додала:

– Я зустріну вас біля мого під'їзду… Денис знає, де я живу.

Щойно двері замкнулся, Катя звернулася до Дениса:

– І звідки, скажи будь ласка, ти знаєш, де вона живе?

Він постарався не зніяковіти, відповідаючи на питання:

– Я колись одного разу пройшовся із нею додому. Провів, так би мовити.

Катя просто зітхнула, тому що все це виглядало просто кумедно. Тим більше, її братик просто так не розгубився б, зустрівши на порозі ту саму Аню. Такі бородаті комуністи так просто не губляться.

Ні, вона б нізащо туди не пішла. І зараз же сказала про це братові.

Він довго переконував її, а потім сказав, що коли вона не хоче йти, то він може й сам. На його здивування, Катя сказала:

– Добре. Коли вже на те пішло, я там буду заважати тобі… з Анею.

Денис іще щось сказав Катерині на це, а потім заявив:

– Ну, як хочеш. Правда, я не знаю, як це виглядатиме: запрошували ж наче тебе, а прийду я, гість непроханий, до тих придурків…

На це Катя не сказала нічого. Їй не сподобалося, як усе було там, у їхній «студії», як казав на те приміщення Ярик. Вони говорили одне з одним нервово, так, неначе їм чогось бракувало, і говорили так грубо, що навіть Катя, спілкуючись із різними людьми, не звикла до цього.

Денис довго мучився з приводу того запрошення: один він не пішов би за будь-яких умов, а Катю переконати було неможливо. Наступного дня він уже придумав собі вихід і вирішив зателефонувати до оргкомітету вечірки, щоб повідомити, що Катя прийти не зможе.

Коли він почув голос Ані, йому стало на мить недобре, а потім він зібрався з силами й мовив:

– Слухай, Аню, тут у Катерини серйозні справи… Вона не зможе прийти. То я тобі просто зарання повідомляю…

Аня усміхнулася на це:

– А ти? Ти теж не можеш прийти?

Він телефонував для того, щоб позбутися проблеми й не мучитися через це, але все ж мріяв про те, щоб можна було піти. І тепер він повільно промовив:

– Так… Але, Аню, я там нікого як слід не знаю, і ви ж усе-таки Катерину запрошували, а не мене…

Аня відповіла йому спокійно, набагато спокійніше, ніж він говорив:

– Приходь із Катериною. Постарайся. А коли ні, то ніхто не буде проти, щоб ти прийшов сам.

Наступного дня він ішов туди, наповнюючи своє серце щомиті більшим хвилюванням. У нього ніколи не було багато грошей, частіше їх не було взагалі, а от цього разу він відкопав свої заощадження, узяв усе до копійки, і так вирушив до неї. Коли годинник показав, що він прийшов на сорок хвилин раніше, він задумався на мить, а потім рвонув до найближчого ринку, що був тут, недалеко. І вже за п’ятнадцять хвилин стояв на тому ж місці, що треба було. У нього в руці була одна-єдина троянда, за яку він виклав

стільки, що стало шкода грошей. Тепер він просто не знав, де з нею дітися, тому що коли б його зустріла не тільки Аня, він би зніяковів і не знав, що казати та що робити.

Аня, йому на щастя, прийшла одна. І він, щасливо видихнувши, простягнув їй квітку:

– Це тобі.

Вона подякувала, а потім запитала:

– То що, ходімо? Не зміг розвести Катерину сюди йти?

Він здивувався:

– Як ти знаєш, що саме так – розвести?..

Аня багатозначно відповіла:

– Мені з якогось разу теж не подобаються оці всі вечірки. Але що вдієш, доведеться сидіти й пити, танцювати й веселитися з усіма. Але потім буде весело, ось побачиш!

І попри своє та її, Ані, бажання Денис опинився там, на тій вечірці. Він думав, що буде там зайвим, але ні, усе виходило так, що він легко влився у те сердовище, особливо коли випив разом із ними, не скривившись і не запивши, не закусивши, не сказавши нічого. Вони всі глянули на нього й сказали:

– Це свій хлопець! Такий, як треба!

Денис міг би з ними посперечатися. Хотів би сказати, що він не такий, як вони. І що не стане таким ніколи, тому що вони… А втім – чи вони його зрозуміють, коли він знає наперед, що вони зіпсовані грошима їхніх батьків, і знає також, що з ними можуть закінчитися гроші їхніх сімей. Тому що вони, виростаючи у тепличних умовах, не мали жодного уявлення про те, що таке життя. Он взяти хоча б…

І в нього тут же з’явилася асоціація з дівчиною на ім’я Аня. Він подумав про те, що хоч як він ненавидить усіх цих синків і донечок грошових мішків, однаково він хотів би, щоб їй зараз не було так погано. А їй таки було ой як погано! Він знав тільки те, що в неї більше немає батька, здатного заплатити за все на світі. Але він не знав, що вона плаче за Богданом. І не знав також того, що той самий Богдан неодмінно був би запрошений сюди, коли б не був зараз у Росії.

Коли вони випили стільки, що всім стало до всього байдуже, вони всілися на підлозі й стали потихеньку крутити свою улюбле-

ну пляшечку, не забуваючи при тому знімати з себе по одній речі, коли на них вказувала пляшка. Денисові було дико, коли він залишився у штанах, демонструючи всім свої груди, яким таки могли б позаздрити усі інші присутні хлопці. Але ще дивніше було йому спостерігати за тим, як Оленка, яку він знав непогано, вільно знімає з себе маєчку, під якою вже починається нижня білизна.

І він спостерігав за тим. Йому було дивно, але водночас як же це все ж було приємно – спостерігати за тим, як дівчата поволі знімають з себе все. Коли дійшло до його Ані, йому несподівано стало нецікаво та неприємно. Вона мала дуже гарну фігуру, тож на неї не безпідставно були звернені погляди всіх хлопців. Йому було важко. Він подумав, що всі не можуть дивитися так просто на дівчину, яка йому не байдужа. А ще він подумав про те, що коли дівчата так легко з себе все знімають, то це однозначно говорить не на їхню користь.

І він спостерігав за тим, як потім Оленка показала всім свої груди. Хоч і намагався Ярик заховати її красу за своїми долонями, все одно присутні дістали можливість скласти власну думку про її груди.

Так тривало й надалі, дівчата поступово мусили показати свої груди, а от хлопці були спокійні, тому що вони вже давно навчилися крутити ту кляту пляшку.

Денис, хоч який був п’яний, все одно місця собі не знаходив від однієї тільки думки про те, що його Аню просто з’їдають очима хлопці, не варті навіть її мізинця. Тому він сам по собі нервувався. І коли якась дівчина запропонувала вийти з гри, хлопці були вкрай незадоволені, тому що сподівалися побачити, як якась дівчина знімає останню наявну на ній річ, щоб потім змусити їх, хлопців, думати про що завгодно…

Так сталося, що вони просто не могли собі дозволити. Тому хлопці мусили змиритися з тим, що побачили у напівтемряві, коли грали. Знову сівши за стіл, вони побачили, що дівчата всі, як одна, вдягнені в те саме, а саме у нижню білизну. У всіх у них були очі, косіші за заячі, проте вони збиралися пити й надалі.

Денис спокійно спостерігав за тим, як тоненький струмінь прозорої рідини прямує йому до чарки. І він був спокійним. Сьогодні його не гребло. Він не міг відвести очей від Ані, яка здавалася

йому сумною, і він знав, чому це так. О, якби він десь побачив того Богдана, то ніхто не позаздрив би йому! Так, про що ще могла думати Аня, ця дурепа, якій ні з того ні з сього здумалося захопитися людиною, зовсім на неї не схожою, людиною не її кола, просто чужою. Вона думала про того худого невисокого виродка, котрий насмілився привернути до себе її увагу.

І Денис подумав, що коли той Богдан повернеться, треба буде йому показати, що він насправді лайно, треба буде начистити йому пику, щоб не смів так поводитися, щоб на нього звертала увагу така краса.

Отож він спорожнив свою чарку, хоч як це важко не було. Просто не було вибору. І вже через три хвилини, тримаючи руки на поясі в Ані, він повільно промовив їй на вушко:

– Я не знаю, Аню, як так сталося… Мабуть, я занадто часто бачу тебе у нашій школі… Тож так сталося… Я не люблю цих вечірок так само, як і ти. Я тут лише для того, щоб подарувати тобі ту квітку. Тому що ти мені… Ти розумієш…

Аня слухала це, і кожне слово їй різало вухо, тому що вона хотіла почути ці слова тим самим розгубленим голосом не від Дениса, а від Богдана. Але в неї навряд чи були шанси, особливо, коли він так упевнено бігав за Катериною.

І тепер, коли він, не наважуючись торкнутися навіть її стегна, казав їй таке, вона не витримала. Вона несподівано для себе самої обняла його, майже пристислася до його вуст і мовила тихо:

– Я не знаю… Що робити…

І коли Денис почав цілувати її, вона не опиралася, просто приймала його, хоч він при тому дозволив своїм рукам набагато більше, ніж можна було. А коли закінчилися їхні танці й вони всі разом сідали за стіл, він уже не міг сидіти десь, крім як поруч із нею. На них усі дивилися спокійно, іноді усміхаючись, тому що спостерігати за ними було просто приємно. Вони сиділи, надійно притиснувшись одне до одного, інколи перемовлялися кількома словами, потім починали цілуватися, на що ніхто старався не звертати уваги.

А потім вони знову танцювали. Хоч як Аня не намагалася виховувати його, Дениса, він абсолютно спокійно цілував те заповітне

місце в неї між грудьми, до яких вона його не допускала. Але він був радий кожній дрібниці, яка стосувалася її.

І вони танцювали, розмовляючи іноді про це свято, а колись і про своє улюблене: про музику та радіостанції, про моду та одяг, про кіно та літературу. Аня вже цілком спокійно цілувала його, коли він говорив їй щось. І нічого не чула, так само як він не чув і не хотів її чути.

А тим часом погляди гостей були звернені на Віку та Сергія, котрі показували всім своїм виглядом, що їх не цікавлять нічиї погляди. Потім, після якоїсь відвертої сцени, Сергій вигукнув, перекрикуючи навіть музику:

– Ми йдемо в комору!

Він із Вікою так демонстративно зник в іншій кімнаті, що хтось навіть сказав, що не завадило б там свічку потримати. І коли всі з цього стали реготати, вони сіли за стіл, щоб додати собі синтетичної радості. У них були шанси це зробити.

А Денис, сидячи у якомусь кріслі, цілував Аню, котра зовсім і не була проти цього, а приймала все, що він робив. Щоправда, нічого придумати він не встиг, коли побачив досить цікаву, як на нього, сцену: Оленка й далі сиділа на килимі біля стіни, а от її Ярик тим часом танцював із котроюсь із дівчат. Денису стало шкода її, тому що Оленка все ж була подругою його сестри, а крім того, вона все ж була для нього людиною, а не однією з цих, синів і дочок усякого високоповажного міського лайна.

І він дивився далі. Оленка, здається, безнадійно відключилася, не витримавши такого штурму її мозку алкоголем. Втім, Ярик був навіть радий. Оля, котра з ним танцювала, цілком задовольняла його. Він навіть не думав про те, що на нього може дивитися Оленка.

І поки Аня цілувала Дениса, котрий несподівано відчув, що по всьому його тілу розливається блаженство, Оля намагалася не пустити Ярика до себе так близько що вже не буде виходу.

Ярик спокійно, навіть дуже спокійно забрав руку з її майже оголених сідниць, щоб сказати:

– Ну то як, Олю, може, не тут?

Водночас він вже тяг її за руку туди, в іншу кімнату, що її ніхто ще не встиг зайняти. Оленка й далі не бачила цього, і Денис, хоч

як не був занятий вустами своєї Ані, здригнувся. Аня відірвалася від нього:

– Що сталося?

Денис подумав, що вона могла б образитися, що він звертає на таке увагу… Але його важкий язик вже проказав до неї:

– Я просто побачив, що Ярик із Олею пішли в іншу кімнату… Я подумав…

Аня обняла його, пригорнулася й промовила:

– Я думаю, що я б його вбила, того Ярика. Коли б мені доводилося бути Оленкою.

На це Денис міг тільки усміхнутися, щоб знову її поцілувати. А далі, поки вони шепотіли одне одному всякі закохані дурниці, Оленка несподівано розплющила очі, і хоч скільки зелених літачків не дзижчало там, вона спромоглася сп'ястися на ноги, щоб запитати своєю ледь розбірливою мовою:

– А де… Ярик?..

На це Їй не відповів ніхто. Навіть Денис, хоч як йому хотілося сказати це, не знайшов у собі сили сказати, що її хлопець, задля якого вона поступилася усіма своїми принципами, поступилася, власне, собою, щоб чути його мову в себе біля вуха, щоб інколи червоніти від зухвалості його компліментів, – так от, саме цей хлопець зараз цілував іншу дівчину, і зовсім не обов'язково у щічку.

Оленка сама знайшла його. Він побачив, якими очима вона дивиться на дівчину, що лежить на ньому зверху, зітхаючи та вкриваючи його лице цілунками. Оленка тут же повернулася й пішла звідти. Їй у голові гуло так, як досі ніколи не гуло, але вона усвідомила, що її зрадив той один-єдиний, на якого вона покладалася більше, ніж на себе. Саме тому їй вистачило сил на те, щоб випити ще склянку, а потім невидючими очима дивитися на кухні повз очі Мишка, котрий старанно її заспокоював, прикривши двері, щоб ніхто не бачив. Вона не відчувала нічого, крім розчарування й абсолютної байдужості. Було лише якесь дивне блаженство від того, що вона робила те саме, що і її коханий.

Денис майже забув про Аню, що лежала, поклавши голову йому на коліна. Він почув, що відбувається на кухні, і аж підскочив:

– Ні, я йду звідси! Хай там що, але я тут більше не можу! Ходімо, Аню, подихаємо…

Вона звелася, забравши голову в нього з колін:

– Що сталося? Чому ти йдеш?

Він відповідав швидко, плутаючись і рясно пересипаючи свої слова брутальними лайками:

– Я не можу дивитися на цю всю гидоту! Аню, прошу тебе, ходімо зі мною!

Аня подивилася на нього абсолютно щиро здивованими очима:

– А що тут такого сталося?

Отут нерви Дениса не витримали. Швидко натягаючи чоботи й у мить протверезівши, він сказав:

– Ти в мене питаєш, що тут такого? Повернися у кімнати й подивися. А потім… А! Бувай здорова!

Він вибіг із квартири, хапаючи ротом повітря, неначе риба, викинута не берег, і став задихаючись бігти додому. Він заспокоївся тільки тоді, коли побачив на порозі таке приємне тепер обличчя Катерини.

Аня дивуючись провела поглядом Дениса, а потім повернулася до кімнати. Дивлячись у вітальню з освітленого коридора, вона здригнулася. Невисокий стіл, заставлений пляшками та тарілками, виглядав як щось страхітливе й примарне, тому що навколо нього валялося ще багато різних харчів, випадково впущених кимось із гостей. Ще тут було розкидано окремі деталі хлопчачого та дівчачого одягу, серед якого траплялася й жіноча білизна також…

І їй стало не по собі. Вона почула чиїсь хмільні зітхання через прочинені двері, і їй стало зовсім гидко. Через хвилину вона стояла біля того самого під'їзду, тримаючи в руці свою троянду, але той єдиний тьмяний ліхтар показав їй вулицю без людей. І Аня пішла додому.

Розділ 42

Стоячи перед дверима величезного будинку, де жив пан Адамський – його дядько, Богдан відчув досить несподівану розгубленість. Він подумав про те, що в нього немає навіть нормального досвіду спілкування з такими, як оцей його родич. Він ніколи таких не любив, але повага до родичів несподівано спинила хвилю

ненависті, що зродилася в ньому відносно до дядька. І він дивився на палац трохи заспокоєно.

Пройшовши повз грати-огорожу, вони опинилися в холі палацу. Богдан ошаліло дивився на той хол, який чимось нагадував церкву. Висота тут була нічогенька, метрів із дев'ять. В нього аж в очах потемніло. Він привітався до родичів, навіть поцілував у щоку свою молодшу двоюрідну сестру, років на два молодшу за нього… А нічого собі була сестра. Тільки в неї, як Богдан скоро взнав, був хлопець, схожий на Майка Тайсона. Отак.

І Богдан ходив по тому будинку, яким його дядько вирішив похвалитися, дивився на все на світі. Його вже не дивувало ніщо: ні кількість кімнат, ні їхні розміри, типово російські, бо ж у Росії землі стільки, що на всіх вистачить.

А потім вони сиділи за величезним столом, дивлячись одне на одного косими очима, сподіваючись щось цікаве почути та щось дурне сказати…

І тут не було весело. Коли випадала можливість, він виходив звідси, а потім, стоячи у голому садочку за будинком, спостерігав за тим, як сонце невпинно тягнеться до заходу, у напрямку Чорного моря.

До нього скоро приєдналася його двоюрідна сестра. Вона дивилася зовсім не в небо, хоча вже починали блищати деякі зірки. Їй було цікаво подивитися на свого хлопця, неначе похвалитися тим, що вона з ним може цілуватися, не звертаючи уваги на те, що Богдан дивиться на них. Йому було неприємно бачити те, що вони робили, і він одразу ж собі склав судження про те, яка вона, ця дівчина. Мабуть, чимось була подібна до однієї з тих красунь, що були на рік від нього молодші, однокласниці Катерини, котрі могли собі дозволити… А втім – може, вона його любить, і тоді… А от що він її любить – так це однозначно, прямо на лиці в нього написано: мені дуже подобається… що в твого батька є гроші, а ще те, що його дочка так просто може робити все, що я хочу…

Вони довго там пили, а Богдан вирішив не пити жодної краплі. До другої ночі він уже не міг встояти на ногах, і тоді йому виділили окрему кімнату. Ледь торкнувшись щокою до м'якенької тканини, він відключився, і в нього перед очима швидко постала картина, яку він зрозуміти й сприйняти до кінця не міг: якась печера, стіни

якої вкриті замерзлими краплями, і в ній – якийсь скелет, який дивиться на нього упевненим поглядом, а потім невідомо звідки витягає косу – зброю легендарну, невідворотню, але Богдан чомусь не злякався. Він запитав у свої смерті:

– Слухай… Ти знаєш Катерину?

Смерть на таку зухвалість стала голосно реготати, потім скорчилася так, що він став мимоволі відходити, а потім сказала:

– Перед тобою стоїть смерть, а ти намагаєшся щось мені розказувати? Питаєш про якусь дівку, яка тобі ніколи не належала, і тим більше належати не буде? Тоді… Подивися на себе! Ти мав шанс, але тепер ти не помреш! На все тобі добре! Відтепер кожна мить у твоєму житті буде набагато тяжча й гірша, ніж ця! Бувай здоровий!

І він прокинувся, коли на вулиці була ще п'ята ранку, але заснути знову не зміг. Тепер він навряд чи заснув би, тому що в нього перед очима була Катерина. Він сам собі більше не дивувався, просто було цікаво, що вона йому спала на думку навіть уві сні. Не наснилася, а проте згадалася у найнесподіванішій ситуації.

І він, сам до себе усміхаючись, сам собі дивуючись, подумав, що було б непоганно, коли б він не поїхав сюди. Міг би прийти до Ярика на репетицію його групи, послухати, посміятися з нього. Або сказати йому, що в нього зовсім немає слуху, щоб він розізлився. Або запропонувати йому вкинути в назву групи ім'я Оленка, щоб на нього напала меланхолія, щоб він зовсім здурів від того, що Богдан наважився згадати ім'я її всує.

А зараз Богдан стояв у дворі, виглядаючи сонце. Воно барилося, не хотіло показуватися, хоч на вулиці вже було видно, хоч голки збирай. І коли з'явився його вогненний край, Богданові здалося, що йому від нього стало набагато тепліше, тому що світило додавало упевненості, що все буде не так, як у його дурному сні. Власне, йому вже було краще.

А потім він дивився на те, як поволі починають приходити слуги, яких тут, у будинку, було чимало. Навіть садівник з'явився, щоб обрізати ще вкриті снігом гілочки якихось екзотичних рослин. А ще тут були всякі покоївки, кухарка, а до них – досить багато всяких інших посад.

Богдан мимоволі вітався з ними всіма, а потім подумав, що встав невчасно. Тут, мабуть, прийнято було вставати пізніше, і всі слуги приходили рано-вранці, щоб не потрапляти на очі своїм панам. Тільки він тут бачив, як вони приходять і як тихо й непомітно починають робити свою так само непомітну роботу. Цікаво, хто тоді прибирав після їхнього свята, коли вони гуляли досить довго, а потім, коли нагулялися, довго шукали собі кімнати, щоб лягти спати. А слуги, напевно, спати хотіли…

І тут він подумав про те, скільки їм повинні платити, що вони таки працюють тут. Мабуть, чималі гроші. А це ж Росія, і тут, либонь, за сто доларів на місяць ніхто не буде дуже напружуватися. Значить, вони всі мають мінімум по двісті доларів. А його батьки разом ледь-ледь мають сто тридцять… Справді, у цих слуг, котрі перед ним опускають очі, насправді досить непогані переваги перед ним. І як, цікаво, почуваються його батьки, дивлячись на таке?

А потім поволі почали вставати всі інші. Богдан снідав разом із сестрою, вона кричала на служницю, що та принесла не таку каву, як вона любить, кинула у неї грінкою, а потім сказала принести іншу, таку, як треба. І Богдан мусив за цим усім спокійно спостерігати, удавати, що все нормально, так, як треба, хоча насправді йому хотілося плюнути їй у лице. А потім вона сиділа й розповідала про дивацтва своїх учителів, які дратували її, а їй незручно щось сказати батькові, тому що він при цьому може вигнати вчителя зі школи, а їй від цього буде тільки гірше, тому що її однокласники все зрозуміють і перестануть із нею розмовляти, а в гіршому випадку перейдуть до іншої школи, не батькової, і він при тому втратить гроші.

Богдан, наслухавшись такого вдосталь, готовий був робити що завгодно, щоб не слухати такого. А потім вони відправилися кататися містом, заїжджаючи то у якусь школу, то в інститут, належний його дядькові, а потім і на маленькі заводики, де працювали люди, як один одягнені у темно-сині халати з видрукуваним прізвищем Богдана, точніше, його дядька. А останній все не міг замовкнути:

– У мене у Ставрополі чотири маленьких заводики, де печуть хліб, розливають молоко тощо. І ще в мене є маленький заводик

у Сочі, де виробляють морозиво. Влітку я заробляю такі гроші, що все, крім того заводика, міг би віддати безплатно.

А Богдан слухав і заспокоював себе тим, що все колись буде нормально. Хоча б тому, що працівники в його дядька багатші за його батьків, що працюють на підприємствах, що належать державі. Тільки не цій державі, а іншій… Ту він ненавидів, бо любив, а до цієї йому було байдуже. Здається, йому було байдуже навіть до його дядька.

А вони їздили містом. Дядько хвалився дедалі більше, і в кожному магазині, у кожному кіоску давав якісь розпорядження, а потім віз їх далі, одночасно про щось розпитуючи в свого водія. Потім він обернувся, щоб сказати до своїх родичів:

– Я відволікаюся, тому що мій водій сказав тут одну річ про підвищення зборів з автомобільного транспорту, а в мене ж є компанія автобусних перевезень тут, на Кавказі. Тож мене це зачіпає… Напевно, доведеться продавати її, цю компанію.

А потім усі вони вийшли на майдан, викладений плиткою. Було дуже чисто, так, наче у будинку, тому що тут весь час працювали люди. Далі був велетенський триповерховий супермаркет із п’ятнадцятьма касами, ескалаторами та нескінченним вибором товарів.

Так, Богдан почувався тут трохи перелякано, тому що ніколи досі не бачив навіть ескалатора, а супермаркети у його маленькій степовій столиці навряд чи колись зможуть дорівнятися до цього міста.

Отож він увійшов усередину. Йому все було цікаво. Вибір тут був, слава Богу, такий, що страшно було з чимось порівняти. Тож Богданові очі розбігалися, а тут ще й дядько давай чіплятися й питати, чи не бажають вони скуштувати того та того, та ще й того. Він бачив, як на них дивилася молоденька продавщиця та охоронці. Дивилися вони справді досить цікавими очима. Їм було не по собі тому, що незрозумло було, як відобразити оці всі куштування у документах. А втім – усе було майже гаразд…

Богдан сказав, що хоче пройтися. Він утік звідси, щоб не бачити, як його любий дядько показує, що за штуки продаються у відділі електроніки. Він би однаково не витримав.

Тож зійшовши на третій поверх, він побачив там книжки, одну з них він довго крутив у руках, а потім таки купив, залишившись

задоволеним, що дядько не бачив цього, а то ще взявся б дарувати йому всі книжки.

І тепер, тримаючи в руках книжку з історії Америки до Колумба, він думав про те, що б іще купити. Тоді, коли він тримав у руках чохол для свого товстого зошита, щойно заплативши за нього, внизу почулися чиїсь зойки, і двоє бородатих чоловіків несподівано поскидали з себе плащі…

Богдан остовпів, тому що такого не бачив ніколи. Перед ним стояло двоє чоловіків з автоматами, обв'язаних гранатами та магазинами, а він уже лежав на підлозі, заломивши руки в себе за головою. Слухаючи зовсім незнайомі досі слова, він подумав про те, що це там, унизу, де його батьки, лунали ті зойки.

А потім він разом з іншими, так само заломивши руки, йшов далі, туди, невідомо куди, униз, де було багато ще людей.

Вони, ці бородаті, очевидно, чеченці, зібрали всіх відвідувачів, продавців та охоронців ув одному приміщенні, найбільшому, де раніше стояли полиці, а посередині був басейн, де плавала жива риба. А тепер і там, і навколо сиділи люди, збившись у купки, і чеченці впевнено походжали поміж ними, тримаючи напоготові автомати. Окремо від інших купок лежало кілька трупів, і Богдан, пригледівшись здалеку, впізнав там Аню та свого дядька. Він подумав був про те, що вони багато втратили з його смертю… Але потім він помітив, що у тій самій купі лежали його батько та мати.

Розділ 43

Чех, суддя та король залишали цю планету із різним відчуттям. Королеві здавалося, що він навчив цих людей жити більш-менш цивілізовано, навчив їх ефективно працювати. І тепер, коли суддя з'явився перед ними трьома і сказав, що вони йому потрібні, лише марсіянин зміг відмовитися. Він скучив за дружиною та дітьми. А ще йому дуже бракувало судді і пригод. Хотілося потрапити на Землю. Може, вдалося б десь краєм ока побачити свою Румунію…

Чех почувався дуже погано. Він змушений був залишити її, цю планету, хоч як йому не хотілося залишатися із Олівією. Проте він чомусь був упевнений, що відмовити судді він не може. І тому вона

востаннє цілувала його та казала на прощання, що вона буде на нього чекати, як би довго їй не довелося дивитися вгору, на зірки.

А суддя настановив тут одного з мешканців начальником, подарував йому золотого меча та сказав:

– Бажаю тобі вдачі. Керуй обережно!

І вони вирушили звідси. І вже тоді, коли вони були десь біля Юпітера, суддя сказав чехові те, що вже давно знала Олівія, але не наважувалася йому сказати. Він сказав:

– Ти знаєш про те, що твоя Олівія вагітна?

Чех не сказав нічого, лише пообіцяв сам собі, що повернеться до своєї коханої ще до того, як вона народить його дитину.

Але на червоній планеті залишився марсіянин. Він пообіцяв собі, що більше ніколи не вирушить у мандри по близьких блакитних чи далеких різнобарвних світах, якими йому здалися Земля та Нептун. Навіть при тому, що змінилося на його планеті багато, він все одно почувався так, неначе й не залишав її.

Щойно суддя, король та чех здійнялися у повітря, перший наказав летіти за ним, а потім, на безпечній відстані від селища, сказав:

– Скидайте з себе ці свої тіла! Ми повертаємося!

І він кинув на них жменю порошку, чи то золотого, чи, може, срібного. Вони подивилися собі під ноги – там лежало два тіла, королеве та чехове. Суддя показав у невідому зоряну далечінь:

– Нам – туди!

На ранок хтось із тих, хто обходив канали, помітив на березі одного з них два тіла. Коли їх було доправлено до селища, в одному з них упізнали того, хто примудрився прилетіти невідомо звідки та рішуче змінити їхнє життя. Коли ж Олівія прийшла на власні очі подивитися, чи правда те, що кажуть, – адже не могла повірити, – то гірко заплакала. Тепер їй стало гірше, ніж тоді, коли тут чинив сваволля самопроголошений диктатор.

А на площі зовсім несподівано з’явилися янголи. Вони так само несподівано поставили на підвищення високе позолочене крісло, посадовили туди того, кого суддя призначив тутешнім начальником, а потім заявили:

– Владою небесного судді, чия сила безмежна, ми проголошуємо його слугу царем цієї планети та її володарем. В ім’я судді

він буде робити все для процвітання планети та нашого спільного щастя. Хай живе цар!

Олівія бачила це, стоячи на майдані. Їй це не здалося дивним. Ну за винятком, може, того, що не суддя поклав на голову цьому цареві вінка, а янголи. Проте вона не знала й не могла знати того, що у його будинку царя оточили янголи та сказали:

– Ми тобі даємо людей, а ти нам даєш золото й залізо, вино та зброю. Зрозуміло?

Цар був цілком спокійний:

– Звичайно, адже інакше й бути не може.

Янголи переглянулися, а потім один з них відповів:

– Та ні, друже, ти нас не зрозумів. Ми будемо тебе і їх годувати за вже готове золото. Лише обмін. І кожного разу всього повинно бути більше. Якщо ні – ти злетиш, а люди повиздихають з голоду. Якщо будеш перевершувати наші сподівання – ми будемо тебе заохочувати новими людьми чи, коли захочеш, золотими всякими прикрасами, щоб ти був схожий на царя, а не на вождя чи смердючого мера. Зрозуміло?

Вислухавши це все, цар зовсім перестав відчувати себе царем. Натомість він глибоко прилип до свого крісла, думаючи про те, як він буде виконувати замовлення. Щоправда, нічого він придумати не зміг.

Наступного ранку він урочисто проголошував свої найкращі побажання для всіх, хто зранку іде працювати на поле чи на шахту, до каналів, а чи й до другого малого купола, що якраз будувався. Його слухали, потім кричали «хай живе цар», а він великодушно усміхався та казав, що віддана праця призведе до покращення їхнього життя вже найближчим часом. Коли він це сказав, люди пішли на роботу із піднесеним настроєм. А от цареві довелося довго думати, сидячи в себе в будинку. І він придумав.

У цей день його бачили скрізь. Він був на золотій шахті, був також скрізь, де у невеликих заглибленнях гребли червоний пісок, який був найкращою у всесвіті залізною рудою, – і скрізь цареві треба було одне: знайти кого-небудь зі своїх знайомих, хто залюбки пішов би за ним і став би, так би мовити, членом його уряду або, на крайній випадок, погодився б, як він сам казав, просто допомагати йому у справах селища та планети.

Такі люди знаходилися. Скоро, через декілька днів, він представив усім громадянам свій уряд. Він сидів на високих кріслах навколо царя, який сидів ще вище від них. І скрізь навколо стояли люди, які радісно вітали своїх друзів та знайомих, що несподівано поставали міністрами.

А потім сталося те, чого він так чекав і не хотів говорити. Він мусив устати та з'явитися поперед усіма своїми громадянами та казати до них, що він узяв на себе надзвичайно важкі зобов'язання перед янголами, і тепер вони прийдуть до них по золото та залізо, як і раніше.

Марсіяни мовчали. Це не було для них новиною. Але тепер цар говорив це так, що їм стало ніяково та цікаво, що зміниться. А він провадив далі:

– Віднині, коли наші запаси харчів майже вичерпані, ми мусимо віддавати якусь частину того, що нами вироблено, у доход нашого уряду, щоб він міг вести переговори з янголами, купувати для нас харчі, а також постачати нам нових людей. Ми будемо видавати продовольство лише в обмін на те, що наші мешканці можуть виробити. На жаль, інакше повестися ми не можемо. Отож з наступного дня ми будемо забирати частину виробленого в кожного. Ті, хто нічого безпосередньо не виробляє, буде утримуватися на ці кошти, наприклад, будівельники чи вчителі, лікарі та інженери. Завтра на кам'яному мурі, що тримає великий купол, буде виписано, скільки золота треба віддати за кожен вид харчів.

Натовп почав вирувати. Цар мовчав і дивився на них трохи перелякано, але не показвав цього. Обіцянка янголів відкрутити йому голову лякала його більше, ніж натовп, тим більше, що коли хтось із натовпу підняв угору кулака і спробував лаяти царя уголос, у нього з-за спини вискочило кілька десятків здорових молодиків, готових будь-що захищати його. За це вони вже одержали вдосталь золота з запасів шахти. Цар був задоволений: натовп зреагував на його гвардію своєрідно.

Перед тим хвилею натовпом котилося невдоволення, а тепер, такою ж хвилею там прокотилася тиша. Всі замовли. Натовп стояв тихо, чекаючи на те, що ще їм запропонує їхній цар. Вони прийшли сюди послухати, що він їм запропонує, а слухали те, що він їм наказує. Тепер, у справжній тиші й в оточенні особистої гвардії,

він міг собі дозволити говорити голосом, яким він не говорив ніколи, – залізним голосом, неначе він сам був янголом, одним з тих, що насправді керували Марсом завжди. Тепер він був серед них, і тому, здавалося йому, має право говорити так, як вони. Насамкінець він сказав, що ніхто не може протидіяти йому, оскільки його настановив суддя небесний та янголи, а проти них не може йти ніхто.

Марсіяни залишали майдан, щоб у себе по домівках поговорити про те, що сьогодні сталося. Вони допивали вино та сперечалися про те, що говорив цар. Для них завжди було ясно, що янголи вимагають дуже багато. Але коли вони зробили так, щоб хтось за них і для них збирав золото й залізо, то, значить, їм стало зовсім погано. Значить, їхній новий цар просто хотів зробити так, щоб усе виходило якнайкраще, щоб не було ніяких суперечок, адже хто насмілиться сперечатися із янголами!

І вони поволі звикали платити податки з того, що справді заробили, а потім звикали до того, що треба нести мішки з залізною рудою та менші – з золотим порошком туди, де видавали харчі, щоб хоч щось обміняти на свій заробіток. Потім не без здивування марсіяни помітили, що замість заліза їм, де б вони не працювали, видають однакові золоті кружальця різного розміру з насіченими на них цифрами, бо, мовляв, платити за харчі золотом зручніше. До того ж, з якогось дня придбати за золото продукти стало можливим скрізь, чи не в кожному будинку на першому поверсі. Там стояли однаково елегантно вбрані продавці, які пропонували будь-що, ніколи не бачені на Марсі тропічні фрукти та овочі, напої та солодощі, за які треба було платити стільки, що в них, у марсіян, просто відвисала щелепа. І вони працювали дедалі більше, щоб мати можливість зайти після тринадцятигодинної роботи у магазин і вирізнитися з натовпу таких самих людей тим, що сказати: дайте мені лимонів, або бананів, або кальмарів, і заплатити за це десятиденну свою зарплату…

Отак і взнали марсіяни, для чого янголам золото. Проте ті, останні, навряд чи платили ним податки.

Розділ 44

Ніхто не згадував жодним словом про Хатинь: Петро – тому, може, що шкодував про це, а Влад – тому, що зараз вони їхали до того села, де жила Кейт.

Коли їхні джипи зупинялися на тій площі у її селі, Влад уже шукав її очима, хвилюючись через те, що її тут немає. І коли всі, окрім котрогось хлопця на варті увійшли всередину того будиночку-клубу, він ураз скочив на землю й повільно, щоб не показати нікому свого хвилювання, рушив у напрямку тієї самої злиденної оселі. І чим ближче він підходив до цього будинку, тим важче ставало йому йти. Він подумав, що до такої, як вона, варто було б приходити із квітами, а не дарувати їй одяг, наче насміхаючись із їхньої злиденності.

Отож він увійшов. А увійшовши, побачив, що вона робить щось таке, що можна було побачити дуже рідко, і не тільки в Африці. Ця негритянка читала. Побачивши його, вона рвучко підвелася, стала на підлогу й привіталася до нього першою:

– Привіт! Як справи?

Влад, не зводячи з неї очей, подякував їй і мовив:

– Слухай, Кейт, можна подивитися, що ти читаєш?

Вона мовчки простягнула йому книжку, але Влад одразу зрозумів, що одного погляду буде мало. Книга була старезна, видана на старому папері, до того ж якоюсь невідомою мовою.

Він мусив спитати в неї, що це за книга. Вона охоче відповіла:

– Підручник з історії. Школи ж більше немає, тож я мушу сама…

Владові дуже захотілося сказати їй, що скільки б вона не вчилася, не читала, це нічого не вирішить, адже вона – дівчина, до того ж, це – Африка, і тут усе буде вирішено за неї. Але він мусив стримуватися: все, що було з нею пов’язано, викликало в нього величезний інтерес.

Влад присів біля неї й запитав:

– І про що саме ти читаєш?

Вона відповіла, як відрізала:

– Про війни. Про німців, про Наполеона, про монголів…

Влад зрозумів, що вона хоче його зачепити, і, зітхнувши, став неквапно пояснювати їй:

– Я ж тобі не ворог. Я просто так запитав, може, ти читала про свою країну.

Вона знову як відрізала:

– Моєї країни більше немає.

Влад задумався на мить, але раптом почув її веселий сміх. Здається, це він уперше чув і бачив, як вона сміється. Йому стало неприємно, але вона виглядала так гарно, що він сам мимоволі ніяково усміхнувся. Тоді вона закрила книжку і встала з лежака, на якому лежала:

– Ти що, думаєш, що я на тебе серджуся? Ти справді так думаєш? Не бери до серця! Я ж просто сміюся з тебе! Оце б я була на тебе зла, бо ти мені подарував оцю сукню, в котрій я зараз! І ще за ті сто доларів, що ти мені їх невідомо чого дав! До речі, чого ти мені їх дав?

Влад не знав, що їй сказати. Тоді вона раптом згадала одну, як на Африку, дрібницю:

– Я ще досі не знаю, як тебе звати. Це не таємниця?

Влад відповів їй. Вона сказала, що це дивне ім'я, неначе не російське. І тут же знову перепитала:

– То ти скажеш мені, чому ти дав мені ті сто доларів?

– Я бачу, ти в гуморі сьогодні… Така весела! А в тому кафе позавчора була неначе налякана!

– А яка я повинна була бути, сидячи за одним столиком із завойовником, котрому можна все? Це я зараз бачу, що ти не такий, як усі вони, а тоді – звідки я могла знати? У тебе ж он нашивка на рукаві, значить, ти ще й начальник якийсь. Так? А тепер відповідай!

Вона щось у ньому помітила – щось особливе, через що він до неї заходив, і тому намагалася витягти з нього бодай два слова. Вона точно знала, що він не вб'є її й навіть не вдарить, бо тоді програє, а в цих білих визволителів Африки від проамериканських та «пробілих» урядів поразки бути не може. І він, гордо піднявши голову, сказав до неї слова, які, напевно, мало хто чув із дівчат Африки від білих. Він сказав зовні спокійно:

– Тому, що я звернув на тебе увагу. І тому, що ти мені сподобалася.

Тепер уже Кейт не знала, що сказати. Вона думала, що він заявить прямо: я хочу провести з тобою трохи часу. Але він сказав

щось зовсім уже не зрозуміле їй. Дивак, та й годі. І як же тепер відповідати йому на це?

Вона змушена була зобразити дерев'яну морду, щоб він не подумав, що вона хвилюється. І сказала, наче відрізала:

– То й що? Хіба це мене до чогось зобов'язує?

Влад вже повністю й до кінця дезорієнтувався у тому, що відбувається у його голові, забув, що він завойовник, і негритянська дівка розмовляє з ним зухвало, неначе приречена до страти. Він відповів їй так, наче говорив із якоюсь своєю знайомою на вулицях Санкт-Петербурга.

– Але ж ти не сказала мені йти.

Вона знову не знала, що сказати, і тут уже Влад зорієнтувався:

– Хочеш до міста?

Вона не відповіла. Тоді він сам відповів:

– Тоді я пішов.

Кейт не дочекалася навіть, щоб він почав повертатися, і зараз же спитала перше, що надумала:

– Ви зараз їдете до того вашого містечка, де стоїть ваша частина?

Влад відповів, що їм ще треба об'їхати кілька сіл, і тоді Кейт, удавано зітхнувши, сказала:

– Добре, я б могла, але спочатку треба ще дещо зробити. Почекаєш?

Влад, не зводячи з неї дивних очей, відповів:

– Залежно від того, що ти робитимеш.

Вона відповіла йому, що перевдягатиметься, і Влад мусив вийти, зловивши себе на тому, що він це робить неохоче. А потім вони удвох сиділи у джипі та говорили ні про що. Хлопці з його команди тільки привіталися до неї й не говорили, здивувавшись, очевидно, тому, що Влад це зробив, адже раніше він мало звертав увагу на мавпочок, тільки зрідка, але щоб робити отаке – так такого ще не було! Вона щось стиха йому розказувала, намагалася вимовляти якісь російські слова, мовлені хлопцями, він усміхався на це й непомітно обіймав її – щоб, мовляв, не випала.

Коли вони прибули до містечка, була п'ята година. Сонце вже думало сідати, і вони обоє пішли вечеряти в якомусь кафе, що його утримував хтось із місцевих білих – з категорії людей, що з

приходом їхньої влади стали аристократією, хоч і йшлося про визволення Африки. І вже тоді, коли вони двоє сиділи за столиком, Кейт придумала для нього складне питання:

– Де я буду спати?

Мабуть, хтось інший на місці Влада одразу ж мовив би: ми, а не ти. Але Влад їй відповів інакше:

– Ти ж сюди не спати приїхала! Не будемо спати! Будемо розважатися, ходити десь тут.

Вона подивилася на нього великими очима:

– І ти зможеш потім робити свою роботу? Зможеш стріляти, пильно дивитися у кожен кущик?..

Влад згадав те, що робив не вельми далекої ночі й подумав, що треба було б їй розказати, але він був упевнений: тоді він її налякає, і вона втече, якщо не встромить виделку йому і око.

Кейт чекала, що він відповість їй, що він – герой, що він усе може, а він натомість схилив голову, щоб їй не було видно його очей, і глухо спитав у неї:

– Обіцяєш, що не втечеш, коли я тобі зараз щось скажу?

Вона пообіцяла, думаючи, що він хоче щось зморозити, може, щось зухвале, хоча від нього вона цього не могла чекати. І тоді Влад коротко, важко вимовляючи кожне слово, мовив:

– Пам'ятаєш, я вчора не приїжджав? Ми всі не приїжджали… В ніч перед тим і трохи вдень ми були в одному селі, де було помічено партизанські загони. Вони знищили щось із дві сотні наших, а потім здалися в полон. Після того… Мій командир – Петро: ти його знаєш, це він ходить у тій ідіотській шапці. Так от, Петро сказав нам спочатку розстріляти все мирне населення села, а потім наказав спалити всіх захоплених у полон партизанів… Ми ніколи такого не робили, розумієш, ніколи досі, поки не стали поліцією. Нам звично самим бути партизанами й стріляти з-за кущів, а не ловити тих, хто по нас стріляє! А перед тим, як постріляти жінок, наші хлопці розважалися із тамтешніми дівчатьми. Це така традиція… Жінки, мабуть, і самі про неї знають. А я відмовився, Петро на мене розсердився, але мені гидко навіть за них, розумієш?.. Отам я нарешті зрозумів, як мені все остогидло! Ця твоя Африка, за яку я воюю, вбиваючи твоїх друзів і родичів…

Кейт, почувши про смерть партизанів, враз опустила голову, щоб не подивитися, бува, йому у вічі. Отак вони просиділи, мабуть, з хвилину, а потім Влад перший підняв голову:

– Кейт… Ти не втекла?

Вона також підняла голову:

– А чого мені тікати? Кожен, напевно, росіянин міг би розказати ще й не таке, адже так? Напевно що так! Тільки ніхто не розказує, а ти розказав…

Влад зловив її погляд і спитав, не зводячи з неї очей:

– А тепер тебе цікавить, причому тут ти, адже так?

Вона не відповіла, але було зрозуміло, що їй зараз будь-що цікаво почути. І Влад мовив, знову заховавши очі в кока-колі:

– Я просто більше не можу жити таким життям, мріючи про те, що я потім зроблю з грошима. І ще – я не можу, коли навколо мене – лише такі, як я. Ми стаємо однаковими, у нас усе за писаними чи неписаними правилами, як щодо того села і дівчини. Отак. Ти ще не зморилася слухати таку дурню?.. Так от… Я з тобою познайомився випадково, але ти просто незвичайна, мені з тобою цікаво, а крім того – кому я ще можу сказати це? Нікому!.. Скажи, як це так стається, що я отак ні з того ні з сього починаю говорити стільки дурниць?..

Він подивився на неї знову, і побачив її ще більші очі. Мимоволі додав до своїх слів:

– Може, тому, що ти ще й гарна?

Ні, вона не зніяковіла, не усміхнулася, але таки нагнула голову. І сказала йому стиха:

– Так от чому ти мене привіз!..

Влад злякався вже й сам тому, що сказав цій дівчині. Так, вона була гарна й цікава, але він не хотів, щоб вона в чомусь помилилася, і тому хотів уже був щось їй сказати, як вона через весь стіл простягнула до нього руку, вхопила його за руку, на яку він спирався, і спитала:

– Ходімо?

Він не зрозумів:

– Куди?

Кейт загадково усміхнулася:

– Ти ж казав, що вночі ми будемо гуляти й розважатися, так?

Він витяг невідомо звідки гаманець, кинув на столик утроє більше, ніж було вказано в рахунку, і вони двоє вийшли на вулицю. Вона й далі не відпускала його руки.

Тепер вони стояли удвох, а перед ними було вечірнє маленьке містечко. Присмерки вже минули, і тепер брудні вулиці освітлювало лише світлом ліхтарів військової техніки та магазинів. А вони дивилися на це і не знали, куди їм піти.

Кейт перша зорієнтувалася, адже була тут не вперше і знала тут такі місця, яких Влад міг і не знати, хоча і вважалося, що він тут живе.

Вони ходили в районі великого плацу, де вранці збиралися всі війська й відправлялися на патрулювання власного сектору. Тут було багато заклично одягнених негритянок, які дивилися на кожного білого чи чорного у військовій формі заклично, пропонуючи розважитися. Було тут чимало таких вояків, що прогулювалися із дівчатьми – переважно з такими, як щойно згадані. Були також такі, що дудлили пиво й сиділи поодинці на лавках, що їх тут нещодавно розмістила окупаційна адміністрація. Влад подивився на них і раптом запитав у Кейт:

– Ти колись пила пиво?

Вона відповіла, що було колись, але вона не пам'ятає, що це таке. Тоді Влад купив дві пляшки й запропонував:

– Ходімо звідси, я не можу, коли навколо так багато людей.

Вона усміхнулася на це й відповіла йому:

– Я знаю!..

Вони вийшли майже за межі міста, де були руїни тих кількох зруйнованих будинків. Ці руїни були обсипані людьми, як мурахами: у когось будинок згорів, а в чийомусь зараз працювала нова влада. Кейт показала Владові на це й зауважила:

– Мені здавалося, що я живу дуже погано. Але, як бачиш…

Влад здригнувся: Петро кожної ночі спав сам у кімнаті, і йому це подобалося, а от Влад і команда спали у наметах, у кращому випадку двомісних, у гіршому ж – біля вогнища, що відлякує всяку нечисть, зміїв, наприклад. Він ухопив Кейт міцніше за руку й мовив:

– Краще давай підемо звідси. Тут невесело.

Вона, проковтнувши останні краплі своєї пляшечки, чи не вперше у житті відчула легкий хміль у голові, а тому їй теж закортіло

чогось незвичайного. Одне незвичайне на сьогодні вона мала: її вів за руку росіянин, і він був зовсім не жорстоким, не солдатом. Кейт здалося, що у глибині його невиразних очей вона на мить побачила розгубленість та відчай. Тепер їй здалося, що вона відчуває їх від нього всім тілом. Він говорив дуже мало, а коли й казав щось, усе це видавалося їй таким трагічним, неначе йому не було для чого жити. Їй просто так стало безмежно шкода його, цього вояка, котрий довірився їй, і вона промовила вголос:

– Давай підемо до річки.

Він не сказав нічого, мовчки хитнув головою й потяг її в інший бік, де дзвенів струмок, відомий як річка. Вона присіла біля струмка, опустила у нього руки, але тут же забрала їх, тому що вода у ньому була дуже холодна. Влад перепитав у неї:

– Ти не боїшся у лісі вночі? Тут же є ціле море всякої гидоти… Змії, павуки, всякі мавпи, зрештою, партизани…

Вона повільно встала і почала стиха говорити:

– Останніх я не боюся, бо ти зі мною. А все інше, що ти оце зараз назвав – я багато ночей провела у тіні дерев, і тепер я нічого в лісі не боюся. Ти ж бачиш, який він…

Попри те, що до них долинали голоси тих, хто розважався у містечку, ліс виглядав таємниче, наче в казках. Здавалося, от-от щось станеться, з'явиться якийсь добрий чарівник і виконає три бажання. Влад не думав про те, що цим лісом партизан проліз у містечко й кидав на голови росіян гранати. Ні: це був дивний і невідомий ліс, у якому не було війни, а був лише спокій і задоволення від спокою. І ще тут була Кейт. Вона раптом спитала в нього:

– Хочеш залишитися тут на цілу ніч? Тобі тут подобається?

Він присів, сперся спиною на якесь дерево й мовив стиха:

– Так… Я хочу.

Вона сіла поруч із ним, торкаючись своїм плечем його плеча. Він запитав у неї:

– А ти не боїшся мене одного в лісі?

Вона заплющила очі: пиво принесло їй досі не знане приємне розслаблення.

– Я все одно знаю, чого від тебе можна чекати.

Влад подивився вгору: зірок звідси видно не було. За п'ять кроків від них вирував струмок, в якому плавало щось схоже на ла-

таття, тільки квіти воно мало надзвичайної краси. Влад повернув голову до струмка й побачив, що в нього на плечі лежить коса Кейт. Він простягнув до неї руку і став водити нею по тонкій косі. А потім, точно знаючи, чого він хоче, Влад перекинув через неї другу руку, нахилився над нею й поцілував її у губи. Вона розплющила очі й ледь-ледь відкрила рота, неначе посуваючись йому назустріч. Влад стиха перепитав:

– Ти й цього теж від мене чекала?

Вона обняла його однією рукою і прошепотіла:

– Навіть більше…

Розділ 45

Знову все тривало так, як і доти. Роботи було багато. Людей помирало тим більше, чим швидше зростало населення блакитної планети. Тоді, коли він востаннє її відвідував, у нього було зовсім інше враження – власне, не враження, а відчуття виконаної роботи, відчуття того, що тепер усе піде інакше, так, як він собі це уявляє, що все змінюватиметься на краще, на користь людей. Тепер він почувався інакше. З одного боку, він почувався розчаровано, бо чекав від людей, що вони змінилися на краще. З іншого боку, він був заінтригований окремими проявами людської природи. Зокрема, тією дівчиною, а також вибриком чехової цікавості.

А тепер він думав про те, що його так тягне на Землю. Здається, це не була людська природа взагалі. Скоріше, це була природа цих самих людей, але кожного зокрема. Вигляд шумного Нью-Йорка чи Праги, Бухареста чи Токіо мало його цікавив. Натомість йому було цікаво, як же це так, що люди так сильно одне від одного відрізняються, причому одним удається його зацікавити, а іншим – ні.

Він відчував, що під ним горить його сидіння, точніше, трон, вищого за який бути не може. Проте свою роботу він таки виконував, і виконував справно. Та він нудився, незалежно від того, яка б не була справа, що її доводилося розглядати. Раніше він розбирався, і йому було цікаво, що такого могли вчинити люди. Тепер, після його візиту, це все раптом стало для нього нецікавим.

Отож коли до нього з пекла прийшов колишній римський імператор Коммод, про якого можна було часто почути як про синонім варварства чи невігластва, він подумав, що дарма у нього у пеклі такий начальник. Проте свої обов'язки там, на великий глибині, він виконував справно.

Увійшовши, Коммод схилився перед суддею у поклоні, а суддя змусив себе устати й подати йому руку, мотивуючи це так:

– Ти усе ж не просто так, а начальник пекла. А ще колишньої Римської імперії.

Коммод знову вклонився, але не так низько. Було помітно, що згадка про його колишню посаду була йому дуже приємна. Суддя запросив його сісти та запитав:

– Скажи мені, Коммоде, ти добре знаєш природу людини? Ти аж дванадцять років поспіль був найвпливовішою людиною, мабуть, у всьому світі. Ти маєш це знати!

Коммод не здивувався такому питанню. Хоча суддя й рідко змушував над чимось задуматися, він думати все ж звик, особливо після своєї смерті. У пеклі думати доводилося навіть його начальникові. І він відповів так:

– Так, ваша честь, я добре знайомий із природою людини, особливо ж із темними сторонами цієї природи. Що саме вас цікавить?

Суддя саме тепер міг би задуматися, оскільки не мав сформульованих питань до Коммода. Проте він напружився та запитав:

– Скажи мені… Людська природа може поширюватися, скажімо… На янголів, на демонів, на всіх тих, хто тут живе?

Коммод відповів швидко, неначе зарання знав, що саме спитає в нього суддя:

– Так, ваша честь. Людська природа – як вірус, якому ніхто не може опиратися. Спілкуючись із людьми, ми неначе заражуємося ним, а коли це спілкування триває довго, ми стаємо дуже подібними до них.

Суддя здивувався:

– Значить, Коммоде, і ти став майже людиною, адже ти сидиш у пеклі вже тисячу вісімсот тринадцять років за земним літочисленням! Я правильно тебе розумію?

Коммод на знак згоди просто схилив голову. Суддя усміхнувся:

– Значить, більшість янголів, що їм доводиться з ними спілкуватися, також стають такими, як вони, – злими, нещасними, знервованими, імпульсивними, заздрісними, боязкими, нерішучими, дурними, злопам'ятними, неврівноваженими і так далі?..

Коммод, якого, як він знав, суддя вважає за дурня, відповів трохи різко:

– Ваша честь, разом із тим, що ви зараз сказали, вони можуть бути мрійливими і захопленими, добрими та геніальними, приємними, ніжними, щасливими, зухвалими й упевненими в собі, вони можуть пробачити вам що завгодно, а ще можуть любити, ненавидіти, прагнути чогось до самого свого кінця. Вони мають мету, а я її не маю. Тому що я знаю, що мені не доведеться померти, а їм – так…

Суддя задумався. У янголів у чистому вигляді, як і в нього, не було в ідеалі більшості з тих перерахованих якостей. Ні тих, що їх назвав суддя – найпомітніших, ні названих Коммодом. А тут Коммод ще й озвучив його думку:

– Ваша честь, ми ще повинні брати до уваги, що оті гірші якості завжди виявляються у більшості… У всіх людей їх набагато більше, ніж кращих. А ще ми з вами рідко зможемо розмежувати їх, гірші та кращі.

Суддя почувався не дуже добре. Він звернувся до Коммода:

– Тоді ти сам зізнався, що в тобі стало дуже багато тих, гірших якостей, так?

Коммод терпляче пояснював:

– Ні. У мені їх не стало багато, а є від природи, від самого початку. Коли я помер, вони не зникли. Хоч би як не очищували тут пам'ять людини та її мозок, позбутися отих якостей неможливо. Але оскільки я не людина, то я маю можливість контролювати себе. Через те я можу відрізнити добро від зла…

Суддя задумався, адже йому завжди здавалося, що відрізняти може лише він, та й то – йому це було дуже важко. А тут Коммод таке сказав, на що він просто не мав що сказати.

І коли той же Коммод відправився до себе, суддя усвідомив, що там йому хочеться бути набагато більше, ніж тут. А тому він покликав до себе Коммода, наказав йому судити, а сам рвонувся крізь потужні хмари своєї резиденції на Нептуні. О, він добре

знав, що його тягне до себе саме ця планета. І хоч яка мала вона не була, хоч як не дратував його свого часу її блакитний колір, зараз він її хотів побачити перед собою, на відстані кількох сотень кілометрів. Тепер там було спокійно, тому що він таки уклав з тими дрібними демонами угоду. Але він не повинен був тут з'являтися, принаймні так вони записали в угоді. А втім – невже він, суддя, не міг тут з'явитися непоміченим, стиха, щоб навіть янголи, що висіли на орбіті, не помітили його? Він міг що завгодно! Навіть вогники не обходили його, бо він знав: якщо вони оголосять йому війну, він знищить їх, нехай навіть заради цього доведеться пожертвувати половиною янголів. Проте цією, блакитною планетою він тепер уже ніколи не пожертвує.

Звичайно ж, повертаючись звідти, він знову завис над нею. Тепер він думав про те, що його туди притягла лише одна-єдина людина, котра називала себе Катериною. Він не навідувався ні до кого, окрім неї. І вона була рада його бачити, навіть дуже рада. Він говорив із нею так, неначе сам став людиною. І вона все не може впізнати в ньому якусь надзвичайну силу. Думає, що він – просто примара якась, не може повірити, що з нею говорить така сила, якій більше немає рівних. Ну, може, вона думає, що він – якийсь дрібний янгол, адже мало що там вона бачила... Справді, невже мозок людський може сприйняти те, що з ним говорить не хтось, а сам він, суддя, якого вони називають Богом.

А потім вона все ж повірила у те, що він справжній, що не наснився їй. Вона спробувала його перевірити.

І йому стало трохи смішно. Але й невесело. Вона сказала до нього: йди до мене. Він не міг собі навіть уявити такого. Але на це зважилася людина, і тепер він просто не знав, що собі думати. Значить, вона ставиться до нього так, як до звичайної людини?

Це його не зачепило. І все ж він був задоволений тим враженням, яке на неї справив.

А тепер він був змушений знову пролітати повз червону планету. Тут він не побачив вогників, які повинні були бути тут, навколо, розтривожені несподіваною появою тут непроханого гостя, тобто чеха. Однак щось тут таки було не так. Тому суддя став шукати янголів, що були тут неподалік і збирали золото, вино та мечі в тих, хто працював у тутешній колонії.

Вони зустріли його з похиленими головами. Суддя одразу ж запитав у них:

– Що сталося? Вогники вже там?

Йому відповіли, що вогники повернулися на свої супутники та готуються до чогось, тому що якось неспокійно там крутяться, наче мурахи, і щось, здається, намагаються зробити. Янгол додав, що вони так можуть і напасти на колонію, щоб убити тамтешніх мешканців та забезпечити себе у такий спосіб поповненням, адже самі вони є давніми грішниками, яких суддя спочатку засилав туди, і кожен, кого вони собою пронизують, стає таким же, як і вони.

І суддя задумався. Справді, коли вони ще не змогли заснути, значить, вони щось собі придумали. Тоді він запитав у янголів:

– Що там на Марсі? Щось відбувається?

Коли він почув, що король влаштував революцію, а тепер збирається оборонятися, а паралельно керує маленьким селищем, судді стало смішно. Він залишився вірним собі у своєму прагненні до влади над тими, хто його оточував. І в Румунії він свого досяг, і тут, здається, було не гірше. Тоді суддя мовив до янголів:

– Коли вогники не бажають заспокоїтися, ми змушені…

Довелося йому на мить задуматися. Він збирався порушити встановлені ним же правила, а для цього треба було воювати.

– Я розриваю угоду з ними. А ми летимо на Марс.

І вони стали опускатися на поверхню планети, не захищену навіть хмарами. Цікаво було подивитися згори на те, що тут відбувалося. Оскільки Марс був великою мертвою пустелею, то кожен людський рух залишав тут сліди. Суддя одразу побачив купу людей, що копали новий канал, іншу купку – ці будували якусь споруду. Потім суддя розгледів, що це теплиця. Йому стало смішно: мабуть, король тут вирішив подбати про продовольчу безпеку, тому що інакше його дії пояснити не можна було. Це ж треба – і тут виявилися його приховані поривання, і тут він домігся влади, а щойно її одержав – одразу щось став будувати, щось проголошувати, прагнути якоїсь свободи, а що найдивніше – не для себе, а для них, тому що він сам мав стільки свободи, скільки не мав ніхто у цілому Всесвіті. Суддя міг тільки здивуватися, що такі люди бувають. Проте тепер він ще раз упевнився, що взяв його до себе

в команду не дарма. А ще суддя згадав про те, що казав йому Коммод: люди не тільки злі та підлі, вони ще можуть бути іншими. І йому стало не по собі, що він про них думав інакше, сказати по правді – навіть ставився до них, як до істот нижчих. Що ж, вони здається, заслужили, щоб він їх поважав.

І от він стояв перед королем. Той сказав полегшено:

– Добре, ваша честь, що ви тут. Ми раді вас бачити.

Суддя встиг лише здивуватися:

– А чому це ви? Де чех?

З'ясувалося, що чех тепер став майже сімейний. Він скрізь ходив із дівчиною Олівією та кілька разів устиг повторити королеві, що він не повернеться ані на Землю, ані на Нептун. Аж от король, який знову одержав можливість злетіти над планетою та владно оглянути її, разом із суддею стали перед ним і запитали в нього:

– Ти з нами чи тут?

Чех зрадів, як побачив суддю, а Олівія дивилася на нього здивовано та трохи боязко. Вона почула, що чехові тепер кудись треба йти, і їй стало страшно. Аж ось суддя ще й олії підливає:

– На Землі у нас немає справ, але коли схочеш, ми можемо навідати твою доньку. А ще я тебе буду судити за те, що ти порушуєш мої накази. Я не казав тобі летіти на Фобос…

Чех похилив голову. Проте суддя не був роздратований, тому він не дуже злякався. Та тепер точно знав, що доведеться летіти. І коли він поцілував Олівію, сказав, що неодмінно повернеться, коли, нарешті, зібрався піднятися у повітря, щоб зникнути з цієї планети, суддя сказав до неї:

– Бережи його дитину!

Чех літав навколо судді, наче роздратований комар:

– Ваша честь! Чому ви не сказали мені, що в неї буде дитина?

Суддя відповів:

– Тому, що ти б із нею тоді довше прощався, а ми поспішаємо. Нудно на цій планеті…

Король дивився вниз без будь-якого суму. Побути тут на своєму місці він уже встиг. Він тільки запитав про те, де марсіянин, і суддя відказав:

– Він повинен залишитися. Мені вистачить вас обох. Поки що…

А сам суддя думав про те, що вони будуть робити, надто тоді, коли вогники зібралися щось робити, а могли вони багато, і тоді, коли він часто оглядався назад, але ні, не на Сонце і не на Марс, а на одну блакитну планету, що була десь між ними.

А ще його дуже вразила реакція чеха на вагітність дівчини, що він із нею тут, на Марсі, водився. Та він мовчав про це.

Розділ 46

Разом з десятками інших людей Богдан сидів біля стіни, похиливши голову та намагаючись зосередитися. Виходило в нього погано, і він із цим нічого не міг удіяти.

Якось піднявши голову, він почав рахувати тих, хто сидів тут, у басейні та зверху, понад басейном. Йому було видно добре всіх, хто тут був, тож він міг собі дозволити спостерігати за тим, що діється. Він навіть забув на мить про те, що він тепер сирота. Людей він нарахував щось із сто тридцять чи сто сорок, але скоро чеченці привели ще кількох охоронців, схоплених десь по закутках, і їх стало більше. Люди сиділи не дуже тихо, чеченці дозволили шепотітися, але іноді казали, щоб усі говоорили тихіше, і тоді тут западала ідеальна тиша. Було аж дивно, як при такій кількості людей може бути так тихо. Чути було лише скрип чобіт чеченців, що походжали тут, серед своїх заручників.

Богдан згадав про те, що в нього в руці ще й досі залишається пакет, в якому невідомим чином збереглися зошит та той самий чохол, що він його сьогодні купив. Тоді Богдан повільно, не зводячи очей з чеченців, став перекладати зошит у чохол. Якийсь чеченець помітив це і звернувся до нього своєю своєрідною, ні на що не схожою російською мовою:

– Правыльна, напыши пра нашу барбу за нэзависимаст… Пусть аны знают!

Богдан не відповів, а лише заховав свого зошита подалі, поближче до тіла. Так він міг почуватися за нього спокійним.

Дивно, але після того, що сказав йому цей чеченець з-під своєї бороди, Богданові стало тут зовсім легко. Тепер йому навіть серце не калатало через те, що його батьки лежали тут мертві.

Він подумав про те, що йому зовсім не стало шкода ні Ані, ні дядька, коли він побачив їхні трупи. Не були б вони його родичами, він навіть радий був би, щоб хтось відправив їх на той світ, тому що вони почувалися великим панством. Але разом з ними чеченці вбили також і його батьків. І він надовго задумався, поки чеченці піднімали якихось трьох чоловіків, а потім, підштовхуючи їх автоматами, допомагали їм виносити звідси трупи. Богдан дивився їм услід і думав, що навіть коли йому вдасться вийти звідси живим, то він може більшене побачити своїх батьків. Невідомо, що зроблять росіяни, коли знайдуть ці трупи…

І він знову опустив голову, а потім йому навіть вдалося забутися на годину чи півтори, і тому в напівтиші задушливого приміщення він навіть заснув.

А коли він прокинувся, надходив вечір, і росіяни, про присутність яких нагадували періодичні пропозиції у гучномовець (здавайтеся, вам нічого не буде), вирішили вимкнути світло. Після хвилинного замешкання в темряві спалахнули ліхтарі, швидко принесені кимось із чеченців з якогось відділу магазину, і чеченці почали стріляти. Виявилося, що під прикриттям темряви російський спейназ вирішив підійти під самі вікна, але добре замасковані на покрівлі магазину чеченці помітили такі наміри та відкрили вогонь. Результат був своєрідний: згори полетіли гранати, посипалося скло, і через великі дірки на місці вікон у будівлю стали влітати шматки автомобілів, земля, уламки скла, осколки гранат та рештки того самого спецназу.

Водночас, поки було темно, хтось із охоронців супермаркету спробував утекти, і тому зараз чеченці косили людей чергою, намагаючись виловити бунтівника, щоб навести порядок. Вони його виловили, і скоро Богдан із ще кількома хлопцями та чоловіками тягли трупи подалі, щоб не почали розкладатися.

Коли чеченці повернули їх до всіх, було помітно, що тепер стало холодніше. Люди вже трусилися. Втім, росіяни скоро включили електрику, а чеченці поприносили цілу купу обігрівачів, які, правда, обігрівали собою навколишнє повітря, але оскільки власник був мертвий, то ніхто про це нічого сказати не міг.

І знову Богдан сидів, чекаючи на продовженння цих подій. Люди просилися до туалету, але чеченці цілком серйозно радили

їм робити це під себе. Коли дехто таке зробив, у повітрі добре вентильованого приміщення все ж став відчутний той самий запах, і чеченці здалися: стали брати по кілька людей і виводити їх просто до інших торговельних приміщень, не утруднюючи себе пошуками туалету.

Богданові там удалося розгледіти купи автомобілів, за якими ховалися числені поліцаї та різні спецнази, посилені швидкою допомогою та пожежними. Тоді Богдан згадав, що сказав якийсь чеченець про свою війну за незалежність:

– Їхня промисловість не зможе ніколи забезпечити їхню країну мішками для трупів. У нас немає іншого виходу.

І йому стало моторошно. Чеченці були зацікавлені їх убити, а не випустити, тому що тільки так вони могли наганяти страху на росіян.

Отож він повернувся назад, сів, сперся на етажерку, де колись лежали всякі консерви, але тепер їх пороздавали людям. І скоро він почув стрілянину, а потім чеченці привели якогось росіянина у формі: очевидно, поліцая чи спецназівця. Його поставили серед зали, де сиділи заручники, і хтось із чеченців, жахливо перекручуючи російські слова, мовив:

– Вас намагалися визволити. Вони не змогли придумати нічого кращого, як прислати цього хлопця. Але у них нічого не вийшло й ніколи не вийде. От побачите!

Щойно сказавши це, чеченець витяг ножа та з силою провів ним по шиї поставленого на коліна спецназівця.

У залі почулися зойки, і не одна людина тут же зомліла. Тоді чеченець сказав ще таке:

– Не намагайтеся тікати. Ми вас будемо вбивати. І не так, а страшніше.

Богдан похилив голову. Стало так гидко, що він мало не повернув назад усі щойно з'їдені консерви, адже кров, що вирвалася з артерій убитого, впала в тому числі й на нього.

Тепер він всерйоз задумався над тим, що робити. Від нього, як це не дивно, зараз не залежало нічого. А усвідомити цього він не міг, як не старався. Тікати все одно не можна було.

І він сидів, тупо споглядаючи те, що відбувалося. Їх зрідка виводили пройтися до туалету, інколи давали щось з'їсти, бо ж це був супермаркет, і харчів вистачало.

А ще інколи стріляли – російські спецслужби іноді намагалися когось убити, адже видно їм було дуже добре. Після того, як було вбито когось із них, чеченці заявили, що вони будуть за кожного вбитого й пораненого вбивати трьох російських заручників. Богдан здригнувся, коли чеченці витягли чоловіка, що сидів поруч із ним, похиливши голову та намагаючись заснути. Скоро він почув кілька пострілів: його вбили на покрівлі, щоб з гелікоптерів було добре видно, як це відбувається.

А потім чеченці стали потроху забирати людей та виводити кудись. Настала черга й Богданова, і він не без остраху йшов туди, куди наказував бородань з автоматом. Як виявилося, мета цієї прогулянки була більш ніж прозаїчна: їх відвели в автобуси, що їх подали урядові представники. Потім чеченці вибрали п'ятьох жінок – найстарших та найнеживіших. Їх було відпущено, вони поволі відійшли від оточених чеченцями автобусів, наблизилися до постів ФСБ та всіх інших спецслужб, і ті радо прийняли їх, накидаючи на них теплі ковдри.

А Богдан, так само, як і десятки інших напівживих людей, їхав в автобусі, так щільно наповненому людьми, що було неможливо поворухнутися. Всі мовчали, було чути тільки, як зрідка перекидаються кількома словами ці вічно насуплені бородані. Він так хотів би зараз знову опинитися у тому поїзді, що їхав на на північний захід, до його невеликого міста, до своїх друзів, які, може, не раді були б його бачити, але зараз – він би радий був побачити що завгодно, що зв'язувало б його з тим містом…

А зараз автобус, повний людей, нісся гірськими ущелинами, ризикуючи зірватися у безвість, але пасажири про те не знали, адже вікна ззовні було заклеєно непрозорою плівкою, як наказали чеченці.

Вони дивилися одне на одного, а переважно – в нікуди, думаючи про те, що з ними буде. Саме тут Богдан знову подумав про те, що вони неодмінно помруть тут, по дорозі невідомо куди. Він аж усміхнувся від такої думки, що йому доведеться загинути тут, далеко від дому, на засніженій дорозі серед гір, населених такими ж насупленими злими «духами».

І раптом автобус здригнувся від вибуху, а потім зупинився. Хтось із чеченців вибіг, а потім повернувся із радісним обличчям. Якийсь із пасажирів заявив:

– Ага… Він каже, що менти не проїдуть… Вони зробили вибух, і ущелину засипало.

Богдан подумав, що коли росіяни попадаються на такі штучки, то їм і справді навряд чи можна вірити, що вони виручать їх. Чеченці тепер вільні робити з ними що завгодно.

Але автобус рушив далі, і пасажири спостерігали знову одне за одним, за чеченцями, які тут нудилися, а також за самими собою. Всі вони виглядали вже зовсім не так, як після початку свого заручництва. Тепер на їхніх обличчях з‘явилася байдужість та безнадійність.

А потім вони зупинилися. Чеченці наказали по одному виходити, і вони, вийшовши, побачили перед собою цілий натовп людей, озброєних всякою зброєю. Вони вказували на тих, хто виходив, пальцями, наввипередки простягали гроші чеченцям, що привезли заручників, а потім штовхали обраних заручників, зв’язували їм руки та вели за собою.

Отак Богдан опинився у якійсь ямі, сирій, але не темній. Вона була викопана на краю якоїсь гори, і з вертикальної сторони була щілина, через яку надходив холод та світло.

Вранці чеченець без жодного слова підняв верхню кришку, Богдан вийшов, і йому дали якусь роботу. Вона стосувалася телят, тому що іншої худоби тут не було. Так він узнав, що таке прибирати у худоби…

Пропрацювавши цілий день, з шостої до восьмої, Богдан чомусь звернув увагу на те, що він зовсім не зморився. Справді, його ніхто ні до чого не примушував, просто показали, що куди переносити, і він повільно робив це. Іноді зазирав якийсь чоловік, озброєний автоматом, щось казав до того чеченця, що забажав його собі взяти, як стало зрозуміло, на роботу. Лежачи на якихось дошках у своїй ямі, Богдан подумав про те, що йому більше ніколи не доведеться побачити свого дому. Там, у Ставрополі, він почувався заручником, а тепер став рабом. Вони навіть не спитали в нього про його адресу, оскільки зарання знали, що не вимагатимуть за нього нічого. Вони просто взяли його, як німці брали собі людей, і вирішили так, інколи годуючи, тримати… Поки не помре від холоду.

І все ж смерть здавался Богдану тепер малоймовірною. Натомість він подумав, що тепер, якщо він працюватиме нормально, в нього навіть є шанс протягти якомога довше і, дасть бог, діждатися, коли тут з'являться росіяни, щоб допомогти йому.

А вони повинні були б з'явитися. Інакше він собі просто не міг уявити розвитку ситуації тут.

Його нагодували, принісши шматок якогось м'яса у тарілці з якоюсь юшкою, де зрідка також траплялася якась трава та картопля. Але він був задоволений. І тепер, лежачи на своїх дошках, він подумав про те, що йому це сниться. Три дні тому він цілком спокійно говорив із Катериною, і все було нормально… Вона залишила по собі неприємну згадку, але хіба ж це має значення! Просто важко було б із нею потім спілкуватися…

А тепер він не знав, чи побачиться з нею, не вірив у те, що він перетнув кордон, що простояв на вокзалі у Ростові дві години до електрички, і що потім, після побачення з дядьком-магнатом його захопили у заручники… А й справді, невже це його, Богдана Адамського, тримали зараз у темній сирій ямі, на глибині трьох метрів… У пітьмі, врешті-решт…

Хоча вже було зовсім темно, він витяг свого зошита. Ледь-ледь розглядаючи свої пальці, він все ж відкрив свого зошита та почав писати.

Він писав, як завжди, всякі дурниці. Йому в голову лізло тільки те, що йому колись бачилося: неохайна степова столиця, маленька школа, в якій усі хочуть одне одного убити, принаймні він – так, а також одна істота, яку він пожалів би… І на ній усе зупинялося, потім знову починалося і так само жваво зупинялося, застигало у часі та просторі, тому що він не знав, де він, чи живий, чи мертвий, чи сниться йому та Чечня й Росія, чи він живий і справді перебуває у рабстві…

Він не міг зрозуміти, як йому вдається у темряві щось там писати. Уявивши, що там виходить, він сам до себе усміхнувся й вирішив, що завтра подивиться, що там намалювалося. Щоправда, коли в нього ще завтра будуть сили кудись дивитися, адже він втомиться працювати…

А вночі він не спав. Гелікоптери, які снували туди-сюди над ущелиною, до якої виходило його вікно, не могли ніяк заспокоїтися,

поливаючи вогнем дно тієї ж таки ущелини. І він мріяв про те, щоб хтось його тут знайшов і визволив… Тоді він повернувся додому… І побачив би свою Катерину… Тільки батьків би він уже не побачив…

І саме зараз йому знову здалося, що він ніколи більше не повернеться додому, що ніколи більше її не побачить. Йому захотілося сісти, наче вовку, задерти голову догори та почати вити, щоб чули всі навколо, щоб почули ці гелікоптери…

Наступного ранку йому показали трупи двох російських військових, схоже, пілотів, і наказали викопати для них яму – одну та неглибоку. Його залишили надовго, і він копав з останніх сил. Але коли прийшли, він мав дві ями. Хоч і неглибокі. Коли чеченець, ледь вимовляючи слова, запитав, навіщо він так надривався, Богдан відповів:

– Я теж хочу, щоб мене поховали по-людському. Потім, колись..

Розділ 47

Наступного ранку після видатної вечірки за його участю Денис, продерши очі й напившись водички з крану, вирішив іти на комсомольські збори. Коли побачив, що Катя вже не спить, запропонував їй:

– Катю, ходімо зі мною на збори, послухаєш… тобі минулого разу сподобалося, адже так?

Катя усміхнулася на це: їй анітрохи не сподобалося, та й сподобатися не могло, тому що вона там виявилася розумнішою за більшість там присутніх людей. У всякому разі тепер їй чомусь так здалося. Втім, вона вирішила поступитися й піти туди із братом, хоч яким перекошеним не було його обличчя.

І от вони удвох стояли так само у натовпі, чекаючи, коли ж таки почнуться ті кляті збори. Катя чомусь почувалася тут упевнено, набагато упевненіше, ніж, наприклад, удома чи тим паче у школі. Їй несподівано пригадалося, що тут ніхто й ніколи нікого й ні до чого не примушуватиме, що сюди люди приходять із власної волі, щоб щось якось у своєму житті змінити, щоб колись жити краще, щоб мати впевненість у майбутньому. Тому що у кожній миті свого теперішнього часу ніхто з присутніх упевнений не був. Не виклю-

чаючи й Катерини: вона згадала, що їй недавно примарилося, і їй захотілося, щоб воно повторилося. Вона згадала, як на площі в Японії до неї хтось причепився, і вона подумала, що тільки одна примарна істота бачила її в тому одязі.

Коли збори почалися, Катя вже забула про них. Її думка полинула чомусь далеко за межі реального та доступного, туди, де бувають лише отакі янголи, схожі проте більше не на янголів, а на хлопців, але не на звичайних, а на таких, як суддя, що приходив до неї, щоб побачити, що ж це за людина кликала до себе кого-небудь, щоб хтось її побачив. Вона не вірила у те, що таке буває, але ж він повністю відповідав тому уявленню, що вона мала про хлопців. Він поводився з нею, як галантний кавалер, і весь час їй здавалося, що він хоче так чи інакше задовольнити якесь її бажання, що він неначе вгадує її бажання. Це було їй приємно. Вона колись писала твір про те, що таке кохання, і там написала, що одним із критеріїв вона вважає вміння вгадувати бажання своєї другої половинки.

А навколо вже вирували пристрасті зборів. Коли слово взяла та сама супердівчина, Катя спробувала прислухатися. І несподівано почула таке:

– Беручи до уваги наші прорахунки та неефективність усіх попередніх передвиборчих стратегій, обласний комітет Комуністичної партії України прийняв рішення про те, що назріла потреба у зміні стратегічного підходу до передвиборчих кампаній. Ми вирішили взяти за основу модель, запропоновану Катериною Матвєєвою. Цей проект розглядатиметься також у центральному апараті партії, і його, можливо, буде враховано у розробці проекту стратегії всієї партії…

Катя не змогла цього дослухати до кінця, тому що її мозок почав уперто вибудовувати піраміди, в яких ця партія перемагала, а вона переставала бути для всіх такою ж причинною, якою досі була.

А ще вона побачила перед собою більш реалістичний варіант: якийсь стукач повідомить куди треба, і вона вилетить і зі своєї мегаелітної школи, і втратить будь-які шанси потім кудись вступити на навчання.

А поки що вона була на зборах, де про неї згадали, і їй це було приємно. Вона аж мліла, слухаючи це все, а ще й пригадуючи те, як їй примарилося те, що примарилося. Вона згадала свій політ над цілим світом, і їй несподівано закортіло подивитися якийсь фільм у жанрі фентезі або хоча б почитати книгу. А оті програми партії та комсомолу, що про них тут розповідали, не цікавили її анітрохи.

Цікаві вийшли збори. На неї оглядалися й дивилися, а вона, не чуючи переважно цього, стояла і усміхалася, як дурна.

А потім, коли вона прийшли додому, Катя, так і не заспокоївшись, стала розпитувати в Дениса про те, що в нього вчора було з Анею. Він намагався не сказати нічого, тому що вважав, що вона тепер не вітатиметься з ним, казав, що просто погуляли, та й усе. Але Катя змогла потроху витягти з нього плутану розповідь про те, що там було і до чого.

Коли вони вирішили посидіти на кухні й попити потроху чаю, у двері несподівано подзвонили. Денис, схиливши свою ще й досі непровітрену голову над чашкою, попросив у Катерини, щоб вона відчинила. Вона встала, пройшлася до дверей, відчинила, і на порозі, на своє здивування, побачила Аню. Вона виглядала трохи дивно: у коледжі її можна було побачити одягненою виключно стильно, просто ідеально, а тепер вона стояла зовсім інша: волосся незібране у хвостик, розкидане необережно як-небудь, але дуже гарно. Катя не встигла мовити і слова, як Аня знову здивувала її. Вона ніколи не говорила так невпевнено, як зараз. Вона сказала:

– Катю! Привіт… Слухай, а… Денис… удома?

Катя запросила Аню увійти, і вона увійшла, швидкок скинула з себе куртку й роззулася, залишившись у дивному, досі небаченому ніким довгому світері. Так вона пройшла на кухню. Побачивши там схиленого до чашки Дениса, вона стиха промовила слова привітання, і він здивовано повернувся на її голос. Вона спиталася, як у нього справи, і він відповів:

– Та нічого, тільки от голова трохи болить… А ти як? Коли прийшла додому? Тебе ніхто не проводжав, мабуть?

Аня відповідала, відчуваючи, як по її блідих щоках розливається рожева фарба:

– Ніхто… Ти знаєш, я тоді, коли ти пішов… Мені стало шкода, що я не пішла з тобою.

Денис усміхнувся:

– Нічого! А мені шкода, що я пішов так рано. Сідай, вип'ємо чаю, полікуємося! Катю, ти не зробиш нам іще по чашці?

І поки Катя наливала для Ані ту чашку, вони дивилися одне на одного, не говорячи нічого. Денис тільки спостерігав за тим, як змінюється обличчя Ані. Її щоки справді помітно порожевіли, відколи вона прийшла сюди. Що ж до нього, він ще й досі не міг зрозуміти, що сталося вчора і чому вона зараз прийшла.

Катя сама зрозуміла, що їй треба йти. І там, у себе в кімнаті, їй довго довелося згоряти від нетерпіння, тому що вона знала, що було вчора.

Аня подивилася на нього й запитала:

– То що, не сердишся на мене? Я не схотіла з тобою піти… А шкодую досі. Пробачиш мені?

Денис відповів швидко, що й не збирався на неї сердитися, але йому цікаво, чи не сердиться вона на нього за те, як він із нею поводився вчора. Аня від відповіді відмовилася:

– Жартуєш?! Я майже нічого не пам'ятаю!

Денисові стало безмежно шкода себе. Він тепер напевно знав, просто бачив, що тепер Аня буде й надалі така ж, яка вона завжди була. Їй, за великим рахунком, повністю й до кінця все одно, що там у кого з ким було. Вона на це просто не звертає уваги. Але він, вчепившись у свою надію, все ж дозволив собі сказати так:

– Слухай, Аню… Все те, що вчора відбувалося… Ми з тобою цілувалися, як давні коханці. Для мене… Це має значення. І не тільки від учора, а й раніше… Мені здається, ти все пам'ятаєш. Тільки не хочеш цього говорити…

Аня не знала, що йому казати. Богданове ім'я, що несподівано спливло у пам'яті, не дуже їй заважало: вона зловила себе на тому, що цей хлопчина чимось на нього схожий. І вона почала повільно, добираючи слова, говорити:

– Я не знаю сама, як таке сталося… І чому… Але ти ж розумієш… Ти розумієш, що твої поцілунки, коли б вони не були мені неприємні, то… Їх би не було…

Денис підняв очі від чашки, і в голові у нього все миттю прояснилося. На нього дивилася пара веселих і зовсім близьких очей. І не встиг він щось мовити, як вона швидко встала, поцілувала його у щоку й побігла до Катерини. Він поволі встав, мало не перекинувши чашку, і так само повільно увійшов до кімнати, де вони сиділи удвох, загадково усміхаючись. Аня дуже тихо промовила, звертаючись до Катерини:

– Тепер твій брат буде проводити більше часу не з тобою. Згода?

Він стояв, неначе сп'янівши від того, що до нього несподівано прилетіло таке щастя. І не знав, що казати.

Катя усміхалася. Він теж по-дурному усміхався. А потім, сівши поруч із Анею, дозволив собі обережно обійняти її. Це було зовсім не так, як учора.

Чи була Катя рада за них? Важко сказати. Вона ж ніколи не спілкувалася з нею, і навіть незважаючи на те, що вона тепер начебто у всьому була зрівняна з ними, в ній залишалося щось, що не сподобалося їй. Вона не знала, що саме, однак знала напевно, що ті часи, коли її батько мав більше, ніж міська громада, залишили на ній свій відбиток. Навіть друзі в неї залишилися ті самі. І коли так, то вона затягуватиме туди свого хлопця, який, щоправда, ніколи не дасть їй більше, ніж має і може дати. Саме тому Катерина почувалася спокійно стосовно того, що Аня може його використовувати. Скоріше вже могло бути навпаки.

А потім Катерині стало неспокійно. Вона відчула, що довкола щось відбувається, тому стала скрізь оглядатися. Згадавши про те, що їй свого часу привиділося – а вона могла б сказати, що вона була в Японії, їй стало не по собі. Відчуття було те саме. У кімнаті, зрозуміло, не було нікого. Вона сіла і стала пригадувати те, яким вона бачила своє видиво. І їй стало дуже неприємно через те, що воно було дуже вже ідеальним, надто схожим на її принца, котрого вона могла тільки уявити чи побачити у своєму маренні.

У вікні висіла та сама люба її серцю примара та мило усміхалася. Їй стало так радісно, що вона зірвалася з місця й зависла в нього на шиї, щойно він опинився у кімнаті.

Розділ 48

Зміни були відчутними. Разом із усіма Олівія мусила спочатку почати працювати більше, ніж завжди, а потім надовго забути про те, що вона могла їсти м'яса вволю та пити отого гарячого вина, без якого в неї не було б дитини. Врешті-решт їй довелося відмовитися від того, щоб жити у своїй квартирі, тому що до неї прийшов чоловік із посвідченням із печаткою його величності царя та сказав, що тепер вона повинна за таку квартиру платити вчетверо більше, тому що у них, бачте, значне зростання населення спостерігається, а житла не вистачає. Отож Олівія оселилася у новозбудованому будинку для таких, як вона та новоприбулих: кімната два на три метри на одну людину для неї була єдиним прийнятним варіантом. Слідом за нею потяглися сотні інших, таких, як вона, а на їхні місця, захоплюючи по дві-три квартири, стали переїжджати колишні інженери, що стали державними керівниками, міністри, які обертали колишні тридцятиквартирні будинки на свої особисті апартаменти. З ними разом там оселялися гвардійці, або, як їх назвав латиною цар, точніше, цезар, – преторіанці.

А вона жила у крихітній кімнаті, щодня виходячи на поле та проводячи там стільки часу, що в неї ледь-ледь залишалися сили на те, щоб приготувати собі їсти, бо їсти хотілося весь час, тому що наїстися на її платню було дуже важко.

Вона часто виходила на майдан, який цезар найменував Площею Революції, щоб послухати те, що він скаже нового. І от якогось разу, зморена з роботи, вона слухала, як він говорить до неї та ще кількох тисяч таких, як вона:

– Марсіяни! Я вітаю вас із надзвичайною подією – населення нашої планети вперше досягло десяти тисяч людей. Ми з вами й надалі будемо зростати, але це вимагає від нас великих зусиль. Ви знаєте, що нам не вистачає місця для того, щоб розміщувати новоприбулих громадян. Потрапляючи до міста, вони одержують нове житло, а корінні мешканці змушені поступатися своїми місцями для нових. Саме тому ми вирішили, що всі новоприбулі будуть використовуватися на державних об'єктах за надання їм харчів. Це триватиме протягом п'яти років із моменту їхнього поселення на планеті. Втім, тих, хто буде виявляти свою особливу

корисність, ми будемо відпускати раніше. Ми сподіваємося, що це дозволить нам забезпечити житлом усіх, хто ще прибуватиме!

Олівія слухала кожне слово цезаря, і їй ставало ніяково. Вона колись чула, що чех розказував їй про рабів, які навіть не мали імені. Вона тоді сказала йому, що він теж не має імені, отже, він – раб судді? А він відповів їй, що ніхто, окрім судді, не є вільним від залежності, від чиєїсь влади, але безпосереднє підпорядкування йому – не рабство. Втім, вона запам'ятала те, що він казав. І тепер їй довелося згадати про це.

Через три дні вона побачила те, від чого в неї потемніло в очах і волосся піднялося. Вона проходила повз будинок, де колись жила із кількома іншими людьми. Навколо вже стояла огорожа: тут тепер жив якийсь представник цезаря у другій шахті. А навколо будинку вже з'явилися якісь люди, які з опущеними головами поливали квіти, досі небачені, а тепер, треба думати, доставлені янголами за якісь надзвичайні кошти. Коли вона прийшла до своєї кімнати, сусід сказав до неї:

– Ви чули, що сталося? Цезар дозволив продавати рабів! Сьогодні продав перших. Вони розкуплені його міністрами та всяким начальством на шахтах, інженерами, преторіанцями, збирачами податків і таке інше. Тепер вони всі будуть гнути на них спину, схилятися перед ними запопадливо та питати, чого пан бажає, чи не принести йому у ліжко кави, чи не дати чого-небудь ще, якихось там слимаків, чи що вони там їдять. А ще, Олівіє, я бачив на власні очі, як один там преторіанець, начальник охорони недобудованого палацу, купив дівчину, таку оце, як ви. І я бачив, як вона плаче, мені від того стало так погано, що я не міг навіть рота роззявити… А всі навколо кричали щось, славили цезаря, тому що на площі стояла бочка, з якої видавали вино, а ще преторіанці розкидали золото…

Олівія зітхнула:

– То що, тепер ми з вами можемо купити собі рабів, щоб ті прибирали замість нас, щоб вони ходили по магазинах, щоб мили нам спини… Так?

Сусіда відповів:

– Он там, де стоїть палац цезаря, вони будують цілодобово. Рабів купа… І вони будують. Отак.

Олівія слухала те, що говорить до неї сусід, і їй стало незмірно шкода себе за те, що вона живе тут, а не на Землі, де жив колись чех і був, здається, усім задоволений. Вона ж усе ще не могла звикнути до того, до чого хтось уже починав звикати. Цезар сказв янголам, що людям треба багато вина, щоб вони краще працювали, і янголи скоро познайомили марсіян із горілкою та ромом, джином та віскі. І ті, хто не за великі гроші міг купити собі кілька чарок вогненної води після роботи, стали задоволені всім, що їх оточувало. Вони голосніше за всіх кричали «слава цезарю», а той був радий, що його так люблять.

Вона скоро перестала працювати та жила на невелику допомогу, що її призначали цезареві міністри тим жінкам, що народжували дітей. Втім, вже через два тижні після народження дитини, як вона собі розрахувала, їй все одно довелося б виходити на роботу. Але її начальник напередодні того, як вона залишила свою роботу, заявив:

– Можеш більше сюди не приходити. Я куплю собі рабиню, яка і коштуватиме дешевше, і працюватиме стільки, скільки я скажу, а головне – буде гарна і виконуватиме всі мої бажання!

Олівія ще раз пошкодувала, що вона зараз не з чехом, або хоча б навіть нехай він був тут – і такого б не було, хіба ж він чи його друг дозволили собі так жити?

Вона народила дівчинку, яка одразу ж здалася їй схожою на її батька. Олівія не виходила зі своєї кумнати, весь час пестила дитину та бавила її, а тим часом гроші в неї закінчувалися, треба було платити за кімнату, а ще треба було влаштовуватися на роботу, і треба було комусь давати на лапу, щоб узяли, знаючи, що в неї мала дитина.

Вона не знала, що їй робити, коли в неї не залишилося ні монетки, навіть найменшої, такої, схожої більше на велику крапку в кінці речення. Тримаючи дитину на руках, вона вийшла на вулицю, сподіваючись зустріти когось із давніх знайомих, може, хтось би допоміг їй чи підказав, що робити далі.

Вона прийшла на майдан, де сьогодні мав з’явитися цезар, щоб розповісти якусь новину, котрийсь із своїх нових законів, від яких треба буде більше стогнати та менше їсти, але всі, певно, кричатимуть «слава цезарю», не інакше.

І от він з'явився. Власне, він був не один, а в оточенні своєї численної свити. Тут можна було побачити кого завгодно, наприклад, гвардійців, убраних, здавалося б, кумедно, але весь той розшитий золотом одяг привертав до всіх увагу. Вже всі знали, що цезар дарує рабів та золото гвардійцям та міністрам, і коли останні по вулицях не ходили, то преторіанці з'являлися там, де було багато людей. І все відбувалося під їхніми холодними залізними поглядами. Досить було зробити якусь дурницю, і ваш погляд одразу перехоплювали мовчазні преторіанці, один чи багато, але вони одразу з'являлися невідомо звідки у великій кількості, хапали за руки, і потім треба було благати свою долю про те, щоб вони погодилися на все ваше золото та відпустили вас.

Вона побачила, що цього разу разом із цезарем прийшли судді, а це означало, що зараз судді судитимуть, а цезар буде спостерігати за цим, милувати чи дозволяти стратити. Натовп буде ревти у тваринному екстазі, спостерігаючи за тим, як комусь гостреною сокирою відрубують голову. Олівія бачила це одного разу, і тепер їй не хотілося це переживати знову. Її притягла якась подруга, мовляв, буде цікаво, цезар милостиво відпускає злодіїв та дає їм на деякий час гроші, щоб вони могли знайти житло та роботу. Проте Олівії не сподобалося. Вона бачила, як тут страчують людину. Спочатку, коли цезар це придумав, люди обходили такі події, а потім, приваблювані щедрою та безплатною випивкою, стали дедалі частіше тут з'являться, радіючи за цезаря та за справедливість, що торжествувала в них на очах. Скоро страти, що відбувалися раз на місяць, стали найцікавішим шоу на планеті, і сюди збиралися мало не всі мешканці. Не бути тут означало не вірити у правосуддя та зневажувати цезаря.

Олівія оглянулася, щоб утекти звідси, але її брутально штовхнули назад і сказали:

– Стій, де стоїш! І чим тобі в перших рядах не сподобалося? Диви, сама з дитиною, а хоче, щоб її ціла планета пустила!

Олівія рвонулася в інший бік, але вирватися їй не вдалося. І тепер вона мусила стояти тут ці дві чи більше годин, доки триватиме це шоу.

Цезар зайняв своє місце, привітавши натовп, і скоро майдан, укритий скляним куполом, замовк. Люди слухали, як суддя про-

голошує вирок хлопцеві, який вночі розбив поверхню купола над золотовидобувною шахтою, щоб украсти олію з розташованого під куполом світильника, і через це у шахті було холодно, волого, робітники не могли нормально працювати, і їм довелося потім удень та вночі мучитися, щоб витягти на світ божий потрібну кількість золота. «За це, сказав суддя, стаття шістнадцята уложення про покарання небесного цезаря передбачає рабство та покарання прутами, однак беручи до уваги збитки та незручності, завдані планеті та її населенню, суд вважає за потрібне засудити цю людину до смертної кари.»

Натовп мовчав. Олівія теж мовчала, і її очі, як і тисячі інших очей, були звернені на цезаря. Він устав, повернувся до судді, узяв з його рук вирок, уважно прочитав, потім поклав на стіл, поставив печатку, і над натовпом пронісся незрозумілий звук – чи то зітхання, чи то мичання у передчутті страти, цього кривавого дійства, події, заради якої збиралися тут усі, не думаючи про те, що завтра їхній вигнаний з роботи сусід може опинитися тут же, на цій кривавій сцені, що її кожного разу зводять раби, і на нього, йому просто в очі дивитимуться тисячі хмільних очей, жадаючи його крові, прагнучи побачити, як його кров ллється з перерізаних артерій, а голова котиться до ніг ката, одного з досі небачених чорношкірих рабів. Вона дивилася на цього розгубленого чоловіка та намагалася спокійно сприймати те, що зараз він загине.

От уже його поклали на те погибельне місце, з якого ще ніхто не вставав, поклавши туди свою голову. Олівія відвела від нього очі, а потім подивилася пильно на цезаря. І тут їй стало так не по собі, що їй захотілося закричати на весь майдан, щоб її почув кожен, але перш за все цезар: невже б це сталося, коли б тебе не було? Та вона не закричала. Вона просто дивился на нього, всередину нього, і бачила надзвичайно самовпевнену тварину, котра могла собі дозволити тішитися, дивлячись на натовп і граючись долями та життями людей. Їй стало нездоланно гидко за те, що цезар, оточений кількома молодими рабинями, вбраними у бікіні – адже навколо натовп, упевнено дивиться в очі тисячам людей, цілому народові та чекає, коли ж він зареве, славлячи його, цезаря.

І він випадково подивився на перший ряд натовпу. Там переважно стояли волоцюги, що жити не могли без чиєїсь крові, ті,

хто радий був би й того, хто стоїть поруч із ним, штовхнути на ту сцену, що її видно скрізь…

Він зустрів її очі. Він не зміг відвернутися, проте цезар одразу відчув, що вони вже в ньому, ті очі, причому так глибоко, що він навряд чи колись їх зможе від себе відвернути. Вона не відверталася, а він у цьому холодному та ненависному, колючому погляді прочитав те слово, що вона промовила самими лише вустами:

– Помилуй!

Він ледь спромігся відкрити рота, тому що вуста його пересохли. Його рука рвонулася вгору, щоб зупинити ката, і коли преторіанець скрикнув «стій!» до ката, його сокира була посередині шиї того нещасного, котрий вкрав олію.

Натовп на мить замовк, чекаючи, що скаже цезар, чийого наказу не встиг виконати кат. Останній одразу ж присів на місці, тому що вирішив, що зараз йому доведеться лягти туди, звідки не встають. А цезар тим часом піднявся, хоча його очі дивилися не над натовпом, як завжди, а були неначе прив'язані до тієї дівчини, що стояла в одному з перших рядів, за преторіанцями. В горлі в нього пересохло, і він невпевнено, хриплим спраглим голосом мовив:

– Я хотів його помилувати… Але янголи не дали його звільнити. Така їхня воля!

І хтось із преторіанців підняв голову щойно страченого на своєму довжелезному списі високо вгору, щоб усі могли переконатися, що злочинця покарано. Попри те, що цезар виглядав не дуже впевнено та переконливо, натовп узявся знову за те, що так любив слухати цезар:

– Слава! Слава! Цезар! Цезар!

Він наказав жестом заспокоїтися, і на майдані з'явилася наступна жертва суду. Суддя став розповідати про те, що він такого зробив. Виявляється, цей хлопець був преторіанцем та вбив свого напарника, тому що той пообіцяв повідомити начальникові гвардії про випадки з хабарництвом засудженого.

Олівія не відривалася від очей цезаря. Вона знала, що в неї в очах зараз уся ненависть, що є у серці, однак чомусь почувалася спокійно.

І щойно суддя заявив, що рекомендує стратити звинуваченого, цезар підняв руку та мовив:

– Я не дозволю стратити людину, що служила мені. Він буде рабом!

Натовп ревів знову. А потім цезар, показавши самими руками, що він буде говорити, заявив:

– Ми засудили двох людей, одного з них помилували. Тепер же ми будемо не карати, а милувати. Щоб вижити, ми повинні працювати, народжувати людей, щоб нас було більше. Преторіанці, приведіть дівчину з дитиною, що стоїть у першому ряду.

І Олівія, опустивши голову, мусила стати перед цезарем. І коли той же преторіанець штовхнув її ззаду зі словами «слав цезаря!», вона промовчала. Преторіанець зніяковів, а натовп чекав, коли ж наступить розв'язка. Цезар запитав стиха:

– Як звати дитину?

Олівія відповіла, що ще ніяк не звати, і цезар радісно вигукнув:

– Владою, даною мені янголами, я даю цій дівчинці ім'я на їх честь – її віднині буде звати Англією!

І знову слава цезарева лунає під куполом та ще, либонь, вище, а він сидить задоволений та простягає їй мішечок, в якому весело дзвенить золото. І вона, опустивши очі, бере його та мовчить.

Преторіанець позаду неї не витримує та каже

– Слав цезаря, тому що я тобі зараз…

І вона стиха промовляє до нього:

– Дякую…

І тут вона його здивувала. Він був упевнений, що побачить дурнуватий вдячно-захоплений погляд, адже це сам цезар захотів з нею говорити. Проте все було зовсім не так! Вона сказала до нього тим таким простим словом, що його інколи казав до неї чех, коли вона приносила йому зранку в ліжко каву, і вони удвох так вранці довго розмовляли.

Преторіанець вивів її на якусь вулицю, щоб вона не потрапила у гущавину натовпу, де в неї могли забрати гроші, і сказав:

– Я б тобі, чортова дівко, ще й так начистив би пику, коли б не твоя дитина! Катай звідси!

І він штовхнув її ногою так, що вона мало не впала. І Олівія, не оглядаючись, побігла додому. Там виявилося, що гроші у торбинці дрібні, і їх ледь вистачить, щоб прожити з тиждень.

Вона почула, що через зростання населення і кількості злочинів страчувати людей доведеться частіше, і вже найближчим часом відбудеться таке улюблене всіма шоу. І вона напевно знала, що тепер вона буде на цій виставі, нехай би навіть їй довелося для цього прийти за три години перед початком.

Цезар виглядав цього разу зніченим. Щось таки в нього сталося, тому що інакше пояснити його вигляд Олівія не могла. І коли з'явилися засуджені, суддя прочитав вирок, у якому мова йшла про зневагу до цезаря та держави, бо якийсь чоловік на роботі сказав начальникові, що не бажає гнути спину на цезарів та подібних покидьків. Несподівано з'явився адвокат. Натовп змовк, бо так звелів цезар, і скоро всі змогли почути стривожений, напружений та сповнений безнадії та сподівання голос:

– Відповідно до маніфесту небесного цезаря, виданого три тижні тому, цезар помилує засудженого, коли якась дівчина чи жінка забажає вийти заміж за цього хлопця. Чи бажає хтось вийти заміж…

Суддя підхопив:

– … за бунтівника та зрадника?..

Цезар був переконаний, що ніхто не зважиться підняти руки на цей заклик. Але в Олівії не було на руках дитини, і сьогодні вона була абсолютно вільна. Тому коли він підняв голову, щоб подивитися, що так схвилювало натовп, то побачив удалині знайомі від минулого тижня обриси дівчини з дочкою Англією. І хоч він не бачив її очей, йому здалося, що вони печуть ще більше, ніж тоді, коли він побачив її уперше, тиждень тому.

Розділ 49

Вранці вони обоє сиділи у джипі їхньої команди, чекаючи на те, що ось зараз йому треба буде бігти на плац і шикуватися там, слухатися наказів командування, слухати повідомлення про те, наприклад, що у ході кровопролитних боїв їхня армія захопила столицю, наприклад, Мозамбіку – місто Мапуту. І їм це не було б у диво. За досить невеликий проміжок часу вони відчули себе вояками імперії, що постійно воювала, і при тому ніколи не програвала.

А зараз вони говорили одне одному всякі дурниці. Кейт запиталася в нього, чи хоче він познайомитися із її батьками. Він відповів, що неодмінно, і вони на мить замовкли, не знаючи, про що говорити. Аж тут Влад придумав, про що запитати:

– Кейт, скільки тобі років?

Вона подивилася на нього ніяково:

– П'ятнадцять… А що? Скільки тобі?

Влад відповів, що йому дев'ятнадцять, а потім спитав у неї:

– Коли твої рідні та знайомі знатимуть, що ти зі мною водишся, тобі нічого не буде?

Кейт усміхнулася так щиро й широко, що Владові відлягло від серця:

– Вони будуть не проти. Всі вони тільки й думають про те, щоб я вже якось щось робила…

Влад не зводив з неї очей, і попри те, що вже сталося все, що могло статися, захоплювався нею дедалі більше. Він сказав до неї:

– Кейт, а ти ж могла б учитися в коледжі, або навіть в університеті. В якомусь місті в Заїрі, провінція Шаба, наш імператор створив імперський університет. Ти могла б там учитися. Я тобі точно говорю, що ти могла б туди вступити.

Кейт стала енергійно крутити головою:

– Я там ніколи не буду. А от тобі замість…

Вона задумалася, як краще сказати. Тепер із Владом не можна було сваритися.

– Замість поливати кров'ю Африку було б краще, щоб ти сам десь там учився.

Влад усміхнувся на її слова:

– Я не вмію нічого, крім стріляти. І вбивати. Я буду таким до кінця життя, і помру, мабуть, десь ув Африці, у нетрях, у лісі, а не у якомусь великому місті в Росії, як я про те мріяв.

Кейт подивилася на нього з жалем: він так упевненео говорив, що він вояк, що їй стало аж смішно. Вона відвернулася вбік:

– Мені цієї ночі не було помітно, що ти вояк чи не вояк, віриш? А тепер, коли ти замість втулити мені гроші й піти говориш зі мною, мені стає страшно, що ти якогось разу можеш не прийти…

Влад спокійно, смакуючи свою власну гідність, мовив:

– Я не можу не прийти до тебе. Цього просто не може бути. Я прийду, бо в мене є такий оберіг, який є мало в кого. Отак. Хочеш – покажу…

Не чекаючи відповіді, він витяг з-за пазухи здоровенну зірку, обкидану діамантами, невідомо де взятими, адже в Анголі їх не виробляли, тільки видобували алмази. Вона аж рота роззявила: алмази їй бачити доводилося, вони серед місцевого населення з задоволенням приймалися замість грошей, але діаманти вона бачила вперше. І Влад мовив до неї:

– Я просто приречений тут воювати… Хоч я й казав тобі протилежне, буде по-моєму… Побачиш!

Кейт опустила очі:

– Ти сам знаєш, що тут буває… Але ти завжди виходиш з води сухим. Хай так буде й у майбутньому!

Прийшли хлопці: треба було шикуватися. Вони, Петрова сотня, стали у дві шеренги, Петро сказав до них пару слів, а потім вони рушили до джипів. Влада запитали:

– Вона що – знову з нами їде?

Влад не відповів: це було питання Дмитра, а той любив скалити зуби. Він зараз же перепитав:

– Ти що – закохався? На тебе не схоже… Ми всі універсальні солдати, а ти видумуєш…

Влад відповів одним словом:

– Закохався.

До нього, втім, знову причепилися: цього разу з приводу іншого.

– Владе, чого ти крутив тут оту нагороду за Кабінду? Вона ж не чинна, та нагорода, Анголи ж уже немає!

Влад відповів:

– Доки нам платять по п’ять доларів на день за цю нагороду, вона чинна.

Дмитро знову вишкірився:

– А я її продав, і вона в мене досі чинна. У вигляді відсотків на рахунку.

Влад подивився на нього, і йому стало гидко. У Кабінді загинув їхній спільний друг. Крім того, тих, хто мав таку нагороду, було дуже мало, білим таких нагород старалися не давати. Крім того,

дехто вже загинув – тож нею можна було б пишатися, але ні! Дмитро збувся медалі, може, за тисячу чи дві готівкою, і товстий негр у джинсах і сонячних окулярах неохоче розлучався із хрустким заокеанським золотом.

Вони приїхали дуже швидко. Влад стрибнув на землю перший і подав руку Кейт. На них дивилося півсела, адже Кейт, либонь, не була з тих, для кого було звичайнісінькою справою отак поїхати покататися. Вона неначе зрадила собі. Вони проте дивилися з цікавістю: ніколи ніякий білий не подавав би їй руку, але цей знову вирішив виявитися особливим.

Вони стояли й дивилися на це село по-новому. Влад знав, що тепер він щодня з нетерпінням чекатиме, коли ж вони сюди приїдуть.

Кейт відвела його додому. Влад уперше побачив здорового негра, одягненого у лахміття, із яким треба було вітатися. Він був такий здоровенний, що Владові стало не по собі, що треба дивитися вгору. Втім, він досить пристойно говорив англійською, причому був доволі обізнаний у питаннях війни, тому Влад зміг з ним поговорити. Мати Кейт виявилася тихою й маленькою негритянкою, такою спокійною, що чимось нагадала йому його давню знайому, котра спокійно відкинула його залицяння, через що він убив людину, опинився у шістнадцять років за гратами й у вісімнадцять – ув Африці. Одним словом, родина йому сподобалася. Втім, він почувався ніяково у їх присутності, і коли Кейт сіла йому на коліна, він остаточно перекинувся із жорстокого завойовника на зніченого хлопчиська. Кейт усміхнулася й поцілувала його у щоку:

– Я думала найближчим часом тікати з дому і йти у партизани… Але хіба я знала, що тоді ти мене зупиниш і даси ті сто доларів…

Влад, який не був зніяковілий, запитав зненацька:

– А тут є партизани?

Вона розпачливо відкрила рота, але за неї відповів батько:

– Доки будете ви і ваша імперія, доти будуть і наші партизани.

Влад на це ніколи б не сердився, не зауважував би нічого, бо це був її батько; крім того, він, дякувати Богові, не збрехав, а Влад дістав корисну інформацію. Ні-ні, він не збирався подавати її командуванню: її збиранням повинні були займатися шпигуни й донощики, яких тут було повно.

Він недовго тут просидів: його почала мучити совість, що він вже не перший раз просиджує тут, поки хлопці виконують спільну роботу. Тож він чемно попрощався і вийшов із Кейт разом з хати. Вона сказала:

– Я хочу провести тебе до машини. Ти дозволиш?

Влад задумався на хвильку, а потім уразив її:

– Ні! Хай краще мої підлеглі не бачать мене з тобою, добре? Я буду приходити до тебе сам, а ти краще отак не виходь, щоб поменше було отаких виявів почуттів. Домовилися? Це ж наше, а не їхнє…

Кейт усміхнулася:

– Звісно, що я розумію…

Вона стала на пальці й поцілувала його у щоку. Тоді він теж схилив до неї голову, щоб теж поцілувати її, але його поцілунок тривав довше, і цілував він не у щоку.

Коли вони від'їжджали з села, Влад вперше за останню добу залишився без неї та мав час подумати про те, чому так сталося. Він діяв неначе за складеною зарання програмою: спочатку запросив її до містечка, потім змусив випити, а потім було вже легше. І оскільки він ніколи раніше б не додумався, що так можна поводитися з негритянкою, йому спало на думку, що на нього вплинуло щось стороннє, може, погода, а може, сонячні бурі чи ще щось. Він згадав, що котрась із його знайомих часто казала про долю: особливо це стосувалося тих, хто у когось закохався. Згадавши, що сказав сьогодні Дмитро, він злякався не на жарт і подумав, що таке справді могло статися. Але він відкинув усе те, що пов'язувалося з долею. Він не міг жити в Африці й вірити в долю. Треба було все ж дивитися по кущах, тим більше що Кейт йому повідомила цікаву новину. Він зітхнув і мовив уголос:

– Значить так… Кейт мені сказала, що у цих лісах можуть з'явитися партизани, ясно? Тож дивіться, хлопці…

І він думав би далі, коли б не пригадав, яка вона гарна. І оскільки вона вже, здається, була його дівчиною, чи як це можна назвати в Африці, то тепер він міг списувати все на те, що вона гарна…

Тепер, коли вони в'їхали до наступного села, він не маув часу думати про неї. Треба було заходити до старости й питати в нього, що тут відбулося. Поруч із ним стояли не його друзі, а ті самі

«круті» негри, що перед ними все село дрижало більше ніж перед росіянами.

Вони приїхали до містечка рано. Їх зараз же вишикували разом з усіма на плацу, до них вийшов якийсь генерал років двадцяти п'яти, привітав невідомо з чим і став повільно казати англійською:

– Ми одержали інформацію про те, що у лісі можуть з'явитися партизанські загони з інших країн Африки, де ще не придушено опір, а може, навіть з ПАР. Тож будьте обережні. З метою забезпечення безпеки нашої влади наступної ночі всі поліцейські загони будуть ночувати в межах сіл, що перебувають у їх безпосередньому підпорядкуванні. У кожному селі буде по двоє поліцейських. Петро Перший нехай зайде до мене. Вільно, розійтися!

Вони посунули звідти на всі боки, а Петро – до генерала. Щойно Петро увійшов, генерал показав йому на хлопця, що стояв у кутку кімнати й дивився у вікно. Генерал мовив:

– Це Габріель Манагуа, він працював на придушенні повстань в Анголі. І працював, треба сказати, непогано, що має таку саму зірку, як і ваші герої. Що ще…

Петро не на жарт злякався, тому що йому не дуже хотілося працювати з негром. Але генерал не давав сказати, продовжував:

– Значить так, ви візьмете його в команду, а ще підете по апаратуру й одержите маленькі радіопередавачі на базі мобільних телефонів. Ясно?

Петро набрав у легені повітря й мовив:

– Пане генерал, мені цілком досить чотирьох героїв під моїм командуванням. І ще: в нас не заведено працювати разом із чорношкірими.

Габріель повернувся рвучко й мовив російською:

– Називатемете мене Габі. Я не просто чорношкірий, я ще й на одну другу кубинець. Мій батько воював тут разом з іншими кубинськими добровольцями у складі кубинсько-радянських з'єднань. Я народився тут, в Анголі, моя мати місцева. Мій батько загинув, а я залишився тут. Вже два роки воюю на боці тієї УНІТИ, проти якої воював мій батько.

Петро був здивований. Негр, який просто ідеально говорив російською, йому трапився вперше. Петро простягнув йому руку:

– Радий познайомитися, Габі.

Здобувши, таким чином, людину, що краще від них розуміється на партизанах, Петро трохи заспокоївся, тому що йому було легше, знаючи, що ночувати в якомусь селі йому буде безпечніше.

Влад, познайомившись із Габі, запросив його разом із своєю командою повечеряти. Той охоче погодився. Сидячи за соликом і слухаючи інтелігентну російську мову, котру Габі знав ще відтоді, як тут були радянські війська, Влад зовсім по-новому дивився на негрів. У нього була Кейт, на яку він наче з неба звалився і ще не встиг отямитися. А тепер – ще й цей хлопець, котрий почувався поруч із білими так, неначе сам був білим. Тут, наминаючи пельмені, Влад дійшов висновку, який у Штатах, може, вважається очевидним: і негри щось та й можуть. Втім, можливо, що цей просто виріс у середовищі цивілізованому – серед росіян та кубинців. Тому його можна вважати білим. Дійшовши такого висновку, Влад знову згадав про Кейт, але зараз йому не хотілося забивати собі голову. Проте на цього вічно усміхненого негра він дивився навіть задоволено. Хлопці вже не дивувалися тому, що він вільно володіє російською, а тому відривалися на ньому по повній, розпитували в нього про все на світі. Він також питав у них про все, адже досі, як він сказав, йому ніколи не доводилося виїжджати за межі Анголи. Хлопці охоче розповідали про особливості тутешніх мешканців, про те, що бачили самі й про те, що їм розказували. Вони казали, що завтра їм доведеться робити те, чого вони досі ніколи не робили. Габі був із ними солідарний: ночувати посеред лісу, навіть із зв'язком, було дурницею. Хлопці вирішили, що буде краще, коли вони всі разом просто вночі будуть їздити селами, а в гіршому випадку – кожен джип окремо.

Прийнявши таке рішення, вони відправилися до Петра. Той лежав у ліжку, застеленому білою постіллю, і хлопці дивилися на нього, як на пана. Влад у двох словах виклав свою пропозицію. Петро відповів відразу:

– Ні, буде так, як буде. За нас уже вирішили. Саме так і буде, не інакше. Нас тринадцять, тож у кожному селі буде по двоє, а я десь примощуся й буду командувати. Ясно? До речі, я ось що придумав: можна було б посадити героїв по одному в кожне село, а всіх інших – в останнє, шосте. Нормально, правда?

Габі усміхнувся, а от Влад згадав Петрові дурниці у селі, котре вони спалили, і подумав, що Петро, дай Боже, так і зробить. Але він відповів на його роздуми:

– Влад буде у селі, де живе ота дівка, що він її скрізь возить разом із собою. Отак. А ще з ним буде наш гість Габі. Влад може десь заховатися, щоб не викликати підозри у партизанів своєю яскраво-білою пикою…

Вони пішли від Петра. Той, здається, дуже запишався, коли йому оголосили подяку за героїчну поведінку на окупованій території, а також за врятування його загону та честі білого інтернаціонального корпусу.

Проспавши аж до шостої, вони звично вишикувалися перед командуванням, послухали те, що їм розказують, а потім пішли спати. Сьогодні поліція вирушала на прогулянку після другої години дня, тому що сидіти там цілий день не було потреби: краще вже сидіти тільки вночі. Тож Влад задав собі питання: чи хвилюється Кейт, що його так довго немає. Втім, спати хотілося дуже, і тому він, перекинувшись на інший бік, позбавив себе від зайвих питань.

Коли вони почали повільно вставати, продирати очі, була дванадцята година. Рештки Петрової сотні мимоволі мали згадати свій занедбаний табір ув ангольських лісах: він був такий самий, вони спали, скільки хотіли. Собаки вешталися табором, дратуючи вартових, що невсипно стояли на височенних спостережних вежах, збудованих нашвидку мовчазними полоненими з ангольського війська. Втім, ці полонені охоче переходили на бік УНІТИ, але за тієї умови, що їм платитимуть. І ставши повстанцями, вони продовжували будувати оці вежі, будували огорожу навколо таборів, де росіяни, араби, південноафриканці просиджували іноді по кілька місяців, виловлюючи по лісах урядові танки та поодиноких солдатів.

Коли Влад та Габі вилізли з джипу й оглянулися навколо, Габі попрощався із Петром і командою, а Влад вирішив себе цим не утруднювати. Ні: він просто шукав очима Кейт. Її не було, і Влад подумав був уже образитися, але раптом передумав, тому що приїхав він невчасно, і вона, мабуть, могла хвилюватися.

Справді, коли він увійшов до неї, вона зависла в нього на шиї, цілувала, щось говорила своєю дивною і незрозумілою мовою, а потім, вже відпустивши його, почала лаяти:

– Чому ти так пізно приїхав? Я чекала тебе вранці!

Влад замість відповіді представив їй Габі. Той усміхаючись вклонився, а Влад аж зараз відповів:

– Ми тут ночуємо, будемо ловити твоїх партизанів. Але оскільки їх тут немає, нам із тобою можна буде провести цілу ніч у лісі.

Кейт усміхнулася, але знітилася: Влад натякав на ту ніч, що вони її провели у лісі біля містечка, де Владові доводилося ночувати.

Влад і Габі пройшлися для порядку селом, де в кого запиталися, що тут і як відбувається, а потім знову повернулися до Кейт. Вона вже готувала їсти. Тоді Влад, почухавши собі потилицю, запитався в неї:

– Ти не хочеш відпочити від кухні й випити зі мною кухлик? Он і Габі піде з нами, правда ж?

Він усміхнувся й відповів:

– Не відмовлюся.

Вони увійшли до того закладу, завдяки якому Влад познайомився з Кейт, і там провели багато часу. Надворі було вже темно, і Влад, понюхавши нічне лісове повітря, здригнувся:

– Буде неспокійна ніч. Нас двоє проти всієї лісової Африки. Добре хоч, що це село не повстане проти нас із Габі.

Вони постояли трохи на вулиці, а потім Влад, скошений черговою пляшкою пива, несподівано заявив:

– Я хочу подружитися з місцевим населенням. Кейт, ти не могла б…

Кейт не зрозуміла одразу, що з ним, тому не почала його зупиняти:

– Що? Чого ти хочеш, Владе?

Влад витяг з-за пазухи двісті доларів і простягнув їх Кейт:

– Ось, візьми. Зараз влаштуємо свято… Габі, як буде англійською «самогон»?

Габі відповів, і Влад попросив, щоб Кейт дістала йому якомога більше алкоголю, бажано того самого самогону. Вона подивилася на нього здивовано, і Влад їй нгевпевнено відповів:

– Я хочу, щоб тутешні люди знали: ми не бажаємо їм зла. Біжи!

Вона зникла, і Габі тут же сказав йому пару не надто ніжних слів:

– Що ти робиш?.. Ти хочеш напоїти все село, щоб партизани повбивали нас обох? Та ти собі уявити не можеш, що тут буде відбуватися! Вони почнуть приносити нас у жертву своїм кривавим богам, а ми будемо не здатні щось зробити.

Влад упевнено подививсмя на Габі хмільними очима:

– Не буде тут жодних партизанів, зрозумів? Це вже я знаю напевно. А ці нас не повбивають, тому що коли б уже у нас була доля така, то нас би зараз укусила змія швидше, ніж партизани постріляли… Тобто ніж ці нездатні ні нащо люди…

Габі уважно подивився на Влада й заперечив:

– Ніякої долі. Долі не існує.

Влад махнув рукою й подивився навколо:

– Оце все, що навколо мене – це не доля? Навколо мене мали бути або мої любі берези та сосни, або, у гіршому випадку, стіни якоїсь зони, а не ці нескіченні нетрі! І те, що я завжди зневажав оцих людей, що тут навколо живуть, – це не доля? Тепер у мене є ота мала з тисячею кіс…

Габі побачив, що філософський настрій Влада затягується, і вирішив не суперечити:

– І що?

Влад побачив здаля, що це вона біжить до нього, засапана, але радісна, і він мовив спокійно:

– От вона… Здається, я вже не можу без неї нічого…

Він вийшов на плац, де вже почали потроху збиратися люди, зацікавлені такою активністю поліцаїв, і Влад, однією рукою тримаючи Кейт за пояс, а другою – відкорковану пляшку, мовив голосно:

– Ми вам не вороги. Забудьте про це. Ми – ваші друзі. На честь цього я вирішив пригостити вас усіх…

Він роздавав їм скляні пляшки від усього на світі, наповнені якоюсь місцевою вогненною рідиною. Вони спочатку обережно, а потім радісно приймали це від нього, раділи, і скоро Влад, усе ще тримаючи Кейт, побачив, як п’яні негри б’ють у барабани, щось своє танцюють, а потім збираються у коло, в центрі якого

стоїть якийсь чолов'яга, і волають при цьому так, наче випили набагато більше.

Влад подивився на Кейт:

– Що це таке?

Вона відповіла:

– Це така гра… Вони обирають одного з-поміж себе, він п'є якнайбільше всього, що є, потім йому надягають маску, крутяться, а він повинен вказати на двох людей: хлопця й дівчину… Вони удвох ідуть до отого каменя, що отам лежить, і повинні там… Сам розумієш.

Вона наприкінці своєї розповіді знітилася, але якби вона знала, як погано стало Владові! Він згадав той камінь у селі, яке Петро обернув на Хатинь. Тож він схопив Кейт за руку й потяг у ліс:

– Кажеш, що у лісі нам нічого боятися?

Вона захоплено усміхалася в його обіймах:

– Так. Але не завжди.

Влад здогадався якось, що вона хоче сказати:

– Я нічого не боюся. Тому що я тебе люблю.

Розділ 50

Скоро Богдан, повернувшись із роботи, став відчувати, що йому важко навіть розплющити очі, щоб подивитися на ущелину, до якої виходило його вікно. Він лежав так і думав, що скоро він не зможе нормально справлятися зі своєю роботою, і тоді йому доведеться стати до стіни, щоб якийсь чеченець вистрілив йому в голову ззаду, щоб його мізки розлетілися на всю Чечню, і щоб більше він не був рабом у цих вічно вільних людей… А щоб усе було по-іншому, він собі уявити не міг.

А потім щось сталося. Якогось дня він відчув, що не зможе нормально працювати до восьмої, вже буквально падав з ніг, коли хтось із чеченців прибіг і став швидко та схвильовано щось говорити. За дві хвилини по тому Богдана та ще якогось чоловіка зі ставропольських заручників везли у кузові старезної вантажівки кудись подалі. Богдан запитався у того, хто він такий. Чоловік років сорока п'яти відповів, що він – викладач ростовського університету, і що сьогодні він би точно помер, коли б його не забрали. Виявляється,

чеченці змусили його спочатку проводити дроти по своїх убогих хатах, а потім використовували його замість плота на річці: він тягав колоди з лісу. Богдан мовчав, коли він це розповідав, а коли сказав, що робить він, цей викладач уголос висловив йому свою ззздрість. Богдан на це відказаав, що він так само падає з ніг...

І вони почали говорити. Спочатку вони говорили про війну та про її нескінченність, а потім стали говорити про все на світі: про музику та про літературу, а оскільки цей викладач був економістом – про майбутнє Росії та України. А наприкінці він сказав так:

– А головне – я не буду заздрити чеченцям, тому що в них отака злиденність та занепад будуть тривати вічно. Наш уряд не дасть ні копійки на відновлення руїн цієї країни.

Богдан подумав про те, що не така вже тут злиденна країна, коли вони мають у себе навіть безоплатних працівників. А може, Україна навіть злиденніша, ніж Чечня. Бо ж за Україну не платитиме ніхто. За неї можуть заплатити тільки її мешканці.

А потім вони приїхали кудись. Там стояв гелікоптер, майже повністю скляний, і їх обох зовсім несподівано запхали туди та сказали:

– Сидіть тихо, тоді вам, може, збережуть життя.

І Богдан, затаївши дихання, уперше у житті відчув, що таке політ. Досі йому ніколи не доводилося літати, і тепер він чекав від цього польоту чогось надзвичайного. Могло статися, що їх відвезуть кудись до росіян, щоб обміняти на когось свого. А могло статися так, що вони, описавши плавну криву, попадають кудись в ущелини, де рідко коли з'являється якийсь гірський птах. І поки він летітиме донизу, неодмінно згадає своїх батьків, своє місто, свою злиденно-нужденну країну, а також, звісно, оту одну-єдину, котра не чекає на нього, та й коли б чекала – хіба ж дочекається!

А тепер він летів над засніженими вершинами невідомих гір, яких він проте не бачив, проте задумувався над тим, як вони насправді виглядають. Чомусь саме зараз йому закортіло на них подивитися, побачити, які ж усе ж таки вони з висоти пташиного польоту.

А гелікоптер все летів і летів, наповнюючи повітря своїм стрекотом, і хитався у повітряних потоках, лякаючи чеченців, які після

кожного руху злякано скрикували. А Богдан усміхався, і при тому чогось просив Бога, щоб цей гелікоптер розбився.

Він летів дуже довго. А потім, коли Богдан, звикнувши до стрекоту гвинтів, почав уже засинати, радіючи тому, що він хоч якось відпочив від тяжкої роботи, – і саме тоді він відчув, що залізна бляшанка почала знижуватися, і йому до серця увірвалося якесь незрозуміле хвилювання. Коли гелікоптер сів, його та викладача випустили, і вони удвох стояли біля гелікоптера, споглядаючи нові пейзажі. Гори тут виглядали зовсім інакше, так незнайомо, що Богданові у душу ввійшов сумнів, чи вони ще досі у Чечні. У відповідь на його здогад тут з'явився чоловік у формі, зовсім не схожий на повстанця, якийсь неприродньо вгодований. Владів погляд упав на залізну табличку, де мало бути написане прізвище. Там були незрозумілі для нього карлючки. Все одразу стало зрозумілим: перед ним стояв грузин чи вірмен, але оскільки до Вірменії було дуже далеко, то цей, мабуть, був грузином. А вони, отже, могли зараз бути у Грузії.

І Богдан не на жарт злякався. Тепер його слід загубився так надійно, що ніхто не зможе нічого вдіяти, щоб його знайти. Зникнувши у Ставрополі, він опинився вже навіть за межами Росії. А це вже зовсім не входило до його планів.

А гелікоптер усе стояв та стояв, чекаючи, коли ж щось тут зміниться, і коли ж можна буде відійти, пройтися, розім'яти кістки.

А потім невідомо звідки взялося кілька російських солдатів та офіцерів. Вони виглядали зовсім не як вояки, а були змучені перебуванням у полоні, точніше, рабстві, яке тривало вже досить довго, якщо судити за виразами їхніх облич.

Грузини та чеченці, про щось перемовившись кількома словами, стали пакувати спочатку Богдана з викладачем, а потім солдатів та офіцерів у гелікоптер. Ті байдуже, без жодних емоцій там розміщувалися, потім туди запхали Богдана, поклавши його, наче мішок, зверху на росіян, а для викладача не вистачало місця. Через нього не закривалася кришка. Хтось із чеченців рішуче направився до нього, і вони почули короткий постріл. Він не розлігся по горах, як можна було чекати, ні, він був таким глухим і коротким, що Богдан навіть не одразу зрозумів, у чім річ.

А потім вони летіли. Солдати мовчали, доки гелікоптер стояв на землі, а потім стали розпитувати:

– Пацан, ти в них довго?

Він відповів, що приблизно три тижні, а скільки точно – невідомо, бо він уже втратив лік дням. Тоді вони запитали в нього, який зараз день. Він відповів:

– Точно не скажу, але приблизно двадцяте березня.

Вони сприйняли це як належне. Зіхтнувши кілька разів, а потім махнувши рукою, котрийсь із них сказав:

– Ми тут сидимо з жовтня. І скільки пам'ятаємо, весь час лежав сніг і було холодно. Наші дехто загинули від холоду…

Богдан уперше за весь час свого перебування тут насмілився уголос сказати це:

– Їх усіх треба вбивати! Їх усіх треба перебити та показати їм, хто тут хазяїн.

Він сказав це так тихо, як міг, але солдати почули його. Втім, на їхній настрій це мало вплинуло, вони продовжували про щось говорити між собою та згадувати, що з ними та як. Але коли б він зараз бачив їх, то на їхніх обличчях зобразився вираз найглибшої депресії. Їх зачепило те, що він сказав.

Хтось із них, подолавши ту неприязнь, що одразу з'явилас до нього, все ж мовив:

– Звідки ж ти будеш, хлопче?

Він відповів, зарання знаючи, як вони це сприймуть:

– Я з України, приїхав до родичів у Ставрополь, а там потрапив у заручники…

Вони б переглянулися і плюнули на нього, коли б могли. А зараз їм було не до цього. Хтось озвучив це:

– Ми воюємо з чеченцями, грузинами, курдами, арабами, іранцями, сирійцями – і з ними разом бігають озброєні супергвинтівками хохляцькі снайпери… А нас стає все менше. І коли вони, оглядаючи нас, обеззброєних «чехами», розказують одне одному про те, куди дінуть зароблені гроші – наприклад, на квартиру в центрі Києва, мені стає ніяково. Отак.

Тепер ніяково стало Богданові. Він не сказав нічого, але уявив собі, як почуваються ці хлопці, яким довелося з ними стикатися. Справді, коли б і йому довелося з ними побачитися, що б він міг

їм сказати? Що вдома в нього краще, ніж тут, і тому вони повинні його відпустити? Але насправді у нього вдома не було нічого! І він задумано промовив до солдатів:

– У мене немає квартири у центрі Києва, і ніколи не буде. Зате мої батьки загинули два тижні тому, а може, і три, там, у Ставрополі, при взятті їх у заручники. У мене по тому не залишилося нічого. Отак.

Росіяни не сказали нічого. Хоч як заважав говорити та чути гвинт, чеченці все одно могли щось почути, і тоді сам Бог не знає, що з ними могло б статися.

А потім гелікоптер знову став знижуватися, і коли вони вже приготувалися до того, щоб виходити, солдати стали чомусь хвилюватися. Під ними розстелилося велике місто, до того ж, без слідів війни, рівне й вилизане, чисте, і тому їм стало не по собі.

Чеченці тим часом стали про щось сперечатися з грузинами. І оскільки цей діалог відбувався російською, Богдан скоро розібраав, що вони не можуть дійти згоди про те, чи треба їм щось робити.

А потім двоє чеченців відкрили люк ззаду гелікоптера, і грузин звернувся до них:

– Це ж посольство! Як ви можете!

Чеченець усміхнувся на це так зле, що грузин замовк, а потім схопив якогось офіцера – добре, руки були в нього позв‘язувані – та кинув униз. Росіяни замовкли всі водночас, а потім хтось із них сказав, що час уже помирати. Богдан заплющив очі, але його не зачепили. Він чув, як вони кричали, падаючи донизу. А потім чеченець усміхнувся:

– А ти ще покатаєшся, хлопче. Тебе ми не будемо викидати прямо над посольством Росії у Тбілісі.

Богдан задумався, тихо сидячи позаду, там, де щойно сиділи солдати, з якими він навіть сперечався. Їх раптом стало бракувати, як повітря.

А гелікоптер продовжував наповнювати вуха набридливим стрекотом, летів далі, і його стрекіт продовжував зачіпати Богданові нерви протягом кількох годин, коли це чеченці почали хвилюватися. Богдан теж помітив у небі кілька цяточок, а потім аж здригнувся: під ними розстелилося море. Чеченці тим часом по-

чали кричати одне на одного, гелікоптер круто повернув, на Богдана накинули якусь ганчірку, і він перестав щось бачити. А потім він почув навколо стрекіт гвинтів, якісь постріли… І відчув, що вони знижуються.

Тепер він точно знав, що от-от повернеться додому. І хоч там на нього не чекатимуть батьки, йому буде забагато вже того, що там якась Катерина знову буде сидіти в нього в голові.

І він продовжував сидіти тут, не видаючи жодного звука, а потім гелікоптер сів десь, і він почув, як чеченці виходять, а хтось там грубими наказами вимагає від них, напевно, стати до стіни та скласти руки за голову.

І він, скинувши покривало, встав і вийшов.

І його знову вразило те, що він побачив. Богдан стояв на палубі невеликого військового корабля, на майданчику для гелікоптерів. А на щоглі корабля майорів турецький прапор.

Богдан подумав про те, що додому їхати буде далеко.

Розділ 51

Олівія не знала, що вона зробить це, коли йшла на майдан. Разом з тим, вона не знала також того, що вона прийде сюди. І тепер, коли вона зробила те, чого не могла собі дозволити найсміливіша людина на планеті, вона стояла у натовпі, що на мить змовк.

Цезар устав. Він був здивований тим, що дівчина, що пізнала його прихильність, так відверто знехтувала нею заради того, щоб урятувати якогось там бунтівника. І тим більше йому було неприємно, що така подія відбувалася на очах змовклого з несподіванки натовпу.

Вік показав рукою преторіанцям, щоб вони привели її до нього, і коли вона зійшла сюди, на підвищення, де сидів цезар, судді та приречені до страти, йому знову стало не по собі. Вона кинула йому виклик, стоячи у перших рядах, і він через неї помилував приречену до страти людину. І тепер, коли вона з’явилася тут знову, він не міг собі пояснити її вчинку.

Тепер він мусив устати, показуючи, що він поважає ним же придуманий закон, та мовити:

– Бажаю вам щастя! Живіть та працюйте для щастя планети!

А натовп – що там натовп! – він вибухнув знову вигуками «слава» та «хай живе цезар». Олівія востаннє, як вона думала, подивилася в обличчя ненависного цезаря, і він мало не відвернувся. Він все ще був на вершині всього цього маленького світу, вона бачила в його обличчя владу та безмежність, проте також вона бачила і розгубленість, якої він не зміг подолати. І тому вона почувалася переможницею, залишаючи його, цього цезаря, наодинці з натовпом.

І вже там, на одній з бічних вулиць, куди їх провели преторіанці, вона рвучко обернулася до того, хто насмпілився своїми словами повстати супроти цезаря. Перед нею стояв чоловік років тридцяти, і очі в нього ще досі були повні якогось дивного туману, що вже наповнив його очі там, де він мав померти. Він мовив до Олівії:

– Дякую вам. Постараюся вам іще якось віддячити, коли зможу… Але чому?…

Олівія не могла відповісти на це питання. В неї в голові проносився цілий вир думок, і серед них цей чоловік не траплявся. Вона відповіла йому чомусь враз ослаблим голосом так:

– Тому що… Ви потрібні мені… Живим… Ідіть. Ми з вами ще побачимося…

Чоловік все ж не міг зрушити з місця. Він з деяким острахом дивився на дівчину, що раптом зупинилася та дивилася в нікуди. Він сказав:

– Ми з вами ще зустрінемося… Тоді я зможу вам віддячити… Коли не буде цезаря!

Вона усміхнулася. Це був один з тих, хто не зміг прийняти всіх цих змін на планеті. І вона мовила:

– Побачимо… Мені здається, що цезар – це надовго! Та ми все одно побачимося…

І вони розлучилися. Він побіг до своєї кімнати, а вона – до своєї, де на неї чекала її дочка. Вона бігла, тому що якесь погане передчуття міцно осіло в неї в серці після того, як вона подивилася сьогодні на цезаря. Точніше, всередину цезаря. І тепер кожен преторіанець здавався їй страшнішим, ніж будь-коли.

Вона не помилилася у своїх передчуттях. Прочинивши двері своєї кімнати, вона побачила перед собою свої речі. Усе було

на місці, але замок було зламанго. Бракувало тільки дитячого вереску.

Вона присіла на краєчок ліжка. Їй стало страшно за те, що відбувалося навколо. Їй пред очима все раптом закрутилося, а потім вона побачила все довкола неначебто з вершечка височенної гори. І це, зрозуміло, не сподобалося їй. Вона бачила криваво-червону планету, в яку кожен її мешканець був по-своєму закоханий. І вона теж. Проте тепер вона намагалася пригадати ті слова, що казав їй чех про небачені світи. І не знала, що їй робити, тому що почула вона багато, але хтось неначе заважав їй пригадати, що саме вона чула, хтось неначе тримав її спогади за хвоста, не даючи їм розігнатися.

Двері відчинилися, і вона побачила зухвало-зневажливу усмішку преторіанця:

– Що, дівко, не спиться? Я б із тобою зараз потішився, коли б тебе не хотів бачити цезар. Він каже, що твоя донька йому до вподоби.

Олівія дивилася в обличчя розцяцькованої цезаревої ляльки, і їй знову ставало гидко. І страшно. Вона похилила голову, тому що преторіанець стояв над нею й радів і торжествував, тому що їй було погано. Проте коли вона підняла голову, його вже не було.

Вона поволі устала, витягла зі своєї шафи хоч і злиденну, але все ж святкову сукню. Все ж доводилося йти до самого цезаря!

А дорогою вона думала про те, що їй доведеться зараз казати, а точніше – робити. Вона була впевнена, що він просто забажає як-небудь її принизити за те, що вона насмілилася таким способом його принизити. Та ще вона здогадувалася про те, що він може використати для цього її дочку, яку сам назвав Англією. І від самої думки про це її гарненькі ніжки підкошувалися, а кров накачувала серце так, що воно, здавалося, от-от вискочить.

Вона вирушила до цезаря у гості ввечері, коли вже починало смеркати. В селищі на вулицях було немало людей, переважно вони були напідпитку, адже влада заохочувала культурний відпочинок після тяжкої праці. Вона проходила повз кафе, що примостилися у перших поверхах будинків. Там сиділи охайно вбрані чоловіки та жінки. Вона пригадала, що кілька місяців тому в їхньому маленькому містечку не було ще жодного кафе, просто де-

хто продавав вино, і всі знали, де саме його можна купити. Тепер воно стало власністю тих, хто керував плантаціями та винними погребами. А ще воно стало найпотужнішим засобом переконання в руках у цезаря. Олівія заглядала у кафе, чиї двері були гостинно відчинені, запрошуючи гостей, і їй ставало ніяково від поглядів чоловіків-нероб, які сиділи тут і час від часу щось собі замовляли, видаючи на стіл її денний заробіток. Хтось зустрівся з нею поглядом, поманив її пальчиком, але вона ще вище підняла голову та пішла швидше. Вона повинна була прийти до палацу чимшвидше, адже там була її маленька дочка. Адже вона була ще також і його маленька дочка!

Палац виходив до великої площі, на якій страчували засуджених та інколи виступав цезар, пояснюючи, що саме спонукало його запровадити той чи інший закон.

Вона підійшла до дверей, де стояла сторожа, незворушна та височенна, така, що повз неї, здається, не пройшов би ніхто, окрім янголів, та й то – лише тому, що вони могли ставати невидимими чи злітати над будь-якою сторожою.

Олівія запиталася в них, чи можна їй пройти. Один з них подивився на неї не зовсім зневажливо та запитав:

– Що ти там забула?

Олівія відповіла, що її хоче бачити цезар. Охоронець переглянувся з іншим та сказав їй заходити. Тим часом якийсь дрібний слуга побіг запитатися в свого повелителя, чи бажає він прийняти якусь дівку, що прийшла до нього та не назвалася. Олівія чула, коли заходила, як один охоронець мовив до другого:

– Я б не послав нікого питатися в цезаря, коли б вона не була така… Правда?

Другий погодився:

– Справді, одразу й не помітиш, що вона така гарна. Що не кажи, а в цезаря таки є якийсь там смак на дівчат!

Олівія стояла й розглядала те місце, де опинилася. Це був височенний і величезний за площею зал, відокремлений від площі кам’яною стіною. Всі інші стіни та стеля були скляні, тож вона могла бачити над головою дві каменюки, що з різною швидкістю бігли по небі. Та не це її вразило, а те, що тут скрізь стояли якісь досі небачені нею статуї, проте око ледь вирізняло їх з-поміж посад-

жених скрізь екзотичних квітів, дерев, пальм, кущів, серед яких непомітно на перший погляд сновигали десятки людей, вбраних якнайкраще, але все ж рабів. Вони виконували тут різноманітну роботу, поливали квіти, серед яких, як вона скоро побачила, текли тоненькі струмочки, що з'являлися з-під землі та зникали знову в золотому піску, що так разюче відрізнявся від залізного мертвого грунту червоної планети.

Вона була зачарована. Ніколи й ніхто на цілій планеті не мав того, що вона зараз побачила. І тепер, чекаючи на побачення з тим, хто зараз цим володів, вона зніяковіла. Той, до кого вона прийшла, міг справді все, і навряд чи він ще досі пам'ятає про неї та про її дочку. Віддав Англію якійсь рабині, а та, може, вдарила її головою об скляну стіну, витерла скло, та й годі.

Вийшов якийсь раб, за яким прийшло двоє охоронців. Раб, задерши догори носа, промовив до неї:

– Милостивий цезар бажає тебе бачити.

Вона пішла за ними численими залами, в одних з яких були невеликі озера, де під пальмами лежали вродливі дівчата, теж цезареві рабині, та пили те вино, від якого не відмовляються навіть янголи. Олівія також проходила повз інші великі зали, в одному з яких стояли числені столи, а на столах – такі напої та страви, що Олівія просто була вражена; в інших приміщеннях вона бачила височенні золоті крісла, над якими високо піднімалося інше крісло, таке велике, що було одразу зрозуміло: воно могло належати тільки володареві цього всього.

Останній поворот у хитросплетінні скляних коридорів палацу – і вона побачила приміщення, набагато менше від усіх попередніх, але вбране у тисячу разів розкішніше, ніж усі попередні. Тут, на подушках посеред величезного ліжка, в оточенні таких же вродливих рабинь, лежав той, до кого вона прийшла.

Цезар рвучко підвівся і сів, коли вона увійшла. Він знову виглядав дещо розгублено, але вже не так, як тоді, коли вона з ним уперше зустрілася очима.

Він одразу ж запитав у неї:

– Тобі подобається твій колишній чоловік?

Олівія зрозуміла, що він буде говорити з нею так, як з рабинею. Тому одразу ж спробувала наїжачитися:

– Чому колишній? Я не розлучалася з ним!

Цезар мовчки змахнув рукою. Найближчий з легіонерів кинув до її ніг круглий предмет, який кілька разів перекинувся, і Олівія впізнала в ньому ретельно відмиту від крові голову свого теперішнього чоловіка. Вона не на жарт перелякалася, аж дух перехопило, і відступила на крок назад. Цезар нахабно зареготав:

– Отак ти намагалася порятувати того, кого моєю волею було засуджено до страти! Так ти намагалася обдурити долю!

Олівія не могла витягти з себе жодного слова. Перед нею сидів той, хто в неї перед очима вбивав та милував, і від своєї любові до засудження не міг відмовитися навіть зараз. Тож вона тепер не знала, що їй думати. З її дочкою могло бути те саме, і від цієї думки її серце стало стукати ще швидше.

Цезар зробив владний жест, і всі, хто був тут присутній, швидко залишили їх удвох. Тоді цезар дуже помітно змінився:

– Слухай мене уважно, дівчино. Ти мене дуже вразила отоді, на площі. Спочатку тим, як ти виглядала. Ну, про це ти й сама знаєш. Мабуть, преторіанці та міністри пройти спокійно не дають. А потім – твоїм жестом. Я просто не бачив ніколи, щоб хтось таке робив. Розумієш?

Олівія мовчки опустила голову, адже тепер у неї в голові не вкладалося те, що вона дозволила собі повстати проти такої влади, як влада цього цезаря. В неї вже почала крутитися голова, тому що вона собі уявила, що він з нею може зробити. А цезар провадив далі:

– Ще мені чимось сподобалася твоя дитина. Я завжди думав, що вони, ці діти, всі однакові, але не все так просто, виявляється. Та виявляється, що ні. До того ж, у мене назріла нагальна потреба з'являтися перед нашими людьми не в оточенні рабинь, з якими я ввечері розважаюся, а з однією-єдиною, з дружиною та матір'ю, яка була б символом будь-якої родини. Отак…

Олівії знову запаморочилося в голові. Вона й уявити такого не могла. Вона тепер точно знала, що він скаже надалі. Але вона також пригадала те, що їй доведеться стояти чи сидіти поруч із тими, кого цезар засуджуватиме до страти, і ось тут їй стало зовсім не по собі. Вона побачила, що він дивиться на неї питально. Тоді вона набрала у легені повітря та видихнула:

– Ні! Я не можу так…

Цезареве обличчя враз змінилося та стало злим та роздратованим. Він сказав до неї:

– Ну що ж, Олівіє, я пропонував тобі залишитися тут та стати найвищою жінкою на планеті. Якби ти погодилася, то кожна з цих рабинь ставала б перед тобою на коліна. Але ти відмовилася, щоб твоя дитина жила у цьому палаці. Це твій вибір. Тоді тобі доведеться дивитися на те, як мої преторіанці будуть відрізати по шматочку твоєї дочки. Потім кидати в тебе на очах шматки собакам, а потім я тебе віддам рабам, що живуть у новій шахті. Вони не бачать жінки місяцями. І їх там багато. Як тобі?

Вона мовчала. Їй тепер було навіть думати боляче, після того, як він таке сказав. А він тим часом відрізав ножем шматок якогось екзотичного фрукту та мовив жуючи:

– Хочеш їсти? Ти зголодніла, мабуть, тому що в тебе он які рученята тоненькі! Іди, з'їси чого-небудь! Ну то що, ти не надумала ще?

Олівія присіла на краєчок безмежного ліжка та взяла простягнутий його руками шматок. Ніколи їй ще не доводилося їсти такої смачної страви. Вона танула в неї в роті, а вона все ще думала, пригадуючи чехові пестощі та те, як вона плакала, коли його тіло було знайдене скоро після його зникнення з Марса. Чеха більше не було, тому що він обіцяв їй, що просто летить геть, а насправді суддя, про якого він так багато казав, просто забрав його в неї. І вбив. І більше ніколи він не повернеться, не пригорне її й не спитає, як там їхня дочка.

І вона сказала цезареві:

– Ти їси тільки фрукти?

Він підвівся у ліжку:

– А чого ти хочеш? Слуги!

Коли останні з'явилися, він знову запитався в неї, і вона сказала:

– Принесіть мені один великий шматок м'яса. Такий великий, щоб я не змогла його з'їсти.

Цезар устав з ліжка і, сидячи біля неї, обійняв її за плечі:

– То ти, я так зрозумів, вирішила поїсти перед тим, як остаточно вирішити, чи не так?

Вона зібрала всі свої сили, щоб гідно вимовити ці слова. Тепер вона повинна була стати рабою, щоб вижити та щоб залишити живою дочку – єдину згадку про її батька. І вона мовила невідомо звідки взятим залізним голосом:

– Я вечеряю, перш ніж лягти спати.

Розділ 52

Суддя був упевнений, що чех вже остаточно здурів. Останнім часом він не міг знайти логіки в його поведінці. Проте він досить скоро змирився з цим. І навіть не сказав нічого, коли він попросив повернути додому, в Чехію його дочку. І – Яна. Йому довго промивали у пеклі мізки, і чех подбав про те, щоб він, вийшовши звідти, забув про те, ким він був доти. Він повинен був стати зовсім іншою людиною. Чех потім виправдовувався перед суддею, казав, що він би й сам цього не зробив, коли б цього не придумала його дочка. Вона усе ще не вірила у те, що це Ян її відправив на Нептун, щоб потім відправитися за нею. Їй було іще замало. І чех не без сумнівів відправив її туди, на свою блакитну планету.

А суддя весь час був неприродно насуплений. Він ходив туди-сюди та про щось думав. Якось він покликав до себе короля та чеха й запитав:

– Ви хочете піти у відпустку?

Ті не задумувалися й відповіли, що це єдине, чого вони хочуть. Тоді суддя сказав:

– Я обіцяю, що дам вам можливість піти туди, куди ви схочете, тільки вимагаю від вас одного: ще раз полетіти на Землю. Там у нас іще залишилася одна невелика проблема. Доведеться її вирішувати.

І вони знову рушили до блакитної планети. Дорогою чех часто оглядався у бік червоної кульки, питав у судді про те, чи можна буде йому полетіти на ту планету. Суддя ж відповідав:

– Полетиш, коли схочеш. Але будь обережний, там вогники крутяться, наче рій…

Чехові було цілком досить того, що він почув. Він радів, наближаючись до Землі, і готовий був тут робити що завгодно, аби лише

швидше. Суддя вловив те, про що він думає, і зовсім уже несподівано сказав:

– Час скрізь іде неоднаково. Мабуть, в Олівії вже народилася дитина…

Чех від того радісно вдихнув повітря й закричав на пів-Всесвіту:

– Я ще раз батько! Ура-а-а!

Суддя не міг не усміхнутися. І подумав про те, що коли б вони летіли дуже далеко, то суддя б дуже змучився чекати, коли ж він таки побачить свою дівчину та свою дитину.

І от вони троє – без марсіянина, чия відпустка вже почалася, стали на суху глину далекої Мавританської пустелі. Вони стояли там спочатку тихо, вловлюючи незвичний ні для кого сухий та пекучий вітер, що наскрізь проходив через них. Потім суддя почав говорити:

– Ми прилетіли сюди для того, щоб розпочати боротьбу з вогниками. Вони якимось чином збираються докупи та концентрують свою енергію, а також інтелект тих людей, чиї душі обернені на вогників. Вони дуже сильні, коли вони разом. Проте у нас є велика перевага. Точніше, вона є в людей. Це ядерна зброя. Нею можна зробити те, чого не можна зробити жодними янгольськими штучками. Ми повинні розмістити заряд у центр їхнього скупчення та подбати про те, щоб вони летіли на всі боки. Вони потім будуть досить довго збиратися. За цей час ми зможемо приготуватися до боротьби з ними. І тоді вони вже не зможуть нічого зробити.

І тут слово взяв король. Він сказав те, від чого суддя здригнувся:

– Значить, ми будемо нападати на них і знищувати. А чому ми повинні на них нападати? Вони ж не нападають на нас!

Суддя задумався. Несподівано король виявився розумнішим, ніж суддя думав. Тому судді довелося відкрити навіть те, щог він вважав найстрашнішою таємницею:

– Вони ловлять душі померлих на Землі людей та обертають їх на вогників. При цьому їхня сила зростає. І коли ми допустимо, щоб вона ще зросла, може виявитися, що ми не зможемо контролювати перебіг подій у всій Сонячній системі. Вони з’являться у нас на Нептуні й почнуть навіть на нас дивитися як на свій харч. А цього я їм не дам зробити…

Суддя повідомив їм обом, і чехові, і королю досить цікаву новину. Вони аж роти повідкривали. Тоді король сказав:

– Значить, коли я буду тут і помру, то в мене є шанс втратити свою душу, свою голову, так? І я можу зникнути зовсім, для всіх і для всього?

Суддя погодився й додав:

– Так. І назавжди.

Вони тепер відправлялися до якоїсь російської військової бази. Суддя дорогою говорив:

– Як бачите, янголи не вміють виробляти ядерних бомб. Це право й можливість виключно людей. Якби не цей ваш винахід, я навіть не знаю, що б ми робили. Мабуть, було б без них дуже добре… А там, куди ми летимо, є те, про що нам тільки мріяти. Там є одний стомегатонний заряд і кілька зарядів по сімдесят чи вісімдесят. Такий заряд, як там є, ще досі ніде у світі не випробовувався. Зважте. Я думаю, що випробування у космосі здивує всю вашу планету. А ще нам треба буде провести репетицію на Землі. Отож ми побачимо, як вона працює, ця бомба.

Вони мовчали. Занадто вже зловісною хмарою висіли навколо Марса вогники, проте не всіх же підряд вони захоплювали, а суддя вирішив почати війну. До того ж, суддя говорив про ядерний удар, а це було щось страшне.

Вони всі разом поволі летіли темними коридорами на величезній глибині. На бетонних стінах цього підземелля висіло павутиння, яке у поєднанні зі жмутами дротів уздовж стін та із тьмяним світлом створювало досить своєрідне відчуття – відчуття лігва, де повинен був сидіти велетенський звір, сила якого неймовірна, така, що навіть світ небесний не здатен її відтворити. Чех почувався ніяково, тому що ракети, які були десь далеко, ще глибше, весь час не давали всьому світові спокійно засинати, знаючи, що десь у світі є кілька червоних кнопок, які можна натиснути, і вся планета обернеться на жменю дрібних метеорів, які злетять із попередньої орбіти, щоб після мільйонів років впасти на поверхню іншого світу та налякати його зіркою, що падає, змусити задуматися над тим, що є в небі. Та цього ще не сталося, і ракети іржавіли, чекаючи на той момент, коли вони знову стануть єдино вагомим аргументом світової політики.

І от вони опинилися у приміщенні, однією зі стін якого була ракета. Суддя тут же виник з повітря перед якимось солдатом, що спокійно сидів, спираючись на ракету. Солдат миттю звалився, але встиг спрямувати у бік судді автомат. Його очі тут же заплющилися, і він відчув, що його мозок заливає солодке забуття та нестяма, відчуття, схоже на те, якого прагнуть – різними шляхами – буддисти та наркомани. Суддя ж показав на ракету:

– Тут у нас є найголовніше. Тож уперед!

Вони пограбували цю базу на три заряди. Вже на велетенській висоті, над Америкою суддя сказав:

– Ми залишимо два менших заряди на Землі. Один з них ми залишимо у столиці вашої планети, бо це місто встигло мене вразити. Одна бомба ляже у Нью-Йорку, глибоко, щоб її ніхто не викопав. А друга буде лежати десь дуже далеко, у якомусь ні для кого не доступному місці, де її ніхто не дістане. Коли вогники долетять і до Землі, бомби водночас вибухнуть. Так вони дізнаються про те, що їм тут не місце. І так, може, нам удасться врятувати Землю.

Отож один заряд залишився у центрі Нью-Йорка, а другий було надійно закопано на величезній глибині у африканській державі Танзанія. Після того, висячи над Землею, суддя сказав:

– Тепер я віддам вам те, що обіцяв. Чехові я обіцяв дати можливість полетіти на Марс. Уперед. Твоя дочка чекає на тебе.

Чех подякував і полетів геть. Тоді суддя звернувся до короля:

– Румунія чекає, коли ти повернешся та почнеш наводити лад у цій країні.

Тепер він висів над блакиттю планети сам. Трохи поспостерігавши за нею, він поволі рушив на Нептун. Ледь відлетівши, він подумав, що помилився, а після того пірнув у хмари і, вловивши контури Чорного моря, вирушив туди. Воно було його орієнтиром, коли він летів в Україну.

Розділ 53

Суддя з’явився тут невипадково. Розібравшись зі своєю свитою, він збирався навідатися до тієї дивовижної дівчинки, що з нею якось познайомився. Проте він чомусь подумав, що ніхто не повинен знати про його візит до неї. Тому він і розібрався з усі-

ма своїми, відпустивши їх на прогулянку та пообіцявши, що скоро він з'явиться на Марсі та з чехом разом відправиться на Нептун.

І все-таки він зловив себе на тому, що він був радий її бачити. Дівчинка, яка повисла в нього на шиї, обіймала його так, неначе бачила востаннє. Звичайно ж, він добре знав, про що вона думала, коли він висів у вікні, а вона його не бачила. Але хіба вона пам'ятала про те, що він міг читати його думки! Коли б вона згадала про це, їй би, мабуть, захотілося зникнути з цього місця й більше ніколи тут не з'являтися.

Отож вони сиділи проти одне одного та мовчки дивилися одне одному в очі: вона – з неприхованою радістю, він – із усмішкою, що змушувала її ніяковіти та червоніти, забувати про все на світі та думати про те, куди можна заховати очі від такої примари. Тоді він мовив до неї:

– Ти колись звикнеш до того, що я не примара?

Вона почервоніла ще більше, згадавши про те, що він може. І відповіла:

– У це важко повірити. Особливо коли ти такий…

Він став говорити на це:

– Цікаві ви, люди. Дуже цікаві. Ти побачила мене дуже схожим на свій ідеал, адже так? Не відмовляйся, я й так знаю, мене не можна обдурити. На те я, врешті-решт, суддя. От коли помреш, ми з тобою зустрінемося. Ти мене повинна впізнати. Неодмінно впізнаєш! І коли вже ми з тобою знайомі, обіцяю тобі по знайомству свою поблажливість.

Вона мовчала. Що вона ще могла сказати! В неї перед очима сиділа примара, в цьому вона була впевнена точно, але як же багато люди віддають, щоб таку примару побачити! Ця примара називала себе тим, ким не може себе називати ніхто, окрім того, хто ним справді є, але окрім того це був іще й той перший і єдиний, до кого їй хотілося простягти свої руки та сказати, що вона почувається дуже одиноко, що у дворі вона мало з ким бачиться, а єдина шкільна подружка стала така, що з нею тепер і не поговориш.

Судді стало ніяково. Він подумав, що всі люди, що впізнавали в ньому вищий розум, ставали навколішки, починали божеволіти, не вірити своїм очам, а ця намагається не впізнати його, тому що

їй так легше, про це приємніше думати. І він вкотре здивувався. А потім запитав:

– Як у тебе справи?

Катя не змогла одразу відповісти. Сказала, похиливши голову:

– А так… Нічого. Слухай…

Суддя вже давно прочитав у неї в думці те, про що вона могла попросити:

– Там, за стіною, твій брат заперся з дівчиною і, як він сказав, п'є каву. Двері він теж запер, а ти хотіла б зараз побачити, що там відбувається. Дивися!

Вона не стигла навіть заперечити, як перед нею з'явився дзеркальний екран, у який вона зазирнула та побачила, що її брат тримає її на колінах, намагаючись залізти руками куди не слід, а вона обороняється. Суддя на це тільки усміхнувся:

– Отакої! Ну, а чого ж іще можна було чекати від хлопця, який ще й твій родич!

Вона відчула, що її брови самі по собі повзуть догори, тоді рвучко обернулася до нього й запитала:

– До чого ти це ведеш?

Суддя усміхнувся:

– Ну, я ж не кажу, що ти неодмінно повинна була б думати тільки про те, щоб сісти комусь на коліна й цілувати його. Це я так кажу…

Їй усе було цікаво. Вона ніколи не відчувала у своєму серці такого піднесення, як зараз, тому їй було цікаво дізнаватися в нього, що ж таке сталося. Він додав:

– Я кажу до того, що твій брат добивається тієї дівчини, яка йому треба. Тобто він ідеаліст. Такий, мабуть, як і ти.

Вона удавано образилася:

– Хіба ж я ідеалістка? З чого це видно?

Суддя усміхнувся:

– Ти точно ідеалістка. Тобі знайоме слово принц?

Вона могла б почервоніти, але вже звикла до того, що ніяковіти нічого, адже це її марево поводиться з нею по-дружньому, тому відповіла:

– Ну, знаю. Але я ще ніколи його не бачила.

Суддя усміхнувся:

– Усі, хто вірить чи думає про те, чого не бачили, – ідеалісти. Адже так? Он твій брат захоплюється, як це там називається… Комунізмом, чи як там. Але він його не бачив, тож немає про що говорити. Ви обоє ідеалісти. Ти знаєш, Катерино, ідеалістів завжди багато, якщо країна бідна…

Вона сказала на це:

– Вона не просто бідна, вона з тих, кому вистачить скоро і двох метрів, тому що вона конає, а навколо стоять сусіди й дивляться на те, що б і де собі вирвати.

Він побачив, як у неї горять очі, коли вона це говорить, і сказав:

– У таких країнах, як твоя, ніколи не буває багато людей, що люблять свої країни. Дивна ти…

Катя усміхнулася:

– Нас багато. Нас більше сорока мільйонів – тих, хто ще не покинув нашу країну. І ті з нас, хто отак живе, – ми її любимо, можеш мені повірити!

Суддя мовчав. Вона справді була ідеалісткою. Таких експонатів він бачив не так уже й багато, тому сказав до неї:

– Ти знаєш, що ти надзвичайна? Тобі хтось таке казав?

Вона сказала сама собі, що цього не може бути. Він не казав їй, що вона йому приємна чи щось там таке, проте це було їй дуже до душі. Але Катя сказала так:

– Один був. Богданом звали. Я десь чула, що він поїхав до родичів у Росію, а потім там його убили разом з батьками чеченці.

Суддя похитав головою:

– Один-єдиний? І все? Щось аж не віриться!

Вона промовчала, аж тут суддя одразу ж сказав до неї:

– Збирайся!

Вона аж підскочила:

– Куди це?

– Зараз побачиш. На коралові атоли!

Вона не встигла щось йому сказати, як побачила себе на своєму ліжку. І ще одна Катерина Матвєєва стояла ціла та неушкоджена тут же. Вона глянула у дзеркало та тихо скрикнула:

– Що ти зі мною зробив?

Суддя схопив її за руку і потіг до вікна. Коли холодне, але приємне повітря вдарило її в лице, коли вона побачила згори тери-

кони Донбасу та Дон із Волгою, вона перепитала в нього, і суддя відповів, перекрикуючи вітер:

– Ти лежиш на ліжку. Брат подумає, що ти спиш. А збудити не зможе. Лікарі сказали б, що ти мертва!

Катя мовчала. Їй не подобалося те, що розповідає суддя. Проте вона не виривалася, адже чи могла вона вирватися від того, кого рада була бачити!

Він потяг її донизу, вони пролетіли крізь хмари над Тихим океаном, а потім вона побачила під собою надзвичайно симпатичний острівець у вигляді кола, але не замкненого. Всередині цього кола була така сама вода, як і навколо, тільки не блакитно-зелена, а зовсім уже лазурова. Вона тільки встигла відкрити рота, як вони обоє вже стояли на піску та дивилися на ту саму лазурові лагуну. Катя захоплено відкрила рота, щоб дихати цим повітрям, і ніяк не могла надихатися. Суддя усміхнувся: він ніколи ще не бачив такого щирого захоплення. Водночас він відчув, що воно занадто вже щире, таке, якого не буває. Все пояснювалося дуже просто: Катерина ще й досі не вірила в те, що вона мандрує разом із суддею, тому приймала все те, що відбувалося навколо, як ідеальний сон, як таке собі скороминуще задоволення. Тому й раділа всім серцем.

Суддю це непокоїло. Дівчина була дуже дивна, і він не знав, що з нею робити. Аж от вона раптом обернулася. В неї в очах було стільки дитячого захоплення, що судді стало не по собі через те, що він не може бути таким же захопленим, як і вона. Вона сказала до нього стиха, неначе боячись, що хтось може їх почути:

– Дякую тобі за те, що дозволив мені таке побачити! Це справжній рай!

Суддя усміхнувся б, але це неспокійне і дивакувате дівча враз підскочило до нього і, обійнявши так міцно, наче не бачилася з ним півжиття, поцілувала у щоку. Він подумав тоді, що дуже вже багато всього їй показав. А ще він подумав, що вона правильно робить, що не вірить у нього. Незважаючи на те, що таким, як вона, вхід до прохолодного саду на Нептуні був заздалегідь перекритий, вона все ж захопила його. Відірвавши вуста від його щоки, вона запитала в нього:

– Можна мені скупатися?

Він усміхнувся:

– Купайся! Мені буде цікаво подивитися, як ти будеш це робити без купальника!

Катя тим часом водила ногою по хвилях, але коли почула те, що він сказав, одразу ж придумала:

– А ти сядь спиною до води, я буду заходити й оглядатися, чи ти не обернувся… А потім, перед тим, як вийти, знов скажу тобі, щоб ти відвернувся…

Суддя присів на піску та відвернувся до вузької стрічки тропічної рослинності, що вкривала той невеликий проміжок землі від лагуни до океану. Він, звичайно ж, міг її бачити, поки вона, звабливо похитуючи стегнами, заходила у воду, повільно, проте скоро гукнула до нього:

– Можеш дивитися!

Вона дивилася на нього знову так само захоплено, але тепер по її плечах, що ледь виступали з води, стелилося її мокре руде волосся. І від того вона здавалася ще дивнішою у відблисках сонця, що саме сходило. А вона то зникала в нього з очей, то виринала на поверхню, і її руді розплетені кучері незвичайно блищали проти сонця.

І він задумався. Він дуже давно не був на Землі. А ще він ніколи так довго не спілкувався з жодною людиною. І тепер шкодував. Йому здавалося, що він її знає вже дуже довго, що може знати наперед про кожну її дію, проте він не знав, що вона буде так довго купатися. Сонячний диск вже на повен зріст вийшов з океану, а потім відокремився від нього та поплив угору. А Катя ще купалася. Він вловив те, про що вона думала:

– А чого це він не купається зі мною? Просто привів мене, щоб я на це все подивилася та скупалася, чи як?

А потім вона стала виходити. Він бачив, що вона йде до нього, але не відвертався. Ось уже з’явилися з-під води її плечі, та вона нічого не казала, хоча її груди вже було видно у цій прозорій воді. А потім, закривши їх долонями та продовжуючи поволі наближатися до берега, вона мовила:

– Може, ти все ж відвернешся?

Він сидів спиною до неї, спостерігав за кожним рухом її тіла і починав, як йому здалося, ставити себе на місце чоловіків. Проте він одночасно жадібно ловив кожну її думку:

– А коли б він зараз обернувся? Що тоді було б, коли б і справді… Чого ж він не обертається, невже він і справді так просто зможе…

Судді стало не по собі від таких її думок, і він сказав, перебиваючи її роздуми:

– Катю, одягайся швидше, будь ласка…

Вона одразу з'явилася в нього перед очима майже така, як і була, тільки розплетена та мокра. Суддя простягнув руку їй до голови, потім зібрав усе волосся ззаду, дмухнув на неї, і вона враз стала суха. Та Катя не дивувалася. Вона запитала в нього:

– Тепер додому?

Він мовчки подав їй руку, і так вони полетіли назад, в Україну. І Катя, опинившись у своїй кімнаті, впізнала у дівчині, що лежала на її ліжку, себе. Та Катя була холодна, але суддя щось зробив, і Катерина відчула, що це вона там лежить. Швидко уставши, вона сказала:

– Я все ще не можу в це повірити! Я була на острові…

Суддя тільки усміхався:

– Ну, була. А що? Колись, може, я ще до тебе прилечу, тоді ще кудись полетимо, добре?

Катя присіла на краєчок свого ліжка. Їй раптом стало не по собі, що цей привідець мусить іти. І тоді вона запитала:

– То ти ще прийдеш? А коли?

Суддя відповів їй повільно, наче задумавшись:

– Якби я сам таке знав! Може, ніколи. Хтозна, що зі мною станеться!

Катя відчула, що в неї швидко пересохло в горлі. І тоді вона повільно, як могла, промовила:

– Слухай… Перш ніж ти полетиш… Ти не міг би…

Суддя вже здогадався, про що вона його буде просити. І це для нього було новиною. Тому він ще більше дивувався їй, дивлячись на те, як вона боязко обіймає його та шепоче йому на вухо:

– … залишитися зі мною ненадовго?

Він усміхнувся до неї, але не владно і холодно, як це було майже завжди, потім пригорнув її та промовив:

– Я думаю, що тобі буде краще, коли ти залишиш свою незайманість тому, хто тебе кохатиме. Добре?

Вона спробувала вирватися, але він силоміць притяг її до себе та поцілував у губи, а потім, не давши їй часу, щоб отямитися, зник у повітрі. Катя впала на ліжко і подивилася у стелю, намагаючись хоч якось оцінити реальність того, що відбувалося. Так вона довго думала, аже поки не увійшов Денис і не спитав:

– Катерино, чого в тебе ноги в піску?

Розділ 54

Вони лежали в тіні дерев, насолоджуючись присутнісью одне одного, і Влад несподівано завмер. Його очі були спрямовані майже на Кейт, але трохи вбік. Вона хотіла було спитати його, в чім річ, але за серйозним виглядом його обличчя зрозуміла, що треба не ворушитися. Влад рвонувся, і вона побачила в нього в руці невелику змію. Влад ударив її головою в дерево, знову подивився Кейт в очі й зустрів у її очах страшенний переляк:

– Це ж мамба! Вона повзає швидше, ніж ми бігаємо… І коли б ти не встиг, то можна було б забути про все…

Влад підскочив, подав їй руку й мовив:

– Цього не могло б статися, тому що я просто не можу без тебе… Тоді ця зміюка вбила б одним махом двох…

Кейт ішла попереду Влада і боялася сказати хоч слово. Вона ніколи б ні від кого такого не почула, якби не він…

З села до них долинали крики тих самих п’яних мешканців села. Влад усміхнувся:

– Я повинен завдячувати твоєму селу всім, що я маю!

Вона усміхнулася на ці слова: він так уміло переконував її у тому, що не може без неї, що вона вже вірила у це.

Кейт обернулася до нього, щоб обійняти, але несподівано зупинилася й завмерла. Влад теж мусив зупинитися. Вона подивилася на нього напружено:

– Ти не чуєш?

Влад прислухався й здригнувся: було чути чиїсь накази й короткі черги, англійські лайки й вигуки «Yes, sir!». Він подивився на Кейт переляканими очима: можна було здогадатися, що сталося з Габі, адже він залишився сам проти цілого села й невідомо якої кількості партизанів.

Кейт перелякано спитала:

– Що ж нам робити?

Влад, як це не було смішно, залишив свого автомата у халупі Кейт, а пістолет у нього мав рівно вісім набоїв. Влад схопив телефон, щойно отриманий від уряду, і мовив:

– Петре, ти мене чуєш?

У відповідь він почув цілу серію лайок, а потім:

– Що там у тебе?

Влад швидко відповів. Петро ще раз вилаявся й мовив:

– Щойно ми виїхали з твого села, нас атакували, і тепер ми сидимо в лісі без джипів і карт…

Петро ще сказав, що вони чекають на підмогу, якщо вона встигне. Влад на це міг лише усміхнутися, а потім знову мовив:

– Я буду тут, в районі села. Якщо будуть новини – телефонуй!

Влад сховав телефон і, тримаючи в руці той самий ніколи не використовуваний пістолет, став наближатися до села. Скоро він з-за кущів спостерігав за тим, що там відбувалося: десятків зо три партизан нишпорили по халупках, шукали харчі та зброю, а хтось один допитував місцевих мешканців. Влад побачив, що перед якимось офіцером на колінах сидить Габі, а лице його побите. Він відвернувся, щоб не бачити того, а коли повернувся, то Габі тремтів на землі з перерізаним горлом.

Кейт, що сиділа ззаду Влада й тремтіла, почала скиглити:

– Ходімо… Давай тікати, благаю…

Влад не зводив очей з того самого офіцера: очевидно, він був за начальство. Проте розібрати те, що він казав підлеглим, було важко. Втім, за їхніми діям скоро стало очевидно: вони шукають Влада у лісах навколо. Він міцніше стиснув у руці зброю й мовив:

– Кейт, іди за мною й не відволікайся, будь ласка.

Вони обійшли село й зайшли з іншого боку, де була хата Кейт і її батьків. Влад уважно дивився навколо: вдалині був один негр, який, можливо, міг бачити їх, якби вони рвонулися до хатки. А що треба було рватися, Влад знав напевно, бо втекти лісом удвох вони не змогли б.

Отож, коли він на мить відвернувся, Кейт рвонула до хати, і партизан її не помітив. Тепер Влад набрав у легені повітря: він чекав, коли ж негр відвернеться знов. І щойно той відвернувся, Влад

рвонув так само, як і Кейт: адже за його спиною вже нишпорили партизани, довідавшись, що він у лісі.

Посеред дороги негр його помітив, і Влад вистрілив, не давши негру навіть повернутися. І коли він заскочив до халупки, там були Кейт і її мати: вони дивилися перелякано, але Влад швидко зорієнтувався: тут було щось подібне до погреба, і він наказав усім лізти туди:

– Бігом! Вони однаково шукатимуть у лісі!

Щоправда, скоро Влад почув голос того самого офіцера попід вікнами. Довелося затихнути. Він заховався у найдальший куток, і зробив вірно: скоро зайшли партизани й запитали, де білий. Мати Кейт, здригаючись від страху, мовила:

– Він тільки що був тут… Загнав нас сюди…

Офіцер вийшов швидко: йому все видавалося зрозумілим. А от Влад зітхнув із полегшенням і подякував матері Кейт. А потім запитав:

– А де ваш чоловік?

Вона відповіла стиха:

– Вони хотіли… Спочатку думали відрубати йому руки… Щоб не воював. А потім убили, коли їм хтось сказав, що наша дочка із росіянином.

Влад хотів був іще щось спитати, але замовк: це вперше він зіткнувся з тим, що через нього загинула людина. Усе, що він зміг зробити, так це прошепотіти:

– Пробачте мені… Це ж через мене!

Ні Кейт, ні її мати не сказали нічого. Влад подумав, що вони вже навчилися сприймати смерть як належне, і йому від того стало так гірко, як ніколи.

Вони сиділи у ямі, і їм було майже гарантовано, що їх ніщо не зачепить. Влад подумав і сказав:

– Вам обом краще вилізти, тому що партизани можуть побачити вас тут і зацікавитися… Тоді нам капут!

Щойно Кейт простягла нагору руку, щойно Влад простягнув руку, щоб підсадити її, як вони почули гуркіт, потім чиїсь крики, лайки, потім халупка над ними тихо завалилася, нікого, на диво, не вбивши. Влад рвонувся був угору, щоб розгрібати те, що було

в нього над головою. Але не так сталося: їдке світло вдарило по ньому, й він гукнув:

– На дно! Ховайте очі!

Коли це минуло, Вони подивилися на нього здивовано: очі Влада були розширені, а рот перелякано скривлений. Кейт перепитала:

– Що це?

Влад стиха відповів:

– Атомна бомба…

Кейт подивилася на нього здивовано:

– У наших джунглях? Відколи це…

Але обличчя Влада її переконало. Тоді він додав іще:

– Це були не партизани, а південноафриканський десант: тут більше ні в кого не може бути ядерної зброї. Але тепер їм кінець: наша армія знесе їх…

Кейт рвонулася вгору, але Влад потяг її донизу:

– Ще хоча б чотири години треба не виходити звідси. Радіація розсіється, і можна буде виходити. Якщо нам хоч трохи пощастило, то ваш погріб урятував нам життя.

Влад невідривно стежив за годинником:

– Вже скоро… Скоро ми вийдемо…

Коли настала та сама п’ята година ранку, він мовив:

– Треба починати. Замотайте руки тканиною, бо ці всі дошки та блоки небезпечні. Давайте…

Вони майже годину обережно розгрібали все, а потім, коли вже можна було вилазити, Влад попросив:

– Можна мені першому?

Його пустили: він виліз, випростався… І мало не впав. Те, що побачили його очі, було справді явищем величним – величним у своїй жахливості, тому що замість села була купа руїн, причому малопомітних, а замість людей скрізь лежали обгорілі скелети.

Влад стиха промовив, дивлячись на поламані й обгорілі кістяки дерев:

– Дивіться, не злякайтеся!

Вони вилізли й довго ще дивилися на те, що їх оточувало. А потім Влад зателефонував Петрові:

– Ти це бачив?

Петро відповів між лайками:

– Я бачив. У тебе як, усі живі?

Влад сказав, що Габі немає. І додав до цього:

– А як у тебе? Тут мертве село…

Петро відповів:

– Скоро зустрінемося: ми натрапили на дорогу. У мене всі живі… Пощастило.

Влад обернувся до своїх супутниць:

– Скоро до нас прийде моє начальство і моя команда. Все буде добре. Зате партизанів тут навколо точно немає…

Видовище було просто чарівне. Все, що їх оточувало, нагадало Владові пекельну пустелю з якогось малюнку у книзі з магії. Але він мовчав.

Скоро на дорозі з'явився Петро і вся їхня команда. Влад був дуже радий бачити, що всі живі. Петро похвалився:

– Ми ховалися від усього за деревами, які падали одне за одним…

Влад подумав, що Петрові й усім іншим пощастило набагато більше, ніж йому.

Вони разом рушили пішки у напрямку містечка. І що ближче вони підходили, тим менше дерев їм зустрічалося: далі не було вже жодного обгорілого стовбура, був лише гарячий іще радіоактивний попіл. І тоді Петро мовив:

– Хтось атакував наше містечко. Його більше нема. Там був епіцентр… Краще туди не йти.

І хоч як їм хотілося забратися з обгорілої безвісті, вони мусили піти назад. Скоро вони почули вгорі стрекотіння вертольота, той повільно опустився до них, вони ледь-ледь спромоглися туди влізти, і тепер змогли побачити свою колишню область патрулювання згори: власне, від усієї цієї землі не залишилося нічого. Все було спалене. Пілот сказав:

– Я везу вас до Мванзи. Там є ліси.

Влад сказав на це до Петра:

– У тих лісах загинуло стільки наших, що атомна бомба порівняно нічого не варта…

Розділ 55

Коли поліція, точніше, прикордонники нагодували його, дали помитися разом із турками-прикордонниками, він став почуватися трохи більше людиною. Тепер, поки вони пересилали факси до посольств Росії та України в Анкарі, він намагався якось витримати, тому що от-от повинно було прийти повідомлення про те, що йому час уже відправлятися додому. Щось у турків сталося з факсом, і вони, ламаючи англійську мову, заявили:

– Піди, хлопче, прогуляйся, може, через годин пару відремонтуємо.

І він, вийшовши з будинку їхнього управління, рушив до порту. Саме тут він узнав, куди ж його відвезли цим катером, що врятував його від чеченців: у порту слово Трабзон зустрічалося багато разів, і він пригадав, що є таке місто.

Порт був великий. Тут снували люди. З речами та без речей, ходили моряки різних національностей, а він стояв, і тому виглядав трохи дивно. Раптом його плеча торкнувся хтось, він обернувся й побачив якогогсь матроса. Той англійською спитав, чи він говорить нею ж, і коли Богдан відповів ствердно, матрос заспокоєно зітхнув:

– Слава Богу! Піди купи мені якусь газету, що її можна читати, і тоді я тобі дам п’ятірку. Ось, на тобі три євро…

Богдан узяв дві монети й зірвався з місця. Ніколи у житті не заробивши жодної української копійки, він тепер дістав шанс заробити. Знайшовши якусь розкладку, де лежали всякі журнали, він швидко їх оглянув та простягнув монету, показавши пальцем, що йому треба. Потім, тримаючи у руці банкноту в п’ять євро, він подумав про те, що він тут зовсім не знає нічого, проте узявся бігти по журнал для цього моряка, який тут буде стояти, може, цілий тиждень. І ще він подумав про те, що коли б він мав нагоду щодня стільки заробляти, то в нього був би шанс стати багатою людиною… В Україні. Але не тут.

Заховавши поглибше свою банкноту, він став поволі роздивлятися це місто. В ньому зовсім не було нічого мусульманського, воно було цілком європейським, коли не зважати на те, що годі було шукати десь у кафе чи магазинах жінок-відвідувачок самих,

без чоловіків, а коли такі й траплялися, то поводилися дивно, неначе намагаючись якомога швидше зникнути звідси.

А він дивився на все, намагаючись запам'ятати дорогу назад до прикордонного управління, яке знаходилося у порту. Йому б хотілося пройтися тут і подивитися на місто, але ще більше йому хотілося б зараз потрапити додому, туди, де на вулицях є жінки й дівчата, в тім числі й у коротких спідницях. Там вони були гарні, а тут – хтозна, які вони, ніхто не зможе з певністю стверджувати.

А потім, коли він повернувся до прикордонників, на нього чекав якийсь чоловік, на якому була інша форма, і англійською він не говорив. Проте він посадив Богдана в автомобіль, повний поліцейських, і Богдан сім годин трусився в ньому по кривих дорогах Туреччини, доки його не висадили біля посольства України в Анкарі. Стоячи біля гарненької будівлі, він подумав про те, що зараз він у центрі столиці великої держави, але почувався він якось не так. Може, тому, що така будівля не асоціювалася в нього з Україною, а може, тому, що він ще й досі не міг повірити, що він у Туреччині.

Коли до нього вийшов невисокий ідеально вбраний чоловічок та став рідною, на щастя, мовою розпитувати в нього про те, як він тут опинився, йому стало надзвичайно легко на душі та приємно, що він тут опинився. Вислухавши всю його історію, він почав кудись телефонувати, а потім повернувся та сказав, що йому краще звернутися спочатку до російського посольства, щоб там йому порекомендували, що робити. Богдан вийшов на вулицю та зіткнувся з великою проблемою: поліція поїхала, а йому доводилося тільки здогадуватися, що робити далі. І він почав чіплятися до людей, питаючись дороги. На щастя, це був центр, і йому розповіли, як дійти до того бажаного посольства. Коли він, проговоривши хвилин із двадцять із охоронцями, опинився всередині, на нього вже чекали. Співробітник посольства запитав у нього прямо:

– То ви стверджуєте, що ви – громадянин України Богдан Адамський, і що вас було взято в заручники у Ставрополі? Все правильно?

Богдан підтвердив. Тоді співробітник посольства простягнув йому ксерокопію газетної статті, зміст якої був такий: у Ставрополі загинув найбагатший громадянин міста, включаючи всіх можливих спадкоємців, тож усе його майно перейшло у власність міста.

Богдан здивувався, що там таке написано, а потім прочитав наступну порцію новин: там ішлося про те, що всі заручники загинули. Нарешті, потім, на додачу, він прочитав передане факсом своє власне свідоцтво про смерть, констатовану російськими медиками. Коли Богдан підняв очі, співробітник посольства сказав йому:

– Ідіть, поки я не покликав поліцію, і дякуйте Богові, що ви ще живі. Про ваші зв'язки з чеченцями ви б краще мовчали.

Стоячи на асфальті перед посольством, він лише тепер зрозумів те, що сталося. Він не мав жодних шансів повернутися додому, тому що посольства його викинули. Крім того, він навіть не мав як просто зателефонувати додому. Всі були мертві, бо ж його батьки справді там залишилися лежати, на підлозі супермаркету його дядька.

І він несподівано зрозумів, чому його поховали. Просто його дядько якось сказав, що його ненавидить усе місто, не виключаючи й мера, а тому всі мріють про те, щоб прибрати до рук його майно. Тепер же у нього не було спадкоємців…

Він подумав був, що можна було б спробувати ще раз пробитися до українського посольства, але могло ж і не вийти, адже ці посли напевно попередзвонювалися та вирішили, що він самозванець, аби тільки не парити собі голови через нього.

Отож навіть не відійшовши від посольства Росії, він уже не знав, що йому робити. Задумавшись на мить, він побачив перед собою обличчя якогось веселуна, що із задоволенням аж стрибнув туди, за ворота, у посольство. Мабуть, там його приймали люб'язніше, ніж Богдана, і навряд чи показували там йому свідоцтво про смерть.

Богдан простояв тут хвилин із десять, коли той самий хлопчина виходив. Чомусь він звернув увагу на Богдана, тому підійшов до нього й запитав:

– Приїхав, мабуть, заробити, але тепер не знаєш, що робити?

Богдан трохи заспокоївся, почувши російські слова, і відповів:

– Я був у чеченців у заручниках, а ці хлопці показали мені моє свідоцтво про смерть: ти, мовляв, самозванець.

Хлопчина навіть не усміхнувся, хоча для Богдана комічність ситуації була очевидна. Натомість він запитав:

– Ти хочеш повертатися до Росії?

Богдан і не думав розказувати першому-ліпшому росіянину про те, куди він хоче повернуися, сказав дуже просто:

– У мене загинули батьки… А більше нікого немає…

Хлопчина подивився на Богдана уважно, неначе оцінюючи його, а потім запитав:

– Хочеш роботу, за яку тобі заплатять стільки, що будеш дякувати мені все життя?

Богдан, ні на мить не сумніваючись, відповів:

– Так!

Тоді той хлопець сказав йому:

– Ходімо, я тебе нагодую, а там поговоримо.

Коли вони сиділи у маленькому кафе, де жінки все ж траплялися, адже це була столиця, Богданів новий друг сказав:

– Я не буду представлятися, тому що в нас не прийнято розголошувати всім своє ім'я. Скажу тобі так: я пілот, працюю в Африці. В Анголі. Вона зараз воює з усіма на світі, але вся війна тримається на білих, в тому числі росіянах. Там потрібні голови. Якщо схочеш, я міг би тобі допомогти потрапити туди. Хоч це й ризик.

Богдан задумався. Цікаво, чи могло з нього бути справді багато користі там, де справді воюють?

А ще він задумався над тим, що йому насправді нема чого повертатися в Україну. Там на нього могла чекати хіба що материна мати, але хіба вони змогли б жити на її пенсію? І хіба він би знайшов собі роботу, за яку б йому щось платили?

І Богдан стиха мовив:

– Мені нікуди йти… Я згоден! Бери мене!

Вони проїхали автобусом більше дванадцяти годин, і Богдан намагався не спати. Коли вони зупинилися, Богданів провідник сказав так:

– Там, за горами, – Ірак. І там, і тут живуть курди. І там, і тут вони борються з турками. Тепер і ти будеш з ними разом, поки тебе не захочуть узяти до себе в Африку ті, хто там командує.

Опинившись у турецькому Курдистані, Богдан несподівано відчув, що в нього земля під ногами гаряча. Відчуття було не дуже приємне. Проте він подумав, що тут він надовго не затримається, адже йому обіцяли Африку. Та коли він вийшогв з ліфта у підземні коридори, чомусь стало боязко за те, що може бути завтра і що

там справді буде. Адже тепер він повністю належав ненормальним спецслужбам, які тут керували та завідували всім. І навряд чи в нього був шанс звідси вийти, особливо коли він побачив, як тому хлопцеві, що повів його, з неохотою заплатили двісті доларів. Богдан ще встиг почути, як комендант сказав:

– Ти ще й неповнолітнього мені привів, нехай тобі! Навіщо мені така радість, скажи будь ласка?

Коли він увійшов до кімнати, де вже було троє мешканців, вони досить спокійно запитали в нього:

– Ти ще не шкодуєш, що прийшов сюди?.. Ще будеш!

Розділ 56

Чех витискав із себе всі свої надприродні сили, щоб якомога швидше опинитися на червоній планеті. Він уже марив своїм побаченням із своєю коханою. Окрім того, він добре пам'ятав, що на різних планетах час тече по-різному, тому сподівався навіть побачитися зі своєю другою дитиною.

Планета зустріла його непривітно. Він думав побачити тут ті самі веселі шахти, чиї будівлі завжди були тут прикрашені кольоровими прапорцями. Проте ті самі шахти були такими сірими та непримітними, якими часто буває більшість будівель у напівмертвих шахтарських містечках. Тут усе працювало, було видно, що люди на місцях. Більше того, вдалині було добре видно ще одну споруду, що саме будувалася. Проте чех не зупинявся на них своїм поглядом, тому що поспішав до своєї милої.

Перед ним відкрилося оновлене місто. Воно дуже змінилося. Він побачив цілу купу магазинів, які виглядали точно так, як у будь-якому цивілізованому місті десь у Європі чи в Америці. А вже він міг про це судити, адже відвідав за своє життя немало міст світу.

Отож чех навіть забув на мить, по що він сюди прийшов. Все тут було таким в'їдливо-звичним, так нагадувало Землю, що він захотів несподівано для себе повернутися до вузьких вуличок центру своєї золотої столиці. Там хоч і були магазини та кафе, проте не у такій кількості й не такі розкішні на перший погляд, як тут.

Чех дивився на це місто незадоволено. Щось тут таки змінилося. Скоро він побачив на вулицях ледь одягнених, але у яскраві кольори повій, які побачили його ошатний одяг та почали заклично крутити стегнами. Йому стало гидко. Тут ніколи такого не було, це селище колись було маленьким та могло похвалитися своєю цнотливістю, а тепер, виходить, стало справжньою столицею.

Він ішов далі. Чех не знав точно, чи правильно він іде, адже тут усього стало у багато разів більше. І він добре бачив, що скрізь повно будівельників, які тягають цеглу та піднімають нагору відра з цементом. Це місто росло швидше, ніж він міг собі уявити.

Скоро чех, завернувши за ріг якогось будинку, побачив великий щит, такий, що на ньому повинна була б бути реклама Натомість на ньому було величезними літерами написано: «Від учора нас сто п'ятдесят тисяч». Поруч із цим був величезний портрет цезаря, того самого, котрого призначав суддя, забираючи звідси свою свиту.

Чех усміхнувся, а потім упізнав це місце. Тут недалеко жив колись марсіянин. Чех вирішив завітати до нього, але коли йому відчинили двері тієї квартири, на порозі стояв незнайомий чоловік. Чех спитав, де живе той, хто колись літав із янголами. Чоловік перелякано оглянувся та стиха мовив:

– Його вбили за присудом цезаря. Він намагався щось проти нього говорити, підбурювати шахтарів… Іди, і ніколи про нього не питай!

Чех вийшов звідси й задумався. Селище стало містом, виросло майже у сто разів. Як йому треба було шукати Олівію? Він не міг застосовувати тут своїх здібностей, тому що вогники, що висіли над планетою, не давали такої можливості. Отож він вирішив просто пройтися й пошукати когось із тих, хто тут був тоді, коли тут був і він.

І він ходив вулицями, проте людей було небагато – адже всі були на роботі, а вулицями вешталися лише преторіанці та нероби всіх видів.

Чех зморився. Він зупинився на якомсь перехресті та подивився вгору. Там його очі застигли надовго: на рекламому щиті замість обличчя просто цезаря він побачив ще одне обличчя, дуже знайоме йому. Це була Олівія. І тут же було два слова: «Коронація

відбулася». Під ними було дрібно написано: «Нехай відбудеться ваше життя!». Чех дивився на це довго, будучи не в змозі відвести очей. І щось йому підказувало, що тут вся маленька червона кулька перевернулася догори ногами.

Він стояв і дивився на миле йому обличчя, увінчане срібною короною та маленькими блискітками різних камінців. Чех звернув увагу на те, що фотографу вдалося надзвичайно реалістично відобразити її. Вона тут виглядала справжньою царицею. Її суворий погляд був спрямований прямо у душу тому, хто дивився на неї, незалежно від того, де стояв спостерігач. І чехові стало так не по собі, що він вирішив спитати у преторіанця, хто ж вона така. Преторіанець подивився на нього так само гордо та зневажливо, як Олівія зі щита, а потім сказав:

– Щось ти не схожий на новоприбулого, не рабський у тебе вигляд. Це – Олівія. Вона – дружина цезаря. Його вже ти, я сподіваюся, знаєш?

Чех подякував і поволі рушив до найближчого кафе. Там він витяг з кишені дві монети – марсіянського виробництва! – і замовив на них цього самого вина, що його так полюбляли янголи. Вино виявилося дорогим, йому насипали жменю залізних монет – решту, і він, ледь-ледь розбираючи, хто він і що тут робить, пішов ходити вулицями. Натовп підхопив його та поніс туди, де завжди відбувалися свята. Він і не помітив, що вдалині височить таке собі підвищення, а на ньому сидить ціла купа різних вельможних осіб. Проте скоро світ йому трохи розвиднився, і він перш за все звернув увагу на те, що в нього невідомо куди зникли його кілька маленьких монеток.

Проте доля тих монеток цікавила його менше за все. Тому він став удивлятися туди, де повинен був бути той, заради кого натовп тут зібрався. І він побачив, що там стоїть два трони. На одному з них, як і треба було чекати, сиділа Олівія.

Чех тепер не непокоївся. Того часу, що його не було, їй вистачило на те, щоб таки стати царицею.

І це не додало йому настрою. В нього тепер була одна нагальна проблема: якимось чином поговорити з нею. А коли вона стала царицею, то це навряд чи буде можливим.

Проте він став уперто продиратися вперед, поближче до неї. Він точно знав, що зараз вона, його кохана, своїм гордим і ні від кого не залежним поглядом дивиться просто зверху натовпу, і їй подобається атмосфера цього натовпу. Однак не все було так просто, як він собі подумав. Могло ж усе-таки щось статися, що вона мусила стати його дружиною. Адже вона б ніколи не змогла його зрадити…

І він продирався далі. Його вуха не чули, що вона казала, проте він зрозумів з того, що чув від людей, що цезар вирішив когось там стратити, а вона запропонувала йому помилувати бідолаху. І великодушний цезар вирішив, що можна й так зробити.

А вона, таким чином, свого добивалася. О, чех добре знав, що вона була саме з тих, хто свого досягає!

Олівія виглядала справді переконливою царицею. Вона б не сподобалася цезареві, коли б не була справді гарною. І тепер, коли до її вроди додалося трохи найновіших досягнень косметології та ще трохи влади, вона виглядала так, як і належить цариці. Здавалося, що її від натовпу відокремлює невидима стіна, така висока, що нікому її не здолати. Вона була такою незворушною, що натовп просто захоплювався нею але так і не спромігся полюбити, як любив інколи цезаря. Про Олівію навіть не було прийнято говорити по різних закутках барів у цьому місті. Така вже вона була.

Тепер їй було добре. Вона ненавиділа страти, тому приходила сюди часто лише заради того, щоб когось урятувати. ВІдколи вона стала сидіти поруч із цезарем, він став трохи боятися її, тому що вона бувала для нього такою несподіваною, що його захоплення нею тільки росло.

І все ж вона тут нудилася. Їй більше подобалося пхати носа у зносини цезаря з янголами, або ж розбиратися з тим, як її чоловік ділить гроші між усіма галузями. Їй було смішно, що йому ніколи ні на що не вистачало, і він то податки підвищував, то зменшував зарплати, або ж продовжував робочий день. Вона інколи підказувала йому, і він тільки дивувався їй.

Її спокою зараз не порушувало навіть це шоу зі стратою. Вона почувалася якнайкраще. Натовп перестав їй заважати, і тепер навіть подобався. Вона в ньому була царицею ще більше, ніж поза ним.

І все й далі тривало б найкраще, коли б вона, пригадавши, звідки її витяг цезар, не подивилася туди, де преторіанці ледь-ледь утримували значно зрослий за останній рік натовп. І мало не зомліла.

Їй було дуже важко стати царицею. А ще важче було забути про те, що колись в неї був той, кого вона кохала, той, чия дитина вже починала щось белькотіти до неї. Вона згадувала про нього дуже рідко, проте коли згадувала, їй було просто боляче. Він обіцяв повернутися, проте тоді його знайшли мертвим. Тому вона тепер не вірила нікому. Навіть сама собі.

Його погляд зловив її очі тоді, коли вона менше за все на це сподівалася. І тепер їй доводилося тільки зупинитися на ньому.

Скоро чех загубився, однак здоровенний преторіанець устиг звернути увагу на того, хто так уважно дивився на неї. Олівія витягла маленьку дощечку з воском та нашкрябала там:

– Приходь до мене й до нашої дочки опівночі, будинок біля міського суду. Тебе пропустять.

Тепер їй дещо відлягло від серця. Проте до неї тут же звернувся цезар:

– Я піду з тобою. Мені пощастило знати, як я можу вбити янгола. Поки він тут, на Марсі, я можу вбити його.

Олівія не могла сказати, що з нею відбувається. Вона могла стати білою, як стіна, або ж почервоніти. І те, й інше однаково означало б, що вона більше не буде царицею. Проте цезар не помітив нічого. Його вистава тривала.

Вона вже зрозуміла, що станеться. І ніколи їй ще не було так боляче. Вона виявилася зрадницею, а її чех свою обіцянку виконав.

Опівночі вона сиділа обличчям до дверей та чекала на нього. В неї на колінах сиділа її дитина, і вона подумала, що їй доведеться закривати їй долонею обличчя, щоб вона не бачила, як убивають її батька.

Він увійшов сюди точно опівночі. Вона чула, як почав грати годинник під куполом, коли він прочинив двері. Вона сиділа прямо перед ним, засмучена та начебто зморена чимось. І він рвонувся до неї, сподіваючись обійняти її. Вона на мить підняла голову, щоб глянути на нього востаннє і він побачив у неї в очах вираз

такої туги, якої він ще ніколли не бачив ніде. Тоді вона знову опустила голову та міцніше притисла до себе дитину, а коли вставала, преторіанці вже все прибрали. Тіло її коханого та окремо його голову мовчки несли нічним містом, щоб поховати десь там, де його не знайде ніхто.

Розділ 57

І ліс перед ними ще ніколи не був таким. Вони бачили спалені ліси, бачили воронки від вибухів півторатонних бомб, бачили багато такого, що могло б навіювати жах на іншу людину. Тепер перед ними було щось інше, зовсім не таке. Перед ними спочатку була спечена пустеля, на поверхні якої ледь-ледь вгадувалися обриси того, що колись було деревами, а тепер було їдким попелом. Далі, ближче до містечка, вони побачили той самий ліс, але без жодного листочка. Листя де-не-де продовжувало палати, і весь ліс був схожий на пекло.

Вони навіть не сідали там, де колись було те містечко, знайоме їм так добре. Там залишилося небагато, і ще й досі продовжували палати вогнища на місці невеликих дерев'яних будиночків.

Вони летіли до Мванзи. Петрові залишалося тільки зітхнути, тому що дуже вже добре вони знали це місто. Власне, їм були добре відомі його околиці, адже саме тут полягла більша частина Петрової сотні.

Владові було не по собі. Поруч із ним сиділа дівчинка, в якої перед очима загинув її батько та майже весь її маленький світ. Він обіймав її, проте його думки блукали далеко звідси. Він не міг зрозуміти, звідки у їхній війні могла взятися ядерна зброя. Росія не могла привезти чогось такого для боротьби з партизанами, американці чи Європа у війну вступати не збиралися, тоді хто міг таке зробити?

Петро знайшов відповідь:

– Я думаю, це Південна Африка. Інакше хто б це міг мати таку зброю?

Усі мовчали. Влад у думці погодився з Петром та стиха мовив до Кейт:

– Рано чи пізно ми помстимося тим, хто це зробив. От побачиш. Ми не воювали з Південною Африкою, але тепер будемо. І їхнє спокійне заможне життя закінчиться у руїнах!

Кейт не змовчала. Вона підняла свої заплакані очі та мовила:

– По-твоєму, в них більше не має отакої зброї? І вони її не використають? Та ти ж серед перших маєш шанс потрапити у вир від такого заряду!

Влад мовчав. Кейт однозначно мала рацію. І через неї йому стало страшно.

Скоро вони побачили те, чого Влад і його команда боялися. Перед ними, як на долоні, лежало те саме місто – Мванза. Це було чимале місто, як на Танзанію, а оскільки тут розташувалася нова адміністрація Східного регіону, як називав Ферейра кілька держав Східної Африки, що їх було нещодавно захоплено, – тут тепер була справжня столиця. Незважаючи на те, що місяць тому тут ще не було жодного вояка їхньої армії, тепер тут, посеред руїн, крутилися височенні російські крани, що будували нові будинки для нових мешканців. І досить часто тут можна було побачити білого інженера, що ледь-ледь витискав з себе кілька англійських слів у магазині, додаючи до них міцне рідне слово.

Влад і Кейт ходили вулицями цього міста у вільний час та все ще не могли отямитися. Одне лише те, що вона втратила батька, змусило її сумувати цілими днями.

І вони все ще не знали, що буде далі. Йому розповідали щодня про те, що от-от розпочнеться війна з Півднем. Він казав, що Південна Африка і так виконує всі накази Ферейри. Натомість Кейт мало не плакала, сидячи у якомусь кафе напроти нього.

І от якогось дня Петро викликав їх чотирьох – так, як колись перед округом Кабінда. Він запропонував їм сісти, і вони були приємно здивовані якістю стільців, що стояли в кабінеті Петра. Петро мовив:

– Значить так, герої… Дивітся спочатку от куди…

І він простягнув їм якийсь товстелезний журнал. Його було надруковано італійцями, тому прочитати щось їм не вдалося. Проте на якійсь із розгорток було зображено їх чотирьох. І вони всі стали усміхатися, тому що не звертали увагу на те, що на них, виявляється, могли полювати репортери. Петро сказав:

– Тут сказано, що ви – герої. Отож командування подумало й вирішило відправити вас подалі… Білих залишилося небагато, тому саме ви поїдете у Південну Африку й виконуватимете наші завдання.

Вони мовчали. Втім, Влад ні на мить не сумнівався, що ніхто не відмовиться. Все ж вони не просто так були героями! Тоді Петро, зваживши на те, що вони не протестують, продовжив:

– Ваша мета – якомога більше трупів. Вони, оті найбагатші у світі нігери, повинні відчути, що у них там пекло, ще до того, як на їхні голови почнуть падати бомби. Ви будете тероризувати їх, робити вибухи на автобусних зупинках, у супермаркетах, в портах та на заводах, на вулицях, на площах чи де вони там іще збираються. Ясно все?

Влад подивився на всіх: їм було навіть трохи смішно. І він рішуче сказав за всіх:

– Усе! Коли?

Петро зареготав:

– А що, не терпиться? Я тобі додатково повідомлю, коли вже можна буде, герою! Через два-три дні вас викинуть на кордоні з Лесото, там вибиратиметеся. Гроші вам дадуть, вибухівку братимете щоразу в інших місцях, ми вам повідомлятимемо телефоном.

І він укотре здивував усіх, простягнувши Владу чотири телефони.

– Тримайте, вам знадобиться. А то ще погубите одне одного в барах.

І вони почали збиратися. Гроші, що їх було зароблено та награбовано за весь час перебування в Африці, кожен розміняв на долари та залишив у банку. Тепер можна було сподіватися, що вони ніде не подінуться. Зрештою, банком керував якийсь менеджер з тієї ж таки Південноафриканської республіки.

Взнавши про те, що треба їхати по нові пригоди, Влад не дуже зрадів. Він подумав про те, що його Кейт тепер має шанс залишитися сама із матір'ю посеред незнайомого великого міста. Саме тому він прийшов до неї з думкою про те, що вона не буде дуже рада.

Вона мовчки поклала голову йому на плече та досить довго мовчала, не кажучи нічого. А потім запитала:

– Чому ти так мене мучиш? Можеш собі уявити, як я почуватимуся, коли ти будеш там?

Влад не відповідав, тому що йому самому було незручно. Тоді він узяв її за руку та запитав у неї:

– У тебе є якийсь документ? Паспорт чи посвідчення про реєстрацію…

Вона показала йому пластикову картку зі своєю фотографією, а потім запитала:

– А навіщо тобі? Чого ти хочеш?

Влад схопив її за руку й потяг на вулицю. В його голові вже виникла ідея, що треба робити, і в нього навіть у думці не було, що вона може відмовитися стати його дружиною за законом. На щастя, Ферейра дозволив одружуватися у чотирнадцять років, щоб його країна зростала хоча б у плані населення.

Вона все ще не здогадалася, і коли вони зупинилися на перехресті, вона, віддихуючись, звернулася до нього:

– І все ж: куди ми йдемо? Куди ти так біжиш?

Влад сам до себе усміхнувся, адже він ще й досі не сказав їй цього.

– Я хочу, щоб ти стала моєю дружиною. Хочеш?

Вона на мить завмерла, оскільки часто думала про те, що Влад або загине десь, або просто знайде собі нове захоплення. Тепер вона зробила те, що могла зробити. Перехожі із здивування оглядалися на білого вояка, в якого на шиї висіла чорна дівчина. Вони так досить довго стояли, а потім вона, пустивши його, обережно запитала:

– Ходімо?

І тепер вони ішли, тримаючись за руки, не маючи в думці того, що їх щось може розлучити.

У невеликому будиночку, накритому листям якогось дерева, знаходилося щось на зразок державної реєстрації шлюбів. Вони увійшли туди, і дівчина, що сиділа там, перелякалася. Їй не доводилося, напевно, бачити таке.

Вони вийшли звідти радісні, а потім вона сказала до нього:

– Я б зараз хотіла напитися так, щоб забути про все на світі. І пам’ятати зранку лише про те, що в мене є ти.

Влад усміхнувся, тому що пити було не можна. Навіть крапля пива, випитого один-єдиний раз на місяць, могла стати причиною смерті. Адже це була Африка, і тут треба було боятися всього.

І вони гуляли так, неначе їхнє життя повинно було от-от закінчитися. Їх бачили у багатьох кафе цього міста, хоч і пили вони всього-навсього кока-колу, а між тим Влад привчав Кейт їсти пельмені, яких тут було повно, хоч і м'ясо було з невідомої дичини.

Він дивився на неї та бачив, що вона хмеліє. Потім він ніс її через усе місто до тієї квартири, де вона жила, і вона засинала в нього на руках, а він відверто ігнорував офіцерів, що йому траплялися, та вони його добре розуміли. Може бути, навіть знали.

Коли вона залишилася в себе вдома, а він прийшов до свого намету, хлопці сказали до нього:

– Значить так, Владе, ти тут гуляв зі своєю дівкою…

Дмитро зробив паузу, щоб Влад сказав, що вона не дівка, однак той мовчав, тому що мав дуже гарний настрій.

– Ми відлітаємо завтра о шостій ранку, потім пересядемо десь на аеродромі у Ботсвані. Тож тобі треба виспатися, герою. І ще – от тобі закордонний російський паспорт, щоб ти міг розплачуватися кредитною карткою в Південній Африці.

Розділ 58

Покидаючи планету, він не міг збагнути, що ж таке могло статися з дівчиною Катериною. Він би довго думав над цим, проте з'явилися нові проблеми. Його зустрів один з його янголів та мовив до нього:

– Вогники бунтують. Вони мало кого пропускають до нас, і тому їх стає все більше, а нас усе менше. Що будемо робити?

Суддя відповів на це так:

– Я був на Землі, щоб узяти в них найпотужнішу зброю. Вона небезпечна для них, але й для нас теж небезпечна. Тому я встановлю заряд і влаштую вибух, коли всі відлетять. Попередьте всіх на Нептуні, щоб ніхто не летів на Марс.

Янгол полетів геть, а суддя у супроводі ядерного заряду летів до маленьких супутників, що висіли у небі над Марсом. Тут зараз повинен був бути той самий чех, і судячи з того, як він хотів сюди,

він повинен був бути в ліжку зі своєю коханою. Він повинен був бути зараз чи не найщасливішою людиною в усьому Всесвіті, тому що вона повинна була народити йому другу дитину.

Суддя розглядав загадкову планету і шукав навколо вогників, Він хотів кинути бомбу та влаштувати вибух, щоб вона розвіяла вогників навколо, але тоді постраждали б усі, хто живе на Марсі. Тож треба було забрати чеха. І суддя, тримаючись за заряд, рушив донизу, через якийсь прозорий туман, мало схожий на хмари, що оточували Землю, а тим більше – на багатокілометровий шар важких хмар над Нептуном.

Він залишив боєголовку посеред пустелі, щоб вона не дісталася часом вогникам, а сам рушив уперед, до селища.

Він був упевнений, що там, попереду на нього чекає зустріч із напівідилічним суспільством, у життя якого часто втручаються янголи, допомагаючи цим людям жити, щоб вони могли витягати з-під землі нове й нове золото, щоб вони могли кувати нові й нові мечі. Здаля все здавалося дуже гарним: селище обернулося на велике місто, над яким блищало кілька скляних куполів, один більше від другого, а останній – такий, що змушував задирати голову дуже високо. Суддя подумав, що їх тут стало справді дуже багато. Адже недалеко від міста світилися вогні кількох копалень, а за ними, за проваллям таємничого каналу, під тьмяним сонцем горіли вогні теплиць, де цілодобово між паростками різноманітних рослин ходили нахилені постаті людей, що вирощували навіть тут, в антарктичному холоді все, що хотіли, від пшениці до кави, від огірків до манго.

Проте в цьому не було нічого дивного. Такого треба було б чекати. Ну хіба що блиск і вогні всього навколо цього містечка вражали суддю. Найцікавішою була скляна павутинка, що відходила від міста і вела далі, за кількасот метрів, де вона приєднувалася до височенного замку, що не був захищений скляними куполами, проте дивував своєю таємничістю. Та ще більше він здивував суддю своєю архітектурною довершеністю. Височенні химерні тонкі вежі здіймалися вище за найвищий купол міста, і через це замок здавався ще піднесенішим. Суддя кілька хвилин дивився на це диво, що виросло з кривавого залізного піску за досить короткий час, а потім рушив до входу до цього міста.

Тут так, як і раніше, охороняли тепло. Маленькі двері до міста охороняло двоє тих, кого тут називали легіонерами або преторіанцями. Суддя згадав тих, на кого вони були схожі – тобто стародавніх римлян, і довго дивився на них. Один з них ударив його ногою під зад:

– Чого вилупився, злидень? Котися звідси!

І він пішов далі. Коли він обернувся, за ним ішли робітники з шахт, і всі вони опускали голови й очі, проходячи повз охорону.

Почалося місто. Суддя не впізнавав того маленького, обдертого, але щасливого поселення, яке колись бачив. Замість нього тут було місто, в якому вирувало життя. Туди-сюди швидко бігали якісь чоловіки та жінки, вбрані у короткий одяг, щоб легше було бігати. Вони разюче відрізнялися від робітників, що повільно ішли далі, додому, лише дехто з них зазирав до магазинів чи до барів, щоб там забути про свій горизонт на глибині, про вагонетки та про транспортерну стрічку. Поря із ними сиділо нечисленне панство, одягнене у вишите золотом вбрання. Ці могли собі дозволити поводитися впевнено та спокійно, навіть рухи їхні здавалися дещо уповільненими. Вони знали, чого вони тут.

І він ішов далі, проходячи повз вікна численних будиночків, що тулилися один до одного, виходячи вікнами до суцільних стін і не даючи змученим шахтарям навіть подумати про відпочинок після роботи. Навіть вечірнє сонце не могло увійти до їхніх осель.

Суддя сказав собі, що тут усе дуже схоже на Землю. Хіба що трохи красивіше, тому що хтось неначе провів тут своєю розумною рукою, ставлячи приблизно однакові та водночас не схожі один на одного будинки. Вони виглядали жалюгідно, та чомусь комусь не забракло розуму прикрасити їх ліпленням та орнаментом.

І суддя ішов далі. Проминувши дещо відокремленний від решти міста район, де мешкали заможні городяни, він наблизився до площі, що нею так пишався той самий цезар.

Тут він зупинився. Люди стояли тут у великій кількості, купками, хто де. Щось тут говорило про те, що от-от розпочнеться велике шоу. І суддя вирішив подивитися, як це виглядатиме.

І на майдані з’явилися ті самі преторіанці, які стояли скрізь, по всьому місту, охороняючи персону цезаря, а з нею разом – ще й порядок у всьому місті. Щойно вони з’явилися, натовп неначе

ожив, і зморені робітики з нетерпінням дивилися своїми хмільними очима уперед, туди, де от-от почнеться вистава.

Суддя дивився з усіх сил. Натовп неначе приготувався зустрічати його, свого володаря. Суддя усміхався у думці, тому що ніхто тут не знав, хто ж насправді є справжнім володарем. Проте він сам себе зупинив, тому що й сам не знав, хто ж таки є тим володарем.

І от натовп заревів. Суддя подумав, що перед ним усі могли б упасти на коліна, але з цезарем було не так. Перед ним усі кричали та простягали до нього руки, не в останню чергу завдяки тому, що перед ним ішов чорношкірий раб і кидав у натовп золоті монети.

А він, кривавий володар червоної планети, був цілком спокійний. Раптом суддя з-поміж захопленого верещання виділив таке:

– Дивіться! Дивіться! Цариця!

І він став дивитися ще уважніше. Тоді, коли він її упізнав, його тіло пройняло якимось невідомим відчуттям. Він не знав, що таке може бути. Тією царицею була чехова Олівія.

Тепер він знав, що сталося. Тепер у нього не було сумнівів з приводу того, де поділися і чех, і марсіянин. Вона просто знищила все, що могло їй нагадувати про минуле. Інакше вона просто не могла.

Суддя не міг довго витримати атмосферу цього «свята». Він побачив, як з милостивого дозволу Олівії падають до ніг ката голови рабів, що не корилися своєму господареві, і не витримав.

Коли свято закінчилося, а Олівія опинилася наодинці з собою в якомусь приміщенні цезаревого палацу, перед нею виросла тінь, що одразу ж набула знайомих їй обрисів. Вона відсахнулася, а суддя мовив:

– Значить, чех там, де й марсіянин. Він одного убив, а ти другого, так?

Олівія схопила ножа й кинулася до нього, але він одним рухом збив її з ніг. Побачивши в її очах вираз невимовного жаху, він ударив її по голові важкою золотою статуеткою, що стояла в неї на столику, і вона завмерла.

Тепер він почувався спокійно. Тієї людини, котра допомагала йому, не було через дурне захоплення якоюсь блакитноокою дівкою. Проте він помстився за чеха, тому почувався спокійно.

А перед ним знову була його планета, сповита темрявою та таємничістю. Коли він опустився, йому одразу ж стало ніяково. Він втратив там, на Марсі, двох зі своєї команди. Той, хто залишився, був йому трохи чужий, тому що теж любив владу.

Він задумався. Проте думав він не дуже довго, але скоро дійшов до несподіваного висновку. Він знайшов ще одну душу для своєї команди. Проте вона була на Землі, і він би нізащо її звідти не забрав. Це була Катерина.

Розділ 59

Катерині було важко зрозуміти чи хоча б уявити, що з її братом таке могло статися. Вона ніколи не подумала б, щро він може так закохатися. І коли це сталося, коли правоохоронні органи заявили, що його Аня, до якої вона ніколи не ставилася нормально, зникла у невідомому напрямку в супроводі невідомих осіб у зеленому фургоні. Він втішав її матір, а поки вона пила валер'янку в себе вдома, саме він оббивав пороги всіх установ поліції, прокуратури та Служби безпеки. Проте жодних конкретних результатів видно не було. Він несподівано побачив, що зникненням його коханої ніхто займатися не бажає. Йому казали, що цією справою вже займається найкращий слідчий області, що він може знайти кого завгодно, проте її навіть слідів не було. Тоді він, якось пізно ввечері прийшовши додому, заявив:

– Я знаю, де вона може бути. Я напевно знаю, що її викрали та забрали у Росію, Чехію чи Туреччину, до хтивих грошовитих виродків, які платять за таких, як вона, шалені гроші…

Катя присіла поруч із ним і, поклавши голову йому на плече, стала поволі казати йому, що вона ще може повернутися, що таке доволі часто трапляється, що вона, врешті-решт, могла посваритися з матір'ю та поїхати кудись, світ за очі зі своїми друзями з вищого світу, в неї таких багато…

Денис усе ж не міг заспокоїтися. Щось підказувало йому, що з його дівчиною, яка тільки-но поцілувала його так, що він відчув себе потрібним, не все гаразд. Його уява малювала йому страшні картини, він прокидався серед ночі переляканий та зляканий, і він був готовий уже брати до рук зброю та йти до Києва, убивати

всіх, хто допустив таке, щоб українських дівчат крали та возили по всьому світі… А потім він якось уранці подивився на свою сестру, яка нікому досі не подобалася, окрім того дурня, по котрому сохла його Аня. Тоді він подумав, що не такий уже дурень був той Богдан, а ще подумав про те, що яка ж, мабуть, насправді гарна в нього сестра, коли до неї залицяються навіть отакі диваки… Проте більше ніхто. Тут він знову пригадав, яка була його Аня. Яскрава. Неординарна. Імпульсивна. Але він напевно знав, що коли б вона була навіть дещо іншою, то він би навряд чи ставився до неї інакше. Хоч він і не вірив ніколи у Бога, для нього все одно вона була чимось вищим за буденність – як він сам собі казав, вона була його долею, і доля від нього відвернулася, покинувши його.

І він намагався жити далі. Пропонував сестрі вступити до його комсомолу, сам бігав на збори, а окрім того – знайшов собі якусь роботу: забирав у друкарні газети о сьомій вечора та до десятої розносив їх по кіосках, щоб уранці продавці газет мали найсвіжішу інформацію.

І ще – він перестав згадувати про Аню. Зовсім. Жодного разу. Катя звернула на це увагу та подумала, що йому це, напевно, дається надзвичайно важко. Проте не сказала йому нічого.

І все тривало б надалі так, як і велося, коли б не сталася одна подія. До Катерини зателефонувала Оленка – та сама Оленка, котра наче здуріла тоді, коли побачила Ярика з іншою, так от, вона запропонувала Катерині та Денисові пройтися з компанією Богданових друзів до якогось клубу. Катерина тут же скривилася, тому що не збиралася нікуди йти. Її це анітрохи не цікавило. Проте вона, тяжко зітхнувши, промовила:

– Що вже вдієш! Хай буде по-вашому: ми прийдемо! Сьогодні, о восьмій… Добре!

Денис розізлився на Катерину так, що вона не знала, де їй подітися. Він казав, що ця зграя ідіотів анітрохи не цікавить його ні з якого боку, тому що в них повні кишені грошей, а всіх інших людей вони зневажають. А ще він сказав, що навіть коли б Аня була тут, він би подумав, чи йти. Тоді Катя сказала:

– Оскільки її зараз немає тут, спробуй уявити собі, що ти йдеш розважатися. Добре?

Вона була впевнена, що він не піде нікуди – так уже він розсердився. Проте досить несподівано для неї він сказав:

– Ну добре… Коли вже йдеться про клуб, а не чиюсь квартиру – добре. Підемо. Але запам'ятай одне: нікому з них не можна довіряти. Зовсім ніколи. І коли хтось щось до тебе матиме, я одразу ж…

Катя перебила його похмуро:

– Той, хто міг би, вже давно на тім світі. На превеликий жаль. Отак…

І вони пішли. Катя із великим здивуванням помітила, що Денис критично оглядає її, щоб зробити зауваження з приводу того, як вона одяглася. Проте він не міг їй зауважити нічого, тому що вона одяглася так, як уміла: елегантно та зі смаком. І зовсім не так, як одягалася та його Аня. Зовсім не так…

Всівшись разом із звичною компанією за столиками, вони стали щось пити. Денис нервувався, коли Катерина сказала, що вона теж питиме. Проте вона пила вино. І він заспокоївся остаточно, хоча й досі не міг зрозуміти, чому вона сюди прийшла.

Ярик устав, тримаючи в руці чарку з біленькою. Він почав говорити:

– Сьогодні нас стільки ж, скільки було завжди. Це дуже приємно, що в нас з'явилися нові люди, проте ми всі ще не встигли забути тих, кого ми звикли тут бачити. Я пропоную випити за людину, яка поклала свою голову в найбезглуздішій війні у світі. Богдан загинув там, де не повинен був гинути ніхто. А ще я хочу випити за Аню. І давайте попросимо Бога, щоб вона до нас повернулася!

І вони пили. Катя пила за Аню, тому що вона вже почала ставати її подругою. Вона також пила за Богдана, тому що їй усе ж було приємно згадати про його залицяння.

А потім почалося те, заради чого вони сюди прийшли. Денис кривився, коли вона просила в нього грошей на склянку соку, адже тут усе коштувало дорого. Проте давав. У нього завжди були гроші, і що більше, то важче було розлучатися з кожною копійкою.

Свято не мало жодної причини. Вони просто святкували переможну ходу весни, і Оленка невідомо звідки принесла маленький букетик пролісків та притулила його у попільничку. Хлопці стали усміхатися. Вона танцювала з усіма по черзі, а потім говорила

про все на світі, говорила багато, буквально стрекотала, а пила стільки, що вони навряд чи могли догнати її. Так вона робила недовго. Потім хтось із хлопців – Денис не встиг розглядіти, хто саме, став відверто мацати її сідниці, вона анітрохи не опиралася, тільки сміялася, падаючи йому на груди. Денис відвертався, як міг, а потім побачив, як вони удвох ідуть кудись. Згодом Денис добре побачив, що вони йдуть до туалету – байдуже, чоловічого чи жіночого, тому що тут усі кабінки використовувалися або для того, щоб туди запрошувати дівчат, або ж для того, щоб викидати туди тих, хто постраждав у сутичках із охороною клубу. І йому враз стало так гидко, що він відчув, як випиті за сьогодні напої підступають йому до горла. Він стиха звернувся до Катерини:

– Катю, ходімо звідси! Катю!

Катерина подивилася йому в очі та відрізала:

– Я не хочу! Мені тут подобається!

Денис трохи не впав зі свого місця. Він знову нахилився до неї, та вона вже відвернулася і уважно дивилася у середину залу. Там з'явилися ледь одягнені дівчата. Досить несподівано для себе Денис побачив, як його сестра разом із цими п'яними виродками, однокласниками того Богдана, ляпає у долоні, поки ці дівчата поступово скидають з себе одяг. Проте він теж дивився, і теж ляпав у долоні. Проте він чомусь залишався цілком спокійним, дивлячись на це. Йому з голови не йшла витівка його сестри.

Вона була цілком спокійна. Побачивши пригоду з Оленкою, вона зрозуміла, що це за компанія, побачила на власні очі, з-поміж кого вийшов Богдан. І їй навіть стало радісно за те, що він опинився на тому світі. Зрештою, найгірші люди у суспільстві мають опинятися на тому світі. Так чи інакше…

І вона дивилася на те, як дівчата старанно відпрацьовують ті свої двісті чи триста доларів на місяць, суму астрономічну, більшу від якої заробити молодій жінці просто ніде.

Вона була спокійна. Час іти звідси ще не настав. Вона глянула на годинник: була всього лише одинадцята.

А потім тут, прямо поперед цього всього галасу, серед п'яної овації та статевого мичання він побачив дівчат, які здалися йому чимось дивними. Вони були одягнені у розкішну нижню білизну. Він дивився на них з більшою цікавістю, тому що вони були чимось

приємніші оку. І раптом він зрозумів, у чому річ: ці дівчата точно не мали вісімнадцяти років. Проте вони спокійно демонстрували всім присутнім свої груди. Особливо це подобалося дещо старшим відвідувачам, яких ледь-ледь стримувала охорона. П'яні чоловіки – бізнесмени чи чиновники, важко сказати, наввипередки простягали дівчаткам долари, євро та гривні, а ті неначе ненароком брали їх і десь швидко ховали.

Денис завмер. Він ніколи не подумав би, що таке може бути. І одразу ж упіймав погляд Катерини. Вона показала очима на двері, і він підвівся, не пояснюючи нікому нічого. Вони обоє, рішуче й не оглядаючись, стали виходити звідси. Тому вони й не знали, що за п'ять хвилин по тому натовп тут заревів, бо дівчатка зважилися зняти трусики. Та зараз вони проминали ту компанію, з якою сюди прийшли. Вони не сказали нічого. Тільки Оленка, яка сиділа на колінах в Ярика – знову! – так сумно подивилася в очі Катерині, що тій стало до нестями шкода Оленки. Проте розв'язна усмішка на вустах в Оленки так різко протиставлялася її очам, що Катерина не змогла з собою нічого зробити. Вона пройшла повз неї та не сказала нічого. Вони обоє ішли додому та були раді, що все закінчилося так.

І вже тоді, коли вони підійшли до їхнього під'їзду, Денис сказав:

– Дівчата були гарні… Я туди більше не піду. А ти, Катю?

Вона мовчала. Їй чогось пригадався якийсь її жахливо прекрасний сон, в якому вона літала в Японію та на тихоокеанський безлюдний кораловий острів, а з нею був її таємничий принц, що з'явився невідомо звідки і так само дивно зник. І думала вона про Оленку, яка раптом стала шукати щастя чи просто задоволення в тому, що «пробувала» на смак тих, кого бачила. Вона не перестала думати про це, коли лягла у своє ліжко та, пригорнувши до себе холодну подушку, подумала про те, що їй чомусь вже до краю остогидла самотність. Тільки тепер їй бракувало не подруги. Ні. Їй потрібен був саме той принц, і більше ніхто. Тож коли її рука випадково торкнулася низу живота і приємне відчуття розлилося по всьому тілі, вона більше не могла стримуватися. Її принц виникав з уяви таким, яким вона його запам'ятала.

Розділ 60

Скоро він був упевнений, що йому капут, що його не схочуть брати в Африку, адже ніяких особливих здібностей він не виявляв. Хлопці, що жили з ним, переважно колишні торгівці травкою, виявилися досить спокійними людьми. Вони розказали йому, що до чого у підземеллі, і він тепер старався з усіх сил, а виходило мало що. Вони так і сказали йому:

– Якщо не навчишся робити все, чого вони хочуть, – знайдуть спосіб тебе убити так, щоб їм було вигідно. Випустять нагору, скажуть сходити у магазин, ти підеш, а там у тебе вибухне бомба, вмонтована, наприклад, у підошву. І турки загинуть, і з тобою проблем не буде.

Богдан слухав це, і в нього в голові посилювалася впевненість, що тут він доживає останні свої дні. Коли комендант починав лаятися, що вони нічого не вміють, Богданові ставало не по собі, він приймав це на свою адресу, дарма що поруч із ним двадцятилітні хлопці, які вміли тільки стріляти, не могли навчитися, скажімо, нормально бігати з великим рюкзаком. А він бігав, і інколи навіть непогано. Ніхто навіть не помічав, що йому шістнадцять. Забувши про те, що таке бритва, він став виглядати справді старшим, але коли при тому з нього щодня вимотували навіть більше, ніж могли, – що ж, він відчував, що в ньому справді стало більше сили. Інколи навіть не було часу подумати, що в нього вдома вже немає нікого, немає матері та батька, у профспілковій організації всі сумують над тим, що втратили такого керівника, у школі повісили десь фотографію, що загинув, мовляв, за чужі інтереси від рук терористів. Катерина прочитає це та не скаже про нього нічого. І що вона може сказати?

А потім, після трьох тижнів у підземеллі, якось уночі їх, приблизно двадцятьох, підняли на поверхню землі, видали зброю та побажали успіху, не пояснюючи нічого. Тоді вони оглянулися й побачили, що зі схилів долини, у глибині якої був вхід до підземелля, спускаються люди – купи людей, цілий натовп, і всі озброєні. Коли хтось із хлопців, хто стояв поруч із Богданом, спробував направити дуло автомата на гостей, хтось інший сказав йому:

– Почекай! Нас не просто так викинули сюди!

Справді, до них підійшла якась людина, пильно на них подивилася, а потім абсолютно безцеремонно, англійською мовою почала:

– Значить так, зараз ми будемо штурмувати американську військову базу в північному Іраку. Затямте собі, хто спробує тікати, здатися, просто зупиниться невчасно чи оглянеться, того ми будемо стріляти. Ясно?

Богдан здригнувся. Йому стало не по собі від самої лише думки про те, що за кілька хвилин він зможе побачити, що таке смерть...

Їх везли у двох вантажівках, причому їм доводилося ховатися поміж вівцями, ще й накинувши на себе якусь шкіру. Було не дуже страшно, і коли той самий курд щось дуже привітне сказав американцеві на якомусь перепускному пункті, той сказав, що можна їхати, навіть зауважив, що через наступне село краще їхати швидше, бо там багато поліції, тому що якийсь маніяк розстріляв три родини й заперся в чиємусь будинку, вимагаючи свободи для всіх ув'язнених.

Вони промайнули дуже швидко через указане село, а потім курд, що їхав з Богданом в одній вантажівці, сказав:

– Подивіться, устаньте. Там ще одне село, цього разу безпечне.

Богдан підняв голову над вівцями, і те, що він побачив, вразило його до глибини душі. Переважна більшість будиночків, які й так виглядали нужденно, були покинуті чи зруйновані. Зрозуміло, про жодне світло тут мова не йшла. Крім того, фари вихопили з темряви кілька стовпів, по яких колись проходила електрика, а тепер там подекуди висіли скелети, урізноманітнені американськими та турецькими прапорами.

Богдан стримався, і чекав, коли з-за рогу з'явиться щось страшніше. Та такого не випливало. І він подумав навіть заспокоїтися, але згадав, для чого його зараз везуть сюди, в окупований Ірак.

Він несподівано зрозумів головний принцип відбору. Курди брали хлопців та їздили з ними у своїх справах, а хлопці так їм допомагали. Більшість з них, певно, гинули, а хто залишався жививй, одержували хрещення, після якого можна було й до Африки рвонути. Крім того, курди й самі приглядали за ними.

А Богданові тим часом стало байдуже, чи він тут витримає це напруження та те, що може бути далі. Побачивши повішених у се-

лах, він для себе зрозумів, що війна тут не на життя, а на смерть. Американців він ненавидів завжди, а зараз її, цю нелюбов, треба було виявляти.

Тут відбувалося те, чого навряд чи хтось чекав і від американців, і від курдів із іракцями. Американці не змогли утримати країну в спокої, і скоро як курди, так і корінні іракці повстали зі зброєю в руках супроти американців та турків. Тепер цю кашу довелося сьорбати також і британцям, а з ними й іншим «добровольцям»: українцям, полякам, чехам, литовцям, румунам з болгарами та іншим.

І от їхні автомобілі зупинилися. Богдан по-молодецькому стрибнув через верх і побачив перед собою купи людей. Їх було так багато, що аж дух захоплювало. Він сам собі сказав, що цього не може бути, але перед його очима були лише озброєні люди, всі мали або автомат, або рушницю, або гранатомети чи кулемети. І всі вони дивилися з цікавістю на новоприбулих.

Богданові перехопило дух. Він стояв на піску, неодноразово вже поливаному кров'ю. І тепер, коли якийсь араб поганою англійською сказав, що вони йдуть на американську військову базу, він навіть не здригнувся. Він точно знав, що ці араби, з ним чи без нього, але у такій кількості зламають в'язи і американцям, і британцям, і ще будь-кому, адже зараз іде війна спритності, і той, хто чогось не помітив, мусить відступати.

А потім він побачив те, на що йому вказали без усякого ентузіазму: серед пустелі стояла та сама американська військова база, причому була вона розташована так, що підійти до неї непоміченим було неможливо. Звідти було видно все, що відбувається у всій пустелі, і Богдан подумав про те, що зараз тут усі загинуть, якщо американці відчують, що з боку цього містечка виходить якась небезпека.

А араби, здається, були спокійні. У нього в голові навіть почалися народжуватися якісь смішні плани, що вони можуть зробити, а араби усе ще мовчали. І тут до нього та росіян, що стояли тут, боячись зронити хоч слово, підійшов якийсь араб та мовив:

– Зараз почнеться піщана буря, і ми підемо в атаку. Тільки так, щоб знали, що буря буде всього хвилин п'ятнадцять, і за цей час треба встигнути прибігти до стін американської бази. Там треба

буде відразу кидати через стіну всі гранати та стріляти у всі проломи у стінах, потім залазити всередину та вбивати всіх. Затямте, ми не беремо полонених, тільки офіцерів – для того, щоб розіпнути десь на площі вночі.

Коли Богдан біг у натовпі арабів, загубивши своїх друзів у пилюці, він подумав, що тепер араби слідкують за кожним його кроком, тим більше що він випередив усіх своїх. Для нього це було великим дивом, і він вирішив, що скоро вже доведеться, мабуть, здохнути.

Він біг, орієнтуючись на ледь помітних оточуючих арабів, але іінколи дививсяі на компас, тому що орієнтуватися більше не було як.

А потім він перестав озиратися на арабів, біжучи з опущеною головою та заплющеними очима, дарма що у якихось окулярах. Видно не було нічого, він інколи дивився на компас, підносячи його до очей, і так біг і біг.

А потім, раптом піднявши голову, він побачив, що піску стало набагато менше. Глянувши на годинник, він вжахнувся, тому що до бази могло бути й півкілометра, а за такий час він точно не добіг би.

Та головний сюрприз чекав на нього, коли він підвів голову: арабів навколо не було видно, жодного. Він оглянувся, але їх не було і там.

Тоді у нього в голові умить перебралося дуже багато варіантів того, що можна зробити натомість. І він усе ж біг. Може, компас не працював, а може, араби повернули назад – тоді він прибіжить до американців та розкаже їм, що та як.

А за двадцять секунд він уже побачив перед собою обриси тієї самої стіни, складеної з великих бетонних блоків. Він з розгону запустив гранату, а потім спинився і, прислухаючись до початку паніки – якась мить, що минула після вибуху, і вже гула сирена, а американці, мабуть, бігали у трусах територією бази. Богдан разом з тим здогадався про те, що арабів тут іще немає, і сирена ще не гула, коли він прибіг сюди.

Тоді він зрозумів те, що сталося. Араби дорогою залишили їх, а тепер, напевно, будуть дивитися на те, як росяіни вміють воювати.

Богдан не думав довго, і коли почув якісь незнайомі вигуки – тривожні, напевно, або військові команди, коли побачив, як американці виглядають із переляканою цікавістю через стіну – отоді він зрозумів, що йому кінець, причому прямо зараз. І він, не довго думаючи, став зривати у себе з ременів гранату за гранатою, запускаючи їх туди, через стіну, щоб потім побачити, як розлітається цегла, шматки каменю. Хоч як ревла сирена, він також почув, як американці кричать, помираючи від його гранат. І він, несподівано зрозумівши, що от-от вони зрозуміють, де він, а потім зберуться і почнуть стріляти, побіг уздовж стіни. Він пробіг метрів із тридцять, коли побачив позад себе – а видно вже було нормально – хмару людей, що неслася з боку пустелі, хоч як їх косили з кулеметів американці, несподівано прокинувшись. І тут Богдан наче прокинувся, зрозумівши, що він прибіг раніше від усіх, тому що дивився на компас, а не біг за арабами. У його серце несподівано прилила ціла хвиля ненависті до цих усіх – до американців та британців, до чеченців та грузинів, дарма що іракці та чеченці були родичами, у всякому разі в релігії. Він би й далі кидав гранати, коли б вони в нього ще були, але він побачив, що від його старання стіна дала тріщину, в яку він пірнув, обскакаши всіх арабів. В нього перед очима з'явилися якісь завали та руїни, купи залізяччя та шматки м'яса, але він пробіг через них та побачив перед собою якесь приміщення, що прилягало до стіни. Там стояли ліжка, і Богдан зрозумів, що тут була казарма, кілька американців були вже мертві. На жаль, гранат у них не було, і Богдан приготувався уперше в житті по-справжньому стріляти. Та американці чомусь уперто не хотіли приходити до нього, а тому він вирішив рвонутися вперед. Коли він вийшов з тих завалів, американці снували територією своєї бази, не знаючи, за що братися. З іншого боку база вже теж палала, а у повітрі, голосніше за всі сирени та вибухи, вже линули якісь бойові кличі арабів, що йшли за ним.

І він натиснув на курок, направивши чергу на найближчу купку американців. Ті стали дивно здригатися, а потім падати. Причому дехто з них був іще живий та з останніх сил тягнувся по зброю, щоб помститися.

А коли Богдан міняв обойму, всередині бази арабів було вже більше, ніж американців.

Через день, повернувшись у курдське підземелля, Богдан мовчки прийняв привітання коменданта. Той сказав, що араби дуже вдячні йому за те, що він прибіг туди перший. А ще вони, мовляв, назвали його героєм. Проте для нього найбільшим щастям було те, що його не спіткала доля сотень арабів, скошених чергою перед стіною бази, або ж тих його друзів, які полягли від рук арабів у натовпі перед базою. Комендант сказав, що вони спробували втекти. Богдан проте сухо подякував. Тепер у нього з'явилися шанси прожити трохи довше, ніж він сподівався.

Лежачи на своєму ліжку, він уперше за кілька днів згадав про Катерину. Вона не йшла йому з голови, хоч як він не намагався її викинути. Проте тепер він не міг її не згадати. Американці, полеглі у власній базі, не йшли йому з голови, і він був навіть радий, що він згадував про неї. Так не хотілося думати про вибухи та трупів! Але що ще могло бути попереду!

Він узяв зошит і почав гортати його сторінки, помережані кривим почерком, а ще повні різних слізливих роздумів про те, чому вона його не хоче. Тепер він думав зовсім про інше. Він несподівано назвав її богинею смерті, тому що коли б не вона – невже він би залишився живий? І зрештою, саме про неї він згадував, звертав свої молитви…

Ні, він писав тепер не про неї, не про Катерину з рідного міста. Він писав про смерть тих, кого він особисто убив. Тепер таких було навіть занадто багато… щоб колись мріяти про рай.

Розділ 61

Вони не вперше повинні були стрибати з парашутом. Треба було тільки вгадати з місцем, а там уже діяти відповідно до ситуації. Кордон Лесото та Південної Африки не повинен був охоронятися, через це проблем із прикордонниками не повинно було бути.

Сидячи на низькій лавці військово-транспортного літака, Влад стискав голову обома руками біля скронь. Він усе ще думав про те, що їй, його Кейт, доведеться думати про те, що робити надалі, що вона мусить цілий день сидіти вдома та чекати, коли ж він з'явиться. Влад подумав, що вона рано чи пізно прийде до Пе-

тра і спитає, що там із Владом, а він її пошле до такої матері, адже Петро інакше спілкуватися з чорними не вміє.

Та він був упевнений в одному: він до неї повернеться, що б не сталося. Адже не для того його посилали сюди, щоб він загинув! Хоч Африканська імперія і не була їхньою батьківщиною, але про своїх героїв вона не забувала.

І коли настала та сама мить, вони посипалися донизу, неначе піщинки, відчуваючи, як вітром заносить їх убік, через кордон з Лесото, туди, де була справжня Південноафриканська республіка.

Вони швидко відрізали стропи своїх парашутів, заховали куполи, а по тому стояли, вбрані у джинси та сорочки, неначе справжні туристи. Влад мовив до своєї команди:

– Тепер ми – не солдати, і від нас не ховатимуться, не будуть поступатися нам дорогою. Отож дивіться мені, ніхто не повинен почути від нас жодного слова, що могло б нас виказати. Ми – туристи з Португалії, слава Богу, ми ще трохи знаємо португальську.

Їм було дуже важко призвичаїтися до того, що вони ішли саваною та не трималися за зброю. Її було заховано далеко у рюкзаки, обліплені наклейками різних аеропортів, щоб вони були схожі на туристів. І тим більше їм було важко зупиняти автомобіль на дорозі. Так і кортіло витягти з-за спини більш вагомий аргумент, ніж просто простягнута рука. Проте це була занадто вже цивілізована країна, щоб таке собі дозволити. Повз них проїхало сім чи вісім автомобілів, де за кермом сиділи чорношкірі, і ніхто з них чомусь не хотів зупинятися. І вже потім, після них з’явився невеликий пікап, де за кермом сидів білий. Він, здається, був дуже радий їх бачити, тому що одразу ж запитав у них мовою африканс:

– Ви звідки тут узялися?

О, вони зрозуміли цю мову! Військові консультанти з Південної Африки працювали у них аж до кінця їхньої революції в Анголі, а найманці з ПАР – і досі. Тому вони відповідали із піднесенням:

– Ми туристи з Португалії. Ви нам допоможете? Нам треба дістатися до якогось міста, щоб там сісти на автобус чи поїзд до столиці.

І вони їхали далі. Влад та Дмитро із речами сиділи у кузові та слідкували за тим, чи не з’явиться у кущах якась загроза. Це була проста звичка. Хоч тут і пахло війною. Але тут ще скрізь був мир. І

так повинно було бути недовго. Адже вони тут з'явилися не просто так.

Подякувавши фермерові та втуливши йому двадцять доларів, але у місцевих рендах, вони поїхали далі вже поїздом. Їм довелося їхати цілу ніч і першу половину наступного дня, тому вони могли собі дозволити дивитися у вікна та не робити більше нічого. Щоправда, хтось один час від часу виходив з купе та дивився за тим, щоб тут не з'явилася поліція. Проте її можна було дуже не боятися, адже вона була переважно білою, і до білих ставилася прихильно.

І вони їхали, п'ючи каву, яку їм приносили прямо сюди, а потім знову дивилися на невеликі станції, залиті вогнями та прикрашені рекламами, і дарма що там могли інколи сидіти повністю голі пасажири. Все ж це була найрозвиненіша країна Африки.

Опівдні навступного дня вони прибули до міста Кейптаун, найбільшого порту країни. Так їм сказали по телефону: мовляв, зараз усі тікають, тож треба потопити пару тисяч утікачів.

Те, що вони побачили у порту, не можна було порівняти ні з чим. Ті судна, що відходили, були забиті пасажирами так, що на палубі навряд чи можна було пройти. Все було закидане вузлами, адже люди покидали цю країну назавжди. І попри те, що тікали переважно білі, у них не було грошей на квиток на літак, адже літаки не могли задовольнити всіх запитів утікачів, ціни зростали, і доводилося пересаджуватися на море. Людей було повно навіть на палубах танкерів.

Влад усміхнувся сам до себе. Це таки справді було смішно, адже у глибині країни цього ще не було видно.

І вони пішли звідси вулицями міста, потім присіли у якійсь кав'ярні та почали там стиха, своєю рідною мовою обговорювати те, що вони будуть робити.

Місто було дуже спокійним, – може, тому, що його вже покинула більшість населення, а може, тому, що те саме населення намагалося утекти хоч у якесь менше місто, адже Ферейра пообіцяв провести етнічні чистки та знайти всіх, хто за часів апартеїду брав участь у переслідуваннях чорношкірих.

Вони придумали, що робити. О, тепер все місто повинно було вжахнутися!

У якомусь магазині вони купили за кілька сотень приладдя для підводного плавання. Потім, оглядаючись тут, вони звернули увагу на те, що ціни на одяг тут такі низькі, неначе тут продають китайський одяг, хоча насправді все тут було італійське чи навіть американське. Отож звідти вони вийшли у нових джинсах.

А потім, знайшовши за кілька кілометрів звідси спокійний і безлюдний шмат узбережжя, вони стали вчитися плавати під водою. Влад одразу ж сказав з цього приводу:

– Це буде трохи важче, ніж у Кабінді. І ще це буде трохи… Як би це сказати… Ми з вами станемо м'ясниками.

Дмитро, що саме стояв по пояс у холодній воді, махнув рукою:

– Можна подумати, ми ніколи не проводили каральних експедицій, не проводили масові розстріли, тому що десь убили одного нашого! Нам не звикати! Навчимо цих багатих і ні на що не здатних нігерів, що таке справжня Африка!

І Влад пригадав, що зробила атомна бомба, вибухнувши у лісі. Тоді Південна Африка відмежувалася від цього, заявивши, що такої зброї в них більше немає.

Він хотів, щоб їх загинуло якомога більше. Яке ж вони мають право, ці нігери, жити краще, ніж живуть росіяни?

Вони кидали монетки, щоб визначити, хто з них чотирьох буде тим щасливцем, котрому доведеться у холодній воді порту міста Кейптауна встановлювати вибухівку, котра рознесе на півсвіту все, що тут є. І буде тут багато тисяч загиблих, які будуть потопати тут, а Дмитро – кому це ще могла випасти така честь! – буде плавати тут і сміятися над ними всіма, тому що вони помирають, а він буде жити, тому що вони переможуть, а цим бідолахам не вдасться навіть утекти.

Влад довго сидів над схемою порту, вирішуючи, як же все ж краще підпливти до тих числених суден, щоб не зашкодити Дмитрові, щоб його не порізало гвинтами якогось судна, але щоб водночас жодне судно не уникло своєї безславної долі. І він придумав, що треба робити.

Вже о шостій вечора Дмитро занурювався у воду за кількасот метрів від початку довжелезного молу, що захищав судна від океанських хвиль. Влад побажав йому всього найкращого, нагадав якомога частіше дивитися на шматок металу, на який вони зазда-

легідь нанесли схему порту із причалами, біля яких стояла кожна окрема посудина.

Ніч здавалася їм тихою та дуже спокійною. Ніколи ще зірки не відбивалися так спокійно та заспокійливо у водах порту, на який вони дивилися згори, тому що тут був мир. Влад, приклавшись до свого пива, – лише тут вони могли собі таке дозволити, – сказав замріяно:

– Я вже не можу дочекатися, коли ми так посидимо над Невою вночі… Вона вже бачиться мені, і я не можу без неї…

А тут хтось із його напарників долив олії:

– А там зараз білі ночі, чи не так?

Влад зітхнув і опустив голову:

– Ні, зараз уже ні… На жаль. Та й без них там є на що подивитися.

Проте він останнім часом не згадував про Петербург. І саме тут, на березі двох океанів, він подумав про те, що йому вже нічого робити у Росії, тому що він не вміє робити нічого, крім воювати. Особливо сильно це відчувалося тут, у країні, що її ще не зачепили плани Ферейри. Ще він думав про те, що йому нема до кого буде просто звітати там, у Санкт-Петербурзі. А тут, в Африці – він несподівано отримав майже сім'ю. Саме зараз він пригадав, що насправді ця дівчина, що чекала на нього у Мванзі, стала його дружиною. Зрештою, коли йому й доведеться тут залишатися навіки, то вона хоч гроші у банку зможе одержати.

А потім, коли надходив час зустрічати Дмитра, вони вишикувалися на березі. І кожна хвилина здавался їм такою довгою, що вони здригалися від думки про те, що він міг захлинутися, замерзнути, заплутатися у якихось рибальських снастях чи померти вирі гвинта. Вони трусилися і від холоду, і від страху, і коли вже запалав схід, з води з'явився Дмитро.

Вони рвонулися до нього, витягли на берег та почали заливати у горло якийсь напій, куплений у порту. Дмитро умить ожив, став ковтати те, що йому пропонували, а потім сказав:

– Вогню! Де вогнище?

Тоді вони швидко розпалили багаття з бензину, купленого тут же, на заправці поруч із портом. Дмитро, підтримуваний това-

ришами по зброї, поволі приходив до тями. Відчувши ж, що все з ним нормально, він мовив:

– Значить так… Давайте підемо нагору, щоб усе було видно. Я хочу побачити це на власні очі.

Саме він натиснув на важіль, а вони тільки дивилися на те, що зчинилося у порту. Не чути було нічого. Лише придивившись, можна було помітити, що всі судна здригнулися, а на палубах деяких почали туди-сюди бігати матроси. Потім всі вони стали пересідати у човни, стрибати на причали, а інколи й у воду.

Дмитро дивився й не відвертався, аж доки над портом не загула сирена, а величезний флот під різними прапорами не став поволі занурюватися. Лише тоді він сказав до своїх друзів:

– Ходімте! Труба нас кличе!

За півгодини зателефонував Петро. Він не сказав нічого, схожого на «дякую», натомість заявив:

– Ви повинні зробити те саме у столиці. Це, я вам підкажу, місто Преторія. Їхатимете поїздом. Там є велика площа, і там повинно бути гаряче. Отак.

Потім вони їхали, закрившись у купе та голосно радіючи, але злякано оглядаючись на те, чи не почув хтось їхню російську мову. Адже вона тут не була такою звичною, як в імперії Ферейри.

А потім була велетенська площа, на яку вони прибули зранку та перелякалися. Проте їм тут же впало в очі оголошення, на якому було написано, що ввечері на площі відбудеться концерт місцевих зірок. Вони переглянулися і вкотре оцінили Петрове відчуття війни.

Те, що сталося у цьому місті, не можна було порівняти ні з чим. У розпал концерту вибух відігнав людей від сцени, і вони побігли у протилежному напрямку, всі однією вулицею. Саме там пролунав другий вибух, одночасно по всій довжині вулиці. І саме тут у всіх у них заблищали очі, дарма що вони одразу ж узяли таксі та поїхали в аеропорт. Квитки в них буди зарезервовані, і вночі вони летіли до Мадагаскару, союзника Ферейри. Там, у місті з назвою Антананаріву, вони відчули знову, що таке бути героями. І їм це припало до серця вже зовсім не так, як тоді, в Анголі.

Наступного дня їх уже везли у Ботсвану, куди переїхав їхній табір. І Влад з нетерпінням чекав, коли ж він побачить свою Кейт,

адже був упевнений, що вона повинна бути тут. Петро неодмінно попередив би її про те, що вони переїжджають.

І все ж щось важке висіло в нього на серці. Може, то були сотні й тисячі загиблих унаслідок їхньої діяльності у Кейптауні та Преторії, а може, то була його дружина Кейт, котра десь там повинна була бути й чекати його, але чи була, чи чекала?

Розділ 62

Аня не пам'ятала себе відтоді, як щось затулило їй носа, і вона знепритомніла. Кілька разів підводячи по тому голову, вона бачила себе у невідомому маленькому приміщенні, схожому на салон мікроавтобуса, в оточенні невідомих їй чоловіків, які дивилися на неї серйозно та суворо, а потім вколювали їй якусь речовину, від якої вона знову засинала, а потім прокидалася, і все повторювалося.

А потім вона прокинулася у невеликій розкішній кімнаті з великим вікном, а поруч із нею сиділа вродлива дівчина, одягнена, як повія. Вона усміхнулася до Ані та мовила неприємною російською:

– Привіт! Я – Наташа. Як тебе звати?

Аня неохоче відповіла, а потім підійшла до вікна та побачила у ньому здоровенний, наскільки очей вистачало, ліс із багатоповерхових житлових будинків. У її рідному місті такої їх кількості не було ніде, тому вона різко обернулася та запитала – російською, щоб не дратувати цю Наташу:

– Де я?

Та відповіла коротко:

– Це Санкт-Петербург.

Аня мовчала. Перед нею стояла спокійна і вродлива дівчина, яка тепер могла здаватися тільки повією, більше ніким. Адже інакше бути не могло.

І ця дівчина почала розповідати їй, що з нею буде. Кожне її слово змушувало Аню здригатися, однак вона намагалася не показувати цього, вдаючи, що її не лякає те, що казала ця Наташа. А вона розповіла таке:

– Тут у них велика квартира. Здається, це Приморський район Санкт-Петербурга, коли такий є. Я не знаю, тому що не виходила з квартири, відколи тут опинилася. Нас тут небагато. Ми тут працюємо. Приходять чоловіки та обирають котрусь із нас. Потім ми розважаємо їх. Інколи найкращих із нас вони забирають. Купують, як вони кажуть, і такі дівчата ніколи більше не повертаються. А ще вони можуть брати нас до себе на деякий час, тоді повертають замучених і скривавлених, у синцях і так далі…

Аня сиділа на ліжку, підібгавши під себе ноги, та слухала все це, наперед знаючи те, що розповість ця дівчина. А вона провадила далі таке:

– Коли ти гарна і швидко навчишся задовольняти кожного клієнта, хтось тебе все ж може купити. Але коли ти погано поводитимешся, вони знизять на тебе ціну, і тебе візьмуть кудись у маєток. Там ти будеш вдячна долі, коли залишишся жива. Це я тобі точно говорю. Я якось була.

Наташа вдихнула повітря, і Аня відчула, що от-от заплаче.

– Вони кажуть, що коли ти набриднеш їм, вони просто відійдуть тебе знайомим, що сидять у в'язниці. Тоді все, кінець. Тобою буде тішитися ціла зона, поки ти будеш дихати. Отак…

Аня дивилася вниз, але вже бачила, як на неї буде залазити якийсь старий – бізнесмен чи чиновник, або ж якийсь місцевй кокаїновий бог, якому закортіло юного створіння…

Тепер вона зрозуміла свою долю. І коли Наташа, ображена її тривалим мовчанням, вийшла, Аня почала плакати. Вона не схлипувала, сльози просто котилися в неї з очей. І їй поволі раптом стало ясно, що вона ніколи не вийде звідси, що її незайманістю, що якимось дивом у неї була, тішитиметься саме той старезний чиновник, тому що дві години тому десь він побачив таке саме юне створіння, і в нього потекла слина.

Двері раптом відчинилися, і до неї зайшов чоловік років тридцяти. Він сказав:

– Привіт! Ходімо зі мною, я тобі нічого не зроблю.

Вона відчула, як її ноги починають труситися. Проте щось їй підказало, що ще не час. І вона, хоч як їй не було страшно, вийшла з цієї кімнати до великого залу у стилі хай-тек, заповненого квітами та статуями у тому ж стилі. У глибині цього залу стояло кілька

здоровенних молодиків, що подивилися на неї, наче оцінюючи, і один із них навмисне голосно, щоб вона почула, сказав:

– Ця точно не целка. Я тобі говорю.

Їй раптом захотілося закричати, щоб її почули скрізь, що вона дівчина, що вона не хотіла, щоб її торкався навіть той Денис, який справді її любив, і тим паче не хотіла, щоб це був хтось із тієї компанії ідіотів, де головним був Ярик. І все тому, що вона чомусь не встигла забути зниклого Богдана.

Усе це тепер було дарма. Її запрошував у крісло лікар-гінеколог, який ретельно оглянув її, за допомогою молодиків подолавши її опір, та сказав не без здивування:

– Незаймана. Що ж, Україна є Україна.

А вона, з відразою витримавши цю не вельми приємну для дівчини процедуру, за якою спостерігало стільки людей, скільки за хрестинами, ще й приправлену коментарями здорових молодиків, змушена була мовчати, не казати на це нічого. Щоправда, їй стало нестерпно гірко, коли жінка років тридцяти, яка манерами нагадувала хазяйку цієї квартири, сказала:

– Така краля, як вона, ще й незаймана, принесе нам стільки, скільки ці повії не приносять за місяць!

А потім, підійшовши до Ані, яка ще не до кінця повірила, що це з нею таке сталося, сказала:

– Дивися ж, дівчинко, перед тобою відкриваються такі перспективи, яких би ти ніколи не мала у своєму містечку. І припини сумувати, тому що звідси ти можеш вийти на такі висоти, з яких ти не бачитимеш таких, як я чи оті хлопці, що охороняють нас. А ще запам’ятай собі, що чим краще ти працюватимеш, чим більше задоволення приноситимеш клієнтові, тим більше в тебе шансів вийти звідси ще доти, як ти вичерпаєш ресурс своєї краси та дівочої сили. Отож хай тобі щастить!

Отримавши таке побажання веселого рабства, вона повернулася до тієї самої невеликої кімнати, в якій тепер з’явився телевізор, щоб вона могла у вільний час розважатися. Глянувши на маленький, ще й старий «Самсунг», вона відвернулася, пригадавши мимоволі здоровенний, з півтораметровою діагоналлю «Філіпс», що стояв у неї вдома, залишаючись чи не єдиним у світі спогадом про її батька, тому що більшість дорогих іграшок з їхньої квартири

вже попливло. Мати не могла знайти роботи, тому що не працювала шість чи сім років, і тепер думала про те, щоб якось вижити, щоб прогодувати свою донечку.

Спогади повернули її до життя. Вона раптом відчула себе у проваллі такої глибини, що жодного способу вийти з нього в неї не було, і залишалося тільки дивитися вгору, туди, де над нею, над проваллям проносяться хмари та птахи, але вона їх ніколи не побачить ближче.

І вона стала поволі засинати. Дивлячись на стелю, зроблену з одного з тих новітніх матеріалів, що назви їх вона ніколи не знала, вона бачила свою кімнату, яку її бабько дуже давно розфарбував у зірки та місяці, щоб його дитина завжди почувалася як у казці.

А тепер казка закінчилася, і вона ще раз згадала про свою незайманість, пошкодувавши, що не віддала її кому завгодно, хоч би тому самому Ярику, який міг похвалитися цим щодо багатьох дівчат.

І все ж вона подумала, що іще є вихід. Він неодмінно повинен був бути, хоч би у тому, що із клієнтами цього закладу можна домовлятися. Вона подумала, що коли б її хтось купив, то вона могла попросити його, щоб він зателефонував її матері, вона б уже зібрала стільки, скільки треба було б, продала б квартиру…

Ні. У її рідному місті трикімнатна квартира, навіть така, як у них, коштувала всього-навсього п’ять тисяч доларів. За такі гроші у Санкт-Петербурзі навряд чи можна було прожити хоч рік.

І несподівано вона зрозуміла, що не зможе зробити зовсім нічого, тому що це все відбувалося навіть поза межами її уяви. Тож на завтра вона могла тільки покластися.

Тому, коли до неї увійшов якийсь охоронець та простяг їй пакетики з білизною та з якоюсь сукнею, вона навіть спромоглася подякувати йому. Вона ще десь у глибині душі сподівалася прокинутися.

А потім вона одягалася, а коли прийшла Наташа, ще й прикрашала себе найкращою косметикою, яку вона завжди любила, однак раптом втратила можливість нею користуватися, коли її любого батька убили його партнери.

І от вона, а також п’ятеро інших дівчат стояли у тому самому залі у стилі хай-тек, чекаючи на тих, хто збирався платити за них

гроші. Її поставили віддалік, щоб відокремити її від тих, дівчат, що тут були раніше, тому що вона була особливим товаром.

І їй ніколи ще не було так гидко, як зараз. Але вона знала, що ще все в неї попереду.

До квартири увійшло четверо чоловіків. Дівчата, одягнені так, як і належало повіям, привіталися до них, а потім, поки чоловіки здивовано розглядали одягнену у скромну сукню Аню, дівчата вішалися на них і всією своєю поведінкою переконували гостей взяти саме їх.

Двоє з гостей одразу вхопили по одній дівчині та пішли кудись убік, де повинні були бути палати для розваг. Ще один вибрав двох дівчат, примусивши їх розгублено переглянутися, а потім одразу ж виклав хазяйці товсту пачку грошей, невідомо, скільки саме, однак здалеку було видно, що це були долари, і що їх було багато. Дуже багато.

Четвертий дивився довго, а потім запитав у хазяйки:

– А це хто така?

Та відповіла, що Аня незаймана, і стала бігати навколо неї, аж присідаючи, пропонувала її помацати скрізь, що він не без задоволення робив, примушуючи її здригатися від думки, що саме цей товстий п’ятдесятирічний ві-ай-пі гість і стане її першим.

Він відстав від неї та сів на стілець, попросив зробити йому кави, а тим часом не зводив очей з Ані. Вона стояла поруч із квіткою, схожою на пальму, боячись поворухнутися, щоб не зацікавити собою гостя ще більше.

Він допив каву і виклав на стіл ще більшу купу грошей. Вона помітила, що верхня банкнота була стодоларова, і їй перехопило дух. Це була та сума, за яку її купили.

Чоловік простягнув їй руку, грайливо підморгнув та сказав:

– Не хвилюйся. Я не збочинець, тому тобі пощастило.

Саме він був тим, хто почав просто здирати з неї одяг, повільно, розтягуючи таке дороге задоволення, смакуючи кожну частину її тіла, а вона не могла навіть поворухнутися. Потім, долаючи в собі відразу до нього, вона перша потяглася до його губ і поцілувала.

Їй здалося, що він старається не впасти обличчям у багно. Він старався, як міг. Виходило в нього так собі, він кусав її за вухо та

стогнав, що вона найкраща у світі, і саме тоді вона вирішила, що хоч тут вона стане такою.

Розділ 63

О, він завжди знав, що Середземномор'я – регіон незрівнянної краси. Та коли він побачив безліч островів, між якими пропливало судно, що везло їх в Лівію, – це змусило його захопитися й дивитися на це все так, як він дивився на іракські села після американських каральних експедицій. Та тут ніщо не говорило про війну, тут взагалі не було нічого, окрім краси, такої, що забирала його душу в себе й не відпускала. Навіть коли вони обійшли острів Кріт та рушили на південний захід, він все ще не міг отямитися від побаченого.

А потім посеред моря судно зупинилося, і вони стали один за одним вистрибувати з нього, занурюватися у воду, радіючи тому, що під ними було не п'ять і не десять метрів, а кілька сотень, і тому, що Греція та Європа позаду, що скоро вони будуть в Африці…

Він пірнув у зелену глибину та згадав про те, що в Україні залишалася ще одна людина, з якою він не договорив. І хоча все, що вона могла сказати, він уже почув, неприємний осад у душі залишався. І тим він був відчутніший, що вона навряд чи сумувала за ним. Натомість вона, треба було думати, вже захопилася кимось із тих панів чи підпанків, що їх так багато крутиться у них у школі.

Він виринув на поверхню і рвонув головою, щоб бризки полетіли на всі боки, і щоб із ними розлетілися дурні думки про те, що може бути. І з тим йому стало легше.

Лівійське узбережжя стало видно о дев'ятій вечора. Кордон охоронявся погано, тож вони змогли човном ушістьох та ще й з їхніми двома керівниками доплисти до берега, а там їх зустрів мікроавтобус. Він рвучко рушив, і скоро моря вже не стало видно. Навколо не було нічого, окрім пустелі.

Він всю дорогу спав. Його підкидало на тих двох сидіннях, де він скрутився, але він не зважав на те. Весь світ йому неначе закрило туманом, і він не міг через нього розгледіти ні пустелі –

справжньої Сахари, де не можна знайти нічого, окрім потрісканої глиняно-кам'яної з піском поверхні, ні неба чужого, південного, не такого, як удома, ані навіть самого себе та своїх майбутніх товаришів по зброї. Здавалося, що ніхто не зміг би його розбудити.

І все ж йому довелося встати. Зовсім несподівано сталося те, на що, здається, не розраховував водій-лівієць. Він щось там торохтів, а їхні провідники лише прислухалися. Тоді один з них обернувся до хлопців:

– Чули? Ми тут надовго, немає в нього смердючої камери, мать його так. Дасть Бог, днів за два хтось тут з'явиться, і тоді ми зможемо щось придумати…

Вони спочатку сиділи у мікроавтобусі, а потім стали виходити з нього, тому що він розжарився на сонці так, що хлопці почали напружено думати над тим, що можна зробити, щоб не спектися. Хтось сказав:

– Давайте підемо до найближчого містечка. Там попросимо про допомогу. Думаю, що так можна, адже так?

Провідники мовчали. У них все було просто: доправити хлопців до призначеного місця. І коли виникла проблема, що робити далі, вони стали вагатися.

Ніхто нікуди не пішов. Богдан подумав, що вони зараз усіх перестріляють та втечуть кудись самі, проте ті надумали інше. Зібравши хлопців, один з провідників сказав:

– От карта. Дивіться уважно, тут п'ятдесят кілометрів до селища, де видобувають нафту. Там повинні бути машини. Звідти по нас можуть приїхати… Але нам не можна світитися. Тому хтось повинен піти туди та принести потрібну нам річ. Хто хоче?

І ніхто чомусь не захотів. Запала зловісна тиша. Богдан раптом уявив собі, як він іде через пустелю в невідомому напрямку, як вітер сліпить його, а спрага не дає вдихнути. І саме це його потягло за язик. Він порушив ту тишу:

– Я хочу піти. Якщо поясните, що треба і дасте мені води, то я згоден…

І він пішов уперед, тримаючи на поясі три фляги з водою, пістолет та купу грошей. Його загорнули у чалму, щоб він почувався краще, озброїли компасом і порекомендували не зупинятися.

Богдан вийшов і рушив подалі від дороги. Йому треба було пройти п'ятдесят кілометрів за вісім годин, поки не стане темно та холодно. І він сподівався, що йому це вдасться. Йому порекомендували приїхати з кимось на машині, щоб можна було його вбити, а машину забрати.

Він виходив швидким кроком, яким ходив до школи. Його пекло ззаду відчуття того, що от-от хтось вистрілить йому у спину, і тоді він ніколи більше не побачить Катерину.

Пройшло хвилин п'ятнадцять з того часу, як він вирушив, іще було дуже добре видно і мікроавтобус, і постаті тих, хто навколо стояв. А Богдан уже подумав про теплу смердючу воду, що він її ніс на собі на поясі, тому що на нього всі вони покладалися. Води він не випив, але подумав також і про те, що може легко зникнути у пустелі, навести поліцію на тих, хто там сидить, а потім повернутися до Катерини. Отак би можна було її побачити знову…

А потім він ішов, думаючи про те, чому він цього не зробить. Ну хоча б тому, що його першого тут пристрелять, адже у пустелі такі можливості просто необмежені. І коли вже стало зовсім несила, він зупинився, відкрив пляшку і відпив один ковток. Згадавши настанови своїх керівників, він став іти далі, однак від одного-єдиного ковтка його вразив гострий біль. Важко було сказати, чому враз так почало колоти збоку, проте він одразу уповільнився, а потім зловив себе на тому, що ледь повзе, а часу вже обмаль.

І вже зовсім несподівано для себе він побіг, причому побіг швидко й не оглядаючись, лише інколи дивлячись на компас, щоб не пробігти повз те селище, де повинні були видобувати нафту. Богдан уявив собі багатих арабів, що одержують гроші та наймають за них робітників з Єгипту та Іраку. Його уява ішла далі, він уявив собі, що вони не розуміють англійської, і йому доведеться вимагати в них дати йому машину з водієм, а потім він витягне пістолет і перестріляє їх половину, поки не прибіжать поліцейські та не почнуть розбиратися, хто у чому винен.

А поки він ішов, сонце почало сідати, і він відчув сам на собі, як холод пробирається йому під одяг, і він хоч і був виснажений, але знову став бігти, роздивляючись навколо, чи не з'явиться десь удалині така бажана й потрібна нафтова свердловина.

Не було нічого, окрім вирівняної мільйонами років рівнини. Він намагався прискоритися, але не виходило нічого, тому він просто швидко ішов уперед, намагаючись придумати, що він буде робити, коли стане ще холодніше.

Проте замерзнути він ще не встиг. Слава Богу, але перед ним часто попадалися невисокі горби, утворені кам'янистим грунтом чи висхлою глиною, а також ваді – давно висхлі русла річок. Він перебігав по них, уявляючи, що колись тут були справжні річки, що тут можна було жити, і йому ставало не по собі. Адже важко було собі уявити тут, посеред пустелі, квітучий сад.

А тим часом сонце так низько впало на захід, що Богдан вже точно знав, що йому доведеться тут залишитися надовго. Проте саме зараз доля допомогла йому: саме там, на заході – а він туди і йшов – стало видно якусь нерівність, що піднімалася над долиною. І в останніх променях сонця Богдан побачив, що то не пустельний горб, а маленька свердловина.

Ті шість чи сім кілометрів, що розділяли його і її, він пробіг за півгодини, а там, спітнілий і замучений, одразу ж запитав у першого, кого побачив:

– У вас є камери до мікроавтобуса «Форд»?

Йому показали на якусь халупу, на дверях якої висів замок, і він почав посилено стукати туди. Йому відчинив якийсь араб, не дуже радий пізньому візиту, і почав лаятися, але Богдан показав йому одразу сто доларів – повинно ж їх було вистачити! – і почав знову поволі пояснювати, що йому треба. Цей араб англійської майже не знав, показав знаком, що Богдан повинен почекати, і скоро привів дівчину із захованим обличчям: мовляв, кажи до неї. Вона не знала такого слова, як камера, і тому Богданові довелося намалювати те, що йому треба. Лише тоді цей араб зрозумів, узяв його сто доларів та ненадовго зник, а коли з'явився, приніс йому, те що було треба.

Тепер у Богдана виникла нова проблема: треба було якось дістатися назад І коли він став питатися про машини у нечислених перехожих на темній вулиці, ніхто не схотів йому допомагати. Йому тут же подумалося, що треба наставляти на когось зброю, проте арабів він знав не дуже добре, тому побоявся проводити такі спроби.

Тепер уся ця ситуація стала схожою на справжню пригоду. Він ішов через пустелю вночі, нічого не бачачи, крім зірок, і лише інколи дивився на компас, щоб знайти дорогу.

Тепер він відчув, що таке пустеля. Його оточувала абсолютна порожнеча і тиша, яку інколи порушував шепіт легенького вітерцю, що зрідка пролітав тут, щоб загубитися й померти десь у глибині пустелі.

Він мерз. Скоро іти стало зовсім несила, а бігти він теж не міг, бо почувався виснаженим. Саме тепер він подумав про те, що можна було б у того араба спитатися про велосипед, тоді він би швидко дістався місця призначення, або попросити в нього якийсь тепліший одяг…

Вихід він знайшов в одній із фляг, де замість води була горілка. Її смак нагадав йому про вечірку, де він розважався з Анею, але так і не розважився. Тепер стало тепліше, та й іти стало помітно легше. І він ішов, думаючи про те, яке це буде щастя, коли він знову опиниться в тому «Форді», особливо ж коли вони знову поїдуть…

О п’ятій ранку він уже знову повз. Горілку він завбачливо вилив, щоб не спокушала його полегшити свої страждання, і тепер іти було дуже важко. Особливо ж коли йому подумалося, що він обминув дорогу, де стояв той «Форд». Та саме тоді він з’явився прямо по курсу, і він полегшено зітхнув. ПІсля того, як керівники його вилаяли за те, що він не привіз їм нової машини, Богдан ліг спати і спав стільки, що коли прокинувся, йому повідомили, що за вікнами лежить Республіка Чад.

Йому було дуже цікаво, як зовні виглядає країна, бідніша за його власну. Та поки що він не бачив нічого, окрім пустелі.

А потім він побачив у вікно дорожний знак, який повідомляв, що почалася міська зона столиці Республіки Чад, міста Нджамена. Богдан став дивитися ще уважніше, сподіваючись хоч тут побачити риси цивілізації.

Це місто справляло гнітюче враження. Спочатку їх зустрічали страшенно злиденні халупи, навколо яких крутилися люди, расову належність яких було визначити дуже важко. Вони все ж були більше схожі на європеоїдів, і це заспокоювало Богдана. Він ще хоча б у чомусь був у Європі.

Тут не було того, що можна було чекати у столиці. Не було територій, зайнятих складами та всілякою дрібною промисловістю. Не було видно також стоянок, готелів та хмарочосів, навіть просто високих будинків майже не було.

А потім вони зупинилися. Знайшовши чотириповерховий будиночок-готель десь у центрі міста, їхні провідники скерували туди водія, потім розрахувалися з ним та сказали до хлопців:

– Значить так, ми тут застрягли на кілька днів. Можете сидіти у готелі, а можете погуляти містом, поки ми тут влаштуємося.

Тепер Богдан із росіянами пішли гуляти вулицями цього міста. Їм було дуже дивно дивитися на те, які тут люди. Вони всі ходили, неначе опустивши очі, боячись їх підняти. І лише невелика їх частина, вбрана у європейський одяг, дивилася гордо, навіть зухвало на тих, хто ходив тут, наче тіні, непомітно й тихо.

Вони виглядали тут не зовсім природньо. На них спідлоба оглядалися місцеві мешканці, які не звикли до туристів. Так само на них дивилися ті з місцевих, хто мав гроші та був більш-менш пристойно, на їхній погляд, одягнений.

Богдан завжди знав, що в нього бідна країна, і це завжди гнітило його, коли він ходив її вулицями. Проте коли він побачив те, як тут живеться, побачив глиняні халупки, навколо яких порпаються у смітті десятки людей, – йому стало не по собі. Він ішов поміж цими будиночками та відчував себе причетним до їхньої бідності.

Хлопці майже мовчали, інколи перекидаючись коментарями з приводу того, що їм доведеться воювати у таких же країнах. І поволі рухалися далі, звертаючи увагу на те, що тут поруч із будинками можна було побачити вогнища, на яких люди щось варили та смажили.

А вони ішли далі, не зупиняючись ніде, і все глибше і глибше загрузали у цьому місті. Вони вже не оглядалися, просто ішли далі, не зустрічаючи нічого, окрім однаково занедбаних халуп та таких самих злиденних магазинів. Богдан ішов ззаду, інколи оглядався, і якось, коли він оглянувся, його очі зупинилися у глибині сумних очей якоїсь дівчини. Вона гукнула до нього:

– Неу!

Він одразу ж зупинився і продовжував дивитися їй в очі. Хлопці теж зупинилися та підійшли, ставши в нього за спиною. Богдан

ледь-ледь встиг відкрити рота, щоб спитати, чого вона хоче, як вона мовила щось французькою. Хтось із хлопців у нього за спиною сказав:

– Вона питає, чи хочеш ти розважитися. Спитай у неї…

Він одразу ж відповів:

– Yes.

Хлопці в нього за спиною одразу ж почали щось там між собою шепотіти, а потім хтось із них мовив до неї поганою французькою:

– Ти маєш подружок? Приведи ще п'ятьох!

Богдан не зводив з неї очей, а його рука вже перебирала у кишені ті кілька банкнот по долару та п'ять, що в нього були. Вона показала йому п'ятірню та додала:

– Долар. Долар.

Він все ще не зводив з неї очей. Тоді вона свиснула, і за тридцять секунд тут було ще кілька дівчат. Хлопці помітно ожили, а вона, та сама дівчина, взяла його за руку та потягла за собою.

Він більше не почув від неї жодного слова. Вона привела його до халупи, що складалася з однієї кімнати, і двоє людей – мабуть, батько та мати, – утекли, щойно вони увійшли. Вона розстелила на підлозі якусь тканину, як потім виявилося, жорстку, як рядно, але нічого схожого на ліжко тут однаково не було. Він швидко оглянувся: тут майже не було меблів, взагалі не було нічого, лише у кутку лежала купа всяких речей, які в іншій країні напевно викинули б, але це, як він тепер знав, був один з полюсів планети.

І вона, стоячи напроти дірки у стіні, що правила за вікно, одним-єдиним повільним порухом скинула з себе свою одну-єдину одежину, а потім стала на коліна на рядно та підняла до нього очі. Вони наче благали його про щось, і йому здалося, що він зараз віддасть їй усе, що має у кишенях – доларів із двадцять, а потім утече геть.

Але він не зміг утекти. Дівчина побачила в його очах таку можливість та схопила його за руку, потім потягла до себе та стала цілувати, зовсім не так, як він міг чекати, не розв'язно, зовсім не так, як повія. Їй було років п'ятнадцять, вона цілком могла бути нею, але навряд чи тут було багато споживачів. Потім Богдан думав, що вона просто випадково побачила його й вирішила хоч щось на цьому заробити.

А ще вона не усміхалася й не веселилася, поки він був із нею. Ця дівчина поводилася на диво тихо, і він навіть не чув, як вона дихає, чув лише власні зітхання.

А потім, коли він лежав, виснажений своїм першим разом, вона пригорнулася до нього, зігріваючи його, і він подумав, що час їй плакати. Вона, звісно, не плакала, проте йому було не по собі. Та він був безмежно вдячний долі за те, що зустрів цю дівчину.

А потім він побачив у вікно, що на вулиці починає вечоріти, устав, натягнув на себе джинси та простягнув їй ті самі свої двадцять доларів. Вона подивилася на нього своїми блискучими темними очима, взяла п'ять, а решту простягнула йому назад. Він покрутив головою, залишив усе просто на підлозі та вийшов звідти.

Там уже були всі його друзі-росіяни, радісні та знесилені, щасливі тим, що їм випало таке щастя. Хтось із них мовив, що та дівка йому обійшлася всього у три долари, і він залюбки б іще одну собі купив.

А Богдан мовчав. Він не міг такого ж сказати про ту дівчину. Все ж вона була його перша. І він подумав, що міг би тепер не згадувати про Катерину. Але хто може знати про те, що буде!

Розділ 64

Богдан чекав на ту мить, коли він зможе познайомитися з тими, кому його підпорядковано. Він був на всі сто упевнений, що вони виявляться справжніми героями з вигляду, впевненими у собі, здоровенними та засмаглими, у сорочках, в яких рукава рвуться – так випирають м'язи.

Його привели до Петра. Він не справив на Богдана жодного враження. Звичайний собі хлопець. Богданові тільки запам'яталося те, що він сказав:

– Не знаю, як ти будеш шукати з ними спільну мову. У них – команда, вони тут уже довго воюють разом.

І Богдан пішов туди, куди йому вказав Петро. Тут, у Ботсвані, було вже розгорнуто великий намет, призначений для Влада та команди. Богдан увійшов до нього, сів та відчув, що ще нічого

не почалося. Тут і досі не пахло війною, хоч усі гриміли зброєю та казали, що вона от-от почнеться.

Він помирав від нетерпіння. Переночувавши дві ночі у порожньому наметі, звикнувши до того, що він стоїть один там, де повинно бути ще четверо людей – справжніх героїв, він відчув, що ніколи не був так далеко від свого дому. А ще він подумав, що в нього тепер немає дому, що його рідне місто пусте для нього, таке ж чуже, як і Росія, Грузія, Туреччина, Ірак, Греція, Лівія та будь-яка інша країна, яку йому доводилося відвідувати.

Тут на нього ніхто не звертав уваги. Перекинувшись кількома словами з такими, як і сам, він зрозумів, що не він один такий. І йому від того не стало легше, навпаки, він зрозумів, що не він один полишений на себе самого тут, в Африці, у полюсі злиднів та смерті. І ще він подумав, що тут він уже точно не буде думати про Катерину, про якісь почуття до неї. Тут усе буде просто. Тут він усвідомить те, чого не встиг усвідомити в Іраку. І не матиме навіть часу згадувати про ту дівчинку зі столиці Чаду. Хоча вона і надовго йому запам'яталася…

Якогось разу, зустрічаючи разом з іншими людьми якийсь літак, він усвідомив, що не хоче цього робити. Але він і далі продовжував стояти тут. Щось потягло його думки назад у часі, і він зрозумів, що не повинен тут бути. Але все вже відбувалося зовсім інакше. І він повинен був не тільки бути тут, але й стріляти й убивати. У цьому він точно був упевнений, і знав напевно, що йому це доведеться робити. І вже завтра він зможе побачити себе, спітнілого від бігу, десь посеред ріденької савани, а напроти себе – солдатів Південної Африки, яким так хочеться зберегти свою країну, однак яким це так погано вдасться!

Він упізнав героїв за тим, як їх зустрічали, і за тим, як хвилювався Петро. Разом з іншими він підійшов до трапа. Вони всі виглядали незворушними та змореними, але радість повернення проглядалася у всіх на обличчях. Один лише Влад нервово шукав у натовпі когось, і замість привітання одразу ж запитав у Петра:

– Де вона?

Петро, який простягав йому руку, вітаючи його, знервовано махнув рукою:

– Коли вже ти заспокоїшся! Навіщо тобі ця мавпочка?..

Але побачивши, що Владові руки стиснулися у кулаки, він на півкроку відступив і мовив уже не так завзято й упевнено:

– Ну де ж вона може бути? У Мванзі!

Богдан не знав, що означає те, про що вони говорять. Вже пізніше хлопці йому пояснили, що до чого. А зараз він побачив тільки, як Петро поступився дорогою, і як Влад, кинувши сумку з речами, рвонув до іншого літака.

Він ніяково простягав до них руки, а вони дивилися на нього з цікавістю. А потім, коли всі разом зібралися у наметі, перед принесеними з польової кухні стравами, вони розповідали йому про себе, про Анголу та округ Кабінда, про полон у Кенії та Танзанійське оточення, про ядерний вибух та Преторію. Він слухав їх, роззявивши рота, а потім вони в нього спитали:

– А хто ти такий? Відколи до нас беруть молодь?

Богдан відповів щиро:

– Я тут, бо мені нікуди більше подітися. Просто нікуди. Моїх батьків убили чеченці, тож я пішов туди, куди міг.

Вони мовчали на це. Він теж, тому що не знав, що казати далі. Навряд чи хтось подумав, що вони мало відрізнятися від чеченців, коли пускали на дно судна з утікачами у Кейптауні. Про це зараз не хотілося говорити, тому що вони були вдома.

Цілу ніч вони розмовляли. Богдана як наймолодшого опівночі послали за пивом, і воно пожвавило їхню розмову. А потім, вже о шостій ранку, коли вони зібралися виходити на плац і шикуватися, несподівано з'явився Влад. Богдан устав, коли він забіг, тому що знав, куди він їздив. Влад сказав до них:

– Приб'ю Петра! О, а це хто такий?

Богдан простягнув до нього руку:

– Твій новий підлеглий. Богдан.

Влад присів на лавку та сказав:

– Ну от… Малого під кулі підставляють… Ти зброю у руках тримав? Де був на тренуванні?

Богдан розповів про Курдистан та про Ірак, і Влад сказав до нього:

– Ну от, доведеться тобі звикати до Африки. Сподіваюся, що ти достатньо щасливий, щоб залишитися тут живим…

А потім, коли вони відстояли на плацу кілька хвилин та прослухали вже звичну розповідь про провокації з боку Південної Африки, Влад розповів про те, що Петро вирішив не казати Кейт про їхній переїзд, і вона вирішила, що він її покинув, пішла працювати, і коли він прийшов до неї, то побачив, що вони з матір'ю займають куток у тій самій квартирі, що він її для них наймав. Влад сказав навіть таке:

– Коли я побачив, яка вона змучена після тієї плантації, коли я побачив рани у неї на плечах, мені стало страшно за себе. Вперше у житті. Тому що я знаю, що буде з нею, коли я десь зникну.

І Влад замовк. Хлопці погоджувалися з ним, але Богдан уже добре знав, що вони не розуміють Владового захоплення тією негритянкою. Адже вони були білі, і ніхто не збирався залишатися тут на все життя.

Богдан відчув якусь дивну приязнь до Влада. Йому здалося, що до нього неначе повернулася якась частка його минулого. Цей його начальник здавався зараз розгубленим і ображеним, неначе розчарований у чомусь, хоча всі знали й казали про нього: це – упевнений у собі вояк, командир, якому немає рівних. І хоча він не міг своїми словами сказати, що таке тактика, він володів нею набагато краще від багатьох інших. Тепер же, коли зайшлося про дівчину, він виглядав так, як солом'яний дах після великої бурі. Проте він був живий! І тепер, не проспавши ночі, він раптом сказав:

– Ходімте гуляти! На честь нашої перемоги, на честь того, що я одружився, на честь того, що нас стало більше, і за те, щоб нас ніколи не ставало менше!

І вони пішли. Вийшовши за межі нашвидку збудованого військового містечка, вони побачили невелике село у пустелі, яке проте вже встигло обрости військовими наметами, у яких розташовувалися кафе, розважальні заклади, а також жило чимало людей, які намагалися заробити на військових, передусім дівчат, а також торгівців. Були тут також і дівчата, чий статус можна було порівняти із статусом Кейт. Проте навряд чи хоч одна з них могла похвалитися білим чоловіком.

І саме тут Богданові довелося познайомитися з Кейт, про яку він так багато почув. Він ледь спромігся вимовити англійські при-

вітання, а потім, вже сидячи за столом, намагався про щось із нею говорити, разом із хлопцями, проте не міг, тому що англійська для нього була досить важкою. Проте все ж він зміг у неї запитати:

– Як ти думаєш, ми переможемо у цій війні?

Вона, хоч і блищали її очі, відповіла так:

– Я думаю, що коли ми програємо, Африці кінець. Нам нікуди відступати. І навіть коли ми будемо стояти перед ворітьми Вашингтона, нам не буде куди відступати.

Богдан задумався. Те, що вона сказала, вразило його. Вона однозначно мала рацію, тому що коли б війна закінчилася поразкою, увесь світ для цих бідних країн полетів би під три чорти.

О, тепер він розумів Влада! Мало того, що вона була приваблива, чого не можна сказати про кожну негритянку, – вона ще й була розумною. А таких, як відомо, і взагалі не так уже й багато.

І він сам до себе усміхнувся, а тим часом його мозок напружено працював, здогадуючись, яким же таки способом могла вона стати такою розумною в нетрях Танзанії.

Він не побачив відповіді. Для нього це все ще залишалося таємницею.

І чи зможе він відповісти на це питання? Адже ніколи він не запитував у себе, чому Катерина така, яка вона є. Тому що знав, що стосовно Катерини він відповісти не зможе.

І саме тут, сидячи за цим столиком та п'ючи з новими друзями, він відчув, що поволі повертається до життя, знову стає таким, яким він був. Але водночас щось змусило його подумати, що вони всі точно знають, що буде з ним і з ними всіма. Просто мовчать про це.

Розділ 65

Отож тепер він повертався назад, розбираючись у тому, що він сам вчинив. Залишалося лише повідомити там, на Нептуні всім янголам та мертвим душам, що відтепер у нього є захоплення – і вона ще за життя стала б богинею. Тоді він би був спокійний за неї. Тоді він був би впевнений в тому, що вона не мучиться там, у себе вдома через те, скажімо, що в неї немає грошей.

Але потім, наближаючись до Марса, він побачив той самий потойбічний блиск, і йому стало ясно, що відбувається. Він побачив, що вогники, наче бджоли, крутяться навколо планети, час від часу вибухаючи світлом різних кольорів.

Він одразу зрозумів, що тут відбувається. Вогники готувалися до чогось, і він подумав, що тепер може бути тільки гірше. Отож він вирішив не казати нікому про Катерину. Врешті-решт, вона була його проблемою. Проте коли про неї хтось знатиме, тоді хтось може пролізти до неї та вбити…

І він вирішив мовчати. Тепер у нього були серйозніші проблеми, які належало вирішувати.

Він знову опинився у тому самому кам'яному залі, але цього разу в ньому не було багато померлих. Тепер їх навпаки було дуже мало. Він швидко з усіма розібрався, а потім покликав свого радника, одного з давніх єгипетських фараонів. Той з'явився перед суддею та мовчки вклонився. Суддя запитав у нього:

– Скажи мені, чому тут так мало душ? Де вони поділися?

Фараон відповів:

– Їх забирають вогники. Вони затягають їх білим сліпучим блиском в очах, коли люди помирають. І тоді вони опиняються там, у них на планеті, у руках їхнього колективного розуму, який поглинає їх та стає ще потужнішим. Вони відловлюють майже всіх, лише деяким удається проскочити. Наші янголи літають навколо Марса, кожен день гинуть, але декого все ж удається врятувати.

Суддя на мить задумався, а тим часом фараон долив олії:

– Вони не дають нам користуватися нашими можливостями на Землі, створюючи перешкоди для наших послань та наших сигналів. На Землі ми майже безсилі. Натомість вони можуть все.

Суддя опустив голову:

– Значить, скоро я стану безробітним. Кого мені засуджувати, коли їх немає, тих мерців?

Тепер він просто нудився. Йому раптом стало зрозуміло, що йому не вистачає своєї команди, що розважала його протягом нетривалого часу, однак встигла стати для нього такою близькою, як жодна інша душа у цілому Всесвіті. Втім, він ще міг згадати одну людину, що він її знав ще менше. І тепер її йому теж не вистачало. Але їх, свою команду, він хотів би побачити тут тому, що він

поговорив би з ними саме про неї, про своє захоплення. І колись, може, тоді, коли б вона померла, він би неодмінно познайомив її з ними.

А ще він пригадав чеха. Той спочатку рвався до себе у Прагу, де повинна була бути його дочка, така собі нещасна дівчина, яка шукала своє кохання невідомо де, і воно старанно обминало її.

А ще він подумав про те, що чех все ж загинув через дівчину. І тоді, нудячись у тіні пальм на березі тропічного моря, він став пригадувати, як чех діставав його своєю дочкою, однак біля неї не затримувався надовго. Проте знайшовши десь дівчисько, ще й нещасне таке та на перший погляд зовсім непримітне, він раптом змінився. І хоч він залишив її, коли суддя його покликав, щось таки у ньому сталося.

Людська природа, коли він згадував про неї, дедалі більше його дратувала. Проте він не міг нічого з собою вдіяти. Відтоді, як він став бувати на Землі, у ньому стало дуже багато людського. Інколи, згадуючи тих, хто був з ним, він думав, що аж занадто.

І тепер хтось із янголів повідомив йому, що Марія загинула. Тоді суддя вирішив помститися за неї та вирушив на Землю знову.

Дорога ніколи не здавалася йому такою дивною. Повз нього не проносилися янголи, що виконували ті чи інші накази по різних планетах, не було видно й померлих душ, що завжди тисячами летіли до нього, на Нептун.

Він знайшов Яна у Нью-Йорку. Він пам’ятав, що це за місто, тому був навіть радив бути тут знову. Тож він навмисне опустився на одній з безлюдних зранку вулиць та став швидкими кроками іти до метро, щоб там сісти на одному з крісел та удавано заснути, слухаючи, про що говорять люди.

Він не взнав про них нічого нового. Проте йому було цікаво почути багатослівні роздуми так званих афроамериканців про ціни на білі порошки та на білих повій. Тож він сам до себе усміхнувся на таку любов чорних до білого кольору, а потім заспокоївся та їхав далі, до того самого острова Манхетен, де вгорі, у двох сотнях метрів над землею, в пентхаусі сидів той самий Ян

Зупинившись у нього перед дверима, суддя став звично шукати в нього в голові те, що його цікавило, а саме: що сталося з Марією.

Ян спав. А суддя, попри те, що тепер йому було це зробити набагато важче, проникав у мозок людини, що його він так старанно промивав.

Тепер суддя побачив цілісну картину того, що сталося. Він узнав про те, що вони удвох прожили аж півтора тижні, поки Яна не знайшли його друзі. Саме тоді весь вплив того, що з ним зробили на Нептуні, зник безслідно. Вогники пішли у наступ, і він раптом став вільною людиною. Тоді йому з очей неначе завіса впала. Він побачив те, що було насправді. На нього дивилося дурне дівчисько, до того ж іще й до нестями закохане у нього, яке дивилося на нього так, неначе він був богом, і говорило так тихо й лагідно, що він навіть лаятися не міг спокійно у її присутності. А коли він у неї на очах ковтнув таблетку, і його почало ковбасити, вона перелякалася та стала вмовляти його, щоб він покинув це, тому що це йому не на користь, тому що він поволі гине і так далі. Він був під кайфом, і тому спокійнісінько послав її подалі, коли вона таке казала. Потім вона довго плакала, і ще довше він її заспокоював.

Але не це примусило суддю здивуватися. Зрештою, він був більш-менш знайомий з тим, що може бути. Здивувало його те, що далі все відбулося зовсім так само, як і минулого разу. До нього прийшли його друзі, почали з ним разом веселитися, а коли їм в очі впала ця дівчинка, яка ховалася у якомусь далекому закутку його знаменитої супербогемної квартири, їм спало на думку тільки одне. А потім, ще не прийшовши до тями зранку, він разом із приятелями відвозив її, ще, може, живу подалі звідси.

Судді було цього мало, і він упритул підійшов до того, чому Ян був у Нью-Йорку. Виявилося, що його грошей йому вистачило на те, щоб орендувати цю квартиру на рік уперед, і тут відбувалося те саме, що й у Празі. Щоправда, тут усе мало набагато більші масштаби, та й платили йому набагато більше.

Судді було досить того, що він узнав про Яна, тож він пройшов крізь двері та опинився всередині.

У величезному холі було розставлено безліч шкіряних диванів, поміж якими було також немало всякого ганчір'я, на якому розташувалося стільки людей, скільки нізащо б не помістилося у Яновій квартирі там, у центрі Праги, недалеко від Золотої вулички.

Суддя одразу помітив Яна. Він сидів за столиком, заставленим пляшками, і рахував гроші. Суддя підійшов до нього безшумно та сказав до нього:

– Ходімо у ванну. Треба поговорити.

І Ян, анітрохи не здивувавшись, рушив за суддею до ванної, подумавши, що той не хоче просто при всіх просити про кредит. Хто він такий, Ян уже не знав, тож зачинивши за ними двері, заговорив перший:

– Чого ти хочеш? Сніжку? Не дам. Хіба що травки можу дати, та й то, коли ти мені даси половину вперед.

Суддя мовчки простягнув руку до його горла, а потім просто підняв його над підлогою, примусивши його здригатися, задихаючись. Тоді суддя кинув його у ванну, а сам знявся у повітря й завис над ним:

– Згадав мене?

І він прочитав у його очах той самий жах, що його можна побачити в очах будь-якої істоти перед смертю.

Він не помилявся. З тієї ванної у своєму пентхаусі він більше не вийшов. Ніколи.

Розділ 66

Вона не могла сама собі пояснити, чому життя для неї стало таким пісним. Вона багато думала про те, яким чином можна його собі розбавити, подумала навіть про те, чи не має рації Оленка, розважаючи собою всіх хлопців навколо. І їй раптом стало не по собі від того, що вона марить тим, кого немає на світі, якимось таємничим принцем, що зве себе суддею. Їй навіть стало здаватися, що в неї не все гаразд із головою, проте Катерині все ж удалося переконати себе в тому, що їй усе наснилося – що вона бачила суддю, і що вона казала йому те, що казала. Адже вона точно знала, що він ніколи до неї не прийде.

А потім усе тривало так само. Вона ходила до коледжу, ледь витримувала там свої три чи чотири пари, щоб потім прийти додому, стати перед дзеркалом, зітхнути і взятися за хатні справи, поки брата немає, і він десь далеко, у своєму комсомолі, вирішує

проблеми, які нікого не цікавлять, тосу що нікому ні холодно, ні гаряче від того, чи є цей комсомол, чи його немає.

Ще ніколи не було так, як зараз. Вона могла годинами лежати у порожній кімнаті й думати по свого суддю, а потім лізти під ковдру, неначе ховаючись від когось, хоча у неї вдома не було нікого, і шукати там хоч якоїсь розради.

Мати помітила, що її все не світі почало дратувати. Катя стала грубо відповідати їй, коли та питала в неї, що було у коледжі, і мати якось запитала в неї:

– Що з тобою відбувається? Щось у коледжі?

Катя відповідала:

– Ні, мамо, все нормально. Усе йде якнайкраще.

Мати не могла їй повірити, тому що весела й життєрадісна Катя стала зовсім іншою. І тому сіла ближче, пильно подивилася в очі своїй доньці та лагідно мовила:

– Я знаю, що ти не хочеш мені всього розказувати. Думаєш, що я не зможу тобі нічим допомогти. Але я все ж не зовсім дурна. Скажи мені, у чому річ, може, я спробую тобі допомогти!

Катя задумалася на мить, подумавши, що, може, варто було б розказати матері про якогось хлопця, який їй подобається, але ніколи не буде належати їй. Вона уявила собі, що все одно зірветься й розкаже матері про кораловий атол у Тихому океані, і мати подивиться на неї із здивуванням, а потім піде до Дениса питати, чи не приносили його друзі якоїсь трави чи таблеток, від якої ця дівчина могла почати верзти такі дурниці.

І їй стало так боляче, що в неї з очей покотилися сльози. Мати підійшла до неї, обняла та сказала:

– Щось уже сталося, я знаю, доню. Коли хочеш, можеш не казати мені, але що б це не було, спробуй боротися з цим. Подумай про своє майбутнє, про те, як тобі буде добре потім, коли ти…

Її мати вирішила, що її дочка вже якось ненароком втратила цноту та тепер мучилася через це. І тому тепер намагалася її заспокоїти:

– Колись ти зустрінеш того, хто тебе полюбить, а головне – кого любитимеш ти. Тоді ти забудеш про всі нещастя, що були з тобою досі. І будеш цілими днями думати про нього і тільки про нього.

Катя не витримала, встала і сказала стиха:

– Вибач, мамо. Я не можу говорити.

Знову опинившись наодинці із собою у своїй кімнаті, вона тихо плакала, не витираючи сліз, і думала про те, що вона ніколи й нікому не зможе розповісти про те, що з нею сталося, а може, і не сталося, проте занадто вже чіткий був його образ в неї перед очима, він примушував її вірити в нього.

Вона нудилася, лежачи на спині, потім перегорталася на живіт, лягала на бік, і все їй бачився той самий молодик, що з'явився їй кілька разів і так і не зміг переконати її в тому, що він існує.

Вона вийшла з кімнати ввечері, коли мати та Денис вечеряли. Мати побачила, що її дочка за ті три години, що провела їх у себе у кімнаті, неначе змарніла. І тому коли вона теж сіла їсти, їй стало трохи легше. Вона сказала:

– Останнім часом ти так схудла, що мені стає страшно за тебе. Донечко, скажи мені, що відбувається?

Катя схилила голову та відповіла:

– Мамо, прошу тебе, не змушуй мене відповідати! Я не можу!

Більше ніколи її мати не задавала Катерині це питання. І взагалі, тепер їй було важко спілкуватися з дочкою, і вона стала уникати таких тем.

Ввечері мати пішла на свою нічну зміну. Її брат, сидячи за чашкою кави, мовив до Катерини:

– Катю, скажи мені, чому таке повинно було статися? Чому моя Аня зникла, щойно я поцілував її, щойно вона стала моєю?

Катя не відповідала. О, тепер вона могла зрозуміти свого брата, до нестями закоханого у дівчину, що зникла безвісти. Їй було зрозуміло, чому він не вірить у те, що вона повернеться. Натомість він був упевнений у тому, що вона мертва. Він навіть сказав:

– Я знаю, що купа якихось негідників побачила її на вулиці. Вони просто вирішили собі потішитися, схопили її, а потім у когось вдома вирішували, хто буде першим. Я думаю про це, і серце моє ще більше сповнюється ненавистю – до тих і таких самих негідників, але перш за все – до держави, що допускає таке. І колись, рано чи пізно, ми візьмемося за них! Побачиш, Катю!

Вона мовчала, поки він говорив це, а потім цілком спокійно відпустила його на цілу ніч грати у карти. Тепер вона, залишив-

шись сама, могла кількома порухами своїх пальців викликати у свідомості ту саму примару, що її їй так хотілося бачити.

А потім вона встала. Їй ніколи не було ще так погано. Вона опустила голову від безсилля, від неможливості що-небудь змінити, і тут у неї перед очима виникла маленька купка піску.

Вона нахилилася. Пісок був, причому був яскраво-золотий, такий, якого вона ніколи не бачила.

Але тепер вона точно знала, що вона бачила такий пісок на березі атолу, коли океан торкався її ніг. І саме з них він потрапив сюди, на підлогу.

Тепер у неї не було сумнівів, хіба що цього піску не існувало. Тому вона, щоб хоч якось прийти до тями після такого здогаду, вирішила прийняти ванну. Лежачи у гарячій воді, вона сама до себе усміхалася, думаючи про те, що тепер їй є на що сподіватися. Проте тут же вона подумала про те, що цей суддя ніколи більше не повернеться.

І вона, подивившись сама на себе, побачила звичайне п'ятнадцятилітнє дівчисько, закохане по вуха у того, про кого не можна нікому нічого сказати.

Їй здалося, що зі стін раптом зійшли всі люди, яких вона знала, та почали реготати з неї, показуючи язики та простягаючи до неї руки, кричучи до неї:

– Ти божевільна! Ти божевільна!

Вона сперлася обома руками на ванну, трохи піднялася, щоб переконатися, що їй це здається, що вона сама себе накрутила. Проте всі ті страхіття не зникали, привиди ричали, вили й лякали її, проте нічого не робили, не наступали, просто знущалися з неї. І вона знову опустилася у ванну, і хоч вода вже потроху почала остигати, все ж вона почувалася краще, ніж у квартирі. Травень цього року був холодний.

Вона сама до себе усміхнулася, коли побачила, що привиди кудись зникли. І тепер, трохи заспокоївшись, вона намагалася зібрати докупи свої думки.

В неї нічого не вийшло. Вона не бажала виходити з ванни, знаючи, що у холодній кімнаті на неї чекає лише самотність та маленька купка потойбічного піску з коралового острова у Тихому океані.

Неохоче обтрусивши з себе воду, дорогою обтираючись, вона все ж пішла до себе. І оскільки вона знову бачила свою квартиру, ту саму, де він колись разом з'явився та перелякав її, їй стало так самотньо, що вона хотіла чимскоріше побачити отой пісок, щоб перконати себе, що він таки існує.

Піску не було. Вона лягла на підлогу, зазирнула під своє ліжко, потім під братове, але все було чисто. Ніщо не говорило їй про те, що колись до неї приходив янгол і брав її з собою на кораловий острів, так схожий на рай.

Вона рвонулася до ванної, включила кран на повну потужність, і через дві хвилини впала у воду, таку гарячу, що іншим разом змусила б її закричати та вискочити звідти, але зараз їй було байдуже.

Кров її стала так швидко бігати по судинах, а серце так скажено стрибати, що її дихання посилилося, хоча рухи уповільнилися, бо у голову запав якийсь туман. Вона відчула, що неначе засинає, і зрозуміла раптом, що їй нема чого і нема для чого повертатися у свою кімнату, тому що того самого знайомого їй піску просто немає, і ніхто не прийде до неї, як приходив чи, може, не приходив той її суддя.

Вона побачила у кутку на полиці старовинну бритву. Вона іще не поіржавіла, тому що була зроблена із найкращого металу. Але на ній лежав товстий шар пилюки, тому що відколи батько поїхав до Чехії, ніхто нею не користувався.

Вона взяла її та опустила у воду. Пилюка зійшла зі старого металу, і вона раптом відчула шалену приязнь до блиску цього металу.

Приємний туман у її голові остаточно переконав її у тому, що їй більше немає що робити, і залишається зробити тільки одне.

Катя поволі провела гострою стороною бритви по своєму зап'ястку. Тоненька червона риска враз стала насиченою та товстою, а потім від неї пішов тоненький струмок, який упав у воду і там розчинявся, залишаючи у воді червонясті хмарки.

Вона зосереджено дивилася на те, як все більше і більше червоних крапель падає у воду, а потім іще раз провела себе по руці, і ще, і ще раз, а потім, узявши бритву у другу руку, з якої кров текла уже так, як вода з крана, і швидко зробила надріз іще й на дру-

гій руці. Потім Катя опустила обидві руки у гарячу воду і, все ще стискаючи в одній бритву, відчула раптом, що їй стало набагато легше. Щоправда, повіки її враз стали важкими, і вона, не маючи сил тримати очі відкритими, заплющила їх. Одразу ж опинившись у темряві, вона відчула, що вже не зможе знову подивитися на воду, що вже трохи порожевіла.

Тепер вона відчула, що її трохи нудить. Її рука, що тримала бритву, враз ослабла та впустила її, а потім, вже нічим не утримувана, спливла вгору.

Катя відчувала, як кров виходить з неї, і це аж ніяк її не хвилювало. Раптом їй стало зрозуміло, що потім вона або побачить його, або ж не побачить там, за межею, нічого. І чим чорнішою ставала темрява, чим важче ставало їй думати, тим більше їй вірилося в те, що більше вона не побачить нічого, крім темряви, і не відчує нічого, окрім неприємної прохолоди по всьому тілі, хоч і лежала вона у воді, що могла б закипіти, але тепер остигала разом із нею.

А потім вона відчула те, що так хотіла відчути. Так само, як тоді, із суддею, їй перед очима з'явився різнобарвний блискучий всесвіт, який засліплював її, і вона стала стрімко у нього провалюватися. А потім, за ним не було нічого.

Суддя не дарма був суддею. Він міг майже все і бачив усе. Проте тепер він відчував, що щось таки сталося. І хочвін не міг цього з'ясувати, не прибувши на Землю, вже над цією планетою він відчував, що йому доведеться рятувати її.

Те, що він побачив, було навіть поза межами його уяви. Він знав, що таке смерть. Іншим разом він би не хвилювався. Померла людина все одно проходила б через його суд, і він міг на власний розсуд вирішувати, що далі з нею робити. Та тепер було інакше. Кожна померла людина дорогою до Нептуна пролітала повз Марс, а це означало, що нею могли заволодіти вогники. Саме цього він боявся. А окрім того, ішлося не про будь-яку людину, а саме про неї, про його Катерину. І це лякало його найбільше.

Він побачив ванну, в якій замість води була якась блідо-рожева рідина. І саме це змусило його на мить застигнути, бо кров закипіла у нього в жилах, тому що він щойно виник з повітря, щоб вона могла його обійняти.

Ще був шанс, що вона ще не мертва, що її душа ще перебуває десь тут.

Він схопив її на руки та поніс туди, де він міг спробувати її врятувати. Поклавши її на ліжко, він махнув рукою, викликавши одного з тих янголів, що крутилися навколо Землі, та мовив:

– Знайдіть, де зараз її душа.

І її почали шукати. Янгол зник на мить, а потім з'явився із звичним дзеркальним екраном, на якому щось відслідковував. Потім він запитав:

– Ваша честь, чого ви бажаєте?

Той відповів:

– Мені треба повернути її. Чого б це не коштувало.

Янгол відповів йому:

– Це може призвести до глобального повстання вогників. Вони можуть повернутися по неї аж на Землю.

Суддя знав це, але думав, що янгол просто виконає його наказ. І тепер його людське серце, що він його дістав, виникнувши з повітря цієї квартири, стало гарячково битися, підказуючи йому, що можна робити.

ВІн підійшов до вікна та спитав:

– Значить, вона в них. Так?

Янгол відповів:

– Вона їхня. Зараз вони ведуть її на свою планету, і ми її більше не зможемо повернути.

Суддя нервово хруснув пальцями, зауваживши, що відколи він став часто бувати на Землі, на нього стали поширюватися всі людські звички. Він різко обернувся до янгола та сказав:

– Поверніть її. Вона – як п'ятий елемент. Зараз же.

Янгол знову зник, а суддя почав нервово ходити туди-сюди, доки його очі не спинилися на її оголеному тілі. Воно було абсолютно нерухоме, і коли він приклав вухо до її грудей, звідти не лунало жодного звуку.

А потім він просто стояв та дивився на неї, спостерігаючи за тим, як під нею стає вологою ковдра, як крапельки води, змішаної з кров'ю, стікають з її тіла.

Він ніколи досі не думав про вроду. Її для нього не існувало. Тепер, будучи людиною, він зрозумів, що це таке. І це було ще однією причиною, через яку він не зводив з неї очей.

Янгол з'явився. Він тримав на руках туманні обриси того, що було щойно Катериною. Він одразу ж мовив до судді:

– Вона заморожена. Вони готові були приєднати її до свого загального інтелекту, але я встиг її висмикнути. Вони сказали, що це війна. До останньої людини, до останнього вогника, до оста…

Суддя кинув на нього спідлоба такий погляд, що той замовк. А тим часом суддя вже приготувався робити те, що треба було, щоб вона ожила.

Він сипав на неї той самий порошок, що без нього не можна було відокремити душу від тіла, і в нього на очах вона, Катя, яка встигла вже вкритися смертельною білизною, враз стала рум'яною, як булочка, проте залишалася такою ж нерухомою.

Він наказав янголу, щоб той летів, оскільки не хотів, щоб за ним спостерігали. Хоч він і був суддею, та все одно могли спостерігати, а головне – відчувати те хвилювання, яким було наповнене його серце.

Залишалося найскладніше. Вона була майже жива, проте її душа спала, а Катя не рухалася, і він так само, як колись із своєю свитою, повинен був пірнати у глибину її думок. Проте це для нього було вже дрібненькою деталлю. Там йому довелося всього-навсього торкнутися одного куточка її мозку, дуже далекого, але тепер було ясно, що вона оживе.

А ще тепер суддя знав, про що вона думає. Він знав, для чого вона порізала собі вени. І тепер він знав, що, розплющивши очі, вона одразу ж повисне у нього на шиї. Ще він знав, що сам не буде проти. І це було для нього новим відчуттям.

Він бачив, як вона прокидалася. Спочатку вона вдихнула у легені повітря, і він, узявши її руки, спостерігав за тим, як численні смуги на них заростали. А потім, поки вона дихала, і її груди звабливо рухалися, він задумався над людською природою знову. Адже зараз він до неї належав.

І тепер він чекав, коли вона розплющить очі. Чекав на це так, як не чекав іще ні на що.

Коли вона, вкотре видихнувши з легенів повітря, щось простогнала, він здригнувся. Вже минуло кілька хвилин, відколи вона почала дихати, він вже починав нервуватися. Тепер уся його увага була прикута до її очей. І коли вона, елегантно вигнувши спин-

ку, повернулася лицем угору, коли здригнулися, а потім повільно розплющилися її повіки, він був дуже щасливий.

Щойно світло пройшло поміж її повіками, щойно вона побачила біля себе суддю, одразу ж сіла та закрилася руками, а потім швидко натягла на себе трохи намоклу ковдру.

На неї дивився, трохи усміхаючись, той самий суддя, до котрого вона ішла, лежачи із бритвою у ванні. І тепер в очах у неї було здивування:

– Де я?

Він не залучав навіть своїх здібностей, щоб здогадатися, що тепер для неї це не мало значення. Він не відповів, коли вона вже опинилася у нього на шиї. Тепер він, сам до себе усміхнувшись, мовив:

– То що, Катю, будемо робити?

Вона відпустила його і знову сіла поруч із ним, прикриваючись ковдрою. Тоді він сказав їй:

– Якби я спізнився ще на хвилину, ти б уже була мертва. І я не зміг би нічого зробити.

Вона подивилася на свої руки:

– То я жива? Але як?..

Він відповів дуже просто:

– Не питай у мене. Просто повір мені.

Вона дивилася, як йому здавалося, просто йому всередину. І він бачив, що вона вірить, вона б зараз повірила у все, що він сказав. Коли б він лише сказав.

Катя вирівнялася під ковдрою. Знайшла покинутий абияк біля ліжка одяг, швидко одяглася, щоб він не побачив часом нічого, а потім знову запитала:

– Як це все сталося? Я померла, я точно це знаю. Але ж зараз я жива!

Суддя устав і сказав до неї:

– Ходімо зі мною. Подивишся.

І він привів її у ванну. Там усе ще була та сама вода, вже майже холодна, але неприємно рожева. Вона тихо скрикнула і мимоволі відступила на крок. Суддя клацнув пальцями, і весь вміст ванної миттєво зник.

Катя дивилася на нього і все ще не могла повірити, що він тут, поруч із нею. Їй від того ставало так добре й легко, як не було ще ніколи.

Він дивився у її очі, що аж світилися від радості, і говорив стиха:

– То що, Катю, будеш іще шукати мене у своїй смерті?

Вона усміхнулася:

– Ні. Ніколи. Але скажи, невже я б не побачилася з тобою, коли б померла? Адже ти був би там, адже так?

Суддя сів на краєчок її ліжка та мовив:

– Ти б не побачила мене. Майже всі люди, які помирають, потрапляють до рук страшних істот. Ви б назвали їх демонами, адже так?

Вона мовчала. Тепер, коли вона залишилася живою, їй було до всього байдуже. А от у чому вона була точно впевнена – так це у тому, що їй не наснився суддя, і в тому, що це відбувається насправді.

Він теж мовчав. Вони обоє сиділи на її ліжку, інколи зустрічаючись очима та ніяково усміхаючись одне до одного. І Катя, серце якої вже вистрибувало від надміру позитивних емоцій та адреналіну, раптом запитала у судді:

– Скажи, чому ти прийшов до мене? Щоб урятувати мене?

Він відповів їй так:

– Приблизно. І щоб порекомендувати тобі більше ніколи цього не робити.

Суддя подумав, що він ніколи не скаже їй про те, що з'явився тут тому, що хотів її бачити, тому що не міг знати, чи вона жива. Навіщо їй було про це знати!

Катя повернулася до нього і сказала, дивлячись прямо йому у вічі та намагаючись подолати червоний колір свого обличчя:

– Коли вже ти тут, коли вже так припало, що ти тут, – адже ти знаєш, що я хотіла всього лише побачитися з тобою!

Суддя точно знав, що зараз станеться. І його самого найбільше дивувало те, наскільки він став людиною. Він хотів цього не менше, ніж вона!

– Я оце вже вдруге проситиму в тебе, щоб ти… Я не…

Вона відчула, як у неї висихає у роті, надто ж від того, що вона знала, як він може відповісти, і що він уже відповідав їй, а зараз іще й усміхався так загадково!

– Я хочу, щоб ти сказала це мені, Катерино!

Вона спробувала ковтнути слину, але її не було. Тоді вона сказала тихо, напружуючи свій голос і своє серце:

– Добре. Ти й так знаєш. Я просто люблю тебе. І навіть коли я більше ніколи тебе не побачу, я хотіла б, щоб ти залишив мені свій знак. Один-єдиний. Благаю тебе, не йди…

Вона злякалася, коли він устав. Але він стиха приклав палець до губ та мовив:

– Мовчи.

Тоді вона замовкла, а він пересів дещо ближче до неї. І сказав так:

– Слухай мене уважно. Добре слухай. Я тобі скажу таке, що не кожна дівчина чула…

Вона мовчала. Тому що щоб він зараз не сказав, чула не кожна, та й бачити його – якій дівчині випадає таке щастя!

Він усміхнувся. Це був один із небагатьох випадків, коли він усміхався сам до себе, тому що йому доводилося робити просто надзвичайні речі.

– Катю, ти дуже цікава дівчина. Я кажу тобі це не для того, щоб заспокоїти тебе, а тому, що ти мені справді дуже сподобалася. Як ніколи не подобалася жодна дівчина у Всесвіті. Але зрозумій, що я ніколи не стану твоїм хлопцем чи чоловіком, не буду ходити з тобою на побачення, не зможу приходити до нас додому та цілувати тебе. Тому що я не такий, як люди. Ти це розумієш?

Вона мовчала. Він намагався просто пояснити їй, чому він цього не робитиме. А їй було байдуже. І чомусь їй зараз же здалося, що коли вона вдруге різатиме собі вени, він не прийде рятувати її.

– Я благаю тебе зробити це. Просто торкнися мене. Адже ти можеш все, що для тебе просто дівчина?

Він опустив очі. А потім підняв їх на неї та поволі простягнув руку під ковдру, що вона лежала позад неї. Вона не бачила цього, і він помітив, що в неї на обличчі вже бринять перші сльозинки.

Тоді він швидко простяг до неї руку та торкнувся її спини. Вона здригнулася, спробувала схопитися, вирватися, але він уже міцно тримав її, наближаючись губами до її вуст.

Те, що він побачив, остаточно підкорило його. Ніколи він іще не бачив, щоб у людини були такі очі. І тепер він знав, що має до кого повернутися наступного разу, коли він буде на Землі.

Навіть коли вона цілувала його, проводжаючи, як вона думала, назавжди, він не сказав їй головного. Він не сказав їй того, що жодного разу за той час, що він бував на Землі, він не торкнувся жодної жінки. Навіщо їй було знати про це!

Розділ 67

О, тепер Богдан точно знав, що таке війна. Коли з їхнього табору стала виходити сотня за сотнею, він ще раз переконався у тому, що вже почалася війна. І тепер він чекав, коли ж це почнеться.

Того дня їх вишикували на плацу та змусили слухати настанови якогось білого генерала, якому було років із двадцять шість, не більше. Він розпинався, казав до них, що у цілій Африці ніхто не зможе воювати краще за них. Він також казав, що вже призначено губернаторів нових провінцій, що ними стануть учасники всіх попередніх воєн – втікачі з Південної Африки, білі, за походженням – бури. Він говорив дуже багато, в тому числі й про те, що перемога вже зарання обумовлена, що не може бути нічого, окрім перемоги. Нарешті, він говорив про Росію, про її честь та про те, що вона ніколи не забуде про тих, хто тут, в Африці захищає її економічні інтереси, розбиваючи союзників Заходу.

Влад і його команда не слухали цього. Влад думав про те, що тепер війна для нього стане важкою та небезпечною, тому що принаймні одна людина зацікавлена в тому, щоб він був живий. А ще він думав про те, що саме перед початком вирішальної війни з найрозвинутішою країною Африки їм невідомо чого дали цього гостя з України, тоді, коли вони вже змирилися з тим, що їх четверо.

Але щось позитивне у цьому Богдані таки було. У всякому разі, його можна було будь-коли послати за пивом, адже він був наймолодший.

І от мить настала. Поки їхні речі пакували, поки Влад прощався із Кейт, Богдан дивився на те, як табір розчиняється просто в нього перед очима. Коли вони від'їжджали, негри з місцевого населення вже навіть огорожу починали розбирати. Можна сказати, що їм у цьому пощастило.

Кілька кілометрів у джипі здавалися Богданові такими тривалими, неначе він повинен був от-от померти. Він здригався від

кожного звуку, а хлопці на це тільки усміхалися. Територія, де треба було всього боятися, ще не почалася.

А потім, проїхавши крутий поворот дороги, вони побачили колишній прикордонний пост. Тут стояли чорношкірі солдати та усміхалися до них, привітно махали руками. До стіни було причеплено південноафриканський прапор, перекреслений чорними смугами. Над ним, на високій гнучкій щоглі вже висів новий прапор, якого тут так боялися.

Кордон залишився позаду. Вони вже були там, куди колись хотів утекти кожен негр. І саме зараз вони почули віддалені вибухи. Війна була близько.

Скоро Петро вишикував свою дещо зрослу сотню тут, посеред савани, щоб сказати до всіх:

– Не мені вас учити. Дивіться за своїми друзями, дивіться за тим, щоб втрат було якнайменше. Я вас попереджаю. Уперед!

І вони їхали джипами через савану.

Отут Богдан побачив, що таке війна. Він ніколи не чув, щоб усі четверо його пратнерів мовчали одночасно, але тепер він добре з цим познайомився. По зосереджених обличчях їх інколи пробігало якесь зацікавлення, очі зрідка спинялися на тій чи іншій гілляці, а потім вони знову пильно вдивлялися вже в інші гілляки. Ті, до кого вони прийшли, могли бути будь-де.

А потім Влад схопився за рацію, відповів у неї «так точно» та наказав усім вилазити з джипа.

Вони наступали один поруч із одним, і точно знали, що за кілька десятків метрів так само наступає хтось інший, такий, як і вони. Тому коли скоро почули автоматну чергу, в них не було сумнівів, що там щось таки сталося.

Кілька хлопців уже лежало. Це було перше, що побачив Богдан. А у кущах попереду щось заворушилося, і вони побачили недалеко від себе двох південноафриканців, що намагалися втекти.

Вони почали стріляти по них, кулі летіли безладно, так, як їм хотілося, і жодній з них не вдалося досягти цілі. Богдан зловив себе на тому, що автоматично схопив автомат, стиснув його у руках, і зовсім несвідомо натискав на курок, спрямовуючи у спини втікачів залізні струмені.

Чотири трупи лежало на землі. Хлопці брутально лаялися, Богдан мовчав, але йому теж було їх шкода. Зрештою, звідки можна знати, що саме у тих кущах, що в тебе попереду, сидить сюрприз!

І вони пішли далі. Їм було дуже важко іти, тому що тепер кожен кущик лякав їх. Богдан відчув, що його коліна починають труситися, незважаючи на те, що він все ще почувався так, неначе його тут немає. І навіть коли Влад влучним пострілом поклав когось у кущах, це здалося йому не такою вже й дивною подією.

Вони ішли далі, а Богдан все ще не міг повірити, що це вже почалося, що вже йде війна, а він – у ній, що його можуть убити, а він все ще думає про дівчинку з Нджамени, без якої він, напевно, не почувався б справжнім чоловіком. Тепер він ще й мав досвід війни, і пишатися було чим…

Минуло кілька днів. Саме ці дні змусили його думати, що щось таки змінилося. Він щодня стріляв, бачив, як від його пострілів лягали білі та переважно чорні солдати. Це змушувало його зосередитися, і тим точніше Богдан спрямовував струмінь вогню на свого ворога. І тому він почувався як слід…

Війна тим часом тривала. І коли їхня армія почала битися за промислові райони, прилеглі до столиці та до найбільшого міста Йоханесбурга, Богдан відчув, що він повертається додому.

Їм і справді було ніяково у місті. Так, їм доводилося брати не одну африканську столицю, але ніколи ще вони не стикалися з такою кількістю білого цивільного населення. І як би воно їх не боялося, вони мимоволі ставилися до нього прихильніше, ніж до будь-кого з-поміж інших цивільних.

Кожне місто чи містечко вражало їх. Навіть коли вони входили сюди після тривалого обстрілу, навіть коли бій за місто тривав кілька днів – вони все одно входили до міста з підметеними вулицями та банкоматами на кожному кроці, тут навіть працювали банки, кафе та магазини. З приходом їхніх військ нічого начебто й не змінювалося.

І все ж зміни починалися в них на очах. Білі вояки, що не бачили білої жінки по року, а то й довше, входили до цього міста з одною-єдиною метою, і навряд чи саме цього від них чекали місцеві дівчата. Отож протягом перших кількох годин перебування

кожного міста у складі їхньої імперії жінкам і дівчатам не можна було позаздрити. На них полювала ціла армія.

Влад не дозволяв такого своїй сотні. Богдан подумав, що на нього, мабуть, так впливає його дівчина. Якогось разу вони всі разом зустрічали її в аеропорту, тому що Влад вирішив перевезти її сюди, якомога ближче до себе. Вона тепер оселилася серед білого міста у чорному передмісті. І поки білі намагалися втекти, ці передмістя зростали за рахунок тих, хто тікав з інших країн Африки, слушно передбачивши, що тут все одно не стане набагато гірше. Справді, скоро Влад і його команда відчули у повітрі того міста, де вони квартирували, характерний сморід, як вони пізніше з'ясували, коксу. Прямо в них на очах усе ставало на ноги, починало працювати, тому що металом з Південної Африки їхня імперія збиралася закидати цілу Європу.

А тим часом їхні нечисленні танкові частини прорізали коридори у південноафриканській ще вільній території, даючи їм по кілька днів відпочинку в кожному місті. Вони сідали пити каву в якомусь кафе, і хлопці, окрім хіба що Богдана, з неприхованим інтересом розглядали на місцеве жіноцтво. Воно поводилося все ще обережно, проте доволі часто можна було зустріти хлопця у формі російського відділення з якою-небудь дівчиною, що аж мліла поруч із ним.

Якось, коли вони сиділи за столиком у кафе, Влад сказав таке:

– Мені здається, що нашим хлопцям буде важче з дівками тут, у цій країні. У них, я так думаю, все ж побільше грошей, ніж у нас. А кожна дівка розраховує на те, щоб її кудись повели, щось там показали. Щоб були гроші. Це ж не негритянки, що для них долар на день – висока зарплата.

Хлопці почали з ним сперечатися, щось йому доводити, попри те, що ніхто ні з ким з місцевих не водився. Один лише Богдан мовчав. Він подумав про те, що коли Влад таке каже, то в нього, можливо, не все гаразд із його дівчиною. Проте не схоже було на це, вона навіть серед них почувалася дуже природньо, могла собі дозволити сидіти в нього на колінах, а він якось сказав до неї:

– Тепер я можу тільки пошкодувати, що досі я жив у Росії, де немає чорних дівчат!

Вона мило усміхалася і нічого не казала.

Богданові було дуже цікаво, звідки вона взялася, ця Кейт, і як Влад зав'язав із нею стосунки. Якось він попросив Влада розповісти, і він розповідав йому про все: про податки, про ліси, де можна побачити партизанів із ядерною зброєю, а ще про дівчину, яка була зовсім не така, як усі. І тут Влад щиро зізнався:

– Може, було б краще, коли б вона була білою, але що ти вже зробиш, коли вона така! Саме тоді мені була дуже потрібна дівчина, з якою можна ще й поговорити, не тільки спати, і вона з'явилася. Не зважила навіть на те, що я прийшов і завоював її країну…

Богдан задумався. Що ж, коли йде війна, чоловік завжди має перевагу. Особливо над жінкою з країни, що програла.

Відколи почалася війна у Південній Африці, вони стали дуже часто розмовляти просто про життя. Інколи вони говорили про такі речі, що Богданові було не по собі серед них. Вони могли говорити про те, як спалювали якесь село, або про те, що якось вони напали на купу дівчат, хоч і чорних, але так собі, нічогеньких, і ті дівки, напевно, не раді були, що зустрілися з ними. Хлопці реготали, Влад усміхався, і з приводу останнього Богданові було дивно, як він може кохати її, коли йому доводилося брати участь у такому.

Проте він мав про що ще задуматися. Можна було подумати і про те, що він воював тут, він серед інших бігав поміж будинками, шукаючи людей у чужій формі або просто зі зброєю. Це все ще не вкладалося у нього в голові, і він не міг собі повірити. Власне, він не міг повірити у все те, що сталося, починаючи відтоді, як він перетнув кордон із Росією. Дуже вже все було дивним. І щось іще повинно було статися. Неодмінно.

Хлопці сказали до нього, що це не війна. Вони говорили це так часто, що йому стало вже нудно. Вони розповідали про нетрі, де повно змій та ще більше негрів із автоматами та отруєними стрілами, де в лісі повітря просякнуте малярією та всілякими лихоманками та невідомими ще вірусами. На те вони й були в Африці. А це – не Африка, це колонія Європи, розбавлена неграми, що працюють тут на білих і мають набагато більші доходи, ніж білі у Росії чи в Україні.

А потім їм пощастило. Їх відправили до якогось міста на сході Південної Африки, де їхня армія надовго затрималася, тому що

основний удар було спрямовано у напрямку до промислових районів колишньої ПАР. І саме тут, без попередньої танкової вистави, вони повинні були на власні очі ще раз побачити, що таке партизанська війна на вулицях, адже з невідомих причин опір тут був особливо запеклий.

Богдан чомусь чекав цього з нетерпінням. Тепер усе повинно було стати війною, а не поліцейським рейдом, як було досі. Тепер, здається, треба було б бігати між будинками та битися за кожну кімнату, як у багатьох суперпопулярних комп'ютерних іграх. Тільки йому не відразу спало на думку, що тут не можна буде так просто ввімкнути друге життя або натиснути на клавішу та зарядити іншу обойму, тому що їх нескінченна кількість. Він подумав про це, коли вони розташувалися біля якогось будинка, за яким починався внутрішній двір, який треба було очистити він чорних, і так – крок за кроком, будинок за будинком. Їх стали поливати кулями несподівано, коли вони лежали між двома будинками. Вікна обох будинків раптом наїжачилися білими та неграми із автоматами та пістолетами, тому їм довелося бігти, обминаючи вогненні струмені. Щось їх урятувало, і коли вони осіли за якимись дверима на зразок чорного ходу, Богдан звернув увагу на те, що його це не вразило, от тільки його легені чомусь працювали так, наче він біг не десять метрів, а сто кілометрів, як у пустелі.

Він сам собі здивувався. І тепер неначе прокинувся від сну, прислухаючись до пострілів на вулиці.

Йому стало страшно за те, що буде далі. Будинок, у якому було повно негрів та білих, озброєних та готових захищатися зі зброєю в руках, несподівано став для нього чимось таким страшним, що аж руки стали дрижати, і він помітив, що його очі мимоволі шукають, де б це можна було відсидітися. Влад уже тим часом показував рукою вгору, туди, де за поворотом сходів міг уже чатувати якийсь герой, готовий на все, аби лиш продовжити час існування своєї держави на кілька годин.

Влад швидко обернувся до Богдана та кинув до нього:

– Стій біля дверей. Не виглядай, тому що вони виглядають з усіх вікон. Дивися у шпарину, коли хтось підходитиме – стріляй. Зрозумів?

Богдан мовчки моргнув: мовляв, усе ясно. Тепер він, щодесять секунд виглядаючи, чи не йдуть до них гості, дивився на те, як вони піднімаються вгору сходами. Женя піднімався дуже повільно, готовий стрибнути назад, якщо побачить за поворотом щось небезпечне.

Але потім, коли хлопці один за одним стали підніматися вгору, він уже не обертався, тому що вони піднялися на кілька поверхів та повинні були вже роздивлятися, де вони перебувають та що робити далі.

В нього таки з'явилася проблема. До тих самих дверей, через які вони увійшли, наближався озброєний негр у формі південноафриканців. Отож вир думок тут же захопив Богдана, він став істерично придумувати, чи зустрічати його вогнем на пристойній відстані, а чи чекати, коли ж він увійде, щоб вистрілити йому у спину.

Саме тоді він почув, що нагорі хтось у когось стріляє, потім коротку російську лайку та знову постріл – вже одиничний.

І він присів біля своєї щілини. Негр наближався повільно і так упевнено, що Богдан відчув до нього таку злість, що зрозумів: він просто зобов'язаний його убити, тому що так зухвало негри не ходили ніде. І ще міцніше він стискав ручку автомата, ледь-ледь стримуючись, щоб не натиснути на гачок.

Усе проходило якнайкраще. Негр, який виглядав аж занадто невимушено під прикриттям своїх друзів, наближався до дверей так, неначе ніхто у них щойно не заходив. Він несподівано зрозумів, що негри повбивали всіх його друзів, а тому почуваються упевнено, знаючи, що нікого біля дверей бути не повинно.

Коли негрові залишалося ступити три кроки, щоб потім простягнутои руку до дверей, коли, за розрахунками Богдана, автоматникам на горішніх поверхах стало не видно того самого негра, він штовхнув ногою двері і, зустрівшись поглядом із негром, спрямував у нього вогненну чергу. Негр саме піднімав свій американський автомат, але черга перерізала його вздовж, він здригнувся востаннє й упав.

Богдан тут же рвонув назад і засів тут же. Пройшло дві чи три хвилини, і ніхто більше не прийшов. Тоді він казав сам до себе:

– Тепер моя черга.

Тим часом Влад, Женя, Олег та Дмитро, які щойно застрелили патруль з трьох вояків, почули внизу звук короткої черги. Дмитро сказав:

– Все, наш хохол більше ніколи не розкаже нам про те, як він сидів у ямі у Чечні.

І саме тоді вони почули знизу кроки. Всі водночас почали підніматися, стиха братися за зброю, а потім Влад усміхнувся до всіх та опустив зброю:

– Це Богдан. Я вам точно говорю. Тільки він може так повільно іти і так гриміти чобітьми.

Вони все одно не сприйняли того, що сказав Влад, стали наводити автомати, але Влад був правий. До них піднімався їхній новенький, і обличчя в нього світилося кольором справжнього тріумфу.

А потім вони поволі просувалися коридорами, інколи стріляючи по випадкових солдатах. І коли б навколо цього будинку не гриміли вибухи, вони могли б подумати, що скоро їм доведеться зустрітися з цілою купою негрів, що доведеться відбиватися, не встигаючи перезарядитися.

А було все зовсім інакше. Богдан нарахував вісімнадцять убитих – за той час, поки вони обходили всі поверхи, а потім, визирнувши у вікно, з'ясували, що навколо вже залишилися тільки свої, а війна вже прокотилася далі містом.

І вони виходили, а проти входу стояв Петро, задоволений та щасливий. А потім, коли вони підійшли до нього, Влад скинув з себе свій невеликий рюкзак та простягнув Петрові руку. Саме тоді з одного з верхніх поверхів останній, либонь, негр у цьому будинку вистрілив, і Влад побачив, як у нього на очах крізь рюкзак пройшла куля, вискочивши та ввійшовши потім у землю.

Він застиг на місці, і Петро подумав на мить, що ще одна куля влучила у нього. І хоч купи лівійців, суданців, заїрців та інших вояків одразу ж відкрили вогонь по тих поверхах, де міг бути сміливець, Влад все одно ледь спромігся відкрити рота.

Богдан уперше таке бачив. Це остовпіння у Влада тривало не дуже довго, хвилини зо дві, однак він устиг налякати всіх. Петро потяг його ховатися за якусь вантажівку, що тут стояла, і так сказав:

– Ну ти даєш! Двох десяткв не злякався, а від одного – так мало у штани не наклав!

Петро не відповів. А потім, так і не сказавши жодного слова, він приніс півторалітрову пляшку віскі. Богданові одразу пригадалося свято, на якому він тішився із Анею, і йому раптом так захотілося приєднатися до Влада, що він вже майже рвонувся до того Влада, щоб забрати в нього ту пляшку. Водночас хлопці мовчали, тому що не дуже хотіли приєднуватися. І Богдан стиха мовив:

– Може, все ж приєднаємося? Це вперше я на війні!

Через п'ять хвилин, знайшовши пристойне місце у тому самому будинку, з якого вийшли, вони відкривали пляшку та, поволі смокчучи з неї, розповідали одне одному про свої пригоди, які сталися з ними до того, як вони потрапили в Африку. Глянувши на Богдана, Влад пригадав, як він був у родичів в Україні. І він розповів про те, якою здалася йому Україна. Він сказав:

– При тому, що у вас така маленька країна, ви б могли її всю забезпечувати, жити багато. А я так подивився, і вона мені здалася дуже бідною. І люди у вас ходять по вулицях якісь задурені. Голови у всіх опущені, кожен боїться очі вгору підняти. Наче десь у Танзанії чи у нашій святій Анголі.

Богдан у думці усміхнувся. Почувши таке резюме, він твердо для себе вирішив, що ніколи не повернеться в Україну, тому що йому там шукати нічого, окрім хіба що колючих очей Катерини. Та й то, ота дівчинка із Нджамени здавалася йому тепер набагато ближчою, ніж Катерина.

Вони тут добряче напилися. І хоча те, що вони пили, було дуже високої якості, зранку всім було не по собі. Та проте вони знову були на вулицях, переповнених залишками міської оборони, отож скоро їхні голови працювали краще від будь-яких суперкомп'ютерів.

Богдан знову бігав поміж деревами, стріляв, не зважаючи на те, чи падали ті, у кого він стріляв. І все було б добре, але відтоді, як вони разом святкували друге народження Влада – саме так він назвав те, що снайпер у нього не поцілив, – у Богдановій голові оселилася набридлива муха, що не давала йому спати. Вона цілодобово гризла його, і цей постійний важкий осад у мозку не заспокоював відтепер ні алкоголь, ні таблетки, ні навіть війна.

Відтоді цей головний біль не покидав його ніколи.

Місто опиралося тиждень. І коли настав час, коли всіх захисників було або знищено, або витурено з території міста, вони дістали врешті-решт можливість перепочити протягом кількох днів.

Богдан думав про те, що буде, коли він зможе розслабитися десь у наметі, такому ж чужому, як і будь-який закуток в Африці, думав, що йому хочеться знайти де-небудь ванну, щоб зануритися у неї та сидіти там, доки не почне остигати вода. Взагалі тепер він думав багато про що, але все змінила одна-єдина подія.

Вони не могли отак одразу піти гуляти, їх вишикували на плацу, кілька хвилин розказували про те, як вони молодці, а потім, щойно Петро дозволив іти, Влад покликав їх за собою:

– Ходімте до Кейт!

І вони рушили. Влад ішов швидко, і хлопці ледь устигали за ним, особливо ж Богдан, який часто брався за голову та намагався привести себе до тями, проте йому це вдавалося погано. Голова була важка, наче того самого ранку.

Вони підійшли до тієї квартири, де жила Кейт і її мати. Влад, помітивши, що двері тут, як у тому самому селі, не заперті, штовхнув їх і одразу ж застиг.

Хлопці по одному виходили в нього з-за спини та всі однаково зупинялися. На підлозі у калюжі крові та з перерізаним горлом лежала мати Кейт, а трохи далі, у кількох метрах, лежала сама Кейт. Її горло також було розрізане, але вона була роздягнена, і за цим можна було легко зрозуміти, що сталося перед тим, як вона померла.

Влад стояв непорушно кілька хвилин, та й хлопці стояли тихо, боячись поворухнутися і чимось якось іще йому нашкодити. Проте що ще могло зробити йому гірше!

Богданові здалося на мить, що світ перед ним залило темною, непрозорою фарбою, і все враз потемніло та стало зникати. Він прогнав це марення, але все одно не міг так просто встояти.

Незадовго до цього, коли вони всі разом пили, хтось виголосив тост за неї. І тоді Влад один-єдиний раз за це подякував. Тоді Богдан вирішив, що Влад її повинен любити. І любити не так, як він Катерину, а любов'ю страшною та невідворотньою, а ще такою, без якої його не повинно було б бути. І з цієї миті Влада не стало.

Він пішов до дверей, хлопці – за ним, а коли всі вийшли, він зняв з пояса гранату та сильно кинув її у двері. Вони всі попадали, притиснувшись до землі, і на них полетіла цегла та колоди, перемішані з тим, що було всередині будинку. А потім Влад обернувся до них і сказав:

– Все…

Розділ 68

Вони залишали Африку, тому що за кілька днів увесь світ повстав проти них. Спочатку вони втратили двох тих, із ким разом воювали так довго, що стали їхніми найближчими друзями, могли собі дозволити мріяти про те, що вони повернуться до Росії та розпочнуть якусь власну справу. Проте саме Влад, помираючи від укусу маленької змії, показав їм, що і їм туди дорога.

Тоді вони вирішили тікати. І їхня втеча була тим більше закономірною, що за кілька секунд до закінчення війни той, хто потрапив до них замість м'яса, українець, пішов на той світ. І хоча він не встиг стати їхнім другом, не встиг стати з ними разом одним організмом, але все ж вони звикли до нього. Саме тому вони взяли участь у його похованні. Навіть подбали про те, щоб на його могилі звели пам'ятник, під яким мало бути підписано: тут лежить останній загиблий у цій війні.

Тепер вони проїхали знову половину Африки. Тепер на них не було військової форми, і хоча вони звично оглядалися на кожне дерево та на кожен будиночок, на них були джинси та футболки, куплені в якомусь із магазинів їхньої Південної Африки.

Проте їх було лише двоє. На їхніх рахунках у Петербурзькому відділенні Альфа-Банку було по кількадесят тисяч доларів, і з ними вони збиралися почати нове життя – таке нове, наскільки їм це міг дозволити їхній досвід. Вони були переконані, що такий досвід їм допоможе знайти роботу у Санкт-Петербурзі. Не просто ж так Влад якось розповів їм, де можна знайти його друзів.

А потім, споглядаючи з вікна літака Найробі-Москва за хмарами та за іноземними країнами, що зрідка проглядалися, вони обоє думали про те, що вони робитимуть тепер. І вже тоді, коли

вони наближалися до одного зі столичних аеродромів, Олег озвучив свою думку:

– Ми не вміємо нічого, крім стріляти й убивати. У Росії такі, як ми, потрібні лише там, де крутяться величезні гроші.

А потім вони вийшли, заплатили щось із п'ятдесят доларів таксисту і, радісно оглядаючись, побачили навколо себе свою столицю. Вона мимоволі просила порівняння із тими африканськими столицями, що падали до їх ніг, і Женя сказав:

– А ти знаєш, чому вона така гарна? Тому, що її ніхто не підкоряв, як ми Луанду, Преторію, Дар-Ес-Салам чи будь-яке інше місто. Ось чому.

Вони їхали довго, перш ніж таксист доправив їх до серця міста, до Красної площі. І там, стоячи на мокрій бруківці та споглядаючи те, чого вони аж ніяк не могли побачити в Африці, Женя сказав:

– І ніхто і ніколи не зможе її підкорити. Тому що вона одна варта цілої Африки.

Ввечері вони вирушили до Санкт-Петербурга. Зморені подорожжю через половину світу, вони заснули у номері в готелі, і їм анітрохи не заважало те, що коштував він стільки, скільки вони навряд чи змогли б колись заробити за цілий місяць роботи. Все ж це була перша ніч удома.

А потім вони встали, вмилися та вийшли на вулицю. В них перед очима після злиденної Африки раптом виросла блискуча колишня столиця, яка буквально засліплювала їх своїм блиском.

Вони просто ходили вулицями, зазираючи знизу на куполи церков, дивлячись з мостів на тихі вузькі канали та на Неву, закуту в гранітні береги, позолочені палацами та музеями, театрами та фортецями.

Їм було добре, тому що ніщо не могло їх розважити краще, ніж білі люди навколо, одягнені так, як їм подобалося, а ще – туман і холодне повітря, хмари у небі, яких проте не було видно, але вони нагадували про себе мрякою та мокрою бруківкою.

Але потім, коли минула перша половина дня, Олег та Женя просто змушені були вирушити до друзів Влада. У них було багато грошей, однак вона не могли просто гуляти вулицями. Тож вони шукали собі роботу.

Друзі вже майже забули про Влада. Коли хлопці сказали їм, що воювали в Африці, на них подивилися спочатку іронічно, а потім сказали, що хочуть подивитися, що вони можуть.

І їх, неначе робочу худобу, вирішили спершу випробувати. Для цього їх просто відвезли на якийсь віддалений від міста будівельний майданчик, на якому не було нічого, окрім фундаменту. Там одягнений у шкірянку авторитет сказав до них:

– Значить так. Слухайте уважно, любі друзі. Добре слухайте. Через три години сюди приїде дві групи. Обидві – торгівці наркотиками. Вони будуть передавати партію свого зілля. Їх буде по вісім-десять. Ваша мета: заховатися тут і влаштувати перестрілку. Ви повинні обставити все так, що одна з цих груп влаштувала засідку. Тоді вони стрілятимуть один в одного, а ви доб'єте всіх, хто залишиться.

Вони відмовилися від запропонованих їм пістолетів. Їм потрібна була універсальна зброя, якої їм вистачило, щоб захопити цілу АФрику. Тому вони ховалися у ямах, тримаючи у руках автомати.

Їм було дивно, що іншої роботи у Росії для них немає. Але оскільки вибору не було, доводилося сподіватися на те, що їм не весь час доведеться так праацювати. До того ж, Влад якось казав їм, що його друзі – люди мирні, хоч і злочинні, тож вони вбивають людей дуже рідко.

Все ж у них був гіркий присмак від того, що вони мусили вбивати своїх. І хоча їхні роботодавці в цілому не помилялися – серед цих крутіїв, як і серед депутатів, можна було кинути гранату – однаково не помилишся.

І вони таки дочекалися. Майже одночасно сюди під'їхало два броньованих «мерси», елегантно відкрилися всі двері, і на світ божий показалося чимало молодих чоловіків, одягнених у витончені костюми та неодмінно у темних окулярах.

Олег і Женя ледве стримувалися. Їм було важко, важче, ніж будь-де, тому що на них зараз дивилися, адже потім вони повинні були зателефонувати й повідомити, що виконали роботу. І вже тоді їх повинні були прийняти до цієї банди, що збирала гроші з сутенерів та торгівців на ринках, продавала зброю та наркотики, привозила контрабанду та розбиралася з тими, хто занадто заважав тим, хто міг заплатити.

І вони були на сто відсотків упевнені, що все в них вийде якнайкраще. Адже АФрика їх навчила всьому.

Не змовляючись, вони водночас устали та відкрили вогонь по купі людей, що стояли одні проти одних із валізами. Одночасно з цим хмари пташок, що шукали собі тут поживу, знялися у повітря, піднявши навколо галас, який міг би, можливо, перекрити звуки автоматних черг, але у відповідь на них скоро стали лунати поодинокі постріли з пістолетів.

Їм не довелося навіть дотримуватися інструкацій свого шефа. Вони стріляли у купу людей, радісно зауважуючи, що вони падають ще швидше, ніж падають негри в Африці, а ті, хто встигав витягти зброю, витягали її в калюжі власної крові, лежачи на землі. І їх вони теж спокійно довбивали.

Нікого з них не встигла зачепити жодна куля. Вони переглянулися та перевірили, чи не залишився хтось у машині, проте їм пощастило. І оскільки там не було нікого, Олег із виглядом переможця витяг телефон:

– Все нормально, шеф. Можете приїхати і подивитися.

У відповідь він почув потік лайок, а наприкінці одержав рекомендації:

– Геть звідти! Негайно! Там же зараз буде міліція!

Вони забиралися електричкою. І оскільки вже було відомо, що сталося, в електричку ввійшла міліція та взялася перевіряти документи в молодиків їхнього віку. Вони сіли подалі один від одного, щоб нічого не сталося, і тепер чекали, коли ж настане та мить.

Їхні документи не викликали ні в кого зауважень. Щоправда, в Жені все ж запитали, подумавши, що він косить від армії:

– В армії служив?

Женя не усміхнувся, коли в нього про це спитали. Відповів, враз спохмурнівши:

– Служив.

Міліціонер поцікавився:

– А де?

Женя відповів цілком відверто:

– В Анголі, Танзанії, Кенії та ПАР.

Міліціонер усміхнувся до нього, сказав щось про те, щоб він більше не ризикував із представниками закону, мовляв, пощас-

тило йому, що в мента гарний настрій, а потім відчепився і пішов шукати вбивць цілої купи злочинних авторитетів та їхніх посіпак.

Вони повернулися до свого нового міста серед ночі, і на Балтійському вокзалі на них чекав такий самий «мерс». Вони розмістилися в ньому та побачили шефа, який, що було доволі незвично, сидів за кермом. Він простягнув їм руку:

– Вітаю. Ви круті чуваки. У нас таких давно не було. Хочете розважитися?

Вони переглянулися, і Олег озвучив:

– Ну, не відмовимося.

Шеф вирвав з блокнота листочок:

– Значить так. От вам адреса. Приїдете туди, вас там нагодують, як скажете, і дадуть виспатися. Це така собі квартирка, де грошові мішки розважаються. Коли дівчата не будуть зайняті, зможете ще й розважитися, вам це буде безплатно. А, і ще одне: у вас одночасно й завдання є. Здорова така баба, її назвете матушкою, вона там керує, – дасть вам дві тисячі зелені. Привезете мені. Особисто. Ніким не передавайте. Коли не віддаватиме грошей, скажіть, що всіх перестріляєте. Коли не дасть, застрельте тамтешніх бульдогів та зателефонуйте мені.

Вони поїхали туди, куди їх послали ночувати. Приморський район – так вони сказали до таксиста, і він досить довго возив їх якимись темними місцями, де не було видно людей, зате було повно собак, що вовтузилися у смітниках.

Новенький багатоповерховий будинок приваблював їх не тільки своєю висотою, але й тим, як органічно він вписувався у стрій радянських дев'ятиповерхових будинків. Вони подзвонили у двері, їм відчинили, вони увійшли, а потім, коли на них подивилися зацікавлено, з приводу того, чого вони пішли, Женя сказав:

– Вам повинні були зателефонувати.

Хазяйка враз розквітла, запросила їх сісти, потім покликала якусь дівчину, вбрану, як героїня порнофільмів, яка принесла їм всяких наїдків та напоїв. Вони пили каву, слухаючи приємну музику, але раптом з'явилася та сама матушка-хазяйка та запропонувала:

– Може, щоб тепліше спати було, хочете розважитися?

Хлопці переглянулися, а вона вже запросила сюди п'ятьох дівчат. Коли ті увійшли, вона мовила:

– От вони, наші дівчатка. Можете обирати ту, яка вам сподобалася.

Женя схопився одразу ж, пройшовся повз них, звернувши увагу на те, як усі вони опускають голови перед ними. І потім, вподобавши якусь із них, він узяв її за руку, і матушка провела його до якоїсь кімнати. Повернувшись, вона звернулася до Олега:

– А ви? Ви обрали собі якусь дівчину?

Він задумався. Пройшовшись вулицями Санкт-Перербурга, він бачив багато вродливих, але саме зараз жодна йому чогось не сподобалася. І він вже готовий був узяти яку-небудь, щоб не бути білою вороною, але з якоїсь із бічних кімнат вийшла інша дівчина, одягнена у звичайну сукню. Вона була просто надзвичайна, така, що він іншої ніколи не бачив. Він одразу зупинився на ній поглядом і вирішив, що він обере її. А вона ішла, гордо піднявши голову, тому що вона була тут головним товаром. Тому що це була Аня.

Він повернувся до матушки та запитав:

– А як щодо цієї?

Матушка на мить задумалася. За місяць ця дівчина зробила собі таку репутацію, що до неї приходило стільки гостей, аж вони вже не знали, що робити. Вона коштувала стільки, скільки досі не коштувала жодна дівчина. І тому її берегли, весь час підвищували її ціну, а кожний клієнт, виходячи від неї, говорив, що вона стала ще солодшою.

А тепер її хотів якийсь дрібний служник їхнього покровителя. Отож вона, щоб не погіршувати стосунки, мовила, скривившись:

– Добре. Але знай, що це – краща з кращих!

Беручи її за руку, все ще не відводячи від неї очей, Олег сказав:

– Я не сумніваюся!

І вже там, сидячи на ліжку та спостерігаючи за тим, як вона поволі стягає з себе одяг, він сказав до неї:

– Ти надзвичайна. Ти не схожа на жодну дівчину, що стоїть там, на вулиці. І на жодну з цих інших…

Вона усміхалася до нього, намащуючи своє тіло якоюсь косметичною олією, від чого воно починало привабливо блищати. А потім мовила до нього:

– А я не така, як ті, що ходять по вулицях. Я – південна красуня. Українка я.

Він усміхнувся. Україна викликала в його голові спогади про Африку. Та перш за все він згадав того, чия загибель змусила його та Женю повернутися звідти. Він мовив уголос:

– Я знав одного вашого, він зі мною... Воював. Його звали Богданом. Дивак такий був, весь час про щось думав, мовчав, а вночі віршики писав.

Він не зводив очей з Ані. Її проникливий погляд додавав йому охоти ще щось про себе розповісти. Але коли він згадав ім'я свого брата по зброї, її обличчя враз змінилося, вона вся здригнулася, а потім стала й далі ритмічно рухатися, показуючи йому наймиліші свої місця.

– Розкажи мені про того Богдана.

І тепер, точно знаючи, що то зовсім не той Богдан, вона намагалася уявити собі, що цей гість може бути з ним знайомий. Тож тепер вона слухала.

– Звичайний хлопець. Каже, що у березні поїхав у Росію до родичів, там потрапив у полон до чеченців, вони його тягали туди-сюди, і врешті-решт він опинився з нами разом в Африці. Оце й усе.

Аня тепер не могла думати ні про що, окрім того Богдана. Все це здавалося дуже схожим на казку. Вона знала, як він загинув. Тож тепер, сівши йому на коліна, вона запитала:

– І яке в нього прізвище, в того Богдана?

Коли Олег назвав його прізвище, вона завмерла в нього на колінах, припинивши рухатися. Він здивувався цьому, а ще тому, що вона зовсім не очікуваним залізним голосом запитала:

– Що з ним зараз?

Олег відповів:

– Він загинув, як і сотні інших. А от я, слава Богу, врятувався. І саме тому познайомився з такою красунею, як ти. Але скажи, чому ти так багато розпитуєш про людину, якої не знаєш?

Вона почала цілувати його, а він усе ще чекав на її відповідь. Трохи згодом вона прошепотіла йому на вушко:

– Я знаю його. Це той, кого я любила. Але зараз я люблю тебе.

Розділ 69

О, тепер вона була впевнена, що він існує! І навіть уві сні вона відчувала таке піднесення, якого не відчувала ніколи.

Зранку вона запитала себе знову, чи не наснилося їй те, що було вчора. Перш за все – вона ніколи досі не відчувала, що це таке – прокидатися після такої ночі. Тому, згадавши про те, що було кілька годин тому, вона почервоніла. Потім вона подивилася на себе у дзеркало й побачила попід очима чорні кола, що говорили їй про те, що вона півночі не спала.

А Денис побачив її такою веселою та задоволеною, якою не бачив ніколи. Він навіть рота роззявив від зивування: у Катерини палали щоки та світилися очі, причому все це було для неї аж ніяк не властиве. Отож вона привіталася до нього та сіла пити каву. Він, мало не вдавившись, запитав у неї:

– Катю, ти сьогодні така весела! Що з тобою сталося?

Вона відповіла:

– Нічого. У моєму гороскопі написано, що в мене сьогодні дуже веселий день. І я думаю, що вони не помилилися.

Сьогодні вона вражала всіх. Її брат перший звернув увагу на її стан, а потім вона побачила Ярика. Вона була єдиною, мабуть, дівчиною, з якою він ніколи не намагався фліртувати. А тепер він підморгнув до неї, а коли вона вже майже пройшла повз нього, присвиснув та мовив:

– Оце дівчина!

Вона оцінила те, що він сказав, і їй стало смішно. Тим більше смішно їй було через те, якими були всі ці хлопці, тому що вона мала з ким їх порівняти. І вони все ж програвали. Тому що були людьми.

Її радості вистачило на кілька днів, а потім вона, прокидаючись зранку, знову відчувала страшенну самотність. Кількох візитів судді їй цілком вистачило, щоб тепер мучитися через те, що його не було поруч із нею. Вона заплющувала очі й питалася в себе, чи не він її розбудить зранку, але вона вставала сама, ішла до школи та навіть там не мала з ким поговорити. І їй від того ставало ще важче.

Кожного дня вона приходила додому, робила деякі хатні справи, а потім, лежачи на своєму ліжку та спостерігаючи за розташу-

ванням візерунків на шпалерах, що були на стелі, довго думала про те, що з нею було, а що – ні. Вже не було піску в неї у кімнаті, як не залишилося жодних слідів у ванній. І саме тому вона знову і знову намагалася себе переконати в тому, що суддя таки був з нею, що їй це не наснилося. І щодня їй все менше вірилося в те, що він був з нею. І кожен наступний день ставав для неї дедалі важчим, тим важчим, чим менше вона вірила у те, що той самий суддя існує. І часом їй так хотілося закричати на всю квартиру про те, що вона бачила, про те, що вона таки була на кораловому атолі, і що вона не дівчина. Та вона не мала кому це сказати.

Вона марніла з дня на день, доки не сталася одна подія. Неодмінний медогляд у гінеколога не обіцяв їй нічого надзвичайного, проте коли лікарка закінчила його, Катя почула від неї коментар:

– Здається, дівчата вже зовсім перевелися. Оце вже третя поспіль – і жодних слідів доброчесності. Ну йди вже, дівчино, тебе, мабуть, дуже хочуть бачити хлопці!

Вона вийшла з кабінету й відчула, як народжуються у глибині її очей сльози. Вона забігла у кімнату для дівчаток і пробула там досить довго, поки вони крапали, і вона ніяк не могла спинити їх. Так, вона знала, що суддя існував. Так само вона знала, що вона тепер не може бути дівчиною. Та її чомусь до глибини душі зачепив коментар тієї лікарки, що поставилася до неї так само, як до якоїсь Віки чи тієї ж Оленки, що були перед нею. І сказала це як очевидну річ.

Їй було неприємно. Вона знала одного-єдиного чоловіка у Всесвіті. На нього й чекала.

І тепер, знаючи, що він був і зараз є, але не приходить до неї, вона переконала себе, що більше ніколи з ним не побачиться. Отож вона тепер була не з тими двома мільярдами християн, що чекали на його друге пришестя. Ні, вона тепер була зовсім іншою. Вони здогадувалися, а вона напевно знала, що він є. Та доля діви Марії її не спіткала, і тепер вона не чекала, що він з’явиться знову.

Брат її вже нічому не дивувався. Катя за кілька останніх місяців стала для нього суцільною загадкою, він знав, що вона передбачувана лише у своїй непередбачуваності. Отож вона стала навіть із ним мовчазною та похмурою. Мати якось сказала Денисові:

– Це само собою. Вона дорослішає. Тепер у неї настають важкі часи. І ми повинні допомогти їй подолати їх. Ми повинні просто не зачіпати її, щоб вона не нервувалася. А вона вже сама, на власний розсуд знайде, що робити!

О, в неї був непоганий досвід того, що можна зробити на власний розсуд! І вона невідомо звідки знала напевно, що коли вона ще раз спробує вбити себе, він не прийде. Окрім того, він же сказав їй, що коли вона помре, він не зможе їй допомогти, врятувати.

Вона просто мучилася. І якось їй здалося, що от-от щось має статися, проте вона сама собі не повірила.

Коли вже закінчилося навчання, коли всі іспити були складені, вона ішла разом із братом до якогось його знайомого, в якого Денис повинен був забрати старий виграш у карти – невелику суму, але її мало їм вистачити на те, щоб випити по чашці кави у якомусь кафе. Було вже зовсім темно, мати навіть казала їм, що не можна так надовго затримуватися, але нічого в неї не вийшло.

Літня вулиця була приємно затінена каштанами, ліхтарів не було, і навіть жоден відблиск Місяця не потрапляв сюди. Видно було лише відділені ділянки, що освітлювалися світлом з автомобіля, що стояв у глибині якогось двора.

Вони не поспішали, тому що Катя підказала братові ідею цілу ніч грати у карти, і він її приняв залюбки. Отож додому вони повинні були повертатися тоді, коли вже зійде сонце.

Вона ніколи не боялася ходити такими місцями. І навіть коли з одного з безлюдних темних дворів з'явилася група хлопців, що багато лаялися та наближалися до них, вона залишалася спокійною. Доти, доки вони не наблизилися на відстань трьох метрів і не сказали:

– Кицю, йди до нас!

Денис не думав довго, схопив її за руку, штовхнув назад і встиг сказати їй:

– Біжи!

А потім, коли перший удар кулаком досяг цілі та забив йому дихання, вона побігла, сподіваючись на те, що зараз вона зустріне поліцію, і все буде добре.

Вона знайшла поліцейську машину за чотири квартали. І їй довелося детально пояснювати, що й де відбувається. Коли ж вони

сказали їй сідати, машина поволі поповзла до місця, що вона його вказала, і коли Катя із слізьми на очах запропонувала їхати швидше, їй відказали:

– Ти що – не бачиш, що інспектор Дяченко щойно прокинувся, ти його розбудила, а тепер хочеш, щоб він швидко їхав! Краще вже будемо, їхати, як їдемо, тому що він нас на той світ привезе!

Та вона не слухала цього, вдивляючись у ту точку, де він мав бути. Світло фар вихопило тих хлопців, що ще досі били його. Вони рвонулися навтьоки, а поліцейська машина зупинилася, і один із Катериною разом пішов до брата.

Він був скривавлений і, здається, не дихав. Катя впала на землю, притиснулася до його грудей вухом та сказала радісно:

– Він дихає!

А потім було те, чого можна було чекати. Він опинився у реанімації, а лікарі приносили рахунок за рахунком, що їх треба було оплачувати. І доки залишалося щось від тих кількох сотень доларів, що їх заробив Матвєєв-старший по Чехіях та Польщах, все було гаразд. А потім, коли їй принесли черговий рахунок доларів на п'ятдесят, мати побігла позичати в сусідів, обіцяючи віддати з наступної зарплати, хоч би їм довелося сидіти голодними. Далі вона вже до всіх своїх подруг завітала з таким проханням, і коли вони одна за одною почали відмовляти їй, перед нею встав той самий привид, якого вона так боялася.

Катя сиділа у холі лікарні цілими днями, інколи ненадовго засинаючи, однак потім швидко приходячи до тями, щоб увійти до тієї палати, глянути на брата та пустити сльозу, тому що він за півтора тижні ще не сказав жодного слова, хоч лікарі й казали, що він видужує. Саме тоді до неї підійшла їхня мати та сказала до неї:

– Катю, я закладаю квартиру. Ми вже позичили близько тисячі доларів, а треба ще і ще.

Катя відчула у материному голосі таку тугу, якої ще ніколи не чула, відколи помер батько. Вона говорила це, відчуваючи, що сльози от-от поллються в неї з очей. Адже вони ніколи не повернули б тієї суми, що позичали. І квартиру довелося б неодмінно продати.

Проте жодна з них, зрозуміло, не мала сумнівів. Все було вже вирішене.

За квартиру їм дали приблизно половину її вартості, дві тисячі триста доларів. Мати роздала все, що вони встигли напозичати, потім сплатила всі рахунки, і в них залишилося трохи більше п'ятисот. На додачу її звільнили з роботи, і тепер вони могли розраховувати на що завгодно, але не свою квартиру.

Вперше за кілька днів повернувшись додому, Катя помітила, що мати почала збирати речі. Вона перелякалася, а потім повернулася до лікарні та запитала в неї:

– Навіщо так, мамо?

Мати не відповіла, проте Катя зрозуміла все й сама. І коли мати остаточно продала квартиру, в них залишилося ще чотириста доларів понад оплату рахунків. Тепер вони мріяли, що б їх вистачило на все.

А потім Денис прийшов до тями. Він розплющив очі, і вони удвох почали плакати. Він поволі підняв руку, обплетену прозорими трубками та дротами, торкнувся свого носа, з якого також виходила така трубка, та поволі мовив:

– Все гаразд. Зі мною все гаразд.

Тепер вони сиділи поруч із ним та розважали його цілими днями, чекаючи, коли ж таки станется те, про що вони мріяли, коли вони заберуть його додому, коли він знову почне ходити. Лікарі сказали, що це буде неодмінно, незважаючи на те, скільки ножових поранень він мав. А він слухав їх, дивився на їхні вимушено раді, але у глибині такі сумні очі, і розумів, що не все навколо таке безхмарне, як кажуть лікарі.

Він не відчував себе нижче поясу. Від пупа його просто не було. І хоча лікарі сказали матері та йому, що скоро вони поставлять якусь там пластину, і все з ним буде нормально, він швидко усвідомив, що йому загрожує – провести у такому ліжку решту життя.

А потім прийшла Катерина. Він подивився на неї та налякав своїми словами:

– Якби ти знала, сестричко, як я заздрю тобі! Як би я хотів зараз устати й піти! Та я не можу, та й навряд чи зможу ще колись…

Вона вимушено усміхнулася, і йому стало не по собі від того, як це було неприродньо. Він одразу ж сказав до неї:

– Я бачу, що не зможу встати. Це я тобі точно говорю. А ще я бачу те, що коли я ще трохи тут полежу, у вас зовсім не зали-

шиться грошей, і доведеться десь позичати або продавати квартиру.

Катя опустила голову. Їй було так важко слухати це, що хотілося закричати, заплакати, впасти йому на груди та сказати про те, що вже нічого продавати, ні в кого позичати, тому що вони вже на вулиці.

І все ж вона витримала, не сказавши йому нічого. Вона розповідала йому про те, що бачила Оленку, і та передавала йому привіт, а він їй на те мовив:

– Краще б ти побачила десь Аню… Тоді мені більше нічого не було б потрібно.

Катя почекала, коли він засне, а потім вийшла у той самий хол, в якому вона тепер знала кожен куточок, знала, як звати кожного лікаря, медсестру та прибиральницю, і не була рада, що знала.

Денис лише удавав, що заснув. Насправді він вже вирішив, що буде робити. Тому коли вона вийшла, він простягнув руку до якоїсь медичної картки, взяв ручку та, хоч як йому було важко, написав там:

– Не сумуйте. Катю, нехай тобі пощастить у житті й у коханні. Мамо, нехай вона вчиться, як хотів батько. Ми ще з вами побачимося.

І він кинув цю картку на підлогу, тому що вже несила було тримати її, а потім одним різким рухом вирвав у себе з носа ту трубку, що туди вела. Вона була довжелезна, і поки він, долаючи біль, видирав її, кров вилітала в нього з носа.

А потім він виривав із себе всі дроти та трубки, що в ньому були. І коли все було зроблено, кров краплями та струмочками текла по ньому, і він відчував, як його і без того непевна свідомість поволі згасає. Коли вона ледь-ледь жевріла, він раптом подумав про те, що тепер ніхто не захистить його сестру та матір. Однак було вже пізно. Його вже зустрічала безодня.

Розділ 70

Богдан спробував це усвідомити. І зловив себе не тому, що в нього від самої думки про це волосся піднімається й намагається скинути геть його бандану.

Він ще раз подивився на руїни будинку. Справді, тут колись жила та дівчинка, якою він марив, і завдяки якій він, залізний герой, непереможний Влад ставав інколи мрійливим та чутливим. І хоч як рідко це було, все одно на це можна було звернути увагу.

Влад до кінця дня не сказав більше нічого. Він зник, залишивши їх у найгіршому настрої, що вони його будь-коли мали, і тепер вони мовчки сиділи у наметі. А потім хлопці стали по одному виходити, і врешті-решт Богдан залишився сам.

Тоді до нього знову прийшла муза. Тепер вона не була руда, як Катерина, і не була схожа на вірменку, як ота дівчина зі столиці Чаду. Перед ним була зовсім інша дівчина, чорношкіра, але мертва, і хоч як переконливо вона виглядала, він не зміг повірити у те, що це вона. Тепер вона йому ввижалася смертю, страшною, але все ж не справжньою.

Він усе ще не міг усвідомити того, що вона мертва. Це для нього було настільки неймовірною подією, що він сказав сам до себе, що він іще десь може з нею побачитися.

І сам злякався своєї думки. Але щось йому вже підказало, що він теж там рано чи пізно буде і матиме можливість передати привіт їй від Влада.

А тим часом усі ті картини, що пропливали перед його третім оком у темних глибинах його підсвідомості, ставали дедалі яскравішими, а потім, одягнені у незграбні рими, завмирали на папері. Він не намагався писати це розбірливо, тому що був упевнений, що тепер ніхто не буде цього читати. Зрештою, не було вже кому це читати.

І він усе ж писав далі, аж доки його змучена рима не облишила його, і він не поклав голову на той самий рюкзак Влада, за який вони не так давно пили. І вже засинаючи, він подумав собі про те, що тепер Владові байдуже до того, що він якимось дивом залишився живий, що він думає лише про те, що її більше немає.

І раптом Богданові стало безмежно шкода себе за те, що він не може бути зараз поруч із тією дівчиною, через яку в нього вдома навіть сльози на очі навернулися, тому що він переконався в тому, що вона йому не світить. І це було так переконливо, що коли він засинав, на очах у нього таки заблищала ота сама солона рідина, що так не личить чоловікам.

А зранку, прокинувшись у наметі, наповненому алкогольними випаровуваннями замість повітря, тому що хлопці щойно повернулися, він задумався над тим, що краще – бути з нею, але одну мить, щоб потім згадувати про це решту життя, чи не бути з нею, але принаймні знати, що вона жива. Він був упевнений в тому, що його Катерина жива. І знав напевно, що якби вона померла, він би цього не витримав.

Зранку навіть Петро, що зневажав усіх чорношкірих, поспівчував Владові. А той повільно і тихо, але із усією злістю, на яку був здатен, відказав йому:

– Ти не співчував тим, хто втратив своїх дружин чи наречених у тому селі, де ми знущалися над дівчатьми, а потім спалили їх. Чого ж ти співчуваєш мені?

Петро чи не вперше у житті не знайшов що сказати. А може, просто не схотів, просто удав, що не чує Влада, і пішов далі, звично роблячи зауваження тим новачкам, що прибули разом із Богданом.

А потім вони знову опинилися у місті, в якому аж кишіло негрів та білих, обвішаних гранатами, тому що у них не знайшлося грошей, щоб купити собі квиток на пароплав і втекти звідси. Вони, здається, вирішили дорого продати свою свободу, а разом з нею і свою країну.

Тут Богдана вразило те, що він побачив. Він побачив, як скаженіє Влад, побачив, як він вибігає на вулицю, по обидва боки якої стоять будинки, з кожного вікна яких стріляють, і починає влучно скидати одного за другим, при цьому залишаючись неушкодженим.

Богдан дивився на це дещо навіть перелякано. Проте він разом з іншими біг за Владом, ледь устигаючи, і намагався прикривати Влада, не знаючи напевно, чи залишилися живими ті, по кому він стріляв.

На кожнім кроці вони перемагали. Не було такого місця, де неграм вдавалося відстояти бодай один закуток якогось будинку, або якусь вулицю чи поворот якоїсь вулиці. Вони падали або тікали, місцеве населення ховалося, а вони рухалися далі.

Вони взялися за якийсь великий будинок, де було багато квартир, і всі вони були повні людей. Отож вони ішли, стріляючи з-за поворотів коридорів, а їм до ніг падали цивільні громадяни, пере-

важно білі, благаючи бурською мовою про пощаду. І вони нікого не зачіпали, просто великодушно не звертали ні на кого уваги, переслідуючи тих, кому залишалося жити кілька годин.

Припало їм увійти до якоїсь квартири, в якій, здається, зібралося стільки людей, скільки було у когось родичів. Вони ховалися від них, переможців, а вони пройшлися квартирою, переконалися, що тут немає нікого, хто міг би цікавити їх як потенційна мішень, і на мить сіли відпочити. Аж раптом у Влада задзвонив телефон, і він, приклавши його до вуха, кинув до всіх:

– Місто наше, можна не хвилюватися. Танки поїхали далі, до кордону з Мозамбіком. Можете лягати спати!

Богдан відчув, як його кістки самі собою потягли його вниз, і він упав, спершись спиною до стіни. Тепер, наполовину заплющивши очі, він думав про те, чому йому так важко далася ця пробіжка вулицями невеликого міста.

А потім він здивовано підвів голову, тому що почув тихі та невпевненні благання про пощаду. Тоді він побачив те, що вразило його дуже глибоко. Побачивши білу дівчину років шістнадцяти, що ховалася за спини присутніх тут чоловіків, Влад схопив її за руку та тягнув до іншої кімнати. Хлопці ж, не говорячи ні слова, штовхали назад тих, хто рвонувся був її захищати.

Він устав швидко. Те, що відбувалося в нього на очах, було йому зовсім не зрозуміле. Досі він не бачив того, щоб хлопці з його команди отак поводилися. Влад якось сказав йому, що він не може собі дозволити, щоб хтось так поводився із дівчиною коли в нього є дівчина, із якою хтось міг би повестися так само.

Богдан тоді повірив йому. І війна для нього була повна стрілянини, але в ній не було тієї самої родзинки, у якій знаходять розрядку та перепочинок злі та змучені солдати. Саме заради того, щоб у переможеному місті робити те, що їм хочеться, вони перемагають. І тоді горе тим, хто наважиться стати в них на дорозі.

Дівчина майже не пручалася. Влад оглянувся: інша кімната мала дуже велике вікно, і туди могла залетіти випадкова куля чи граната, тому він сказав:

– Заберіть усіх глядачів у ту кімнату.

Богдан разом із хлопцями мимоволі виконав цей наказ, а коли Влад почав її роздягати, хтось із чоловіків, імовірно, її батько, рво-

нувся знову її рятувати. Тоді Дмитро, недовго думаючи, спрямував у нього коротку чергу.

Він присів, і з рота в нього потекла кров. Тоді вмить стихла й дівчина, даючи Владові стягти з неї одяг. Потім він кинув на підлогу якусь ганчірку, що валялася тут, та показав їй на неї. Дівчина покірно лягла, він став вперед нею на коліна та став розстібати штани.

Богдан дивився на це, застигнувши від новизни всього, що навколо відбувалося. Досі не бачивши такого, він раптом відчув і себе переможцем, і йому теж закортіло схопити якусь дівчину та показати їй, що горе переможеним.

Влад почувався чудово. Дівчина лежала під ним спокійно, повернувши вбік голову, не дивлячись ні на кого, важко видихуючи з легенів повітря.

Потім Влад устав з неї, а вона все ще лежала, так само повернувши голову вбік. І саме тоді забіг Олег, з порогу повідомивши:

– Чорт їх бери, жодної білої дівки!

Побачивши, що Влад уже справився, став і собі розстібати штани. Дівчина зрозуміла, що їй немає чого вставати, і навіть не поворухнулася.

Богдан не міг навіть сам собі сказати, що він відчуває. Те, що він бачив, вражало його дедалі більше, особливо ж тим, що всі його брати по зброї поводилися абсолютно природньо, так, що для них нічого не сталося. І він щиро повірив у те, що для них нічого надзвичайного зараз не відбувалося.

А потім, коли до неї підійшов Женя, він відчув у собі якусь досі небачену радість, підсилену гормонами, тому що тепер він міг усе. І це змусило його встати, не зводячи очей з цієї дівчини, демонстративно почухатися в себе поміж ногами та вийти у коридор.

Хлопці стали реготати. Він почув це й сам усміхнувся, але не почув реготу Влада. Той був таким же зосередженим, яким він був на вулиці та лежачи на тій дівчині.

Богдан відчув, що коли він зараз же не знайде собі дівчину, то хлопцям доведеться рятувати всіх цивільних, що тут були. Тому він швидко біг коридорами, шукаючи її.

Довго шукати не довелося, бо на один поверх вище він знайшов чорношкіру жінку та таку саму дівчину, щоправда, молодшу

від тієї, що нею зараз розважалися його нові друзі, але теж нічогеньку.

Він просто забрав її в матері, а коли та спробувала піти за ними, вдарив її ногою в обличчя, і вона відлетіла до стіни.

Він ударив сильно. Йому треба було все робити швидко, і ніхто зараз не міг йому завадити.

Хлопці усміхнулися, побачивши, що він привів чорну, але не сказали йому нічого: мовляв, насолоджуйся життям. Зрештою, вони теж колись були такими.

Ця негритянка й не думала опиратися. Вона тільки дивилася прямо всередину нього широко розплющеними очима та пильно, що він врешті-решт здався та відвернувся від неї, дивлячись то кудись убік, то на її маленькі ще груди. Проте вона для нього не була маленькою, ні, майже такою, як і Катерина. І сама думка про це змушувала його навісніти на ній, від чого вона здригалася й стиха зойкала.

Потім він узнав, що вона була незайманою. І це додало йому гордості за самого себе. Та одразу по тому сталося те, що змусило його навіть після того, що він бачив і сам робив, здригнутися.

Та біла дівчина, яка сьогодні слугувала за розвагу вже четвертому з Владової команди, цього разу була Дмитрова. І він уперто й зосереджено лежав на ній, не звертаючи уваги на зауваження своїх друзів. А потім, встаючи з неї, він раптом вихопив ножа і вдарив ним дівчину просто у серце.

Здається, навіть хлопці не були готові до цього, і лише один Влад устиг направити на її родичів автомат, зупинивши їх. А Богдан, що ще навіть не встиг штани застебнути, застиг на місці.

Лежачи в калюжі власної крові, їхня сьогоднішня біла розвага ще сіпалася. І тут Дмитро мовив крізь свою зухвалу усмішку:

– Ну от! Невже вони не знали, що з нею таке буде!

Богдан, неначе прокинувшись від страшного сну, кинув до негритянки одне англійське слово:

– Біжи!

Вона зрозуміла його й побігла. Богдан був упевнений, що зараз Дмитрова злість перекинеться ще на когось, тому вирішив її врятувати. Проте Дмитро, побачивши, що його не всі зрозуміли, враз став тихим і непомітним.

А вони всі разом вийшли з будинку на вулиці міста, де вже стали з'являтися автомобілі генералів та старших офіцерів, що ними командували, а також броньовані мерседеси із адміністрацією міста, призначеною ще до його взяття.

Богданові перед очима все ще стояли ті двоє дівчат: одна та, яку він щойно зробив жінкою, а друга та, що потонула в калюжі крові на підлозі. І тому тепер, ідучи разом з іншими вулицею, він не міг ні на чому зосередитися, думав тільки про це. Навіть коли пролунали поодинокі постріли, він не встиг упасти на землю, як той, хто стріляв, був мертвий.

Поруч із ним лежав Дмитро. У нього від голови по рівному бетону тік тоненький темний струмочок. Навколо нього враз зібралося безліч солдатів, але ніхто не ризикнув його торкнутися. Тоді до нього підійшов Влад і, примірявшись, взяв його на руки, наче наречену, і поніс.

Його ховали як героя, хоч він і помер уже після взяття міста. Богдан стояв над ямою, викопаною і закопаною полоненими білими, і відчував якесь жорстоке задоволення від того, що Дмитра більше немає з ними поруч. Водночас він, поглянувши на Влада, подумав, що той вже знає, про що Богдан думає. І Богдан сказав сам собі:»Хоч би ти не здогадався!».

А потім вони всі разом чи не вперше за кілька місяців переодяглися у цивільний одяг і пішли гуляти містом. Тут уже майже не було їхніх колег, з'явилася поліція. Вони дивилися на все й почувалися не у своїй тарілці, тому що тут уже запанував мир. А до нього вони не були звичні.

Щось завело їх у парк на околиці міста, тут вони сіли в тіні якогось дерева та стали просто сидіти й мовчати, насолоджуючись морозивом та тим, що ніхто ними не командує. А навколо них бігали діти, і ні в кого з них не виникало бажання їх спиняти. Щось приємне і добре було в них, таке, якого вони давно не бачили.

Вони лежали у траві й мовчали, і їм довелося б, мабуть, пролежати тут аж до вечора, проте раптом Влад різко встав:

– Дитина!

І побіг уперед. Хлопці подалися за ним; виявляється, якась дитина вилізла на дерево, а тепер верещала, тому що не могла злізти.

Влад миттю опинився на тій гілці, де хлопчик років чотирьох намагався утриматися на гілці. Потім вони внизу зловили його, а за ним стрибнув і Влад. Дитину вони пустили, вона побігла, а потім всі глянули на Влада, щоб запропонувати йому повернутися у тінь їхнього дерева. Але тут він побілів і здригнувся.

Вони одразу зрозуміли, що сталося. Від його ноги по траві швидко повзла тоненька коротка змія, а з-під закочених штанів Влада добре було видно дві червоні крапки та крапельки, що витікали з них.

Хлопці враз захвилювалися. Хтось із них одразу запитав:

– Що це за змія?

Влад несподівано кволо усміхнувся:

– Мені капут. Я вже відчуваю це… Привіт Петрові.

Хлопці не думаючи довго схопили його попід руки та потягли геть із цього парку, а коли вийшли до дороги, там не було видно жодної машини, що їхала б у напрямку до центру міста чи хоч куди-небудь.

Несподівано для них Влад упав на коліна. Хлопці, що тягли його вперед, зупинилися та спробували його підняти, але він не робив ніяких зусиль. Олег і Женя стали один перед одним казати йому:

– Вставай, вставай, зараз поїдемо у лікарню!

Він знову усміхнувся, і у його усмішці читалося безмежне безсилля. І тихим, але все ще владним, залізним голосом він мовив:

– Ви мене нікуди вже не відвезете. Призначаю командиром Олега. Покладіть мене у траву і дайте спокійно померти.

Хлопці почали щось йому казати, що він житиме, що все ще виправиться, але все одно пустили його руки, і він опустився стиха на землю.

Богдан разом із іншими підбіг до нього й побачив, що у Влада з рота почала йти біля піна. Він здригнувся від однієї думки про те, що Влад помирає, але він одразу ж мовив до них:

– Хтось із вас вірить у Бога?

Усі вони промовчали. Тоді Влад сказав:

– Тим гірше для вас. Я теж досі не вірив. Але… Я не можу не вірити у те, що зараз я із нею не побачуся. Хоч на мить, перед тим, як потрапити у пекло.

Хлопці крутилися навколо нього, витирали піну, що повзла у нього з рота, тримали його за руки й ноги, коли його починало лихоманити, а потім він раптом вигнувся у спині, стиха простогнав, вирівнявся умить і замовк.

Розділ 71

Суддя вів Яна за собою, звернувши увагу на те, як він боїться того, що їх оточувало. Вони спускалися вниз кам'яними сходами, холодними, ледь освітленими нечисленими смолоскипами на стінах. І в цьому тьмяному світлі Янові здавалося, що він бачить якісь тіні, проте він себе переконував у тому, що їх насправді немає, і почувався від того не краще. Тому що такими довгими сходами суддя міг вести його тільки до пекла.

Суддя знав, що не залишить його там. Він твердо вирішив знищити його остаточно, щоб більше ніяка спокуса не дала йому повернути його назад, у його маленьку країну, і щоб жодна інша людина не стала заручницею його чорних справ.

А потім суддя відчинив важкі сталеві двері, і Ян побачив за ними червоне зарево, від якого кров у нього у венах застигла на мить, а потім серце забилося, як скажене, і він мало не сказав судді, що він готовий на все.

Суддя вів його такими місцями, що він відчував: от-от він десь зупиниться, і це стане його, Яна житлом на цілу вічність. Він бачив, як велетенські ящірки відгризають людям пальці, потім руки, ноги, і кров струменями стікає до великого озера, у ньому закипає, і в ній варяться інші люди. А потім у тих самих людей виростає нова шкіра, і все починається наново.

Тут була справді пекельна спека. І все ж Ян тут похолов. У нього з-під ніг розбігалися щури та павуки, ящірки та ще якісь страхітливі монстри, маленькі, але тим більше страшні, адже їх було багато, і вони вилазили на людей, що багаторазово помирали та народжувалися у тутешніх атракціонах. Вони, ці дрібні монстри, пили їхню кров та їли їхнє м'ясо, щоб потім залізти своїй жертві всередину, примусивши дригатися, потім безсило звисати на ланцюгах і мотузках, що ними кожен був прив'язаний до хреста чи стовпа, і все продовжувалося так само.

У повітрі тут висів страхітливий сморід, і коли Ян побачив якусь особливо огидну картину, його знудило прямо на купу павуків. Суддя оглянувся та не сказав нічого.

Тепер вони підійшли до палацу, такого великого, як і всі попередні розваги для приречених на вічне страждання. Суддя показав Янові на сходи, що вели донизу, і Ян застиг на місці. Він згадав про Дантове пекло, в якому було дев'ять кіл. Він побачив, таким чином, лише одне-єдине.

Суддя вів його такими ж темними сходами, і його полонений мовчав усю дорогу. Потім, не втримавшись, він запитав:

– Куди я потраплю? У дев'яте коло?

Суддя не відповів. Все одно Яна вже за великим рахунком не було. Тож вони ішли далі, а потім, дійшовши до ще одних сталевих дверей, суддя відчинив їх та показав йому вперед:

– Проходь!

Вони опинилися у велетенському залі, який, скільки вистачало очей, було зайнято високими полицями із купами листків. Суддя показав Янові на прохід між полицями:

– Йди.

І вони ішли вперед, минаючи однакові полиці. А потім, зупинившись біля якоїсь із них, суддя обернувся до Яна:

– Ми прийшли.

Не розуміючи, що відбувається, Ян запитав:

– Значить, я повинен залишитися тут назавжди? Що це за місце?

Суддя поліз на полицю і дістав звідти листок пергаменту. Повернувшись до Яна, він мовив:

– Якби ти повинен був потрапити до пекла, я б тебе там залишив. Якби я хотів, щоб тобі було гірше, ніж у пеклі, з нього ми спустилися б не до бібліотеки, а просто на Землю. Однак ми тут. І ти тут справді залишишся назавжди.

Ян випадково подивився на підлогу, і йому в очі раптом впало те, що вся підлога тут була закидана людськими кістками, дрібно переламаними, але все ж упізнаваними. Тоді Ян відчув, що в нього знову починає скажено калатати серце, але він владно зупинив його та подивився на суддю, чекаючи, що ж станеться далі. Той мовив:

– Цей листок – твоя душа. Я переписував його, намагаючись тебе виправити. Однак мені не вдалося цього зробити. Тому прощавай.

Ян побачив тільки, як суддя почав рвати цей листок. А потім він уже не бачив нічого, тому що розсипався на місці та впав до ніг судді у купу тих самих давно померлих, чиї душі суддя вирішив знищити.

Тепер суддя почувався нормально. За чехову дочку він помстився, як, втім, і за чеха з марсіянином. Король же, як він узнав від янголів, був живий, а Румунія – у порядку. Отож про свою свиту суддя знав усе. Щоправда, ще про одну людину, не зі свити, він не знав нічого. І це його трохи непокоїло.

Тепер його робота полягала переважно у тому, що він приймав повідомлення з того невидимого фронту боротьби із вогниками. Він наказував і вимагав, лаяв, ще наказував, карав, але нікому ще не дякував та не казав, що робота виконана відмінно.

І це стало його непокоїти. Ці маленькі істоти зв'язували його, і він вже не знав, що робити.

Аж от якось йому повідомили, що якась група вогників рушила у напрямку до Землі. Тоді суддя покинува планету, не звертаючи уваги на застереження своїх радників, і на чолі невеликого загону янголів-головорізів рвонувся туди, щоб урятувати блакитну зірку.

На щастя, вогників було небагато, тож вони скоро гарно вибухнули, осявши вибухами нічне небо над деякими країнами Африки.

А суддя тим часом дивився туди, де спала Україна. Його раптом нестримно потягнуло туди, до дівчинки, що єдина у Всесвіті зважилася покликати його до себе. І він пишався тим, що така дівчинка все ж існувала.

Він не наважився піти до неї. Так, вогники, якби увірвалися на Землю, могли б її убити, але все ж він устиг. Суддя був упевнений, що вона вже забула про нього, адже він подбав про це. До того ж, його візит був би їй не на користь…

І він повернувся до себе на Нептун, туди, де навряд чи повинно було бути багато роботи. Натомість за той час, що вогники билися з ним, повз Марс пролетіло так багато померлих людей, що він приємно здивувався. Тому, вдягнувши свою мантію, він звич-

но ввійшов до того самого кам'яного залу та привітав усіх своїм владним жестом.

Натовп вітав його ревінням, як на майдані, і він мимоволі згадав планету Марс та тамтешні натовпи. Тоді він, сам до себе подумавши, що тут забагато рис подібності до Землі та Марса, подумав, що треба щось змінювати.

Але до того він сьогодні не дійшов. Роботи було багато, він розглядав усі справи, щоб не було там, у пеклі та в раю, нарікань на те, що він щось зробив несправедливо.

Його увагу привернула одна справа, яку він залишив насамкінець. У його пергаментах було написано: Влад. Але він здивував суддю спокоєм, який був у його серці. Він байдуже чекав на свою долю. І коли суддя підійшов до нього, він запитав:

– Ну, де моє пекло? Веди мене туди!

Суддя дивився на нього трохи здивовано, аж зачаровано. Він уже знав, чому Влад такий спокійний, знав про Кейт, яка вже ніколи не повернеться до нього, тому що її забрали вогники.

Раптом Влад здригнувся. Він зрозумів, що перед ним стоїть всесильна істота, Бог, який може все. Отож Влад сказав до нього відразу:

– Перед тим, як я там опинюся, дозволь мені хоч одним оком глянути на мою Кейт!

Суддя не відповів йому, натомість клацнув двома пальцями, і Влад зник десь у тих райських долинах, де він стільки часу провів із чехом та королем. Чомусь цей хлопець, попри те, що він із власної волі став вояком, викликав у нього приязнь, якої він не відчував раніше ніколи. Просто тепер він згадував про пристрасть, що привела чеха до смерті через Олівію, пригадав про пристрасть чехової дочки до того наркомана, чию нетлінну душу він знищив, щоб ніколи більше не відроджувати.

І раптом він подумав, що йому зараз насправді бракує однієї-єдиної речі для того, щоб бути спокійним. І він зірвався з місця та сам-один рвонувся через хмари, до зоряного простору, щоб якомога швидше долетіти до тієї планети, що її так часто називають пеклом, а він тепер починав розуміти, за що її люблять.

Він летів туди, де між хмарами було так легко виділити ту країну. Він летів до Катерини. Власне, він летів по Катерини. Тому що досі в нього не було цариці.

Розділ 72

Катя побачила його й одразу зрозуміла, що вже пізно. Вона поцілувала його закривавлене обличчя, а потім знайшла його написане перед смертю послання. Там було всього кілька слів, але вони її вразили. Вона сказала сама до себе: «Він навіть знав, що ми з ним там зустрінемось. Але він зробив те саме, що і я, тільки в нього вийшло набагато краще.»

Мати знепритомніла, побачивши те, що й Катя. Проте коли сина та брата ховали, вона виглядала цілком спокійною. Катя дивилася на труну, де лежав її любий брат, і їй було не по собі. Вона подумала, що й сама могла отак лежати. Проте тепер у неї не було ні батька, ні брата, а була лише мати, і їм двом не було навіть де жити.

На похорон прийшло багато людей з їхньої школи. Вона дивилася на них, ледь упізнаючи засмаглих дівчат і таких самих хлопців. Колись їй було неприємно бачити багатьох з них, але тепер все було інакше. Вона анітрохи не хвилювалася про це. Тому що вже ні про що не хвилювалася. І коли до неї підійшла Оленка та простягнула їй двісті чи триста доларів, що їх вони зібрали з їхньої школи, Катя так задумалася, що навіть не подякувала одразу. Оленка подумала тоді, що Катерині справді не пощастило, спочатку батько, а тепер ще й брат. Вона довго висловлювала Катерині своє співчуття, а потім відійшла на мить. Катя подумала про те, що Оленка була її подругою, аж поки не зв'язалася з Яриком. А потім він їй зрадив невідомо з ким, а потім вона йому з кимось… І все одно вони зараз були разом, трималися за руки.

Їй раптом стало гидко. Вона пригадала, як усе це відбувалося, пригадала, як Денис назвав це Санта-Барбарою… І мало не заплакала. Тому що її брат навіть після зникнення своєї Ані, після того, як вона перестала існувати для половини світу, згадував про неї мало не щодня. Так само, як вона згадувала про свого суддю. А ще вона знала, що ні брат їй, Ані не зрадив, ні Катя своєму судді, коли він був.

А тим часом очі її зупинилися на Оленці. Вона підійшла до Ярика і стала щось йому казати. Тоді Катя чітко прочитала за її губами:

– То що, мій багатенький буратіно, даси мені грошей? Повинна ж із тебе бути якась користь!

Вона усміхалася до нього, а він витягав з гаманця сто доларів. І тут же Оленка підбігла до неї та простягла їй ті гроші:

– Тримай. Це від нас із Яриком.

І коли Катя спробувала заперечити, Оленка її зупинила:

– Ні. Вони тобі знадобляться. Адже я твоя подруга, і я все про тебе знаю.

І вона мовчки відійшла. А Катя подумала, що ці сто доларів навряд чи їм з матір'ю дуже допоможуть.

А потім усе закінчилося. Вони ще тиждень могли жити тут, і мати запитала Каті:

– Що будемо робити?

Катя запропонувала:

– Я спробую знайти роботу. Будемо десь наймати квартиру, і так будемо викручуватися.

Мати сумно усміхнулася та відказала:

– Ні. У нас вибір навіть менший. Ми поїдемо у село до батькової сестри. Виходу немає. За двісті доларів купимо якусь хатку, там вибір чималий. А тоді побачимо.

Катя не відповіла. Та й що вона могла відповісти на це! Коли її мати так вирішила, то так і повинно було бути.

Вони тим часом перевезли свої речі, а потім поклали рештки своїх грошей на рахунок у банк, щоб випадково не витратити. Потім, залишивши Катерину в родичів, де були їхні речі, вона знову поїхала до міста, сказавши доньці на прощання:

– Будь розумницею. Мені ще доведеться дещо владнати з документами, отож я затримаюся на пару днів у знайомої. А ти пошукай нам хатку, хоч яку-небудь, аби там можна було жити. Добре?

Катя провела матір на автобус, а потім справді пішла шукати, де є вільні хати. Їх тут було багато, тож вона повернулася до тітки заспокоєно.

Коли вона увійшла, тітка мовчки подала їй конверт, заклеєний та підписаний рукою її матері. Катя подивилася на тітку здивовано, а та відповіла їй:

– Вона сказала віддати тобі, коли вона поїде.

Катя відчула, як тріпоче її серце, і як кров припливає їй до обличчя. Їй ніколи досі не було так страшно. Вона думала, що

там буде щось страшне. І не помилилася. Тремтячою рукою відкривши конверт, вона прочитала:

– Донечко, я так більше не можу. Пробач мені, якщо зможеш. Я більше не повернуся.

Катя сіла та стиснула руками голову. Раптом там, десь усередині, щось неначе зірвался і так заболіло, що вона не бачила нічого, окрім того «я більше не повернуся».

Вона колись нарікала на те, що була самотня, що в неї немає друзів. Тепер вона була сама на цілому світі.

І вона довго плакала, стиснувши голову руками, аж от увійшла її тітка, підняла з підлоги материну записку та, прочитавши, мовила:

– Гм! Ото дурна!

Катя неначе вибухнула. Піднявши голову, вона скочила зі стільця та закричала крізь слози:

– Дурна? Дурна, кажете? А хіба ви були на її місці, що так говорите? Невже були? Ви знаєте, що вона відчувала, коли її чоловіка не стало? Вона його кохала, якщо ви не знаєте! І плакала потім ночами, згадуючи, який він був, і знаючи, що його більше не буде, бо він загинув на чужині. А потім її син, її надія мусив просто так опинитися на тому світі! Отак!

Катя вибігла на двір, сіла прямо на траві, оглянулася навколо і знову заплакала. Тепер вона теж не знала, що їй робити.

До неї вийшла тітка, винесла їй рушника та сказала:

– Утрися. І ходімо їсти.

Катя тепер так, ніби нічого й не сталося, сіла до столу, але помітила на обличчях присутніх якийсь страх чи, може, здивування. Вони чогось від неї чекали. І вона не могла зрозуміти, чого саме, аж от тітчин чоловік мовив:

– Значить, Катерино, ти залишаєшся в нас. Ми завжди допомагали родичам. Ми приймемо тебе, як свою дочку. А ти вже дивися, як там, може, захочеш працювати, а може, будеш їздити до міста та вчитися.

Так минуло кілька днів. Її мати більше так і не з’явилася, не зателефонувала, тому що у селі не було жодного телефону, і не написала листа, тому що пошту сюди привозили раз на два тижні. Але Катя вирішила трохи почекати, перш ніж щось вирішувати.

У неї залишилося п’ятсот доларів та деякі речі, що вони їх привезли зі своєї міської квартири. Вона стала рахувати, на що цього може вистачити, щоб не жити тут, у тітки, а спробувати забратися до міста, найняти квартиру та спробувати все ж закінчити навчання, щоб потім знайти якусь роботу.

Ні, її грошей ні на що не вистачало. Отож скоро вона почала розпитувати тітку про те, де тут можна знайти роботу. Потім вона стала з’являтися скрізь, де в теорії могла бути робота для неї. І врешті-решт її взяли. Відтепер вона приходила щодня о дванадцятій ночі до так званого клубу, там цілу ніч мила тарілки, а коли всі розходилися, мила все, що там було, столики та підлогу, стіни та вікна. І здоровий товстий власник цього розважального закладу навмисне приходив о сьомій чи о восьмій, щоб подивитися, чи вона на роботі, стежачи за тим, щоб вона жодної секунди не відпочивала, ще й регулярно роблячи їй зауваження з приводу того, як і що тут робиться.

Кожна ніч стала тепер для неї випробуванням. Вона ішла на роботу тоді, коли до того клубу саме тягнулися ті, хто розігрівався вдома самогонкою, а потім ішов розважатися – бити морду бармену та охоронцям, а з ними разом і всім, хто зустрінеться на дорозі. І кожного разу хтось починав до неї чіплятися, але вона не була п’яна, на відміну від них, тож трималася на ногах краще, і завжди могла втекти.

Проте вона завжди боялася тих хлопців та чоловіків, що пускали їй навздогін якісь коментарі, тому що знала: коли вони захочуть, вона легко опиниться в них у руках. І тоді вона надовго запізниться на роботу, вириваючись від них.

А потім сталося те, чого вона боялася. Однієї місячної ночі Катя, побачивши позаду себе купу хлопців, що недвозначно стали пришвидшувати свої кроки до неї, стала також іти швидше, щоб за важкими задніми дверима того самого клубу заховатися від цих залицяльників. Проте з-за кущів раптом вискочило кілька хлопців, які перекрили їй вулицю, дивлячись на неї та неначе оцінюючи її, чи гарна вона для них.

Катя зупинилася і, здригаючись від самої думки про те, що може бути, запитала:

– Ну і чого ви хочете?

Хтось із хлопців, очевидно, найстарший за рангом, сказав:

– Щоб ти нам дала. Всім. Або хоча б одному, тому, хто тобі сподобається.

Вона оглянулася, але невчасно: чиїсь дужі руки вже схопили її за пояс, потім підняли та потягли у бік покинутої хати, що була на одній з бічних вулиць. Вона спробувала була кричати, однак їй несила було перекричати гамір, що його підняли хлопці, мацаючи її з усіх боків. І вона відчула, що їхні дотики стають все набридливішими та упертішими, а головне – ближчими, тому що на ній ставало все менше одягу.

Вона замовкла. Якби тут були самі хлопці, вона б їх перекричала своїм тонким пронизливим голосом, але тут були й дівчата, які кричали не менше, ніж хлопці, тому що знали, що зараз станеться, і це викликало в них якусь надзвичайну радість. Ось хтось із хлопців розстебнув штани та, нахиливши її обличчя до себе, став знущатися з неї:

– Глянь, тобі подобається? Ні? Вона ще й відвертається! Дивіться, яка пані! Ану тримайте її, хлопці, щоб вона не вирвалася.

Дівчата збуджено вищали, причому їх було чути ще більше, ніж хлопців. Одна з них раптом кинула своє слово:

– Там, у своєму смердючому місті вона, мабуть, і пацана ніколи не бачила! Покажіть їй, хлопці!

Сама навіть думка про те, що Катя може бути дівчиною, подіяла на хлопців як віагра. Вони всі збіглися довкола неї, і поки кожен працював над нею, інші підказували йому, нагадували, що інші теж хочуть, і кожен мусив поспішати.

Коли Катя побачила першого, хто до неї підійшов, їй стало ясно, що це кінець, що вона нізащо з цього місця не вирветься, тому вона напружилася всім тілом і стала вириватися, як могла, однак сила кількох хлопців прикувала її до вогкої глиняної підлоги, на яку було підстелено трохи соломи, щоб було зручніше тим, хто її любитиме.

Вона напружила всі м’язи. А потім її торкнулися чиїсь брудні руки, вона побачила освітлене цигаркою та місяцем хтиве обличчя, і здригнулася, коли це почалося. Вона заплющила очі, стиснула зуби та намагалася просто не думати про це, не відчувати нічого. Але їй постійно нагадували про себе інші, торкаючись її та вголос коментуючи всі свої дії.

Вона була напружена, як струна, і коли кілька хлопців помінялося, вона відчула, що от-от не витримає і знепритомніє.

Тоді вона зібралася з силами. Коли черговий хлопець устав з неї, а ті, що тримали її, трохи послабили свої руки, думаючи, що вона вже змирилася, вона рвонулася з їхніх рук та на мить здобула свободу. Цієї миті вистачило їй для того, щоб ударити кулаком в обличчя одного, розбивши йому носа, та добре прикластися ногою до другого, вдаривши його поміж ноги.

Останній на мить скрутився від болю, але одразу ж у нього на обличчі запалала страшна ненависть до дівчини, що наважилася так з ним повестися. І він ударив її кулаком в обличчя. Катя прийняла на себе два удари, а потім відчула, що кров заливає її обличчя, і спробувала відвернутися, проте їй це не вдалося. Катя вдарилася скронею об куток старезної цегляної печі, що була в цій хатині. І наступний удар того самого хлопця остаточно поставив крапку в її муках.

Вона ще встигла згадати про кораловий острів, а потім перед нею розгорнулася слупуча безвість.

Розділ 73

Його ховали перед заходом сонця. Хтось сказав, що він забрав з собою половину Петрової сотні. Коли у вологу землю за містом опускали труну з ним, сюди прийшло дуже багато людей. Багато з них знали про Влада лише побіжно, але його смерть примусила їх зібратися. Вони зловісно мовчали, мовчав і Петро, коли невідомо звідки взятий православний священник співав над труною пісні, які вони пропускали повз вуха, думаючи лише про те, як бути далі.

Він сколихнув усіх. Така безглузда смерть нікому тут і не снилася. Проте тепер на нього дивилися так, як не дивилися ні на кого. Ні снаряди, ні вибухи, ні кулі, ні стріли, навіть ядерний вибух не зміг забрати його, і тут, у найбільш цивілізованій країні Африки, він помер від отрути змії.

Здається, ніхто ще не бачив Петра таким змарнілим, як зараз. Коли його засипали, він покликав Олега, Женю та Богдана. Коли вони трохи відійшли від інших, Петро мовив до них:

– Пам’ятаєте Танзанію, коли нас полягло щось із шістдесят? Тоді я думав, що втратив більше, ніж можна було. Зараз же я втратив усе, на що міг покладатися. Справжнього солдата і справжнього героя. Не приведи ж Господь мені такої смерті!

Вони пішли повільно, відстаючи від усіх. Попереду були навіть негри, які похилили голови та поволі співали якусь пісню своєю мовою, і було видно, що вони віддають останню шану тому, хто наводив страху на всю Південну Африку протягом тих майже двох років, що він їх тут провів.

Богдан відчув раптом у собі непереборне бажання скинути з себе всю амуніцію та зброю, відкинути їх від себе геть та побігти кудись подалі, туди, до нескінченних степів, де повинна була бути загадкова дівчинка Катя, яка ще була жива, і він все ж хотів побачити її раніше, ніж померти.

Тепер йому чомусь здавалося, що всі вони помруть не своєю смертю. І тоді він подумав, що тепер він точно не повернеться додому, і його дім тепер просто переїхав сюди, до Африки.

Хлопці дуже довго говорили про те, що сталося. Вони не спали цілу ніч, мовчали, сидячи біля американського ліхтарика, що висів під тентом, і хтось інколи згадував щось про нього, про те, як він міг увірватися у будинок, повний урядових солдат, і як вони кидали зброю, злякавшись одного тільки його погляду, що наводив на них жах.

Усе змінилося. Відколи Кейт загинула, Влад перестав з ними говорити, а тепер і зовсім зник з цього світу. І вони зараз кожен собі думали про те, що ніхто не замінить Влада, тому що той був суперсолдатом, що міг все і виходив з будь-якої ситуації.

Наступного дня вони їхали до узбережжя. Старезна вантажівка, що їх нею везли, пережила, напевно, не одну війну, і тепер переживала останню. Вони слухали радіо, і воно розповідало їм про те, що Північна Африка вже підписала мирні угоди, що солдати їхньої армії провели парад із демонстрацією власної сили у місті Олександрії у Єгипті, що їхня авіація вже почала робити нальоти з Олександрії на Ізраїль, що турецька та італійська армії приведені у стан підвищеної боєготовності, що Африка близька до тієї омріяної миті об’єднання, що уряд готується до коронуван-

ня Ферейри короною нової імперії там же, в Олександрії, де похований Александр Македонський.

Олег сидів посередині, там, де мав сидіти Влад, тому що саме його Влад наказав зробити командиром. І тут, почувши про коронацію, він сказав:

– Справжній імператор учора загинув.

У відповідь на це ніхто не вигукнув нічого схвального, ніхто не похитав головою на знак згоди і тим більше не ризикнув заперечити. Усі у кузові автомобіля раптом замовкли, і вони відчули, що їх неначе обпекло від дотику до легенди, якою вже став Влад із Санкт-Петербурга.

А потім їх привезли на нове місце. У повітрі чітко відчувався запах моря, і вдалині, на обрії було видно місто, прикрашене вибухами.

Їх вишикував Петро та сказав до них:

– Це останнє місто. Його взяття означає кінець війни в Африці. Нам пощастило тут бути у цей момент.

Тут він на мить задумався.

– На жаль, не всім. Тому – щоб помститися за тих, кого з нами немає, щоб перемогти й відпочити, поки наші знищуватимуть Ізраїль – вперед!

І вони рушили вперед. Це було звичайне містечко, ошатне, напевно, у минулому, тому що зараз від нього залишилися лише жахливі руїни. Таких руйнувань їм ще бачити не доводилося, тому коли гримнула одна з корабельних гармат, вони здригнулися. Все місто захиталося, з деяких напівзруйнованих будинків посипалася цегла, а вони аж присіли.

А потім їхнім поглядам відкрилася картина того, що їм залишилося зробити. Як на долоні, розгорталася перед ними бухта, ущерт забудована приміщеннями порту, які тепер були зруйновані вщент артилерією їхньої армії. У бухті стояло кілька військових кораблів, один з яких, зовсім невеликий, ніс південноафриканський прапор, а решта – крейсери та есмінці – британські та американські.

Останнє вразило їх до глибини душі. Вони аж завмерли, а потм стали оглядатися, що тут відбувається.

Південноафриканці відступали до моря. Весь час від берега відходили човни, переповнені ними, і деяким вдавалося навіть дістатися кораблів. Усі ж інші тонули дорогою. Тим часом африканська армія підходила дедалі ближче, і лише корабельна артилерія заважала їй перемогти остаточно.

Вони заховалися за якоюсь купою цегли, затуляючи вуха, коли над ними свистіли здоровенні снаряди. І коли вони вибухали, уламки цегли рясно посипали їх, та на те все ніхто не звертав уваги.

А потім вони пильно видивлялися, куди падають снаряди. Вони падали і далеко за їхніми спинами, і вибухали попереду, а могли вдарити просто у ту купу цегли, за якою вони заховалися. Та ніхто чомусь і не думав нервуватися чи щось казати, як це було завжди.

Вловивши якусь мить, коли над ними просвистів снаряд, вони рвонулися вперед, до шматка стіни, що здавався ще більш-менш придатним до того, щоб за ним заховатися. Бігти довелося метрів із двадцять, і коли вони опинилися там, до берега залишалося ще метрів із сто п’ятдесят. На березі вовтузилася купка солдатів, що чекали наступного човна, щоб випробувати свою долю, щоб спробувати допливти до бажаного корабля, де на палубі вже зібрався здоровенний натовп утікачів.

А потім вони на власні очі побачили те, що змусило їхні серця наповнитися радістю та надзвичайним запалом. Кілька літаків, що крутилися навколо кораблів, врешті-решт змогли випустити над поверхнею води торпеду, яка намалювала гарний слід на поверхні бухти та вдарилася у борт останнього південноафриканського корабля, примусивши його скластися вдвоє.

Так, саме тоді вся бухта вибухнула, заревла та встала, безстрашно рушила вперед, туди, де жменя південноафриканців ще оборонялася. І хоч снаряди та кулемети поклали багатьох з них, вони вже точно знали, що перемога належить саме їм.

Снаряди придушили ентузіазм переможців, і вони знову поховалися, пригинаючи голови, коли летіли снаряди.

А Женя, Олег та Богдан, що підібралися до них найближче, саме зараз чомусь вирішили спробувати навести порядок на березі. Не змовляючись, вони встали та водночас кинули три гранати туди, де ще існувала Південно-Африканська Республіка.

А потім вони впали. Американці та британці, з'ясувавши, що вже мало кого залишилося рятувати, вдарили з гармати по тій купі цегли, що за нею сиділи троє героїв із Владового загону, однак снаряд не долетів, і поклав південноафриканців. Тоді ті, знайшовши у пилюці та вибухах білу ганчірку, підняли її на багнеті вгору, і солдати, оживши від перемоги, рвонулися до них, тому що вони всі разом покидали зброю та стояли, чекаючи на свою долю.

У бухті все ще стояв флот, однак тепер він був іноземним. Південно-Африканської республіки для них більше не було.

Богдан разом із усіма іншими вибіг з-за тієї стіни, що за нею вони ховалися, щоб особисто взяти участь у цьому моменті, щоб схопити за комір якогось солдата, він уже бачив очі того, кого він з іншими разом переміг.

Але флот усе ще стояв тут, і черговий снаряд вибухнув у нього за спиною. Гарячий потік дрібних та великих шматочків металу боляче вдарив йому у спину, на мить стало так спекотно, як не було ніколи, а потім він упав і побачив, як безхмарне небо над ним швидко затягується туманною плівкою, яка стає густою, а потім зовсім непроникною. Він встиг іще подумати про те, що непогано було б серед цих хмар побачити хоч на мить Катерину. А потім провалився у чорну непам'ять.

Розділ 74

Вона отямилася у місці, яке навряд чи хтось колись уявляв. Для неї завжди було загадкою те місце, де може правити всім її суддя. Отож те, що вона побачила, її вразило передусім сіро-червоним вогненним відтінком, що був тут скрізь. Він заливав собою велетенську рівнину, що простягалася так далеко, скільки вистачало очей, але десь удалині закінчувалася височенною горою. Ця гора виростала просто посеред рівнини, виглядаючи якось неприродньо. Щоправда, вона не встигла всього цього роздивитися, тому що навколо тієї височенної башти, де вона отямилася разом з кількома десятками інших померлих людей, зараз же почали кружляти вогники, що переливалися різними кольорами. У повітрі пролунав залізний, зовсім не людський голос якоюсь дивною мовою, яку, проте, вона добре зрозуміла:

– Усім спускатися вниз. Негайно.

Не маючи великого вибору, вона разом із іншими людьми почала спускатися. Там, під баштою, вирувало життя: із глибоченної ями, що нагадувала вирву у воді, весь час вивозили грунт, і робота ця ні на мить не припинялася. Тут, у долині таких ям було кілька, і навколо них та між ними стояли тонкі вежі, на вершинах яких було влаштовано майданчики. Саме з одного з них і спускалася зараз Катерина.

Внизу було стільки людей, що вона мимоволі здригнулася. Вони весь час рухалися, і оскільки все навколо було розкопане, вся ця нескінченна долина справляла враження мурашника. Їй знову стало не по собі, тому що вона разом з іншими спускалася у напрямку однієї з таких вирв, що затягували і її, і тих людей, що разом із нею наближалися до того мурашника.

Тут, на землі, вона побачила багато цікавого для себе, але водночас і неприємного, тому що таке саме могло статися і з нею. Вона побачила, що поруч із чоловіками різного віку тут працюють і жінки, причому вигляд у них був просто нелюдський. Одяг на них умовно був, проте складався він із чорної тканини, яка ніколи не знала прання і ледь-ледь виконувала свої функції – захищати людей від очей інших людей.

Вона подумала, що її та всіх інших спеціально ведуть через пекло, щоб потім показати, що може бути й інакше, а потім представити судді. Від однієї думки про це вона відчула таку приємність, що сама до себе мовила:

– Ну швидше вже!

Проте все розвивалося зовсім інакше. Їх вели цією долиною, заплутаною рейками, і вони обережно обходили купи людей, що котили вагонетки, наповнені звичайним рудим піском, не піднімаючи очей та не звертаючи уваги на тих, хто міг би їм заважати. Здавалося, що вони не думають ні про що, окрім тієї вагонетки. Проте насправді, глянувши в їхні очі, Катя подумала, що вони не думають ні про що взагалі.

Тут вона зупинилася. Вона раптом зробила відкриття: ніхто з них не знав, куди треба йти, проте вони уперто рухалися у невідомому напрямку, наче наперед відомою дорогою.

Вона зупинилася, але ніхто чомусь не помітив цього. Люди тупо йшли далі. Але навколо неї швидко з'явилася ціла хмара вогників, які оточили її та стали кружляти навколо, неначе рій розлючених бджіл. У повітрі щось клацнуло, і пролунав той самий залізний голос:

– Не зупинятися без наказу. За порушення – смерть. Іди.

І вона відчула, як щось гостре і пекуче пройшло повз неї та вийшло у неї через живіт. Вона побачила, що це був один із цих вогників.

Катя проте здригнулася не від болю, а передусім від того, що усе це виявлялося не сном, а реальністю. Суддя не повинен був тут з'явитися.

Біль був неймовірний. У неї одразу потекли сльози, вона скрутилася, однак не сказала нічого, відчувши на собі пекучо-байдужі, але все ж налякані погляди тих, хто ішов разом із нею.

Опинившись над краєм провалля, вона відчула, що її нудить. Звідси було видно, що відбувається там, у глибині. Однак глибина була просто вражаюча, і хоч і можна було розгледіти дно, людей, що там працювали, було побачити набагато важче.

Ця яма нагадувала перевернутий ступінчатий конус. Вона звужувалася донизу, і верхній ступінь був, зрозуміло, найширшим. Вона оцінила його діаметр так, приблизно, і в неї вийшло кілометрів зо три. Можна було лише здогадуватися, якої він був глибини.

І разом з іншими вона почала опускатися. Вони ішли повільно, звертаючи увагу на те, що все тут нагадує мурашник. Люди були скрізь, і робота, що вони її робили, була дуже різна. Одні просто викопували землю, інші забивали у землю кілки, на яких спиралися щити, що утримували грунт, тому що він був сухий і сипався. Інші знову котили догори вагонетки, які були наповнені тим самим піском.

А потім владний залізний голос зупинив їх, і вони змушені були сісти тут на червоний пісок, щоб перепочити кілька хвилин, щоб потім почати працювати.

Вона зрозуміла, що буде далі. Тепер у неї перед очима постала цілком закінчена картина: їй доведеться тут працювати. І ніхто не вестиме її до судді, вона буде тут, а він і надалі виконуватиме свої обов'язки.

Їй не хотілося говорити. Усі її надії були зруйновані, і вона не могла думати навіть про те, що на неї вже чекає цілком чоловіча робота.

Люди навколо почали перемовлятися, щось одне до одного говорити, висловлюючи свої думки з приводу всього, що було навколо, а у повітрі вже пролунав той самий залізний голос:

– Не розмовляти! Мовчати! Починайте роботу!

І вогники тут же маленькою купкою рвонулися з верхівки якоїсь вежі сюди, майже на дно цієї ями, щоб пролетіти крізь тих, хто ризикнув отак поводитися тут, у їхньому царстві. Вони кричали від болю, а Катя вже цього не чула, несподівано для себе самої поринувши у роздуми, які зараз не мали жодного змісту.

А потім вона встала й почала працювати. У неї в руках опинилася лопата, і вона стала копатися тут, заглиблюючись разом з цим мурашником, спрямованим углиб. Навколо неї працювали всі інші, чоловіки та жінки різного віку, всі виконували однакову роботу, і коли хтось ризикував життям та намагався перепочити, думаючи, що уникне погляду вогників, у нього у вухах лунав залізний голос вогників, і до нього злітала купка їх, і потім вони карали того, хто таке робив. Він кричав голосно, так, що його чули всі, може, навіть і на протилежному боці мурашника. Катя відчувала, як їй у жилах стигне кров, і думала про те, що краще вже працювати, ніж сачкувати.

У цьому вона переконалася через два дні, коли зморений старий покинув працювати і показав красномовний жест до однієї з веж:

– От я вам як працюватиму!

Вони з’явилися тут одразу ж. І він пошкодував, що показав це. Катя побачила, як він загорівся, а потім від нього залишилася лише купка попелу.

І вона працювала, інколи примушуючи себе розслабитися, але це призводило завжди тільки до одного: її піднімав на ноги біль. І знову залізний голос погрожував, а вона думала про те, що рано чи пізно її спопелять так само, як і того старого.

Вони знали, як примусити людину працювати. Їхніх очей вистачало на те, щоб бачити скрізь. Щойно людина переставала працювати чи починала працювати не на повну силу, вони одразу

ж прикладалися до неї. І не безуспішно. Отож коли сідало сонце, у темряві цього мурашника ніхто не думав про те, щоб розмовляти з кимось іншим, ніхто просто не мав на це часу. Треба було встигнути з'їсти той злиденний шматок, що його привозили вагонеткою, а потім можна було не хвилюватися про місце для ночівлі. Рясно покроплений їхнім потом пісок був достатньо м'яким, щоб на ньому спати й забувати про всі негаразди. Щоправда, поспати довго теж не вдавалося, тому що залізний голос, що лунав у вухах, рішуче наказував продовжувати. І от, коли ще не встало сонце, доводилося вставати та, проганяючи рештки сну, знову братися до роботи.

Все-таки вогники не були такими вже суперполіцейськими. Їм вдавалося багато, проте не все. Їм не вдалося чути все, що говорили ці люди. І тому, уважно прислухаючись до уривків речень та слів, що їх шепотіли одне до одного ті, хто поруч із нею працював, Катя намагалася скласти для себе картину того, що тут відбувалося.

Вони були потрібні тут для того, щоб збудувати ці ями. Потім вогники спорудять тут ядерний реактор, щоб діставати для себе енергію, без якої вони загинуть. Іще вона взнала, що вогники радо знищують людей, коли ті порушують встановлені правила, тому що коли людина помирає, обертаючись на смолоскип, вони напиваються тією самою енергією, якої їм не вистачає.

Але про це все вона більше здогадувалася, ніж чула. Тому що дуже вже непереконливо виглядали ті, хто про це говорив: люди, вдягнені у таке ж лахміття, як і вона – те, що ще залишалося від одягу, люди, які боялися підвести очі догори, щоб подивитися на сонце, яке ненадовго вдень зазирало до мурашника. Катя по собі добре взнала, що їм усім неважливо, що тут і як влаштовано, набагато важливішим для них є сон, той момент, коли можна хоч трохи перепочити. І ще краще вона тепер знала те, що насправді ніхто ні про що вже не думає, забуваючи своє ім'я, не знаючи імен інших, думаючи лише про те, що лопата занадто важка, але іншої немає, і доводиться працювати тією, що є.

Так вона працювала. З якогось разу вона чітко відчула, що стала частиною цього великого майже німого колективу, керованого залізним голосом. Все ця робота забирала так багато уваги і сил,

що вона вже не могла ні про що думати. Тож тепер вона працювала і відпочивала від думок, намагаючись відпочивати душею. І їй це вдавалося.

І скоро – вона цього вже не помітила, це настало саме собою, – вона престала помічати, що вночі тут два місяці, що сонця вдень стає дедалі менше, тому що вони заглиблюються невпинно, з кожним днем наближаючи той день, коли все це буде закінчене. Але й цього вона теж не розуміла, тому що не хотіла та не могла розуміти.

А потім настав той день, який змусив її здригнутися. Ввечері, лежачи на своєму звичному піску, щойно заплющивши очі, вона почула якийсь дивний голос, що одразу ж їй здався знайомим:

– Катю! Катю, кохана моя!

Розділ 75

Найбільше його дратувало те, що вона була жива. Проте вона була в них рабинею, не маючи тіла, проте маючи душу, і їх, цих вогників, це цілком влаштовувало.

Він зупинився, пролітаючи повз Марс, який блищав тим самим ультрафіолетовим випромінюванням, що йшло від вогників, які займали всю планету.

Вона була там. А її душа, зашифрована у маленькому клапті телячої шкіри, все ще лежала на полиці, десь там, де він знищив Яна. І суддя непокоївся. Він не міг її повернути, міг би знищити, коли б захотів. Але сам би він на це, зрозуміло, не зважився.

Він покликав до себе радників. Вони боялися його, але ще більше боялися Марса і вогників, тому лише один з них з'явився перед його очі. Суддя зрозумів, чому до нього не з'явилися ті, хто мав беззаперечно виконувати його накази, тому сказав до єдиного сміливця:

– Будемо сподіватися, що ти один їх вартий. Скажи мені, янголе, чи може хтось пробратися на Марс і знайти ту чи іншу людину?

Янгол задумався на мить та мовив:

– Може. Але він ризикуватиме тим, що ніколи звідти не повернеться, і ще тим, що рано чи пізно вогники знищать усіх, хто у них там є. І мені здається, що ніхто й ніколи не ризикне увійти туди.

Суддя на мить задумався, а потім пригадав, якими очима дивилася на нього Катерина, і від того всі його почуття умить загострилися. Він став швидко говорити до сміливого янгола:

– Значить так. Я зараз же йду на Землю. На Нептун прилетить янгол, який зараз є королем Румунії. Він так і представиться. Ви виконуватимете всі його накази. Все, бувай здоровий.

Тепер суддя знову повертався на Землю, щоб там знайти короля. До нього він сказав таке:

– Повертайся на Нептун. Там ти будеш на моїй посаді. Збирай усе воїнство. Рівно через три дні… Або почекай, я можу не встигнути… Ні, через тиждень ви повинні з'явитися над Марсом. Всі. Я буду там. Витягатимете мене. Я знаю, що будуть великі втрати. Але ж не без цього. Ну, все, дивися мені.

Суддя насипав на короля свого порошку, той відокремився від тіла, а потім суддя сказав до нього:

– Я зараз приберу людську подобу. А ти мене уб'єш. Добре?

Король не встиг і рота роззявити, як суддя із примари обернувся на людину. Тоді він повторив:

– То що, ти мене будеш убивати чи мені піти стрибнути з вікна?

Король здивувався:

– Навіщо це тобі?

– Щоб потрапити до вогників. У саме серце, у їхнє лігво. Щоб витягти звідти одну людину. І все.

Король потягнувся, готуючись робити те, чого свого часу не дав зробити нью-йоркським волоцюгам. А потім, піднявши догори свого королівського меча, він ударив суддю просто у груди, наставивши меча прямо, щоб він увійшов якнайглибше.

Суддя простояв ще кілька секунд, а потім упав. У нього з рота та з рани кров текла такими потоками, що король навіть за нього перелякався.

Проте все було нормально. І коли король упевнився, що все пройшло як треба, він залишив свій палац, залишаючи на підлозі два трупи – свій та судді, залишаючи своїй гвардії загадку своєї другої смерті, а країні – перспективу громадянської війни.

Суддя ніколи не бачив такого, тому що ніколи не вмирав як людина. Він не зважав на пекучий біль, що оволодів ним, коли король виконав його прохання. Та його здивувало те, що раптом

його наскрізь пройняв страх – такий, який проймає людину, яка навіть і не боїться смерті, але знає, що вона от-от настане.

Він не бачив зірок, повз які напевно ж мав пролітати. Він не бачив також того, як він входив у ту ріденьку атмосферу планети, що стала темницею для мільйонів душ померлих, яких вогники забирали собі.

А потім, коли він став бачити й чути, що відбувається навколо, перед ним і навколо нього була височеннна фортеця, чиї стіни лякали собою, тому що були просто надзвичайної висоти.

Він оглянувся. У нього перед очима було те, що могло налякати кого завгодно, навіть його. Досить велика територія була забудована височенними вежами, на верхівках яких було розташовано кам'яні кулі, на поверхні яких розміщувалися вогники. Так вони могли бачити все навколо. А під тими вежами були звичайнісінькі ями, щоправда, глибина їхня була просто вражаюча. Вони здавалися мурашниками, тому що з величезної висоти тисячі людей, що вовтузилися там, здавалися мурашками.

Вогники наглядали за ними. А вони, як скоро довелося взнати судді, там і жили, і працювали. Робота їхня була такою одноманітною, що й уявити собі важко. Вони просто копалися у грунті, заглиблюючись щодня дедалі глибше, потім позмінно відпочиваючи, щоб знову заглиблюватися, віддаляючись все далі й далі від поверхні планети, від сонця, що заглядало у яму лише по кілька годин на день ближче до полудня.

Приєднавшись до робітників, суддя спробував узнати в них, для чого вогникам потрібні такі глибокі ями. Однак ті, хто поруч із ним працював лопатами та укріплював стіни, не відповідали, а тільки роздратовано поглядали на нього. Тоді він запитував нових і нових людей, і врешті-решт один чоловік відповів йому:

– Тут буде ядерний реактор. Їм потрібна енергія для того, щоб виживати. Поки що вони отримують енергію від людей, від тих, яких ловлять, як нас, а також від того, що вбивають їх. А потім, коли будуть готові всі реактори, вони знищать нас усіх.

Тут же згори зірвалося кілька вогників, котрі пролетіли крізь того чоловіка, і на його тілі залишилися великі опіки. Чоловік упав, здригаючись від болю. А у повітрі пролунав залізний голос:

– Не говори. Працюй.

Чоловік підскочив і з гримасою болю став кидати пісок лопатою, однак виходило в нього не дуже добре. Ті самі вогники знову рвонулися донизу, підхопили його, і він спалахнув, як смолоскип.

Суддя прикусив язика. Тут непогано слідкували за тим, хто і як працює. Тому він вирішив мовчати, аж поки ці набридливі спостерігачі не зникнуть з очей.

Він опинився у цікавій ситуації. Тепер його могли убити, як і будь-кого з тих, хто тут був присутній. Тепер у нього не було жодних переваг перед тими, хто працював поруч із ним.

Проте в нього була все ж одна перевага. Він не обертався на мавпу, як усі інші, що тут працювали. І він відчував, що має силу шукати її.

Спокою він не знав навіть уночі. Але саме ночами він непомітно пересувався від однієї точки, де спали люди, до іншої. Вогники були упевнені, що ніхто на таке не зважиться, але суддя мав іще резерви життєвих сил, щоб шукати її.

Тут була не одна така яма. І він повинен був обійти кожен куток, щоб знайти її, а потім підійти до неї й залишитися непоміченим для вогників.

Він не знав, чи жива вона, а чи мертва. Проте щось переконувало його, що вона таки жива, інакше й бути не могло. Адже тоді усе те, що він робив, не мало б ніякого змісту. Вже тоді, коли минуло три дні, а він усе ще не бачив її, він подумав, що коли не вдасться її знайти, то все, що він робитиме надалі, не матиме змісту. Тоді уся його політика найменшого втручання у життя людей і вогників зазнає невдачі. Тоді він просто знищить все, що його оточує – Землю, Марс, Нептун, усіх живих істот, і просто подасться туди, де можна буде розпочати все спочатку, де все саме собою триматиметься у рівновазі, і ніхто не зможе зробити так, як зробив чех, піднявши з надр маленького супутника таку силу.

Іще через два дні він почав хвилюватися. О, він дуже добре знав, що все може закінчитися дуже погано. Наприклад, він може не встигнути до призначеного часу, або знайти її десь уже мертвою, загиблою від виснаження, адже ніхто тут довго не витримував.

І він працював. Удень він брався за найтяжчу роботу, штовхаючи навантажену вагонетку догори, оглядаючи тим часом всіх лю-

дей, що траплялися йому дорогою. Вночі ж він ішов далі, дивився й шукав. Але її не було ніде.

Коли залишався один день, вона ввижалася йому на кожнім кроці. Упродовж усього дня він намагався здогадатися, де вона може бути, чи не могла вона залишити йому якесь послання, якийсь знак чи щось таке. Але які тут могли бути знаки!

Він побачив її за годину до того, як треба було закінчувати робочий день. Вона тримала у руках лопату та видобувала нею в себе з-під ніг грунт, такий червоний, як і той, що він віз нагору.

Він ніколи її не бачив такою. У неї на обличчі ніколи ще не було такої печаті страждання, як зараз. Вона так само, як і інші, дивилася донизу, не піднімаючи очей, але її погляд став таким важким і смутним, що він відчув у собі те, чого сам собі не міг пояснити.

Він ледь-ледь стримав себе, щоб не покинути вагонетку і не побігти до неї. Але це означало б кінець і для нього, і для неї. А те останнє для нього важило занадто багато.

Тепер він відчув, що далі буде набагато важче. Його одного вони, безперечно, витягнуть, їм досить вдертися на планету, схопити його й летіти геть. А от що вийде з нею, він не здогадувався.

А коли у його вухах пролунало оте залізне повідомлення про кінець роботи, коли тьмяні ліхтарі згасли, він відчув у собі такий приплив сил, якого не мав ніколи, і тепер, майже не криючись, біг уздовж рейок назад, туди де була вона.

Вона лежала на спині, як і тисячі інших людей, що працювали на цій планеті. Її обличчя було просто підставлене зіркам, і вона повинна була прокинутися тоді, коли сонце ледь-ледь розжене багаторічний холод, і вона знову почне поливати своїм потом цю планету.

Він підповз до неї поміж купами грунту, приготованими для навантаження, і відчував, що зараз вирішується щось дуже серйозне. Вона думала колись, що його немає, а потім – що він з неї знущається. Зараз вона могла думати про що завгодно. Тому він хвилювався, як ніколи, голос його змінився, і він прохрипів до неї:

– Катю!

Далі він сказав багато чого, але одразу сказав їй не підніматися й не оглядатися. Вона слухала те, що він говорить, і не могла згадати, про кого йдеться. Вона чула, як він, не зважаючи на не-

безпеку, говорить їй про те, що він її любить. І вона все ще не відповідала, розганяючи туманність, що захопила її розум відтоді, як вона тут опинилася. Він чув лише її важке дихання.

Йому несподівано стало страшно за неї, тому що вона здавалася майже такою самою, як і всі, хто тут працював. Щоправда, якась надія на її незвичайність ще залишалася, і він вирішив спробувати останній засіб. Повільно, на животі наблизившись до неї, він звівся на руках та став наближати своє обличчя до її обличчя.

Вона згадала все. Вона пригадала, як він раптом з'явився, як швидко уійшов до її серця, як вона стала марити ним, а ще про те, як він рятував її від самогубства.

Це був справді її суддя. І вона, побачивши його обличчя, схопила його за шию своїми тонкими руками та припала до нього у поцілунку.

Вони кілька хвилин лежали так не рухаючись, тому що у повітрі з'явилися вогники. Однак скоро їх знову не стало, і вони знову дивилися в очі одне одному. І – мовчали. Це було дуже довго, над ними у повітрі пронісся один із супутників, і скоро починно вже було світати. Тоді Катя запитала в нього:

– Чого ти прийшов?

Він відповів їй:

– Щоб забрати тебе. Щоб ти була зі мною.

Вона не повірила йому, однак тепер він не міг перевірити, про що вона думає, тож коли вона просто знову припала до нього, він був задоволений. І говорив до неї скоромовкою:

– Вгорі тисячі янголів. Вони чекають на ранок, щоб витягти мене. Треба подати їм якийсь знак, щоб вони зрозуміли, де я. Тоді вони прийдуть, і ми будемо вільні.

Катя мовчала, а він говорив багато, роздумуючи над тим, як їх покликати. Нарешті він придумав:

– Можемо спробувати зробити так: покличу сам до себе вогників, почну відбиватися, а вони побачать це згори та прилетять до мене. Тебе я закопаю у піску, щоб вони тебе не схопили. Згода?

Вона була вражена. Обійнявши йго, вона мовила:

– Ти приїхав сюди, не знаючи, як вибиратимешся! І хочеш знову ризикувати життям!

Він хотів щось сказати, але вона його випередила:

– Або ми звідси виберемося, або загинемо. Я не хочу, щоб ти один ризикував. Якщо твої янголи встигнуть, нам пощастило. Вставай!

Він би ніколи собі такого не дозволив. Але вона вже вставала, щоб закричати до них, і йому доводилося тільки встати – швидко, так, щоб устигнути кинути її у пісок і прикрити собою від кількох вогників, що вже з'явилися тут та хотіли з нею розбиратися. Він розкидав їх на всі боки, але вони страшенно попекли йому руки. Він знав, що їхньої другої атаки не витримає. Однак у цьому вже не було потреби, тому що з неба спускалося його воїнство. І він одразу впізнав у ньому короля.

У них вийшло все, що він хотів. Тепер він тримав обома руками свій скарб, а навколо них тисячі янголів відбивалися від вогників. Серед них був і король. І коли вони наблизилися до Нептуна, він раптом скрикнув і випустив меча, а від нього у бік Марса полетів вогник.

Король загинув, але суддя знав, що тепер він точно за нього помститься. Проте тепер у нього були інші турботи, набагато веселіші. І через них у нього залишалося зовсім небагато часу на свою безпосередню роботу. Коли він з'явився у кам'яному залі з нею, янголи були вражені. А він сказав їм, що тепер у них є справжня цариця.

А вона не розуміла того, що він говорив. Їй було досить і того, що він був з нею, що говорив до неї та торкався її. Тоді вона забувала про те, хто він і де вона, навіть про свої сумніви з приводу того, чи він її любить. І віддавалася цьому прекрасному сну сповна.

Розділ 76

Тепер, коли вона знала, що її коханий був живий, що він загинув три дні тому, коли у неї під ковдрою лежав зошит, списаний його дрібним почерком, – вона не знала, для чого їй жити. Досі вона хотіла стати найкращою, хоч би й навіть серед рабинь, щоб мати якийсь примарний шанс вийти звідси й вирватися на волю. Проте тепер їй цього не хотілося. Дивлячись у сумні очі цього Олега, що десь далеко, у джунглях стріляв по нігерах разом із Богданом, вона зробила все, щоб йому сподобатися. А потім, лежачи

одне на одному, вони пошепки, щоб не почув ніхто, розповідали одне одному про свої пригоди до того, як обоє одночасно опинилися тут. Він розповідав їй про те, як вони палили те саме африканське село, але не розповідав, як вони втішалися з дівчат, тому що те, що вона розповіла йому, примусило його волосся підніятися та завмерти сторч. Тепер, коли він відчув, що вона заснула, він поволі водив руками по її принадах та думав про неї. Він раптом відчув, що тут, у такому місці, де чесноти і всі людські якості кликати не слід, він раптом побачив перлину, що так яскраво сяяла, аж засліпила його. І він подумав, що там вони воювали, щоб мати можливість показати місцевим жінкам, хто вони, а тут без всякої війни дівчата опиняються у рабстві, і хто до них приходить, можна лише уявити собі.

Вона справила на нього враження. І вранці, коли Женя покликав його, він так неохоче відпускав її від себе, щоб поцілувати та стиха мовити на вушко:

– Ми ще з тобою побачимося!

А вона, щойно він вийшов, відкрила той зошит і побачила там той самий почерк, що з нього сміявся Ярик, що його хлопці називали арабською в'яззю. І вона жадібно ковтала кожне слово його незграбних віршиків, що здавалися їй тепер найкращими творами у світі, хоч навіть і зустрічалося в них ім'я Катерина. Вона просто уявляла, що там її ім'я. І тим більше її сліз бачили ці чотири стіни, що стали тепер усім її світом.

Отож від неї він пішов у доволі тяжкому настрої. Порахувавши, чи правильно дала їм гроші хазяйка, вони поїхали до свого шефа, який телефоном повідомив їм, куди саме їм їхати.

А потім у них почалися ті самі будні звичайних шестірок. Вони ходили на дискотеки, збираючи гроші в тих, хто продавав там щастя у таблетках і порошках, бігали по ринках, шукаючи азербайджанців та чеченців, які збирали гроші для їхнього шефа.

Їм уперше довелося так спокійно працювати. Їм не доводилося стріляти, лише інколи доводилося витягти пістолет і налякати кого-небудь. А після того вони ішли гуляти, ходили містом, заходили у кожне кафе, залишаючи там свою чималу зарплатню, і розмовляли про життя. Щоправда, коли поруч із ними не було якоїсь дівчини – а Женя весь час знаходив якусь, був не такий спокійний

і вічно смутний, як Олег, – вони починали говорити про Африку, про Кабінду та Танзанію, про кенійський полон та втечу, про села, повні жінок, тому що чоловіки вбиті чи мобілізовані. Але рідше від усього вони згадували про свого Влада. Він був для них таким собі добрим богом, говорити про якого було табу. Отож вони згадували про все, що з ними було, але його ім'я старанно обминали. Адже він був саме тим Владом, який дивився у гущавину лісу та бачив негра за триста метрів, чув його кроки, від яких не здригалася жодна рослина, не дрижав жоден листочок. Його хтось назвав злим генієм, проте вони тоді всі разом рішуче заперечили, тому що він ніколи не був злим. Адже це він казав хлопцям по сто разів на день, щоб вони не ризикували та не намагалися якось підійти до якоїсь негритянки, позалицятися до неї, пригостити пивом та гамбургером, щоб потім дати долар і розважатися цілу ніч.

Він був расистом, якось заявивши, що чорні дівчата не варті нічого порівняно з білими. І коли він сам порушив це правило, їхньому здивуванню не було меж. А потім він дивував їх знову і знову, розказуючи їм всякі дурниці про ту чорнопику мавпу, як вони спочатку казали. Проте скоро вони звикли до того, що їхній герой та військовий геній стає раптом закоханим хлопчиськом, щойно бачить свою ляльку, яку потім хтось назвав лялечкою, і вони так інколи між собою говорили.

Все одно це була єдина негритянка, яку вони поважали. І щойно її не стало, він став скаженим.

Саме про це якось увечері згадав Олег, починаючи восьмий чи вісімнадцятий кухоль пива у барі неподалік якоїсь із станцій метро у центрі міста. Він сказав так:

– Я от подумав… Коли ота його Кейт загинула… Коли її вбили… Це ж був хтось із наших нігерів, заїрці якісь чи добровольці з Танзанії. Він неначе втратив розум. Став кидатися на всі боки, ризикувати своїм життям, пам'ятаєш? Я подумав – від чого це?

Женя відповів упевнено, тому що вони обоє це знали:

– Це все через неї. Він же не міг без неї, мучився, коли ми були у Кейптауні та у Преторії. Він просто запав на неї, не міг більше ні про кого думати. Не дай же Бог, щоб із нами таке колись сталося!

Олег тяжко зітхнув: він почав цю розмову, щоб сказати ззовсім інше, протилежне:

– Це не так страшно. Тому що зі мною, здається, це вже сталося.

Женя одним ковтком допив свій кухоль і скоса подивився на Олега:

– Значить, ти якось таки знайшов собі дівку? Як же це я не помітив, ми ж весь час разом!

Олег усміхнувся:

– Пам'ятаєш, яку я вибрав дівчину там, коли ми були у перший же день в тієї матушки, ну, у Приморському? Так от тоді я говорив із нею дуже довго, вона розказала мені про себе, що її просто схопили на вулиці, а потім привезли та заперли в тій квартирі. І ще одне: вона каже, що знає отого пацана, Богдана, що був із нами у команді кілька тижнів. Вона з ним разом вчилася. Отак. І каже, що вона була у нього закохана.

Женя усміхнувся:

– Крута дівка. Вміє розказати таке, що ти повіриш, щоб зацікавити тебе. Вони там всі одне одного знають, ці хохли. Ну добре, до чого ти хилиш?

Олег нахилився до Жені, неначе ховаючись від когось:

– Я веду до того, що я без неї не можу. Просто не можу. Я хочу її навіть зараз, і вона не йде мені з голови. Просто не йде. Я думаю навіть не про те, щоб спати з нею, а про те, як вона говорить. Вона там випадково, я тобі точно говорю. І я її хочу звідти забрати.

У Жені це не викликало ентузіазму. Він сказав:

– Ти що, зовсім уже розум втратив? Ну, класна повія, не знаю, не пробував. Але навіщо тобі вона? Я тебе не розумію!

Олег стиха промовив:

– Мені байдуже, хто вона та яка вона. Просто я хочу, щоб вона була не для всіх, а лише для мене. І я збираюся забрати її звідти.

Женя почав реготати. Він робив це так голсно, що до них навіть почали обертатися відвідувачі. А поітм він сказав до Олега голосно:

– Слухай сюди, друже. Ти, я бачу, не розумієш, про що йдеться. Вона там найдорожчий товар. За годину з нею платять по півтисячі доларів. До неї приїжджають депутати Держдуми та такі люди, що тобі навіть і не снилося. Можеш мені повірити. Тож думай добре, перш ніж щось сказати. Тобі скажуть заплатити за неї

таку суму, що ти її за десять років не заробиш. Тож заспокойся. І подумай про те, що ти з нею оту ніч провів так, випадково, тому що в матушки був гарний настрій.

Женя покликав офіціантку та замовив іще пива, а Олег сказав на це:

– Ти маєш рацію. Я з тобою згоден. Але давай тоді зробимо ось що… Давай поїдемо до неї, я хочу просто з нею побачитися. Можна так?

Женя мовчав кілька секунд, а потім сказав:

– Знаючи твою розважливість, я поїду з тобою… Сподіваючись, що на тебе не нападе якась гарячка, і ти не станеш викидати коників.

Олег був радий. Дорогою з нього трохи вийшов хміль, і він вирішив для себе, що просто розважиться з тією дівчиною, а потім – більше ніколи її й пальцем не торкнеться.

Коли вони прийшли, матушка не була рада їх бачити, тому що приходити по гроші для шефа вони мали значно пізніше. Отож вона з порогу запитала:

– Чого вам треба?

Вони спочатку увійшли до квартири, а потім Олег запитав:

– Я можу ще раз побачитися з тією… З Анею?

Хазяйка манірно та зневажливо усміхнулася:

– Вона не для таких, як ти. А тоді я повинна була її тобі дати, бо мене просив твій шеф. Більше цього не буде.

Олег і не думав забиратися звідси, хоч Женя і думав про це, навіть шарпав його за рукав.

– Скільки вона коштує?

Хазяйка і далі говорила тоном владним, наче королева, і наче йшлося про принципове питання:

– Вона сьогодні більше не працює. Ми її бережемо.

А потім, трохи подумавши, вона додала:

– Коли хочеш, можеш заплатити за неї подвійну ціну. Проте я не думаю, щоб у таких шестірок, як ти лежало у кишені…

Вона ретельно обдумувала, що треба сказати:

– Ну, скажімо, хоча б дві тисячі – для тебе знижка.

Він все ще залишався рішучим і незворушним, таким, як в Африці. І глянувши на нього, Женя раптом зрозумів, що й тут, як і в Африці, вони можуть усе.

Олег витяг на світ божий пакунок, розгорнув його, показавши охороні пачку стодоларових банкнот, дещо неповну, але досить іще важку. Відрахувавши дві тисячі та додавши від себе три сотні, він кинув їх на столик для кави та запитав:

– Де вона зараз?

І поки вражена хазяйка думала про те, чи брати їй ці гроші, хтось із охоронців мовчки показав йому на двері тієї крихітної кімнати, де вона ночувала.

Вона спала. Олег защипнув зсередини двері, а потім став на коліна над нею, нахилився і поцілував її. Вона здригнулася і різко підняла голову. Він усміхнувся до неї:

– Це я. Не хвилюйся. Я хочу просто поговорити з тобою.

Вона здивувалася, тому що це було нечувано. За неї платили добре, проте таких випадків ще не було. Тож вона запитала:

– Звідки в тебе такі гроші?

Він усміхнувся на це питання:

– Я ж казав тобі: я воював в Африці. І заробив стільки, що… Іще на пару візитів до тебе вистачить.

Вона тим часом до кінця прокинулася та дивилася на нього, все ще не вірячи, що він прорвався. А потім запитала:

– То що, друже, кажи, по що прийшов?

Він дивився у її сумні очі, і йому раптом стало видно в них безмежну печаль і сум, який вона ніколи не викине зі свого серця, що б не сталося ще в її житті. Тож він повторив, що прийшов поговорити, і вона, відкинувшись на спину, мовила до нього:

– Ти правильно зробив, що прийшов саме зараз, а не раніше. Вони сьогодні знімали фільм… Ну, ти розумієш. І я почуваюся такою виснаженою, що ти собі не уявляєш!

Він мовчав, а його мозок гарячково шукав вихід з того, що він чув і бачив. Тоді він пригадав, з яких ситуацій вони виходили в Африці, що вони не боялися цілої сотні негрів, озброєних кулеметами, а тепер – кого він боявся? Перед ним була ціла Росія, де він міг би знайти собі роботу, і не обов’язково пов’язану із шефами та виконанням брудних наказів.

І він зважився на те, про що Женя сказав йому, що в нього нічого не вийде. Він сказав до Ані:

– Скажи, Аню… Якби я тебе звідси забрав, ти повернулася б додому?

Вона усміхнулася. У темряві йому здалося, що вона раптом стала маленькою дівчинкою, яка от-от заплаче. Вона стиха мовила:

– Я там уже нікому не потрібна. І взагалі, така, як я, ніде не потрібна, хіба що тут.

Він рішуче встав і сказав до неї, вже стоячи та заправляючи сорочку, щоб вона не заважала йому:

– Значить так. Я заберу тебе, тому що за все своє життя я ніколи не бачив такої дівчини, як ти. І потім – можеш залишатися зі мною, а можеш піти туди, куди захочеш, я заплачу тобі за квиток, щоб ти могла повернутися додому. І щоб розказала всім, що ти є. Може, в тебе там є хтось, хто дорогий тобі…

Вона обірвала його:

– Якщо ти мене звідси витягнеш, я готова бути твоєю… Тому що я знаю, що той, кого я любила… Мертвий.

І вона встала й поцілувала його. А потім сказала:

– Що б ти не зробив – пам'ятай… Я зроблю все, що ти скажеш.

Він вибіг з кімнати вже з пістолетом, одразу ж вистрілив спочатку в одного охоронця, потім у другого, а за ними – у ту саму матушку, яка так кумедно впала, заплутавшись у своїх спідницях.

Женя розлив каву. Він тепер дивився на Олега, побілівши з ніг до голови, і промовив до нього:

– Все. Нам кінець.

А за кілька секунд вони спускалися сходами вниз, бо ліфтом уже хтось піднімався. Вони троє бігли так швидко, як могли, а тим часом вгорі відкрилися двері, потім гримнули, і за ними хтось рвонувся вниз. Тоді Олег зупинив усіх і сказав:

– Виходу немає. Займаємо оборону.

Вони стали так, щоб застрелити всіх, хто лише спробує з'явитися згори. І – чекали. Олегове серце радісно стукало, вириваючись із грудей, тому що він знав, що в таких ситуаціях вони просто приречені на успіх.

Їх покосили короткими автоматними чергами ті охоронці, що прийшли знизу, з першого поверху, де покійна матушка тримала таку собі варту, яка мала з'явитися згори, проте вони її дочекалися знизу.

Розділ 77

Тепер він нечасто відходив від неї, залишаючи Катю на самоті з тінистими пальмами. Вона ледь устигала скупатися у теплому озері серед здоровенного латаття, як він знову несподівано з'являвся у тому ж озері, і вона раділа, як дитина, а він, здається, був радий не менше.

Коли він відходив, перед ним був похмурий натовп колишніх людей, яких він знову і знову засуджував. А янголи дивилися на нього та шепотілися в нього за спиною, не наважуючись хоч слово сказати про те, що за людині вдалося так заволодіти його увагою.

У нього було небагато роботи. Душі майже всіх померлих забирали собі вогники, тож він справлявся швидко. І вони знову насолоджувалися вином, теплим повітрям та одне одним.

Вона завжди раділа, коли він повертався зі своєї, як він казав, роботи. Але скоро сталася зовсім інша подія.

Поки він любився із Катериною, вогники на мить затихли. Янголи тим часом зібралися на нараду, щоб вирішити, що робити, і вгадати, куди вогники підуть далі.

Вони не дочекалися суддю. Коли він з'явився, у нього просто побільшало роботи. Адже протягом вже трьох чи чотирьох земних днів вони майже не рухалися. А це означало, що всі мертві душі опинилися тут, де й повинні були бути.

І він розважався, розпоряджаючись душами, намагаючись уважно вивчати справи. Однак навряд чи він сам міг сказати про себе, що в нього все виходило добре. Його відволікали думки про те, що вони можуть сьогодні зробити. Він не думав майже ні про що, окрім неї.

І от серед десятків сувоїв пергаменту, що він їх тримав у руках, йому довелося прочитати ім'я Катерини. Він повернувся до того самого місця, і з'ясувалося, що він не помилився. Тоді він піднявся і глянув на натовп з висоти підвищення, на якому стояло його крісло:

– Хто з вас Богдан Адамський?

Він махнув рукою, і натовп розлетівся на всі боки, адже їхні долі вже було вирішено. І коли у кам'яному залі залишився один лише Богдан, суддя запитав у нього:

– Скажи, ти й досі любиш Катерину?

Той не відповів відразу, а на мить задумався. Суддя мало не заплутався, порпаючись у його думках. Богдан намагався сам для себе з'ясувати, чи він її любив, його свідомість стрибала від дівчини із Нджамени до Катерини й назад, а потім подумав те, що і сказав:

– Так. Навіть після смерті. Коли це гріх, то мені доведеться потрапити у два пекла відразу.

Суддя не почув його коментаря, тому що думав про те, що хоче почути від нього:

– Скажи мені, що ти в ній знайшов?

– Вона – найкраща у світі. І ще вона така, якою я її знаю.

Суддя задумано промовив:

– Значить, ми знаємо її однаковою. Тим краще…

Богдан дивився на суддю, що з ним говорив, і думав про те, що суддя навмисне говорить з ним про такі речі, крає йому серце, наближаючи його до думки про пекло.

Тоді Богдан, дивлячись на зосереджене на чомусь обличчя судді, запитав у нього:

– Я потраплю до пекла? Ну, в цьому я не сумніваюся, а коли так, я зможу побачитися з кимось із моїх знайомих? Ні? Хоч із Владом!

Суддя підняв на нього очі та подивився на нього із злістю, яка щомиті зростала в ньому:

– Значить, ти її й досі любиш! І коли б я сказав тобі раніше, що вона мертва, ти б і з нею захотів побачитися, адже так? Ну що ж! Ти сам підписав собі вирок! Дивися сюди!

Богдан раптом відчув, що він зробив найбільшу помилку свого життя чи, може, смерті. Він зрозумів, що вона тут, але тепер було пізно. Суддя витяг якийсь сувій та продовжував говорити:

– Значить так. Дивися сюди, хлопче. Ти думаєш, що потрапиш у пекло. Але ти – єдина людина, що насмілилася кинути виклик мені. Вона – моя. І більше нічия. А цей сувій – твоя душа. Мені досить його розірвати, і ти більше ніколи не народишся, твоя душа ніколи більше не відродиться. Ти загинеш безповоротно.

І перш ніж Богдан устиг усвідомити, яка саме смерть йому загрожує, раніше навіть, ніж він до кінця зрозумів, що став супер-

ником самого судді, того, над ким немає нікого, – суддя вже розірвав сувій, і Богданова свідомість згасла, як вимкнений ліхтарик.

У судді тепер був поганий настрій. Він повернувся до Катерини насупленим, і вона, здивувавшись тому, що він не обійняв її, не пригорнув і не сказав до неї кількох ніжних слів, стривожено підвелася з піску, на якому лежала:

– Що сталося?

Він сів поруч із нею та сказав:

– Нічого. Все гаразд.

Вона притулилася до нього та, заглядаючи йому в очі, ще раз запитала:

– Може, все-таки розкажеш?

Він на мить засумнівався, чи не слід і справді розповісти їй про все, що відбулося. Однак щось зупинило його, і він сказав так:

– Як я тобі розкажу! Там, на Марсі, щось не гаразд. Вони мовчать. І це здається мені підозрілим…

Катя на мить задумалася, пригадуючи картини тієї червоної планети, що мало не стала їй рідним домом, а може, могилою, і задумано промовила:

– Вони знищили всіх людей, які там були. До одного. У них тепер є той їхній ядерний реактор, і скоро вони зможуть звідти вилетіти. Всі. Їм вистачить їхньої енергетики.

Суддя слухав її не без задоволення, і його вуста поволі розтягувалися в усмішці. Вона помітила це, жартома штовхнула його й запитала:

– Що таке? Я там була, і ти теж, чому тоді не віриш мені?

Він відповів їй, все ще усміхаючись:

– Ти справжня цариця. Знаєш, що і де відбувається у нашому царстві. Ти саме така людина, яка була мені необхідна. Я знайшов собі свиту, але вона мене все ж не задовольнила… Тому що вона не варта тебе.

Вона усміхалася до нього, тому що була рада чути його. А він був щиро радий тому, що цей Богдан свого часу не зміг здобути її прихильність. Тому що без неї він би програв цю війну з вогниками. А зараз повинен був перемагати…

І поки він любився з нею, Марс вистрілив. Швидше за світло потік вогників, викинутий атомною енергією, долетів до Землі, і

вона на мить перестала бути блакитною, коли її охопила блискуча пожежа. Ті, хто колись народжувалися, жили, мріяли й раділи, усе життя боялися смерті та все ж помирали, в одну-єдину мить згоріли, залишивши по собі лише сумний слід – розкидані по всьому світу кістки, а ще – міста, дороги, автомобілі, судна, літаки та купу інших речей, які тепер не мали сенсу.

Він узнав про це, коли вже було пізно. Вогненний струмінь покинув Землю та опинився на колонії, що була на планеті Венера. Тоді суддя, одягнувши на себе замість мантії золотий обладунок, став на чолі своєї армії.

Вона вже бачила таку армію, коли її та суддю визволяли з Марса. Але тепер усе було зовсім інакше. Тепер він вів уперед небесне воїнство, яке рішуче дивилося уперед, на Землю, де залишилися лише сліди від руйнувань.

Янголи зайняли всю землю. Наче мурахи, вони з'явилися скрізь, на кожному перехресті, у кожному будинку, але вогників тут уже не було.

Суддя і Катерина стояли біля її могили. Суддя сказав їй, що не хоче туди іти, однак вона наполягла, і він мусив здатися. Тепер вона дивилася на своє ім'я на хресті та казала:

– Я померла… Якби ти знав, як я померла! І як помирала! Я б хотіла не пам'ятати цього, але я пам'ятаю все, до останньої деталі. Як вони торкалися мене, як потім…

Суддя не витримав:

– Досить, Катю не треба пригадувати того, що для тебе неприємне. Краще мовчи.

Йому тоді здалося, що він переживає те саме, що вона відчувала тоді, коли її повільно вбивали, тоді, коли вона так і не потрапила на роботу. І він мимоволі здригнувся.

Вони удвох похмуро ходили поверхнею Землі, а потім завітали до тієї квартири, де вони познайомилися. Вона сказала:

– Я й не думала, що знайду своє щастя, не виходячи з дому.

Він їй відказав, що взагалі не знав, що таке щастя.

– Я набрався від людей дуже багато. Так багато, що сам не думав, що таке може бути, але так сталося, і я цьому радий.

Коли вони удвох, узявшись за руки, ішли степом, у всіх куточках планети з-під землі, з мурашників та тріщин, з печер та інших

заглиблень раптом вирвалася та сила, яку вони тут шукали. Вогники, з'явившись з-під ніг, знищували засліплених і дезорієнтованих янголів, а тим часом на Нептуні помирали рештки тих, хто там жив – у раю чи у пеклі, не має значення.

Суддя двічі змахнув мечем і розкидав вогників на всі боки, вони обережно відступили від нього. Але коли він обернувся, Катерини поруч із ним уже не було. Трохи далі вона вже згоряла прямо в нього на очах – неначе її щойно облили бензином.

Було вже пізно. Суддя рвонувся вгору, тому що більше тут не було що робити. Побачивши, що Нептун захоплено, він твердо вирішив, що треба вирішувати цю проблему остаточно.

Він летів туди, у бік Нептуна й далі, щоб звідти наказати Сонцю вибухнути, і нехай воно, ставши надновою зорею, поглине собою всіх вогників, а також тих кількох янголів, що, можливо, врятувалися.

Він думав про те, що сталося. Тепер треба було переконатися, що все згоріло, і відправлятися до нової зірки – шукати там придатні планети, де можна було б розпочати створення нової раси заново.

Він помилився так, як не міг помилятися. Він навчився у них тому, чому вони навчилися самі, без його наказу. Він навчився любити. І це відвернуло його від усіх його задумів.

Ні, таке не повинно більше повторитися. Відтепер він буде все тримати в руках. І навіть не згадуватиме про цей експеримент навколо зорі на ім'я Сонце. Щоправда, поправляючи одяг у себе на плечі, він неначебто знову відчув, як вона жартома вкусила його за плече, як тоді, в ті останні хвилини на Нептуні.

І йому щось заболіло у серці. Йому стало до нестями шкода, що він її позбувся. І він захотів знищити цілий світ, проте він і так згоряв у нього за спиною.

У всьому був винен чех. Адже це його цікавість збудила цю силу. І ця сила мало не знищила його.

Вогники тікали від Сонця, що вибухнуло і надувалося, наче гумова кулька, але нікому не вдавалося втекти. Сонце поглинало планету за планетою, а він, відлетівши подалі, оглядався на це з неприхованим задоволенням.

Навколо непорушно висіли мільярди зірок. Серед них він міг знайти ту, яка його цікавила. І він точно знав, що вона не буде подібна до Сонця. А потім він відвернувся і полетів у бік тієї зорі, що повинна була стати для нього новою базою, домівкою для нової раси.

Тепер усі його справи тут були закінчені. Він тримав у руці сувій – той, що містив душу, його справжню душу, якої він і сам не знав. І думав він про те, що дарма він не придумав переписати це все на винайдені людьми лазерні диски. Могло бути досить цікаво. Зрештою, вони знищувалися б не так швидко.

А потім з вогняного пекла, що розгорнулося на місці Сонячної системи, виринув один-єдиний вогник. Він наздогнав суддю та вп'явся у той самий сувій, про який щойно подумав суддя.

Суддя вибухнув, як смолоскип, і вмить згорів разом із тим вогником, що на нього напав. І не залишилося нічого живого під і понад Сонцем.

26 березня 2000 року – 29 квітня 2001 року
із змінами до лютого 2004 року

Зміст

Аня і містечко (*Повість*) 3

Є і буде (*Роман*) 37

Літературно-художнє видання

УСКОВ Максим Олегович

Є І БУДЕ

Повість. Роман

Українською мовою

Друкується в авторській редакції

Технічний редактор – Лисенко В.Ф.
Комп'ютерний набір – Усков М.О.
Коректор – Корінь А.М.
Комп'ютерна верстка – Ященко В.М.

Формат 60х84 1/16. Ум. друк. арк 26,27.
Облік. видав арк. 21,93. Тираж 98. Зам 162.

Видавець і виготовлювач СПД ФО Лисенко В. Ф.
25028, м. Кропивницький, вул. Пацаєва, 14, корп. 1, кв. 101. Тел.: (0522) 322-326
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 3904 від 22.10.2010